Eple Ciceronis.

Epistolae Ciceronis

Ego omni officio ac potius pietate erga te ceteris
satisfacio omnibus ipse mihi numquam satisfacio / tanta
enim magnitudo est tuorum erga me meritorum ut
quoniam tu nisi perfecta re de me non conquiesti Ego
quia non idem in tua causa efficio vitam mihi
esse acerbam putem. In causa hec sunt Ammonius
regis legatus aperte pecunia nos oppugnat. Res agitur per
eosdem creditores per quos cum tu aderas agebatur. Regis
causa si qui sunt qui velint qui pauci sunt omnes rem ad Pom-
peium deferri volunt senatus largitionis calumniam non religione
sed malivolentia et illius regie largitionis invidia comprobat /
Pompeium et hortari / et orare et iam liberius accusare / et
monere ut magnam infamiam fugiat non desistimus. Sed plane
nec precibus nostris nec admonitionibus relinquit locum. Nam cum
in sermone co quottidiano tum in senatu palam sic egit causam tuam
ut neque eloquentia maiore quisquam nec gravitate nec studio nec
contentione agere potuerit cum summa testificatione tuorum in se
officiorum et amoris erga te sui / Marcellinum tibi esse iratum
scis. Is hac regia causa excepta ceteris in rebus se acerrimum
tui defensorem fore ostendit. Quod dat accipimus / quod instituit
referre de religione et sepe iam retulit / ab eo deduci non potest
Res ante idus acta sic est / hec idibus mane scripsi / Hortensii
et mea et Luculli sententia cedit religioni de exercitu / teneri enim res
aliter non potest. Sed ex illo senatus consulto quod te referente factum
est tibi decernit ut regem reducas quod commodo rei publice facere
possis ut exercitum religio tollat / te auctorem senatus retineat
Crassus tres legatos decernit nec excludit Pompeium. Censet
enim etiam ex illis qui cum imperio sunt. Bibulus tres legatos
ex hiis qui privati sunt / huic assentiuntur reliqui consulares preter
Servilium qui omnino reduci negat oportere et Volcatium qui lupo
referente Pompeio decernit / et preter Afranium qui assentitur
Volcatio / que res auget suspicionem Pompei voluntatis. Nam ad
vertebatur Pompei familiares assentiri Volcatio / laboratur

vehementer inclinata res est libonis et ypsei obscura concertatio et con-
tentio omnisque pompeii et familiarium studium in eam opinionem rem
adduxerunt ut pompeius cupere videatur. Qui qui nolunt idem
tibi quod eum ornasti amici non sunt. Nos in ea auctoritatem
eo minorem habemus quod tibi debemus. gratiam autem nostram
extinguit hominum suspicio quod pompeio se gratificari putant
ut in rebus multo ante quam profectus es ab ipso rege et ab intimis et do-
mesticis pompeii clam exulceratis deinde palam a consularibus
exagitatis et in summam invidiam adductis ita versamur. nostram
fidem omnes amorem tui absentis presentes tui cognoscent.
Si esset in hiis fides in quibus esse summa debebat non laboraremus
2. Vale. Publio lentulo. Cicero salutem dicit
Idibus ianuariis nichil in senatu est confectum propterea quod dies
magna ex parte consumptus est altercatione lentuli consulis et
canini tribuni plebis. eo die nos quoque multa verba fecimus
maximeque visi sumus senatum commemoratione tue voluntatis
erga illum ordinem commovere. Itaque postridie placuit ut breviter
sententias diceremus. Videbatur enim nobis reconciliata voluntas senatus
esse. quam tum dicendo tum singulis appellandis rogandisque
perspexeram. Itaque cum sententia prima bibuli pronunciata esset
ut tres legati regem ducerent. secunda hortensii ut tu sine
exercitu reduceres. tercia volcacii ut pompeius reduceret. po-
stulatum est ut bibuli sententia divideretur. quatenus de religione dicebat
cuique rei iam obsisti non poterat bibulo assensum est de tribus
legatis frequentes ierunt in alia omnia. proxima erat hortensii
sententia cum lupus tribunus plebis quod ipse de pompeio
retulisset intendere cepit ante se oportere facere discessionem
quam consules. eius orationi vehementer ab omnibus reclamatum
est. erat enim iniqua et nova. consules neque concedebant neque valde
repugnabant. diem consumi volebant. id quod est factum. perspiciebant
enim in hortensii sententiam multis partibus plures ituros quamquam aperte
volcatio assentirentur. multi rogabantur atque id ipsum consulibus
invitis nam et bibuli sententiam valere cupierunt. hac controversia

resque ad noctem ducta senatus dimissus. Et ego eo die casu apud
Pompeium cenavi. Nactusque tempus hoc magis idoneum quam umquam
antea, quod post tuum discessum is dies nobis honestissimus fuerat
in senatu, ita sum cum illo locutus ut mihi viderer animum hominis
ab omni alia cogitatione ad tuam dignitatem tuendam traducere. Quem ego
ipsum cum audio prorsus eum libero omni suspicione cupiditatis.
Cum autem eius familiares omnium ordinum video, perspicio quod iam
omnibus est apertum, totam rem istam iam pridem a certis hominibus
non invito rege ipso consiliariisque eius esse corruptam. Hec scripsi
ad XVI kl febr ante lucem. Eo die senatus erat futurus.
Nos in senatu quemadmodum spero dignitatem nostram ut potest in tanta hominum
perfidia et iniquitate retinebimus. Quod ad popularem rationem attinet
hoc videmur esse consecuti ut ne quid agi cum populo aut salvis
auspiciis aut salvis legibus aut denique sine vi possit. De his
rebus pridie quam hec scripsi senatus auctoritas gravissima intercessit.
Cui cum Cato et Caninius intercessissent tamen est perscripta. Eam
ad te missam esse arbitror. De ceteris rebus quicquid erit actum scribam
ad te et ut quam rectissime agantur omnia mea cura opera gratia di-
ligentia providebo. Aulus Trebonius qui in tua provincia magna negotia
et ampla et expedita habet, multos annos utor valde familiariter.
Is cum antea semper et suo splendore et nostra ceterorumque
amicorum commendatione gratiosissimus fuit in provincia, tum hoc tempore
propter tuum in me amorem nostramque necessitudinem vehementer
confidit his meis litteris se apud te gratiosum fore. Que ne spes
eum fallat, vehementer rogo te commendoque tibi eius omnia ne-
gotia, libertos, procuratores, familiam, in primisque ut que T. Ampius
de eius re decrevit ea comprobes, omnibusque rebus eum ita tractes
ut intelligat commendationem nostram non vulgarem fuisse. Vale.

Cicero Publio Lentulo salutem dicit

D XVI kl febr cum in senatu pulcherrime staremus quod iam
illam sententiam Bibuli de tribus legatis pridie eius diei fre-
geramus unumque certamen esset relictum sententia Volcacii,
res ab adversariis nostris extracta est variis calumniis. Causam enim

Frequenti senatu magna varietate magnaque invidia eorum qui a te
causam regiam alio transferebant obtinuimus. Eo die acerbum habuimus
Curionem, Bibulum multo iustiorem, paene etiam amicum. Caninius
et Cato negarunt legem ullam ante comitia esse laturos. Senatus
haberi ante Kal. Febr. per Pupiam id quod scis non potest, neque mense
Februario toto nisi perfectis aut reiectis legationibus. Haec tamen opinio
est populi Romani a tuis invidis atque obtrectatoribus nomen inductum
fictae religionis non tam ut te impediret quam ut ne quis propter
exercitus cupiditatem Alexandriam vellet ire. Dignitatis autem tuae
nemo est qui non existimet habitam esse rationem ab senatu. Nemo est enim
qui nesciat quominus discessio fieret per adversarios tuos esse factum, qui nunc
nomine populi, re autem vera sceleratissimo latrocinio, si quid conabuntur agere,
satis provisum est ut ne quid salvis auspiciis aut legibus aut etiam
sine vi agere possent. Ego neque de meo studio neque de nonnullorum
iniuria scribendum mihi esse arbitror. Quid enim aut me ostentem, qui si
vitam pro tua dignitate profundam, nullam partem videar tuorum meritorum
assecutus, aut de aliorum iniuriis querar, quod sine summo dolore facere
non possim? Ego tibi a vi hac infirmitate temporum praestare
nihil possum, vi excepta possum confirmare te et senatum et populum
Romanum summo studio amplitudinem tuam retenturum.

Etsi mihi nihil fuit optatius, ut primum abs te ipso, deinde
a ceteris omnibus quam gratissimus erga te esse cognoscerer, tamen
afficior summo dolore eiusmodi tempora post tuam profectionem con-
secuta esse, ut et meam et ceterorum erga te fidem et benivolentiam
absens experirere. Te videre et sentire eandem fidem esse hominum
in tua dignitate quam ego in mea salute sum expertus ex tuis litteris
intellexi. Nos cum maxime consilio studio labore gratia de causa regia
niteremur, subito exorta est nefaria Catonis promulgatio
quae nostra studia impediret et animos a minore cura ad summum
timorem traduceret. Sed tamen in eiusmodi perturbatione rerum quamquam omnia
metuenda, nihil magis quam perfidiam timemus. Et Catoni quidem quoquo modo
se res habet profecto resistemus. De Alexandrina re causaque regia tantum
habeo polliceri, me tibi absenti tuisque praesentibus cumulate satisfacturum.

satisfacturum. Sed vereor ne aut eripiatur causa a nobis aut deseratur.
Quorum utrum minus velim non facile possum existimare. Sed si res
coget est quiddam tertium quod neque Selicio neque michi displicebat
ut neque iacere regem pateremur nec nobis repugnantibus ad eum
deferri ad quem nunc prope iam delata existimatur. A nobis agentur
omnia diligenter ut neque si quid obtineri poterit non contendamus atque
neque si quid non obtinuerimus repulsi esse videamur. Tue sapientie
magnitudinisque animi est omnem amplitudinem et dignitatem tuam in
virtute atque in rebus gestis tuis in tua gravitate positam existimare.
Si quid ex hiis rebus quas tibi fortuna largita est non nullorum hominum
perfidia detraxerit id maioris illis fraudi quam tibi futurum. A me nullum
tempus pretermittitur de tuis rebus et agendi et cogitandi. Utor
ad omnia Quinto Selicio. Neque enim prudentiorem quemquam ex tuis neque
fide maiore esse iudico neque amantiorem tui. Hec que agantur
queque acta sunt ea te ex litteris multorum et nunciis cognoscere arbitror.
Que autem posita sunt in coniectura queque michi videntur fore ea
puto tibi a me scribi oportere. Postea quam Pompeius et apud

Alia epistola Ciceronis ad Lentulum

populum ad VIII idus februarias cum pro Milone diceret clamore
convicioque iactatus est in senatuque a Catone aspere et acerbe ni-
mium magno silencio est accusatus visus est michi vehementer esse
perturbatus. Itaque alexandrina causa que nobis adhuc integra est. Nichil
enim tibi detraxit senatus nisi id quod per eundem dari alii
non potest. Videtur ab illo plane esse deposita. Nunc id speramus idque
molimur ut rex cum intelligat sese quod cogitabat ut a Pompeio
reducatur assequi non posse et nisi per te sit restitutus desertum
atque abiectum se fore proficiscatur ad te. Quod sine ulla dubita-
tione si Pompeius paulum modo ostenderit sibi placere faciet. Sed
nosti hominis tarditatem et taciturnitatem. Nos tamen nichil quod
ad eam rem pertineat pretermittimus. Ceteris iniuriis que proposite sunt
a Catone facile ut spero resistemus. Amicum ex consularibus neminem
tibi esse video preter Hortensium et Lucullum. Ceteri sunt partim
obscurius iniqui partim non dissimulanter irati. Tu fac animo forti
magnoque sis speresque fore ut fracto impetu levissimi hominis tuam

Consolatoria epistola 6.

perstitura dignitatem et gloriam consequere

Que gerantur accipies ex Pollione qui omnibus non in-
terfuit solum sed prefuit. Me in summo dolore quem in tuis rebus
capio maxime scilicet consolatur spes quod valde suspicor fore ut in-
fringatur hominum improbitas et consiliis tuorum amicorum et ipsa di-
e que debilitat cogitationes et iracundias inimicorum et proditorum stultitie. Illo loco
me consolatur recordatio meorum temporum quorum imaginem video
in rebus tuis. nam etsi minore in re violatur dignitas tua quam mea
afflicta sit tamen est tanta similitudo ut sperem te mihi ignosciturum
si ea non timuerim que ne tu quidem umquam timenda duxisti.
Sed presta te eum qui mihi a teneris ut Greci dicunt unguiculis
cognitus es. Illustrabit mihi crede tuam amplitudinem homi-
num iniuria. A me omnia summa in te studia officiaque exspecta non fallam
opinionem tuam. Cicero Lentulo S. P. D.

Legi tuas litteras quibus ad me scribis gratum tibi esse quod certior
crebro per me fias de omnibus rebus et meam erga te benivo-
lentiam facile perspicias. Quorum alterum mihi ut te plurimum dili-
gam facere necesse est si volo is esse quem tu me esse voluisti.
Alterum facio libenter ut quoniam intervallo locorum et temporum diiuncti
sumus per litteras tecum quam sepissime colloquar. Quod si rarius fiat
quam tu exspectabis id erit cause quod non eius generis littere mee sunt
ut eas audeam temere committere. Quotiens mihi certorum hominum
potestas erit quibus recte dem non pretermittam. Quod scire vis qua
quisque in te fide sit et voluntate difficile dictu est de singulis. Unum
audeo quod antea tibi sepe significavi nunc quoque re perspecta et
cognita scribere vehementer quosdam homines et eos maxime qui et te
maxime debuerunt et plurimum iuvare potuerunt invidisse dignitati
tue simillimamque in re dissimili tui temporis nunc et nostri quondam
fuisse rationem ut quos tu rei publice causa leseras palam te
oppugnarent quorum auctoritatem dignitatem voluntatemque defenderas
non tam memores essent virtutis tue quam laudis inimici. Quo quidem
tempore ut perscripsi ad te antea cognovi Hortensium percupidum tui studiosum
studiosum ~~Lucullum~~ cum periculo Sepernio suscepimus nostro qua iniquitate

vero permissum sit vel divino sed vel humano presidio quanti fuimus
nec compertum a nobis abesse video mala omnia que urbi terre ventura
divinitati liceret ut fortasse hi qui post nos venient
ubi nam fuerint tante urbis fundamenta et tandem illa ipsa patrie
nostre fundamenta et tandem fama qua diu in ytalia floruimus forte
interibit Postremo neque id extabit cuius rei gratia nostra gloria ac
nomen ingens fuit Una res est que nos in tantis malis consolari
queat habemus exempla clarissimarum urbium atque regionum que plenam
gloriam quandoque habuerunt ita ut nichil aliud ad nos quam ipsum nomen
pervenerit Plures vero ego arbitror civitates fuisse que suis
temporibus rerum gestarum insignes et preclare fuerunt Cum quibus fama
simul extincta fuit propter inopiam vel poetarum vel oratorum qui
illarum gesta aut oratione aut carmine illustrarent et non paterentur
earum rerum que digne immortalitate essent memoriam interire
Verum nostra res publica que semper glorie avida fuit ita et
hominibus conquisivisset quorum eloquentia sempiterna esset rerum suarum
memorandarum commendatio Nunc vero pro [illegible] comperta debet esse
[illegible] apud omnes civitates magnificari vocem que sicut egregia omnia
rerum vel pacis vel belli facta complecti quam maxima oper-
tunitate defuisse nostris hominibus non satis possum admirari cum
iudicare possent omnes suos conatus et labores a se frustra susceptos
esse nisi providetur quo ea possent immortalia fieri Sed de hoc
hactenus Consilium vero tuum quo de rebus externis dicendi
esse [illegible] suscepi et laudo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] holte
[illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] et fide et animo singulari
Nam mea expugnatio ac defensio dignitatis tue pro magnitudine beneficiorum
tuorum fortasse [illegible] [illegible] [illegible] habebo [illegible] quam sine [illegible]
quidem de [illegible] [illegible] possem aut [illegible] erga te aut officium
aut [illegible] aut [illegible] animi esse testis [illegible] pompeium qui [illegible]
[illegible] non solum a me [illegible] sed sua [illegible] de te [illegible] solet [illegible]
a temporibus illis non semper a senatu fuisse Cum quidem littere tue quas ad me
miseras [illegible] [illegible] [illegible] fuerunt [illegible] [illegible] humanitas
tua vel summa [illegible] sapientia non [illegible] solum sed admirabilis

visa est enim cum excellente et tua tibi potestati tua liberalitate deuincti
non nichil suspicati sunt propter aliquorum opiniones sue cupiditati vel ab iste alienatum
illa causa relinquisti / qui multi tu semper tue laudi fauere visus est etiam
ipso suspiciosissimo tempore Hammonianos / deinde de rebus tuis sic perspicies
a me toto animo de te ac de tuis ornamentis ac commodis cogitari quem
ea que scribis per habeto amicum tuum illo re sepe temptata de illius ad te
summa atque auctoritate scribo / quoniam senatus consultum nullum extat quo reductio
regis alexandrini tibi adempta sit eaque que de ea re scripta est auctoritas
cui scis intercessum esse ut ne quis omnino regem reduceret tantam vim habet
ut magis iratorum hominum studium quam constantis senatus consilium esse videatur /
te perspicere posse qui ciliciam cyprumque teneas / quid efficere et quid consequi posses
et si res facultatem habitura videatur ut alexandriam atque egyptum tenere
posses esse et tue et nostri imperii dignitatis ptolomaide aut aliquo
propinquo loco rege collocato te cum classe atque exercitu proficisci alexandriam
ut eam cum pace presidiisque firmaris / ptolomeus redeat in regnum / ita fore
ut per te restituatur quemadmodum senatus initio censuit et sine multitudine
reducatur quemadmodum homines religiosi sibille placere dixerunt
sed hec sententia sic et illi et nobis probabatur ut ex euentu homines de tuo
consilio existimaturos videremus si cecidisset ut volumus et optamus omnes
te sapienter et fortiter si aliquid esset offensum eosdem illos et cupide et temere
fecisse dicturos / quare quid assequi possis non tam facile est
nobis quam tibi cuius prope in conspectu egyptus est iudicare / nos quidem hoc
sentimus si exploratum tibi sit posse te illius regni potiri non esse cun-
ctandum / si dubium sit non esse conandum / illud tibi affirmo si rem istam ex sententia
Ex sententia gesseris — gesseris fore ut absens a multis cum redieris ab omnibus collaudere / offensionem
esse periculosam propter interpositam auctoritatem religionemque video / sed ego te ut ad certam
laudem adhortor sic a dimicatione deterreo / redeoque ad illud quod initio scripsi
totius facti tui iudicium non tam ex consilio tuo quam ex euentu homines esse facturos
quod si hec ratio rei gerende periculosa tibi esse videbitur placebat illud ut si
rex amicis tuis qui per prouinciam atque imperium tuum pecunias ei credidissent fidem suam
prestitisset et auxiliis eum tuis et copiis adiuuares eam esse naturam et re-
gionem prouincie tue ut illius reditum vel adiuuando confirmares vel negligendo
impedires / in hac re quid res quid causa quid tempus ferat tu facillime optimeque perspicies

apud nobis placuisset ex quo possimus putaui te scire oportere Et
michi de meo statu de ac fortune familiaritate de benignitate et imbe-
cillitate eloquentie gratulari mirari miraui Te tuis vt [illegible]
artifice pelueris operibus letari [illegible] et incredibilis hominis prosperitate
[illegible] cum verbo [illegible] non libet qui nos fauendo gratia retinere
potuerunt intuendo abalienauit quorum maliuolentie obtrectati-
onibus nos sciui de re [illegible] illa mea dimittaque summa grauia [illegible]
depulisse Non nos quidem vt me dignitatis sum oblitus Et vt
habeamus [illegible] atque et salutis portat vtriusque [illegible] sicut fidei
[illegible] hominibus [illegible] tanta [illegible] benignitas vt nos
non tam constantia [illegible] mea delectet quam splendor offendat Cum
ex literis ad te scribo non plus quam temporibus [illegible] quam te sum adeptus
sed iam olim [illegible] laudi dignitati [illegible] simul quam video
non vt antehac putabam nouitati [illegible] cum hone-
onum nobilissimo [illegible] [illegible] illi [illegible] principibus
facile sunt [illegible] consolari [illegible] voluerunt [illegible] dissimile
fuisse fortuna [illegible] laudis [illegible] dissipat
[illegible] me animus pariter tua [illegible] tantum [illegible]
plus additum ad memoriam nostri [illegible] de fortuna [illegible]
amamus tu [illegible] tuis tu [illegible] [illegible] gloria
ad quam a pueritia inflamatus fuisti [illegible] cura atque industria [illegible]
magnitudine [illegible] quam ego semper sum admiratus [illegible] amaui
[illegible] inflammatus [illegible] [illegible] Magna [illegible] hominum opinio de te
magna commendanda liberalitatis magna memoria [illegible]
effecto [illegible] [illegible] illustrata [illegible] agnoscere
et [illegible] atque [illegible] laudis accessit quam te ita gerere volo
[illegible] atque [illegible] [illegible] vt hec [illegible] ante [illegible]
[illegible] te [illegible] [illegible] ad hec te [illegible] quod
quem semper [illegible] non dubito quin adeptus facilime intelligas
posse obtinere summum atque altissimum gradum [illegible] quam [illegible]
[illegible] tibi [illegible] aut [illegible] suscepta [illegible] Illa [illegible]
[illegible] vt te ex meo [illegible] admonendum putarem
vt [illegible] ad [illegible] certa quibus [illegible] quos [illegible] [illegible]

te velle [illegible] quod [illegible] rei publicae status summa difficultas est sed omnino dispar
Nam qui plus opibus armis potentia valet [illegible] tyrannidem videtur
stultitia et inconstantia adversariorum ut [illegible] autem plus valet, itaque per
paucos adversariis omnia que [illegible] quidem sine seditione fieri [illegible] arbitr
batur per senatum [illegible] sunt. Nam et stipendium Caesari decretum est et
decem legati et ne lex [illegible] facile perfectum est. Que ego
ad te brevius scribo quia me status huius rei publicae non delectat. Verum scribo
tamen ut te admoneam quod ipse [illegible] apud [illegible]
tu magis quam defendendo [illegible] in tuis rebus [illegible] adversitas magis
salutis mee [illegible] habenda nobis est sine dignitate magis dignitatis
sine salute. Ego [illegible] de filia et de [illegible] [illegible]
humanitate tua [illegible] nobis [illegible] voluptate fore
[illegible] maxima [illegible] summa virtute adolescente [illegible] quibus
studuisti semper ipse, tu [illegible] imitata tue [illegible] Nulla enim
erit hac constantior disciplina [illegible] tuus et [illegible] dignus es filius
qui quia nos diligit semper dilexit in primis amamus carumque habemus. Vale.

8. [illegible] ad te [illegible] quod [illegible] sit quod [illegible]
[illegible] cognostis [illegible] solum [illegible]
rebus sed et [illegible] amatissime [illegible]
[illegible] toto statu [illegible] cognosceres qui
[illegible] sunt non facile [illegible] scribo [illegible] amorem non
[illegible] potestatem ita ut nulla [illegible] hac [illegible]
habitura esse videatur. Ego [illegible] et [illegible] propositi

Dicta al' [illegible]

et ut [illegible] voluntas [illegible] me [illegible]
tu in [illegible] adiungendum esse putasti [illegible] potest quam sit
difficile [illegible] et [illegible] et [illegible]
[illegible] ad eius voluntatem [illegible] honeste [illegible] non possum
[illegible] ad [illegible] forsitan [illegible] dissimulare [illegible] tantum enim
[illegible] et [illegible] amor [illegible] apud [illegible] valet ut
quod illi [illegible] sunt et quod ille [illegible] et [illegible] et [illegible]
videantur. Neque ut ego arbitror [illegible] adversarii [illegible]
esse non posse [illegible] desisteret [illegible] quidem illa [illegible]
[illegible] tui [illegible] ut [illegible] defendam quod [illegible] velit

vel tacitam voluntatem vel etiam id quod maxime libet ad omnia studia referam [illegible]
faciam sane mihi propter eius amicitiam libentius. Et ne cum composita erat cum meis rebus
tum et honoribus amplissimis et laboribus maximis perfuncti essem dignitas in
sententiis dicendis libertas in re publica capessenda ea sublata tota est nec
mihi magis quam omnibus. Nam aut assentiendum est nulla cum gravitate paucis
aut frustra dissentiendum. Hec ego ad te ob hanc causam maxime scribo ut
iam de tua quoque ratione meditere. Commutata tota ratio est senatus rei publice
totius. Otium nobis exoptandum est quod hii qui potiuntur rerum prestaturi videntur
si quidam homines patientius eorum potentiam ferre potuerint. Dignitatem
quidem illam consularem fortis et constantis senatoris nichil est quod cogitemus.
Amissa est culpa eorum qui a senatu et ordinem coniunctissimum et hominem claris-
simum alienaverunt. Sed ut ad ea que coniunctiora rebus tuis sunt revertar, Pompeium
tibi valde esse amicum cognovi, et eo tu consule quantum ego perspicio omnia
que voles obtinebis, quibus in rebus me sibi ille affixum habebit,
neque a me ulla res que ad te pertineat negligetur. Neque enim verebor
ne sim ei molestus cui iocundum erit etiam propter id ipsum quod me esse gratum
videbit. Tu velim ita tibi persuadeas nullam rem esse minimam que ad te
pertineat que mihi non carior sit quam mee omnes res. Idque cum sentiam sedulitate
michimet ipse satisfacere non possum, re quidem ipsa ideo mihi non satis-
facio quod nullam partem tuorum meritorum non modo referenda sed ne cogitanda
quidem in gratia consequi possum. Rem te valde bene gessisse rumor erat. Ex-
spectabantur littere tue de quibus eramus iam cum Pompeio locuti, que si
erunt allate, nostrum studium extabit in conveniendis magistratibus et senatoribus
ceterisque que ad te pertinebunt. Cetera etsi plus contenderimus quam possimus
minus tamen faciemus quam debemus. Vale.

Marcus Cicero Sal. D. Lentulo Imperatori

Periocunde mihi fuerunt littere tue, quibus te perspicere intellexi
meam in te pietatem. Quid enim dicam benivolentiam cum illud ipsum
et gravissimum et sanctissimum nomen pietatis levius mihi meritis
erga me tuis esse videatur. Quod autem tibi grata mea erga te stu-
dia scribis, facis tu quidem habundantia quadam amoris ut etiam grata sint
ea que pretermitti sine nefario scelere non possunt. Tibi autem multo notior atque
illustrior meus in te animus esset si hoc tempore omni quo diiuncti fuimus et una

[illegible]

et tamen frequentes sed ab eo ipso quem te audiebas ad fatum esse et de comuni

parte et ego a te vehementer expecto in [illegible] senatoriis et de tota

atque administratione rei publice. Florentissimi de quod ostendam equidem paullo

post quam sit sensus et status et rescribam tibi ad ea que queris. [illegible] et ego

te autem amicissimo ac sapientissimo et tu me consilio fortasse non ipsi

tissimo fidele quidem et benivolo tu esse [illegible] quidem tua causa et te

imperatorem commemorare bene gestis rebus sit optatam victoriam obtinere ut

debeo letor. Sed ita qui te ex me fructus debeat eos ubertate compensa

tionis [illegible] patuisse tibi esse vero dissenserit quod tibi [illegible] ami

micos esse intelligo, quod tua commemoratione salutis mee plurimum videre

quod illius amoris amplitudinem et gloriam [illegible] mea tibi [illegible]

plurissimum [illegible] ille [illegible] [illegible] auctore [illegible] magno

[illegible] et ornatus [illegible] [illegible] facta illa debilitatam [illegible] sua gravit

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] illam

sibi in posterum non [illegible] dignitatem sed [illegible] libertatem [illegible] quidem reliqui

[illegible] aut et si multe in meis rebus [illegible] esse [illegible] de molestia [illegible]

[illegible] ea fide cognoscere hominum non ita magna [illegible] est maximo dolori

ergo cognoveram de qua re tota iam videtur michi expendi tempus dare

ut tibi rescriberem ad ea que queris

Cicero Sal(utem) dicit Lentulo

[illegible] te quod litteris scribis et factum [illegible] Cesar [illegible] Appio et

in [illegible] ad nos [illegible] scribis [illegible] aut spero te velle

ostendis quibus [illegible] adductus defenderem [illegible] et laudarem [illegible] tibi [illegible]

expona [illegible] paulo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ego me

[illegible] [illegible] [illegible] atque actionum [illegible] non [illegible] [illegible] sed [illegible] rei publice

[illegible] putabam et [illegible] tibi [illegible] quedam [illegible] de te ipso

summa ac singularia studia deberem [illegible] publica [illegible] te [illegible] [illegible]

multum adiumenti [illegible] cum [illegible] me [illegible] [illegible] ipsius [illegible] [illegible]

que antea [illegible] officio [illegible] non [illegible] erga me [illegible]

debitum [illegible] / hac me [illegible] fuisse et senatus [illegible] te [illegible]

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et si iam

[illegible] temporibus illis [illegible] rebus [illegible] offendebantur [illegible] sed te [illegible]

de reliqua nostra dignitate aut [illegible] non [illegible] [illegible] aut obscura [illegible]

studia renovantem. Illam magis de monumentis meis ab his aditus est
a quibus debuisti magis de vi templi qua cum fratre domo etiam expulsus
magis hercule de ipsis rebus quam quod erat in quo se facultas transfe-
ria necessariae tamen a me minime computabatur in meis damnis ex aliorum
fortunis reparandis ea voluntate qua expectare potuerunt, sed eadem dixit
mens erat obscura non tamen haec tam acerba mihi acciderunt quam erat
illa grata quae fecerant. Itaque quamquam et Pompeio plurimum te quidem ipso prædi-
catore ac teste debebam et eum non solum beneficio sed amore etiam et perpetuo
quodam iudicio meo diligebam, tamen non reputans quid ille vellet in omni mea in re publica
ut laudaret publium Sestium introisset in urbem dixissetque testis Vatinius me sententia permanebam
fortuna et felicitate Gaii Cesaris commotum illi amicum esse coepisse. Dixi Ego sedente Cn. Pompeio
me eam Bibuli fortunam quam ille afflictam putaret omnium triumphis victoriisque cum ut
anteferre, dixique eodem teste alio loco eosdem esse qui Bibulum exire domo
prohibuissent et qui me coegissent, tota vero interrogatio mea nihil habuit
nisi reprehensionem illius tribunatus, in quo omnia dicta sunt libertate animoque
maximo, de vi, de auspiciis, de donatione regnorum, neque vero hac in causa
modo, sed constanter sepe in senatu. Quin etiam Marcellino et Philippo consulibus
Nonis Aprilibus mihi est senatus assensus ut de agro Campano frequenti senatu
Idibus Maiis referretur. Num potui magis in arcem illius causae invadere
aut magis oblivisci temporum meorum, meminisse actionum? Hac a me sen-
tentia dicta magnus animorum motus est factus, cum eorum quorum oportuit, tum illorum etiam
quorum numquam putaram. Nam hoc senatus consulto in meam sententiam facto
Pompeius, cum mihi nihil ostendisset se esse offensum, in Sardiniam et in
Affricam profectus est eoque itinere Lucam ad Cesarem venit. Ibi multa de mea
sententia questus est Cesar, quippe qui etiam Ravennae Crassum ante vidisset
ab eoque in me esset incensus. Sane moleste Pompeium id ferre constabat
quod ego cum audissem ex aliis, maxime ex meo fratre cognovi.
Quem cum in Sardinia Pompeius paucis post diebus quam Luca di-
scessisset convenisset, te inquit ipsum cupio, nihil opportunius potuit accidere.
Nisi cum Marco fratre diligenter egeris, dependendum tibi est quod mihi pro illo
spopondisti. Quid multa? Questus est graviter, sua merita commemoravit,
quid egisset sepissime de actis Cesaris cum ipso meo fratre, quidque sibi is de
me recepisset, in memoriam redegit, seque quae de mea salute egisset

voluntate testatus esse ipsi mecum fratrem testatus est cuiusque rem dignitatemque mi
ut commendaret rogavit ut eam non oppugnare si nollet aut si non possem
tueri. Haec cum ad me frater detulisset, et cum tamen Pompeius ad me cum manda-
tis Vibullium misisset ut de causa Campana ad suum reditum
reservarem, collegi ipse me et cum ipsa quasi re publica collocutus sum, ut mihi
tam multa pro se perpesso atque perfuncto concederet, ut officium meum memorem-
que in bene meritos animum fidemque fratris mei praestarem, eumque quem
bonum civem semper habuisset bonum virum esse pateretur. In illis autem
meis sententiis quibus Pompeium videbar offendere, certorum hominum, quos
iam debebas suspicari, sermones referebantur ad me, qui cum illa sentirent
in re publica quae ego agebam semperque sensissem, me tamen non satisfecisse
Pompeio Caesaremque mihi inimicissimum futurum gaudere se aiebant.
Erat hoc mihi dolendum, sed multo illud magis, quod inimicum meum,
immo vero legum, iudiciorum, otii, patriae, bonorum omnium sic amplexabantur,
sic habebant, sic fovebant, sic me praesente osculabantur, non illi quidem ut
mihi stomachum facerent, quem ego funditus perdidi, sed tamen ut facere se ar-
bitrarentur. Hic ego, quantum humano consilio efficere potui, circumspectis rebus
meis omnibus rationibusque subductis summam feci cogitationum mearum omnium,
quam si tibi potero breviter exponam. Ego si ab improbis et perditis civibus
rem publicam teneri viderem, sicut et Cinnanis temporibus scimus et non nullis
aliis accidisse, non modo praemiis, quae apud me minimum valerent,
sed ne periculis quidem compulsus ullis, quibus tamen moventur etiam
fortissimi viri, ad eorum causam me adiungerem, ne si summa quidem eorum
in me merita constarent. Cum autem in re publica Cn. Pompeius princeps
esset vir, is qui hanc potentiam et gloriam maximis in rem publicam meritis
praestantissimisque rebus gestis esset consecutus, cuiusque ego dignitatis
ab adolescentia fautor, in praetura autem et in consulatu adiutor etiam
exstitissem, cumque idem auctoritate et sententia per se, consiliis et studiis tecum me adiuvisset, meumque
inimicum unum in civitate haberet inimicum, non putavi famam incon-
stantiae mihi pertimescendam si quibusdam in sententiis paulum me immutassem
meamque voluntatem ad summi viri de meque optime meriti dig-
nitatem aggregassem. In hac sententia complectendus erat mihi Caesar, ut
vides, in coniuncta et causa et dignitate. Hic multum valuit cum vetus

amicorum quos non ignorabam et cum Caesare fuisse in hiemantibus
ac liberalitas brevi tempore et iudicio et officiis perspecta nobis et
cognita vehementer et ipsa res publica me movit quod mihi videbatur
contentionem presertim maxime cum Caesare gestis cum illis viris nolle
fieri et me fieri vehementer recusare gravissime aut ...
expulit et Pompei fides quam de me Caesari dederat et fratris mei quam
Pompeio. Erat preterea hec animadvertenda in civitate que sunt apud Platonem nostrum
scripta divinitus quales in re publica principes essent tales reliquos solere esse
cives. Tenebam memoria nobis consulibus ea fundamenta iacta iam
ex kalendis Ianuariis confirmandi senatus ut neminem mirari oporteret Non-
embribus tantum vel animi fuisse in illo ordine vel auctoritatis idemque
memineram nobis privatis usque ad Caesarem et Bibulum consules cum sententie
nostre magnum in senatu pondus haberent unum fere sensum fuisse
bonorum omnium. Postea cum tu Hispaniam citeriorem cum imperio obtineres neque res
publica consules haberet sed mercatores provinciarum et seditionum servos
ac ministros iecit quidam casus caput meum quasi certaminis causa in mediam
contentionem dissensionemque civilem. Quo in discrimine mirifica senatus
incredibilis Italie et totius singularis omnium bonorum consensio in me tuendo
extitisset non dicam quid acciderit multorum est enim et varia culpa tantum
dicam brevi non mihi exercitum sed duces defuisse. In quo ut iam sit
in eis culpa qui me non defenderunt non minor est in eis qui reliquerunt
et si accusandi sunt si qui pertimuerunt magis etiam reprehendendi si qui
se timere simulaverunt. Illud quidem certe nostrum consilium iure
laudandum qui meos cives et a me conservatos et me servare cupientes
spoliatos ducibus servis armatis obici noluerim declararique maluerim
quanta vis esse potuisset in consensu bonorum si eis pro me stante pugnare
licuisset cum afflictum excitare potuissent quorum quidem animum tu non perspe-
xisti solum cum de me ageres sed etiam confirmasti atque tenuisti. Qua in causa non
modo non negabo sed etiam semper et meminero et predicabo libenter usus es
quibusdam nobilissimis hominibus fortioribus in me restituendo quam fuerant idem in
tenendo. Qua in sententia si constare voluissent suam auctoritatem simul cum salute
mea recuperassent. Recreatis enim bonis viris consulatu tuo et constantissimis
atque optimis actionibus tuis excitatis Gneo Pompeio presertim ad rem adiuncto

ad publicas tabulas

tum etiam Cesar rebus maximis gestis singularibus ornatus et novis honoribus
ac iudiciis senatus ad eius ordinis auctoritatem adiungeretur nulli unquam
cuiquam locus ad rem publicam violandam esse potuisset. Sed attende quae
sit consecuta, primum illa furta muliebrium religionum qui non complures fecerat
bonam deam quae in terris proicis [illegible] repentinitate sceleris sui asserunt quas tu
creavisti cum Lentulo penates a seditiosis tunc contra bonos cives iudicio potius vellet
exemplum spectatissimum in posterum condicionis seditiosis de re publica sustulit
deinde postea non omnium momentum modo cum alle manibus meis sed operis locato
cura fiebat, monumentum vero senatu hostili more et crudelis amictu luctus
esse passus sit, qui me honores cum salvum esse voluerunt esse incolumem
sed vellem non plus salutis mee quemadmodum videri sed ut alipte etiam
virium et coloris rationem habere voluissent. Nunc ut Apelles Veneris caput et
summa pectoris politissima arte perfecit reliquam corporis inchoatam reliquit, sic
quidam homines in capite meo solum elaboraverunt reliquum corpus imperfectum ac
rude reliquerunt. In quo ego spem fefelli non modo invidorum sed etiam inimicorum
meorum, qui de uno acerrimo et fortissimo viro meoque iudicio omnium magni-
tudine animi et constantia constantissimo ~~[illegible]~~ Metello quondam falsam opinionem acce-
perunt, quem post reditum dictitant fracto animo et demisso fuisse. Est vero probabile
qui et summa voluntate cessit et egregia animi alacritate abfuit, neque sane curavit
umquam, eum ob id ipsum fractum fuisse pro quo cum omnes homines, tum apprime ille
virum singularem semper constantia et virtute superasset, sed quod de illo acceperunt
aut etiam suspicabantur de me confirmabant animo demissiore [illegible] fieri me reos
re publica maiorem etiam mihi animum quam umquam habuisse dicunt, si declaravissi [illegible]
eam non potuisse me uno tempore carere, cumque Metellum unius tribuni plebis rogatione
me restituisset, cum [illegible] senatus civitate Italia promulgavisset [illegible] sibi semper
referrentur consilio comitiis centuriatis cunctis ordinibus hominibus incumbentibus. Sed
deinde cum [illegible] rempublicam [illegible] qui assumpsit neque
hodie assumo cum [illegible] malivolentissimum [illegible] possit offendere, tantum criticum
et meis amicis meis aliis [illegible] consilio labore desim, hic [illegible] vite
consuetudine offendit eos qui splendorem et speciem huius vite [illegible] solicitudinem
aut et labores perspicere non possunt. Illud vero non desistunt [illegible] de me quibus
[illegible] desistere [illegible] aut tu illa [illegible] quo paulo ante
[illegible] hoc non [illegible] non offendebat [illegible] honore

laudi honore

9

sensi Lentule cognovisti quam existimatio consulatu meo numquam postea iter-
um percussus afflictus ante te consule recreatus abs te totus est nunc ab iis
a quibus tuendus non fuerat debilitatus, idque non solum fronte atque vultu quibus
simulatio facillime sustinetur, declarant quod in illo meo statu optimates
nominabantur sed etiam sensu saepe iam tabellaque docuerunt. Itaque tota
iam sapientium civium qualem me et esse et numerari volo et sententia et voluntas
mutata esse debet. Id enim iubet idem ille Plato quem ego vehementer auctorem
iam sequor: tantum contendere in re publica quantum probare tuis civibus possis,
vim neque parenti neque patriae afferre oportere. Atque hanc ille causam
sibi ait non attingendae rei publicae fuisse, quod cum offendisset populum Atheni-
ensem prope iam desipientem senectute, cumque eum nec persuadendo nec cogendo
regi posse vidisset, cum persuaderi posse diffideret, cogi fas esse non arbitraretur.
Mea ratio fuit alia, quod cum neque desipiente populo nec integra mihi causa esset ad con-
sulendum, sed implicatus tenerer, laetatus tamen sum quod mihi
liceret in eadem causa et mihi utilia et cuivis bono recta defendere. Huc
accessit commemoranda quaedam et divina Caesaris in me fratremque meum
liberalitas, qui mihi quascumque res gereret tuendus esset; nunc in tanta
felicitate tantisque victoriis, etiam si in nos non is esset qui est, tamen ornandus
videretur. Sic enim te existimare velim, cum a vobis meae salutis auctoribus
discesserim, neminem esse cuius officiis me tam esse devinctum non solum
confitear sed etiam gaudeam. Quod quoniam tibi exposui, facilia sunt ea quae a me
de Vatinio et de Crasso requiris. Nam de Appio quod scribis, sicuti de Caesare, te
probare, gaudeo tibi consilium probari meum. De Vatinio autem primum reditus
intercesserat in gratiam per Pompeium, statim ut ille praetor est factus, cum quidem
ego eius petitionem gravissimis in senatu sententiis oppugnassem, neque tam illius
laedendi causa quam defendendi atque ornandi Catonis; post autem Caesaris ut
illum defenderem mira contentio est consecuta. Cur autem laudarem, peto a te
ut id a me neve in hoc reo neve in aliis requiras, ne tibi ego idem
reponam cum veneris, tametsi possum vel absenti. Recordare enim
quibus laudationem ex ultimis terris miseris. Nec hoc pertimueris, nam a me
ipso laudantur et laudabuntur idem. Sed tamen defendendi Vatinii fuit etiam
ille stimulus, de quo in iudicio cum illum defenderem dixi me facere quiddam
quod in Eunucho parasitus suaderet militi: ubi nominabit Phaedriam, tu Pamphilam

[illegible]
[illegible]

cominos / sicut illa dicit et phedria conmittamque consatu / paphela cattatu
cinoremus / si laudabit hec illius forte / tu huius contra / demumque par pari referto
qui eam ... / sic petivi a vobis ut cum quidam nobiles homines
et de me optime meriti nimis amarent inimicum meum / meamque potestatem
sepe in senatu non severe sed ... non faciliter atque impar amplo
pareret quin ut illi haberent suum publium darent ... alium publium
in quo possem illorum animos mediocriter lacessitus levare ... neque
solum dixi sed etiam sepe facio deus hominibus ... habes de vatinio
autem de crasso ... cum michi cum illo magna iam ... et ... eius
post consulatus iniurias ... concordie causa voluntaria quadam oblivione conteram
repentinam eius defensionem gabini quem ... superioribus diebus acerrime
oppugnasset tam et si nulla sine mea contumelia suscepisset tulissem
sed cum me ... non lacessitatem lacessisset exarsi non solum presenti
credo iracundia nam ea tam non vehemens forsitan fuisset verum
relictus illud odium multarum eius in me iniuriarum quod ego in effudisse me omne
arbitrabar / residuum tamen insciente me fuisset omne repente apparuit
quoque quidem tempore ipso quidem homines et iidem illi quos sepe significavi
appello cum se maximum fructum cepisse dicerent ex libertate mea
meque tamen alienique sibi re visum esse ... qualis fuisse restitutum cum
ea contentio michi magnum et foris fructum tulisset gaudere se dicebat
michi et illum inimicum et eos qui in eadem causa erant numquam aequos fore
quorum deinde sermones cum ad me per homines honestissimos perferrentur cumque pom-
peius ita contendisset ut nihil umquam magis et cum crasso redire in gratiam
Caesari qui per litteras maxima se molestia ex illa contentione affectum ostenderet
habui non temporis solum rationem sed etiam nature Crassique ut
testante populo romano esset in gratia cum contione a meis laudibus
in cura ... cum michi dixisset cenavit apud me in
mei generi crassipedis ortis / et ... tam ... te scribis
audivisse magna illius commendatione suscepta defende in senatu sicut
mea fides postulabat / accepisti quibus rebus adductus causam ... rem
causamque defenderim ... dare ... sit ... mea causa ...
... status ... de quo ... statuas ... me hec eadem sensurum fuisse
si michi integra omnia ac libera fuissent nam neque pugnandum arbitrarer
contra tantas opes neque delendum ... si id fieri posset summorum civium
principatum neque permanendum in una sententia conversis rebus ac voluntatibus bonorum

mutatus sed temporibus assentiendum. Numquam enim praestantibus in re publica guber-
nanda viris laudata est in una sententia perpetua permansio sed ut in na-
vigando tempestati obsequi artis est etiam si portum tenere non queas
cum vero id possis mutata velificatione assequi stultum est eum tenere
cum periculo cursum quem ceperis potius quam eo commutato quo velis tamen
pervenire sic cum omnibus nobis in administranda re publica propositum esse debeat
id quod a me saepissime dictum est cum dignitate otium non idem semper dicere sed idem semper
spectare debemus. Quamobrem ut paulo ante posui si essent omnia mihi
solutissima tamen in re publica non alius essem atque nunc sum cum vero in
hanc sententiam et alliciar beneficiis hominum et compellar iniuriis
facile patior ea me de re publica non alius essem atque nunc sum
sentire ac dicere quae maxime cum mihi tum etiam rei publicae rationibus putem conducere.
Apertius autem haec ago ac saepius quod et Quintus frater meus legatus est Caesaris
et nullum meum minimum dictum non modo factum pro Caesare intercessit
quod ille non ita illustri gratia exceperit ut ego eum mihi devinctum
putarem. Itaque eius omni et gratia quae summa est et opibus quas intelle-
gis esse maximas sic fruor ut meis nec mihi aliter
potuisse videor hominum perditorum de me consilia frangere nisi cum praesidiis
iis quae semper habui nunc potentium benivolentiam coniunxissem.
His ego consiliis si te praesentem habuissem ut opinio mea fert essem
usus isdem. Novi enim temperantiam et moderationem naturae tuae novi animum cum
mihi amicissimum tum nulla in ceteros malivolentia suffusum contraque cum
magnum et excelsum tum etiam apertum et simplicem. Vidi ego quosdam
in te tales quales tu eosdem in me videre potuisti quae me
moverunt movissent eadem te profecto. Sed quocumque tempore mihi potestas
praesentis tui fuerit tu eris omnium moderator consiliorum meorum
tibi erit eadem cura quae fuit dignitatis salutis meae. Me quidem certe tu-
arum actionum sententiarum voluntatum rerum denique omnium socium comitemque
habebis. Neque mihi in omni vita res tam erit ulla proposita quam ut co-
tidie vehementius te de me optime meritum esse laetere.

Cicero Lentulo Imperatori S. D.

Quod ut omnia tibi scripta mittam que post discessum tuum
scripserim. Sunt orationes quedam quas Menocrito dabo neque
ita multe ne pertimescas. Scripsi etiam nam ab oratoribus

Cicero Lentulo imperatori s. dicit

Rogas ut mea tibi semper scripta mittam que post discessum
tuum scripserim. Sunt orationes quedam quas Menocrito dabo neque
ita multe ut pertimescas. Scripsi etiam (nam ab ~~[struck]~~ orationibus diiungo
fere referoque que me maxime sicut iam a prima adolescentia delectarunt)
Scripsi igitur Aristotelico more quemadmodum quidem volui tres libros in disputatione
de temporibus meis quos iam pridem ad te misissem si esse edendos pu-
tassem. Sunt enim testes et erunt sempiterni meritorum erga me tuorum
meeque pietatis. Sed quia verebar non eos qui se lesos arbitrarentur. Etenim
id parce feci et molliter, sed eos quos erat infinitum bene de me me-
ritos omnes nominare. Quos tamen ipsos libros si quem cui recte committam invenero
curabo ad te perferendos. Atque istam quidem partem vite consuetudinisque nostre
totam ad te defero: quantum litteris, quantum studiis veteribus nostris delectationibusque
consequi poterimus id omne ad arbitrium tuum qui hec semper amasti libentissime
conferemus. Que ad me de tuis rebus domesticis scribis, queque michi commendas, ea tanta
michi cure sunt ut me nolim admoneri, rogari vero sine magno dolore vix
possim. Quod de Quinti fratris negotio scribis et priore estate quia morbo impeditus
in Ciliciam non transieris conficere non potuisse, nunc autem omnia facturum ut conficias,
id scito esse eiusmodi ut frater meus vere existimet adiuncto isto fundo patri-
monium fore suum per te constitutum. Tu me de tuis rebus omnibus et de Lentuli tui
nostrisque studiis et exercitationibus velim quam familiarissime certiorem et quam sepissime
facias existimesque neminem cuiquam neque cariorem neque iocundiorem unquam fuisse
quam te michi, idque me non modo ut tu sentias sed ut omnes gentes etiam ut
posteritas omnis intelligat esse facturum. Appius in sermonibus antea dicta-
bat, postea dixit etiam in senatu palam, sese si licitum esset legem curiatam
ferre sortiturum esse cum collega provinciam; si curiata lex non esset, se par-
taturum cum collega tibique successurum; legem curiatam consuli ferri opus
esse, necesse non esse; se quoniam ex senatus consulto provinciam haberet lege
Cornelia imperium habiturum quoad in urbem introisset. Ego quid ad te
tuorum quisque necessariorum scribat nescio; varias esse opiniones intelligo.
Sunt qui putant posse te non decedere quod sine lege curiata tibi
succedatur. Sunt etiam qui si decedas a te relinqui posse qui provincie
presit. Michi tamen non de iure certum est, quamquam ne id quidem valde dubium est,
quam illud ad tuam summam amplitudinem libertatem dignitatem qua te scio

ac dialogo de oratore quos arbitror Lentulo tuo fore non inutiles. Abhorrent
enim a communibus preceptis et omnem antiquorum Aristoteliam et Isocratiam rationem oratoriam
complectuntur. Scripsi etiam versibus tres libros

liberrime fieri solere contend. te sine ulla mea contumelia suscepisse successori
gerende presertim cum sine suspicione tue cupiditatis non posses et cupiditatis
hereditate. Ego utrumque meum puto esse et quod intra senatum sentia
tibi et presertim defendere. Scripta iam epistola superiore accepi tuas litteras
de publicanis quibus equitatem tuam non potui non probare felicitate facultate
aut consequi potuisses, ne eius ordinis quem semper ornasti rem aut volun-
tatem offenderes. et quidem non desinam tua decreta defendere. Sed nosti
consuetudinem hominum scis quam graviter inimici ipsi illi Q. Scevole fuerint
tibi tamen sum auctor ut si quibus rebus possis eum tibi ordinem aut reconcilies
aut mitiges. id etsi difficile est, tamen mihi videtur esse prudentie tue.

10 Marcus Cicero S. D. Lentulo Valerio iurisconsulto

Cur enim tibi non gratificer nescio presertim cum his temporibus audacia
pro sapientia liceat uti. Lentulo nostro egi per litteras tuo nomine gratias
diligenter. Sed tu velim desinas iam nostris litteris uti et nos aliquando revisas
et ibi malis esse ubi aliquo numero sis quam istic ubi solus
sapere videare. Quamquam qui istinc veniunt partim te superbum esse
dicunt quod nihil respondeas, partim contumeliosum quod male respondeas.
Sed iam cupio tecum coram iocari. Quare fac ut quam primum venias neque
in Apuliam tuam accedas ut possimus salvum venisse gaudere. Nam illo
si veneris tamquam Ulixes cognosces tuorum neminem.

Marci Tulii Ciceronis epistolarum ad Publium Lentulum liber explicit
Incipit eiusdem ad Gaium Curionem feliciter

1. Marcus Cicero salutem dicit Curioni. Quamquam me nomine
2. Marcus Cicero Sal' d. Curioni. Gravi teste privatus.
3. Marcus Cicero Sal' d. Curioni. Rupe studium non defuit
4. Cicero S. D. Curioni. Epistolarum genera
5. Cicero S. D. Curioni. Hec negotia quomodo
6. Marcus Cicero S. D. Curioni. Nondum erat auditum te navigasse
7. 8. Marcus Cicero proconsul S. D. Marcello. Quid tu me hoc tibi
9. 10. Marcus Cicero S. D. proconsul Marcello edili curuli designato
11. Marcus Cicero imp. S. D. Marcello edili curuli designato. Putares
12. Marcus Cicero S. D. Marcello edili curuli. Sollicitus
13. Marcus Cicero imp. S. D. Marcello edili curuli. Raras tuas
7. 11 Marcus Cicero proconsul S. D. Curioni. Sera gratulatio.

14 Cicero appio s. salutem d. Marcello edili curruli M. Fabio
15. Marcus cicero s. d. imp. Marcello edili non potuit
16. Marcus cicero imp. s. d. Marcello magno dolori me
17. Marcus cicero s. d. ... f. ... condolo
Marcus cicero s. d.

Lib. 2

1. Marcus cicero s. d. Curioni. Quamquam me nomine negligentie suspectum tibi te doleo, tamen non tam michi molestum fuit accusari abs te officium meum quam requiri iocundum, presertim cum in quo accusabar culpa vacarem, in quo autem desiderare te significabas meas litteras pre te ferres perspectum mihi quidem, sed tamen dulcem et optatum amorem tuum. Equidem neminem pretermisi quem quidem ad te perventurum putarem cui litteras non dederim. Etenim quis est tam in scribendo impiger quam ego? A te vero bis terve ad summum et eas perbreves accepi. Quare si iniquus es in me iudex, condemnabo eodem ego te crimine; sin me id facere noles, te michi equum prebere debebis. Sed de litteris hactenus. Non enim vereor ne non scribendo te expleam, presertim si in eo genere studium meum non aspernabere. Ego te abfuisse tam diu a nobis et doleo quod carui fructu iocundissime consuetudinis, et letor quod omnia cum maxima dignitate es consecutus quodque in omnibus tuis rebus meis optatis fortuna respondit. Breve est quod me tibi precipere meus incredibilis in te amor cogit. Tanta est expectatio vel animi vel ingenii tui ut ego te obsecrare obtestarique non dubitem sic ad nos conformatus revertare ut quam expectationem tui concitasti hanc sustinere ac tueri possis. Et quoniam meam tuorum erga me meritorum memoriam nulla umquam delebit oblivio, te rogo ut memineris quantecumque tibi accessiones fient et fortune et dignitatis, eas te non potuisse consequi nisi meis puer olim fidelissimis atque amantissimis consiliis paruisses. Quare hoc animo in nos esse debebis ut etas nostra iam ingravescens in amore atque adolescentia tua conquiescat.

2. Marcus cicero s. d. Curioni. Gravi teste privatus sum amoris summi erga te mei patre tuo clarissimo viro qui cum suis laudibus tum vero te filio superasset omnium fortunam si ei contigisset ut te ante videret quam a vita discederet. Sed spero nostram amicitiam non egere testibus. Tibi patrimonium dei fortunent. Me certe habebis cui et carus eque sis et iocundus ac fuisti patri.

3. Marcus Cicero S. d. Curioni. Rempe studium non defuit declarandorum munerum tuo nomine. sed nec mihi placuit nec cuiquam tuorum quicquam te absente fieri quod tibi cum venisses non esset integrum. Ego quid sentiam aut scribam ad te postea pluribus aut ne ad eam meditere imparatum te offendam coramque contra istam rationem meam dicam ut aut te in meam sententiam adducam aut certe testatum apud animum tuum relinquam quid senserim ut si quando quod nolim displicere tibi tuum consilium cepit possis meum recordari. Breui tamen sic habeto in eum statum temporum tuum reditum incidere ut his bonis que tibi natura studio fortuna data sunt facilius omnia que sunt amplissima in re publica consequi possis quam muneribus quorum neque facultatem quisquam admiratur est enim copiarum non virtutis neque quisquam est quin satietate iam defessus sit. Sed aliter atque ostendi facio. nam rationem eius consilii exponere incipio. Quare hanc omnem disputationem in adventum tuum differo. Summa scito te in expectatione esse eaque a te expectari que a summa virtute summoque ingenio expectanda sunt. ad que si es ut debes paratus quod ita esse confido plurima maximaque munera nobis et amicis tuis et civibus et rei publice afferes. Illud cognosces profecto mihi te neque cariorem neque iocundiorem esse quemquam.

4. Marcus Cicero S. d. Curioni. Epistolarum genera multa esse non ignoras sed unum illud certissimum cuius causa inventa res ipsa est ut certiores faceremus absentes si quid esset quod eos scire aut nostra aut ipsorum interesset. Huius generis litteras a me profecto non expectas. tuarum enim rerum domesticos habes et scriptores et nuntios. in meis autem rebus nihil est sane novi. Reliqua sunt epistolarum genera duo que me magnopere delectant unum familiare et iocosum alterum severum et grave. Utro me minus deceat uti non intelligo. iocerne tecum per litteras. civem mehercule non puto esse qui temporibus his ridere possit. An gravius aliquid scribam. quid est quod possit graviter a Cicerone scribi ad Curionem nisi de re publica. atque in hoc genere hec mea causa est ut neque ea que non sentio velim scribere. Quare cum nullum mihi scribendi argumentum relictum sit utar ea clausula qua soleo teque ad studium summe laudis cohortabor. Est enim tibi gravis adversaria constituta et parata incredibilis quedam expectatio quam tu una re facillime vinces si hoc statueris quarum laudum gloriam adamaris quibus artibus ee laudes comparantur in his esse laborandum. In hanc sententiam scriberem plura nisi te tua sponte satis incitatum esse confiderem. et hoc quicquid attigi non feci inflammandi tui causa sed testificandi amoris mei. Vale.

Cicero S. d. C. Curioni
[illegible]

Jacobo S. d. C. Cinomi hec megania quo se h(ab)eat ver(issim)e epistola 5.
quidem narrare habeo audeo tibi, et p(er)inde ubi ne(cesse) est ut scribam ad
te i(n) i(n)tende(n)s et nu(n)c tu q(ui) ab eo s(cri)bi similiter vel q(ui) no(n) vide(n)t ea q(ue) nobis vel
q(ui) excelso et illustri loco sita sit laus tua i(n) plurimor(um) et fortior(um) co(m)mu(n)i
apperire, q(ue) ad nobiscu(m) obscuro n(ost)ro vario s(er)mo(n)e s(un)t et clarissima et una
om(n)i vote c(on)ferent. Sed aliud nescio similiter me tibi, an timeri q(ui) mi-
rabilis e(st) expectatio redditus tui, no(n) ut q(ua)m o(mn)ia c(on)ue(n)iat me vota tua opinor
hom(inum) no(n) respondeat. Sed, me similiter me i(n)cogu(n)t no(n) habeas ia(m) q(ua)ndo q(ui)
curet sita sit o(mn)ia debilita iam ap(p)arent et c(on)ficta, s(un)t hec ipsa nescio recte m(ih)i
sint lit(t)eris co(m)missa. Enarrare recte c(on)gnoscet ex aliis. Tu t(ame)n si(n)e habet
aliq(ui)s s(er)mo de re p(ublica) sine dispositio ea patria meditatio co(m)pta q(ue) etia(m)
i(n) eo tu(n)c ac c(ur)a debet q(ua)e sit re p(ublica) afflicta et oppressa(m) miseriis
t(em)p(or)ib(us) ac perditis moribus a(n)tiqua(m) dignitate(m) et libertate(m) redinteg(ra)
Vale.

Arnold(us) n(ost)ro S. d. C. Cinomi. Nuper erat auditu(m) te ad italia(m) adve- 6.
ni(r)e. Cu(m) s(ub)eunte? Apollonii mei familiar(is) c(o)n(s)ilio littere ad te litteras
misi. Sed tu cu(m) appropinquare tuu(s) adve(n)tus putare(tur) et te iam ex asia Roma(m) c(on)spi(cere)
effectu e(ss)e c(on)ficeret, magnitudo ei(us) sentit ut no(n) deme(n)s exercent in mu(n)do
cito mitterem, cu(m) hac c(om)positi ad te c(on)ferri l(itte)ras magno ex vellem.
Ergo si a(n)te i(n) te ve(n)it officia. S(o)lu(m) restat talia q(ue) ita maiestate ab(s) ipso q(ue)
dicta q(ue) a me ponderari solet, veniret a te, s(un)t q(ue) magis res in p(er)ticula
erat o(s)tendens s(er)vari e(s)t eis hodie p(ro)ducere p(ate)r a(c) magis, ab eo de
quo s(un)t bo(n)i merita(m) putet, ne ad q(ue)m spectat r(ati)o(n)is magis est rogari
et a(n)tecedens po(n)is q(ue) brevi(us) cadat loco inua(n)di. Sed q(ui) tu d(omi)ne erat
nota ob Sed ipsa novitate incole t(em)p(o)r(um) clarissima maxima brevi(us) ap(er)i-
terit, restat ad c(on)tem(pl)a(n)di, cu(m) multu(m) debeat, eius salute pr(ae)stet de b(o)n(is)
pro dubitavi id a te q(ue) l(itte)ras pete q(ue)m cu(m) et magnitudo maxie q(ue) mitten(dum)
Mrito eo(rum) fruerentur ne sustineat a me ad laudabilia tua no(n) poss-
ent p(er)fectu(m) q(ua)n(do) ea nulla e(st) c(ur)a, q(uia) no(n) erat capud deg(ener)is q(ui)d exempli
ca(u)sa erat d(e) admirando mu(n)da(n)dorum illustre possessor ex o(mn)ia studia
omni(um) opera. remedia iustit(iae) co(n)g(re)gatoru(m) m(e)m(oria)e de inq(ui)s d(e) p(ro)d(ic)tionib(us) q(ue)
felicitu(m) fines, et locatu(m) statuiss(e) q(ue) a me no(n) offic(iu)m s(o)lu(m) fructu(m) e(ss)e
p(ro)pietatis, laudo d(e)bet c(on)ple, magis de eius salute ac fortuna sunt tue.

mere fuisse unquam puto quanti michi sit honor eius / cuius animi mei posita ex devo-
cione te esse omni tanto adiuncto esse sicut volueris posse intelligo. Ut enim
sit pretera nobis compendium habemus huius optima bonorum studium collatum ex libertati
gloriose meum ut spero te intelligere tamquam vulgi ac multitudini gloriose gratissi-
mam munerum liberalitatemque michi / invenimus et coniunctius confessi sunt studia
gloriose ipsius excellentie in eo genere vel genere vel diligentia mea suffragatorum
sic munus potentie ac gloriata tua et iusta et debita / sunt etiam fortasse
et consciencia / dare nobis est auctor operis est et eorum ventorum fuerit composi-
moderator quidem / et qui gubernator / qui sunt ex omnibus vestris exoptandis esse
tecum conferre possemus non habemus / excellentie sunt tue memorie sunt istum
sit homini vestri velox huius ipso quidem velperit de inlaudabili existimari
potest / sit dignum deinde tuis beneficiis indignus laudi vel esse eius dicam
gloriose salute tuum studium direxit / de ipso toto animo tuum de ipso tuum tibi polliceor
te maiorum ac spectabilis gestare benivolentie esse erga te / sit amplecti honori
voluntatis historiam et memoriam / in tuo tum de te tum de genere adimpleri /
ut credo te facile comprobata fuisse a laude mea quod fuit in salute cognitione
in te eadem stare ubi hec ad te scribens quantum officium festinem ex tempore in
esse in hac petitione milonis omni nomine gratiosi. Sicuti diminuere de labo-
randum / plura scriberem / nisi tibi omnem rem atque causam meam totam commendo
atque trado. Unum hoc sic habeto si a te hanc rem impetraro / me plus
tibi esse quam ipsi milloni debiturum. Non quia michi tanta mea salus cara fuit
qua propterea prope ab illo adiutus sum pietate est in referenda gratia iam
da tum aut vestrum studio me assequi posse confido

Alia 7. Animi tui ... Graco ... si umquam te ... Cicero ... contulero
in splendidis non plus proficit sit nulla negligentia pro missa est
longe cum absim / audio fero. Fiat et consuetudo et ut sepius laudi
tibi sit esse commutatum exopto. Tamen hortor ut omni consulens ut moderentur
prudentia tua / ne te auferat aliorum opinio vero est quod tibi sapienter
suadere possit te ipso / nunquam labes sit te audiens / non sic huius temere
tui scribamus credo / neuter amicorum neuter opinio tua / proficiat me quod timeam
de me quod stulte faciat sicut eam defendas quoniam ipse ratio defensanda esset
id in tempore non tandem fecerit / videto enim tua non tanto deprendam in
animo meo quidem stultissime tribunatum tuum effecto videat constanti in te per tempus sit

quia varietas rerum quae in exitu est flexibiles hominum voluntates que
impediunt sunt varietatis in vita sit non dubito quin cogites sed ambo te curam
et cogitationem multum novi sicut etiam idem qui nemo scripsit tecum loquor et tecum
adhibere consilium etiam possit quod tu non facile invenies sed non ipse mihi
nemo medicus dabit. Dii immortales tantum ego non ad(?) ... adsum vel spectator
laudis tuae vel particeps vel socius et minister consiliorum. Ita re(?) si
hoc nihilominus desit, si tamen efficeret magnitudo et ... amoris mei consilio te
ut possem iuvare. Cetera ad te plura aliis, paucis enim tuis misseram
diebus dederam tabellariis ut quod sane fecit et extremo sunt
re p. progressus. Unus hic tamen estatis rebus restat ad statum perscri-
bere. De Sardonio tuo quam curam adhibuerim quamquam difficilem dare atque
ita cognosces ex his litteris quas ... liberto dedi tuo. Tu in curio
tua incredibilem mihi benevolentiam magnam de te singularem ... atque ad
pinare ... adhuc provinciali molestia ... proroget. Et cum tecum esse-
m te eram ... publio lentulo isto anno ... non putare ... semper
semper per litteras sicut quod a senatu nobilissimo tuo adulescente et ...
mihi ... publio lentulo et ... tribuno non ... desinat
aliquem ... quod solet ... difficilius. Sicut me quod non desinat ut te si-
natus ... et leges defendas. Eamque ... animo [illegible] ... quod ...
similiter te ... et ... atque ... et ...

Marcus Cicero proconsul salutem dicit Marco Caelio. Quid tu me hoc tibi mandasse 8
existimas ut mihi gladiatorum compositiones ut vadimonia di-
lata et Chresti compilationem mitteres et ea quae nobis cum Romae sumus narrare
nemo audeat. Vide quantum tibi meo iudicio tribuam nec mehercule
iniuria. [illegible] enim te adhuc neminem cognovi. Ne illa
quidem curo mihi scribas quae maximis in rebus rei publicae geruntur cotidie nisi quid
ad me ipsum pertinebit. Scribent alii, multi nuntiabunt, perferet multa etiam ipse
rumor. Quare ego nec praeterita nec praesentia abs te sed ut ab homine longe
in posterum prospiciente futura exspecto ut ex tuis litteris cum formam rei publicae viderim
quale aedificium futurum sit scire possim. Neque tamen adhuc habeo quod te accusem.
Neque enim fuit quod tu plus providere posses quam quivis nostrum in primisque ego qui
cum Pompeio complures dies nullis in aliis nisi de re publica sermonibus
versatus sum quae nec possunt scribi nec scribenda sunt. Tantum habeto
civem egregium esse Pompeium et ad omnia quae providenda sunt ...

civem egregium esse Pompeium et ad omnia que providenda sunt in re p. et animo et consilio
paratum. Quare da te homini complectetur mihi crede. Iam idem illi et boni et mali cives
videntur qui nobis videri solent. Ego cum Athenis decem ipsos dies fuissem
multumque mecum Gallus noster Caninius fuisset proficiscebar inde pridie Nonas Quintiles
cum hoc ad te litterarum dedi. Tibi cum omnia mea commendatissima esse cupio tum
nihil magis quam ne tempus nobis provincie prorogetur. In eo mihi sunt omnia. Quod quando
et quomodo et per quos agendum sit tu optime constitues.

9. Marcus Cicero proconsul s. d. M. Celio edili curuli designato. Primum
tibi ut debeo gratulor letorque cum presenti tum etiam sperata tua dignitate
serius non negligentia mea sed ignoratione rerum omnium. In iis enim sum locis
quo et propter longinquitatem et propter latrocinia tardissime omnia perferuntur. Et cum gratulor
tum vero quibus verbis tibi gratias agam non reperio quod ita factus sis ut dederis
nobis quemadmodum scripseras ad me quem semper ridere possemus. Itaque cum primum
audivi ego ille ipse factus sum scis quem dico egique omnes illos adolescen-
tes quos ille actitat. Difficile est loqui; te autem contemplans absentem et quasi tecum coram
loquerer: non edepol quantam rem egeris neque quantum facinus feceris. Quod quia preter opinionem
mihi acciderat referebam me ad illud: incredibile hoc factu obicitur. Repente
vero incessi omnibus letitiis; in quo cum obiurgarer quod nimio gaudio
pene desiperem, ita me defendebam: ego voluptatem animi nimiam. Quid queris?
dum illum rideo pene sum factus ille. Sed hec pluribus multaque alia
et de te et ad te cum primum ero otiosus. Te vero mi Rufe diligo
quem mihi fortuna dedit amplificatorem dignitatis mee ultorem non modo ini-
micorum sed etiam invidorum meorum ut eos partim scelerum suorum partim etiam
ineptiarum peniteret.

10. Marcus Cicero imperator s. d. M. Celio edili curuli designato. Tu
vide quam ad me littere non perferantur. Non enim possum ad-
duci ut abs te postea quam edilis es factus nullas putem datas presertim
cum esset tanta res tante gratulationis de te quia quod sperabam de Hillo
Balbus enim fere quod non putaram. Atqui sic habeto nullam me epistolam
accepisse tuam post comitia ista preclara que me letitia extu-
lerunt. Ex quo vereor ne idem eveniat in meas litteras. Equidem numquam
domum misi unam epistolam quin esset ad te altera. Nec mihi est te iucundius
[illegible] Balbi non [illegible] ad me reddantur optasti ita est velles enim
[illegible]

ais timens vt scribis maiores quam erat ad Laureolam satis. Parthos times
quia diffidis copiis meis. Ergo ita accidit: nam Parthico bello nuntiato locorum
quadam opportunitate et natura montium fretus ad Amanum exercitum adduxi
satis probe ornatum auxiliis et quadam auctoritate apud eos qui me non
norant nominis mei. Multum est enim in his locis: hicine est ille quem urbs? quem senatus?
nosti cetera. Cum venissem ad Amanum, qui mons mihi cum Bibulo communis est
divisus aquarum divortiis, Cassius noster, quod in magna cum voluptate
fuit, feliciter ab Antiochia hostem reiecerat, Bibulus provinciam acceperat. Interea
cum meis copiis omnibus vexavi Amanienses hostes sempiternos. Multi occisi,
capti, reliqui dissipati, castella munita improviso adventu capta et incensa.
Ita victoria iusta imperator appellatus apud Issum, quo in loco saepe ut ex
te audivi Clitarchus tibi narravit Darium ab Alexandro esse superatum. Adduxi
exercitum ad infestissimam Ciliciae partem. Ibi quintum et vicesimum iam diem aggeribus,
vineis, turribus oppugnabam oppidum munitissimum Pindenissum, tantis
opibus tantoque negotio ut mihi ad summam gloriam nihil desit nisi nomen oppidi.
Quod si, ut spero, cepero, tum vero litteras publice mittam. Haec ad te in praesentia
scripsi ut sperares te assequi id quod optasses. Sed ut redeam ad Parthos,
haec aestas habuit hunc exitum satis felicem; ea quae sequitur magno est in timore.
Quare, mi Rufe, vigila primum ut mihi succedatur; sin id erit ut scribis
et ut ego arbitror spissius, illud quod facile est, ne quid mihi temporis prorogetur. De
re publica ex tuis litteris, ut antea tibi scripsi, cum praesentia tum etiam futura
magis exspecto. Quare ut ad me omnia quam diligentissime perscribas te
vehementer rogo.

Epistola

Marcus Cicero imp. s. d. M. Caelio aedili curuli. Putaresne 11.
umquam accidere posse ut mihi verba deessent, neque solum ista vestra ora-
toria sed haec etiam levia nostratia? Desunt autem propter hanc causam, quod mirifice sum
sollicitus quidnam de provinciis decernatur. Mirum me desiderium tenet urbis, incredi-
bile meorum atque in primis tui, satietas autem provinciae, vel quia videmur eam famam
consecuti ut non tam accessio quaerenda quam fortuna metuenda sit, vel quia
totum negotium non est dignum viribus nostris, qui maiora onera in re publica
sustinere et possim et soleam, vel quia belli magni timor impendet, quod
videmur effugere si ad constitutam diem decedemus. De pantheris,
per eos qui venari solent agitur mandato meo diligenter. Sed mira paucitas est

et eas que sunt valde aiunt queri quod nihil cuiquam insidiarum in mea provincia nisi sibi fiat
itaque constituisse dicuntur in Cariam ex nostra provincia decedere. Sed tamen sedulo fit et in
primis a Pastisco. Quicquid erit tibi erit, sed quid esset plane nesciebamus. Mi
me hercule magne cure est edilitas tua. Ipse dies me admonebat. Scripsi
enim hec ipsis Megalensibus. Tu velim ad me de omni rei publice statu quam dili-
gentissime perscribas. Ea enim certissima putabo que ex te cognoro.

Epistola 12. Marcus Cicero imperator S. d. M. Celio edili curuli. Sollicitus equidem
eram de rebus urbanis. ita tumultuose contiones ita molestae
Quinquatrus afferebantur. nam citeriora nondum audiebamus. Sed tamen nihil me magis
sollicitabat quam in his molestiis non me si que ridenda essent ridere tecum. Sunt enim
multa. sed ea non audeo scribere. Illud moleste fero nihil me adhuc
de his rebus habere tuarum litterarum. Quare etsi cum tu hec leges ego iam annuum
munus confecero, tamen obvie mihi velim sint tue littere que me erudiant
de omni re publica ne hospes plane veniam. Hoc melius quam tu facere nemo potest.
Diogenes tuus homo modestus a me cum Philone Pessinunte discessit. Iter
habebant ad Deiotarum regem quamquam omnia nec benigna nec copiosa cognorant.
Urbem mi Rufe cole et in ista luce vive. Omnis peregrinatio quod ego ab
adolescentia iudicavi obscura et sordida est his quorum industria Rome potest illustris
esse. Quod cum probe scirem utinam in sententia permansissem. Cum una me hercule am-
bulatiuncula atque uno sermone nostro omnes fructus provincie non confero. Spero
me integritatis laudem consecutum. non erat minor ex contempnenda quam est ex conservata
provincia. Spem triumphi inquis. satis gloriose triumpharem. non essem quidem tam diu
in desiderio rerum mihi carissimarum. Sed ut spero propediem te videbo. Tu mihi obviam
mitte epistolas te dignas.

Epistola 13. Marcus Cicero imperator S. d. M. Celio edili curuli. Raras tuas
quidem fortasse enim non perferuntur. sed suaves accipio litteras. vel
quas proxime acceperam quam prudentis quam multi et officii et consilii. Etsi omnia sic constitueram
mihi agenda ut tu admonebas tamen confirmantur nostra consilia cum sentimus
prudentibus fideliterque suadentibus idem videri. Ego Appium ut sepe tecum locutus sum
valde diligo. meque ab eo diligi statim ceptum esse ut simultatem deposuimus sensi.
Nam et honorificus in me consul fuit et suavis amicus et studiosus studiorum
etiam meorum. Mea vero officia ei non defuisse tu es testis cui iam comicos martys
ut opinor accedit Phanias. et me hercule etiam pluris eum feci quod te amari

ab eo fecissem amor tempori totum [illegible] Brutum [illegible] amari intelligis.
[illegible] tamen [illegible] in meo [illegible] [illegible] [illegible] florente [illegible] opibus [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] amoris [illegible] [illegible] [illegible] ipsa
[illegible] laude [illegible] studiosum [illegible] ego [illegible] [illegible]
bant tue littere [illegible] [illegible] erga illum voluntate [illegible]
[illegible] [illegible] falsum [illegible] audiste [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illius [illegible] [illegible] forte
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] me ab eo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] illius estimationem [illegible]
Post hoc [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible]
me [illegible] [illegible] [illegible] civitatis [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] letabar [illegible] [illegible]
me [illegible] [illegible] [illegible] defendit [illegible] hoc puta
[illegible] Nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] erat [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
et cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] te [illegible] [illegible] me [illegible]
et omnes mei [illegible] [illegible].

14. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] viro optimo et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] diligo [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] me amabis [illegible] tua [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] Nam [illegible] [illegible] magnitudine
[illegible] [illegible] [illegible]

15. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] de [illegible]
[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] idem [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] laudibus [illegible] [illegible] me [illegible]
[illegible] te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ea que speras Tullie mee te prudentia temperari posse scio cui tue epistole respondeat
quid si meam legas quam ego tum ex tuis litteris misi ad Appium. Sed
quid agas sic vivitur. Quod actum est dii approbent. spero fore iocundum
generum nobis multumque tua nos humanitas in eo adiuvabit. Res p.
me valde sollicitat. faveo Curioni Cesarem honestum esse cupio pro Pompeio
emori possum. Sed tamen ipsa re publica nichil mihi est carius in qua tu non
valde te iactas. districtus enim michi videris esse quod et bonus civis et bonus
amicus es. Ego de provincia decedens questorem Celium prefeci provincie. puerum
inquis. at questorem at nobilem adolescentem at omnium fere exemplo. neque erat superiori
honore usus quem preficerem. Pomptinus multo ante discesserat. A Quinto
fratre impetrari non poterat. quem tamen si reliquissem dicerent iniqui non me plane post
annum ut senatus voluisset de provincia decessisse quoniam alterum me
reliquissem. fortasse etiam illud adderent senatum voluisse eos provinciis
preesse qui antea non prefuissent. fratrem meum triennium Asie prefuisse.
Denique nunc sollicitus non sum. si fratrem reliquissem omnia timerem. non tam
mea sponte quam potentissimorum duorum exemplo qui omnes Cassios Antoniosque
complexi sunt hominem adolescentem non tam allicere volui quam alienare nolui.
Hoc tu meum laudes consilium necesse est mutari enim non potest. De Ocella plane
parum ad me scripseras et in actis non erat. Tue res geste ita note
sunt ut trans montem Taurum etiam de Matrinio sit auditum. Ego nisi me
etesie morabuntur celeriter ut spero vos videbo

16. M. Cicero imperator S. D. M. Celio. Magno dolore me affe
cisset tua littera nisi iam et ratio ipsa depulisset omnes molestias et
diuturna desperatione rerum obduruisset animus ad dolorem novum. Sed
tamen qua re acciderit ut ex meis superioribus litteris id suspicarere quod scribis
nescio. Quid enim in illis fuit preter querelam temporum que non meum animum magis
sollicitum habent quam tuum. Nam non eam cognovi aciem ingenii tui quod ipse
videam te id ut non putem videre. Illud miror adduci te po
tuisse qui me penitus nosse deberes ut existimares aut me tam improvidum
qui ab excitata fortuna ad inclinatam et prope iacentem desciscerem aut
tam inconstantem ut collectam gratiam florentissimi hominis effunderem a meque
ipse deficerem et quod initio semper fugi civili bello interessem.
Quod ergo est meum triste consilium ut discederem fortasse in aliquas solitudines

al' q

Nostri enim non modo stomachi mei cuius tu similem quondam habebas sed etiam oculorum in
hominum insolentium indignitate fastidium. Accedit et haec molesta pompa lictorum
meorum nomenque imperii quo appellor. Eo si onere carerem quamvis parvis Italiae
latebris contentus essem. Sed incurrit haec nostra laurus non solum in oculos sed iam etiam in vo-
culas malevolorum. Quod cum ita esset nil tamen umquam de profectione nisi vobis approbantibus
cogitavi. Sed mea praediola tibi nota sunt. In his mihi necesse est esse ne amicis mo-
lestus sim. Quod autem in maritimis facillime sum moveo nonnullis suspi-
cionem velle me navigare quod tamen fortasse non nollem si possem ad otium. Nam ad bellum
quidem qui convenit praesertim contra eum cui spero me satisfecisse ab eo cui iam satis fieri
nullo modo potest. Deinde sententiam meam tu facillime perspicere potuisti iam ab illo tempore
cum in Cumanum mihi obviam venisti. Non enim te celavi sermonem T. Ampii. Vidisti
quam abhorrerem ab urbe relinquenda cum audisset. Nonne tibi affirmavi quidvis me
potius perpessurum quam ex Italia ad bellum civile exiturum. Quid ergo accidit cur
consilium mutarem? Nonne omnia potius ad sententiam meam accederent. Sic enim velim quod
puto te existimare ex his miseriis nihil aliud me quaerere nisi ut homines aliquando intellegant
me nihil maluisse quam pacem; ea desperata nihil tam fugisse quam arma civilia.
Huius me constantiae puto fore ut numquam paeniteat. Etenim memini in hoc genere gloriari solitum
familiarem nostrum Hortensium quod numquam bello civili interfuisset. Hoc nostra laus erit illu-
strior quod illi tribuebatur ignaviae, de nobis id existimari posse non arbitror. Nec
me ista terrent quae mihi a te ad timorem fidissime atque amantissime proponuntur. Nulla
est enim acerbitas quae non omnibus hac orbis terrarum perturbatione impendere videatur.
Quam quidem ego a re publica meis privatis et domesticis incommodis libentissime vel istis
ipsis quae tu me mones ut caveam redemissem. Filio meo quem tibi carum esse gau-
deo si erit ulla res publica satis amplum patrimonium relinquam memoriam nominis mei;
sin autem nulla erit nihil accidet ei separatim a reliquis civibus. Nam quod rogas ut respiciam
generum meum adolescentem optimum mihique carissimum, an dubitas qui scias quanti cum illum
tum vero Tulliam meam faciam quin ea me cura vehementissime sollicitet, et eo magis quod
in communibus miseriis hac tamen oblectabar specula Dolabellam meum vel potius nostrum
fore ab his molestiis quas liberalitate sua contraxerat liberum. Velim
quaeras quos ille dies sustinuerit in urbe dum fuit, quam acerbos sibi, quam mihi ipsi
socero non honestos. Itaque neque ego hunc Hispaniensem casum expecto de
quo mihi exploratum est ita esse ut tu scribis, neque quicquam astute
cogito. Si quando erit civitas erit profecto nobis locus; sin autem non erit

[illegible]

quas solitudines tu ipse ut arbitror vidisti in quibus nos consedisse audies
Sed ego fortasse vaticinor et hec omnia meliores habebunt exitus Recordor
enim desperationes eorum qui erant senes adolescente me eos ego fortasse nunc imitor
et utor etatis vitio Vellem ut ita sit sed tamen togam pretextam texi
Oppio puto te audisse Nam Curtius noster dibaphum cogitat sed eum infector
moratur hoc aspersi ut scires me tamen in stomacho ridere solere De dolabella
quod scripsi suadeo videas tamquam si tua res agatur Extremum illud erit nos
nichil turbulenter nichil temere faciemus te tamen oramus quibuscumque erimus in terris
ut nos liberosque nostros ita tueare ut amicitia nostra et tua fides
postulabit Vale

17. Marcus Cicero S. D. Caninio Salustio proquestori Litteras a te michi
Stator tuus reddidit Tarsi ad XVI kal. Sextiles his ego te ordine
ut videris velle respondebo De successore meo nichil audivi neque quemquam
fore arbitror quin ad diem decedam nulla causa est presertim sublato metu
Parthico commoraturum me nusquam arbitror Rhodum Ciceronum causa puerorum
accessurum puto inde quam primum ad urbem velim quam primum venire
sed tamen iter meum rei publice et rerum urbanarum ratio gubernabit Successor
tuus non potest ita maturare ut tu me in Asia possis
convenire De rationibus referendis non erat incommodum te nullam referre quam tibi
scribis a Bibulo fieri potestatem sed id vix michi videris per legem Iuliam facere posse
quam Bibulus certa quadam ratione non servat tibi magnopere servandam
censeo Quod scribis Apamea presidium deduci non oportuisse videbam
idem ceteros existimare molesteque ferebam de ea re minus commodos
sermones malivolorum fuisse Parthi transierint necne preter te video
dubitare neminem Itaque omnia presidia que magna et firma paraveram commotus
hominum non dubio sermone dimisi Rationes mei questoris nec verum fuit me
tibi mittere nec tamen erant confecte Eas nos Apamee deponere cogi-
tabamus De preda mea preter questores urbanos id est populum Romanum teruncium nec attigit
nec tacturus est quisquam Laodicee me predes accepturum arbitror omnis pecunie
publice ut et michi et populo cautum sit sine vecture periculo Quod scribis
ad me de drachmum CCCIↃↃↃ nichil est quod in isto genere cuiquam possim commodare
Omnis enim pecunia ita tractatur ut preda a prefectis que autem michi
attributa est a questore curetur Quod scribis de legionibus

[illegible]

que decreta sunt in senatu antea de Bibulo [illegible] me erit [illegible] non dubium quin si antea decretum esset [illegible] in senatu venire non [illegible] tamen scio [illegible] senatus ita decernit ut omnibus temporibus integrum esset respondendi. Venio ad alterum. Scribis a me ut Bibulo te quam diligentissime commendem. Quo ego mihi voluntas non deest, sed locus est videndus tecum expostulandi. Solus enim tu ex omnibus qui cum Bibulo sunt certiorem me numquam fecisti quam valde Bibuli voluntas a me sine causa abhorreret. Permulti enim ad me detulerunt quam magna animi [illegible] motus esset et magna [illegible] in me atque in conventu meo plurima dixit [illegible] se [illegible] multis [illegible] egisse auxilio meo. Ego tamen ego officio [illegible] te admonente [illegible] scripta non moleste ferebam [illegible] quemadmodum [illegible] audiebam. Ille autem cum ad Thermum de Parthico bello scriberet, ad me litteras numquam misit, ad quem intelligebat eius belli periculum pertinere. Tantum de auguratu filii sui scripsit ad me, in quo ego misericordia commotus et quod semper amicissimus Bibulo fui, dedi operam ut ei quam humanissime scriberem. Ille si omnibus est malivolus, quod numquam existimavi, minus offendor in me; sin autem a me est alienior [illegible] nam quas ad me litteras [illegible] ad senatum quas hic Bibulus scripsit, in hiis quod mihi cum illo erat commune sibi soli attribuit, se ait curasse ut cum quaestu populi pecunia permutaretur. Quod autem meum erat proprium, ut alariis Transpadanis uti negarem, id etiam populo se remisisse scribit. Quod illius erat solius, id me cum eo communicat: equitibus auxiliariis cum amplius frumenti postularemus. Illud vero pusilli animi et ipsa malivolentia ieiuni atque inanis, quod Ariobarzanem, quia senatus per me regem appellavit mihique commendavit, iste in litteris non regem sed regis filium Ariobarzanis appellat. Hoc animo qui sunt, deteriores fiunt rogati. Sed ei morem gessi: litteras ad eum scripsi, quas cum acceperit, faciet quod volet.

Marcus Cicero Imperator S. D. Quinto Thermo [illegible] Officium meum erga Rhodonem ceteraque mea studia quae tibi ac tuis praestiti, tibi homini gratissimo grata esse vehementer gaudeo, mihique scito in dies maiori curae esse dignitatem tuam, quae quidem a te ipso integritate et clementia tua sic amplificata est ut nihil addi posse videatur. Sed mihi magis magisque cottidie de rationibus tuis cogitanti placet illud meum consilium quod initio Aristoni nostro, ut ad me venit, ostendi, graves te suscepturum inimicitias

[illegible]

si adolescens potens et nobilis a te communia affectus erit. Et hec sine
dubio certa ignominia, habebit enim in eo honoris gradum superiorem. Ille
autem ut omittam nobilitatem, hoc ipso vincit ceteros optimos homines quod
munificentissimos legatos tuos qui consiliarii sunt et consiliarius tuus, non tibi natum
meum posse comparo. Sed cum tres summo loco natos compertos non desertos
te video habere natos inter patriam, quos video decrepitos tribunos plebis
per triennium fore. Tempora autem vix per pauca futura sunt. Quippe cum quidam
in turbulentis videantur, sed decrevi te etiam inde mirari tribunos
patrem cum sine [illegible] complures consortes legatis, consortem propter amici-
tiam ut dignum se maioribus suis prebuerit. Ut vero concepto tua laus
ex aliqua parte fuit, sicut quod offendit pro te totum michi tibi offendit. Cum
michi videant in mente quod ad te scribendum arbitrabar [illegible] in aliquam con-
stitulam existimavi, non ad te oportuit scribere. Tu quod ceteris id etiam
dum apparebit. Sed si me audies vitabis immortales et posteritatis decus
consules. Vale

Electa 19.

[illegible] iungit litteras [illegible] ut [illegible] possit [illegible] loco

[illegible] Celio l. s. [illegible] Cum
optatissimum nuntium accepissem te in patriam [illegible] com-
modare michi etiam partem [illegible] fore condiximus in patria meum fuisses
[illegible] quam videbatur accessisse ad eam necessitudinem quam nobis fortuna aliquis
contribuisset, consuetudine quoque accedere, postea quod michi nichil omnino a te ipso
neque ab ullo alio de adventu tuo scriberetur, verebar ne ita accideret quod
tunc etiam verebar ne antequam tu in patriam venisses ego de patria discederem.
Accepi autem a te missas litteras in cedula cum essem in castris, ad quas te
scriptas transmisisse, quibus facile et officium et ingenium tuum perspicere
posset, sed neque unde neque quo die date essent, aut quo tempore te
expectarem significabat, neque is qui attulerat a te acceperat. Utrumque
eo scirem quo ex loco aut quo tempore essent date. Cum enim essent incerta
[illegible] faciendum est. [illegible] ad te scribere meos et litteras
cum litteris mittere, quas si satis oportuno tempore acceperis, gratissimum michi
feceris, si ad me in cedulam quam ad primum venies illa que ad me scribas
[illegible] tuus ut sit michi maxime necessarium quod [illegible]
[illegible] tuus familiaris [illegible] te [illegible] scripsit
Valet id quidem apud me multum [illegible] debet hominem amicissimum diligentem

commendato. Sed tue littere de tua prestantissima dignitate et de mea gratulatione
maxi[me] sunt apud me ponderis. michi quidem optanter utrumque nemo
potuit. Quamobrem quicquid a me ornamenta ad te proficiscentur ut omnes
intelligant a me habitam esse rationem tue maiorem quam tuorum dignitatis.
Sed id facilius conseqar per ad me in alteram rescribes. quod ego in mea
et rei publice et maxime tua interesse arbitror. Explicit secundus
Marci Tullii Ciceronis epistolarum ad diversos generalem et recte
Explicat liber 2us Incipit ad Appium pulchrum feliciter liber tercius

1. Cicero Appio Imperator S. d. Si ipsa res publica
2. M. Cicero procos. S. d. Appio pulchro imperatori
3. Cicero S. d. Appio pulchro ad xi kl Iunii Brundusium
5. Cicero S. d. Appio pulchro Tralles veni ad vi kl. sept.
6. Marcus Cicero S. d. Appio pulchro Cum meum factum
7. Cicero S. d. Appio pulchro pluribus verbis ad te scribam
8. Cicero S. d. Appio pulchro Etsi quantum
9. Cicero Appio pulchro S. Vix tandem legi
10. Cicero Appio pulchro S. Cum est ad nos allatum
11. Cicero Appio pulchro ut spero censori S. d. Cum essem in castris
12. Cicero Appio pulchro S. Gratulabar tibi
13. Cicero Appio pulchro Salutem. Cum est divinarem

Cicero Appio Imperatori Salutem dicit. Si ipsa res publica tibi narrare 1.
posset quomodo sese haberet non facilius ex ea cognoscere posses quam
ex liberto tuo Phania. ita est homo non modo prudens verum etiam
quod iuvet curiosus. quapropter ille tibi omnia explanabit. id enim mihi
et ad brevitatem est aptius et ad res reliquas tutius. De mea autem be-
nevolentia erga te etsi potes ex eodem Phania cognoscere tamen videntur esse
aliquae mee partes. Sic enim tibi persuade carissimum te mihi esse cum
propter multas suavitates ingenii offitii humanitatis tue tum quod ex tuis
litteris et ex multorum sermonibus intelligo omnia que a me profecta sunt in te
tibi accidisse gratissima. Quod cum ita sit perficiam profecto ut longi temporis
usuram qua caruimus intermissa nostra consuetudine et gratia et crebritate
et magnitudine offitiorum meorum sarciam. idque me quoniam tu ita vis

puto non invita minerva esse factum quam quidem ego si forte de tuis
sumpsero non solum palladem sed etiam appiadem nominabo Cilix
libertus tuus antea michi minus fuit notus sed ut michi reddidit
a te litteras plenas et amoris et officii mirifice ipse suo sub-
secutus est humanitatem litterarum tuarum iocunda michi eius oratio fuit
cum de animo tuo de sermonibus quos de me haberes cotidie michi
narraret Quid queris biduo factus est michi familiaris ita
tamen ut phaniam valde sim desideraturus quem cum romam remittes
quod ut putamus celeriter eras facturus omnibus ei de rebus quas
agi quas curari a me voles mandata des velim L. Valerium iurisconsultum
valde tibi commendo sed ita etiam si non est iurisconsultus melius enim
ei cavere volo quam ipse aliis solet valde eum hominem diligo est ex
meis domesticis atque intimis familiaribus omnino tibi agit gratias sed idem
scribit meas litteras maximum apud te pondus habituras id eum ne
fallat etiam atque etiam rogo Vale

2

Marcus Cicero proconsul salutem dicit Appio pulchro imperatori Cum et
voluntatem meam et preter opinionem accidisset ut michi cum imperio
in provinciam proficisci necesse esset in multis et variis molestiis cogita-
tionibus meis hec una consolatio occurrebat quod neque tibi amicior quam
ego sum quisquam posset succedere neque ego ab ullo provinciam acciperet
qui mallet eam quam maxime michi aptam explicatamque tradere Quod si
quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes ea te profecto
numquam fallet A te maximo opere pro nostra summa coniunctione tuaque singu-
lari humanitate etiam atque etiam quaeso et peto ut quibuscumque rebus poteris
poteris autem plurimis prospicias et consulas rebus meis Vides ex senatus
consulto provinciam esse habendam si eam quod eius facere potueris quam expeditissimam
michi tradideris facilior erit michi quasi decursus mei temporis Quid in eo genere
efficere possis tui consilii est ego te quod tibi veniet mea interesse valde rogo
Pluribus verbis ad te scriberem si aut tua humanitas longiorem orationem
exspectaret aut id fieri nostra amicitia pateretur aut res verba desideraret
ac non pro se ipsa loqueretur Hoc velim tibi persuadeas si rationibus meis
a te consultum esse intellexero magnam te ex eo et perpetuam voluptatem
esse capturum Vale

Cicero S. d. Appio pulchro. Ad XI kl. Iunii Brundusium cum venissem Q. fabius virgilianus legatus tuus michi presto 3.

fuit, eaque ex tuis mandatis monuit que non michi ad quem pertinebant, sed universo senatui venerat in mentem, presidio firmiore opus

esse ad istam provinciam. Censebant enim omnes fere ut in Italia supplementum meis et bibuli legionibus scriberetur. Id cum Sulpicius

consul passurum se negaret, multa nos quidem questi sumus, sed tantus senatus fuit ut mature proficisceremur parendum ut fuerit, itaque fecimus.

Nunc quod a te petii litteris hiis quas Rome tabellariis tuis dedi, Tabellarii

velim tibi cure sit, ut que successori coniunctissimo et amicissimo

commodare potest is qui provinciam tradit, ut ea pro nostra consociatissima vo-

luntate cura ac diligentia tua complectare, ut omnes intelligant nec

me benivolentiori cuiquam succedere nec te amiciori potuisse provin-

ciam tradere. Ex hiis litteris quarum ad me exemplum misisti, quas

in senatu recitari voluisti, sic intellexeram permultos a te milites esse

dimissos, sed michi fabius idem demonstravit te id cogitasse facere, sed cum

ipse a te discederet, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est, pergratum

michi feceris, si istas exiguas copias quas habuisti quam minime imminueris. Qua

de re senatusconsulta que facta sunt ad te missa esse arbitror.

Equidem pro eo quanti te facio quicquid feceris approbabo, sed te quoque confido ea facturum

que michi intelliges maxime esse accomodata. Ego C. pontinium legatum meum Brundusii

expectabam eumque ante kl. Iunii Brundusium venturum arbitror,

qui cum venerit, que primum navigandi nobis facultas data erit utemur.

4. Pridie non. Iunii cum essem Brundusii litteras tuas accepi, quibus erat scriptum

te lentulo clodio mandasse que illum mecum loqui velles. Eum sane

expectabam ut ea que a te afferret quam primum cognoscerem. Meum studium

erga te et officium tametsi multis iam rebus spero tibi esse cognitum

tamen in hiis maxime declarabo, quibus plurimum significare potero tuam

michi existimationem et dignitatem carissimam esse. Michi et Q. fabius virgilianus

et C. flavius L. f. et multo diligentissime M. octavius Cn. f.

demonstravit me a te plurimi fieri, quod egomet multis argumentis

iam ante iudicaram, maximeque illo libro augurali quem ad me

amantissime scriptum suavissimum misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia

constabat. Nam cum te semper ... tempore tu me diligis recepisti gratiorem plurimi
facere tamen accesserunt ornamenta gratiosissimi amoris tuendi, duos enim dulces etates
in ... amplissimis viris ... Gneum Pompeium filie tue socerum et Brutum meum
generum tuum, collegiique coniunctio presertim tam honorifice a te comprobata
mediocrem cumulum mihi quidem attulisse videntur voluntatis mee
copulande. Si ... a te ... gremio ... aliis ... ad te scribas ...
et ipse operam dabo tibi ut appareat ... studiis ... [illegible]
meam fuisse me gremio ... id in ... ...

5. Cicero Salutem dicit Appio Pulchro. Tralles veni ad diem vi kal.
Sextiles, ibi mihi presto fuit L. Lucilius cum litteris mandatisque tuis
quo quidem homine potuisti neminem mihi amiciorem neque ut arbitror
ad ea cognoscenda que scire volebam aptiorem prudentioremque mittere.
Ego autem et tuas litteras legi libenter et audivi Lucilium dili-
genter. Nunc quoniam et tu ita sentis, scribis enim que nostra officia ego
ad te scripserim etsi tibi iocunda fuerint, tamen quoniam ex alio expectata
sint non admodum te putasse, et tu ... officia ... expectata fide
... officiorum ... et ... sed ... permittam
... tibi ... ut ... ... litteris
... ... et mihi ... ...
... omnia ... ... facilior ... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...
... ...

Clodius mihi Corcyre dixisset mandasse te mandatum ad eum faciendum te
Laodicee fore ad meum adventum, erat mihi sane multo id brevius
multoque commodius cum propter ceteras ad te magis arbitrarer tuaque gratia fore
commutata ratio est, quod fieri posse tu facillime statuebas, ego tibi
tamen consilium exponam; erat tibi facile cum tu mihi Laodicee fores. Sed paucos
dies cum ex provincia discessurus esses, que mihi res publica provinciarum debet
commendabor, deinde iter faciam ad exercitum ut mensibus quibus rebus superioribus
me ad castra fore; sed spero mihi non fallit a petendo quin cum
aberam ab re ipsa et a loco, sit ac conveniri reperio; quam ob rem peto
et quod occidentis lenis faciam ut tibi nota sit omnis tua dicere atque timere
timeroque omnis respondere mihi audio quod ex re debeo, si quid commodo tuo
fieri posset utique cum magni muneris quod credas, quod familiarem sit
quibus rebus eripuit, iniuria tamen [illegible] in te officia constabunt, non
servus ac si te cedisse tibi de nullis rebus nichil sum a mandatis
quibus lenius quod diffiderat tota mihi tecum agere possessionem te a scenda perfecisse
diris ut dum tu abesses ante adventum meum gravior possem. Cum
ego essem vidi fructus meritum familiariter tribuni illud quod ego
essem commendatus sum, cum ex eo posse animi; qui sit a te mandato
diceret, tu sane velle potuisse officium voluntati tue, nondum
arbitror valuisse. Vale

Cum meum factum cum tuo comparo, etsi non magis mihi faveo in nostra amicitia tuenda 6.
quam tibi, tamen multo magis meo facto delector quam tuo. Ego enim Brundusii
quesivi ex Phania, cuius mihi videbar et fidelitatem erga te perspexisse
et nosse locum quem apud te is teneret, quam in partem provincie maxime
putaret te velle ut in succedendo primum venirem. Cum ille mihi
respondisset nichil me tibi gratius facere posse quam si ad Sidam
navigassem, etsi minus dignitatis habebat ille adventus et ad multas
res mihi minus aptus erat, tamen ita me dixi esse facturum.
Idem ego cum L. Clodium Corcyre convenissem, hominem ita
tibi coniunctum ut mihi cum illo cum loquerer tecum loqui viderer, dixi ei
me ita facturum esse ut in eam partem quam Phania rogasset primum ven-
irem. Tunc ille mihi cum gratias egisset magnopere a me petivit

ut laodiciam continuo irem te in prima provincia velle esse / ut quam primum decederes
quin nisi ego successorem eum quem tu cuperes videre te antea quam tibi successisse
vel decessurum fuisse / quod quidem erat consentaneum cum hiis litteris quas Rome
acceperam ex quibus perspexisse mihi videbar quam festinares decedere. Respondi
Clodio me ita esse facturum ac multo quidem libentius quam si illud esset
faciendum quod promiseram Phanie. Itaque et consilium mutavi et ad
te statim mea manu scriptas litteras misi / quas quidem ex tuis litteris intel-
lexi satius mature ad te esse perlatas. Hoc vero facto delector / nihil
enim potuit fieri amantius. Considera nunc vicissim tuum. Non modo ibi non fuisti
ubi me quam primum videre posses / sed eo discessisti quo ego te ne persequi quidem
possem triginta diebus qui tibi ad decedendum lege ut opinor Cornelia
constituti erant. Ut tuum factum hiis qui quo animo inter nos simus ignorant alieni
hominis ut levissime dicam et fugientis congressum meum vero coniunctissimi et
amicissimi esse videbatur. Ac mihi tamen antequam in provinciam veni reddite sunt a
te littere quibus etsi te Tarsum proficisci demonstrabas / tamen mihi non dubiam
spem mei conveniendi afferebas / cum interea credo equidem malevoli
homines late enim patet hoc vicium et est in multis. Sed tamen probabilem
materiam nacti sermonis ignari mee constantie conabantur alienare a te volun-
tatem meam / qui te forum Tarsi agere statuere multa / decernere iudicare
dicerent / cum posses iam suspicari tibi esse successum / que ne ab hiis
quidem fieri solent / qui brevi tempore sibi succedi putarent / horum ego sermone
non movebar / quin etiam credas mihi velim si quid tu ageres levari
me putabam molestia et ex annua provincia que mihi longa videretur prope iam
xi mensium provinciam factam esse gaudebam si absenti mihi unius mensis
labor detractus esset / illud vero dicam me movet in tanta militum paucitate
abesse tres cohortes que sint plenissime nec me scire ubi sint / mole-
stissime autem fero quod te ubi visurus sim nescio / eoque ad te tardius
scripsi quod cotidie te ipsum expectabam / cum interea ne litteras quidem ullas
accepi que me docerent quid ageres aut ubi te visurus essem. Itaque virum
fortem mihique in primis probatum D. Antonium prefectum evocatorum meorum
ad te misi cui si tibi videretur cohortes traderes / ut dum tempus anni esset idoneum
aliquid negocii gerere possem / in quo tuo consilio ut me sperarem esse usurum
et amicicia nostra et littere tue fecerant quod ne nunc quidem despero. Sed plane

quid autem mihi te carius sit quam ad me perscripseris, ne suspicari quidem possum
Ego ut me tibi amicissimum esse et aequi et iniqui intelligant curabo. De tuo
in me animo iniquis secus existimandi videris non nihil loci dedisse id si correxeris
valde gratum erit. Et ut habere rationem possis quo loco me salva lege Cornelia
convenias, ego in provinciam veni pridie Kalendas Sextiles, iter in Ciliciam facio per
Capadociam, castra movi ab Iconio pridie Kalendas Septembres. Nunc tu et ex diebus
et ex ratione itineris si putabis me esse conveniendum constitues quo loco id commodissime
fieri possit et quo die.

Cicero S. D. Appio pulchro imperatori 7.
Ad te scribam cum plus otii nactus ero. Hec pauca scripsi cum Bruti pueri
Laodiceae me convenissent et se Romam properare dixissent. Itaque nullas his praeter
ad te et ad Brutum dedi litteras. Legati Appiani mihi volumen a te plenum querele
iniquissime tradiderunt, quod eorum edificationem impedisse me litteris meis. Eadem autem
epistola petebas ut eos quam primum, ne in hiemem inciderent, ad facultatem edificandi
liberarem, et simul peracute querebare quod eos tributa exigere vetarem prius quam ego re
cognita permisissem. Genus enim quoddam fuisse impediendi, cum ego cognoscere non
possem nisi cum ad hiemem me ex Cilicia recepissem. Ad omnia accipe et cognosce equitatem
expostulationis tue. Primum cum ad me aditum esset ab his qui dicerent a se in
tollerabilia tributa exigi, quid habuit iniquitatis me scribere ne facerent
antequam ego rem causamque cognossem? Non poteram credo ante hiemem, sic enim scribis,
quasi vero ego ad cognoscendum ad illos, non illi ad me venire debuerint. Tam longe
inquis. Quid, cum dabas his litteras per quas mecum agebas ne eos impedirem
quominus ante hiemem edificarent, non eos ad me venturos arbitrabare?
Tametsi id quidem fecerunt ridicule, quas enim litteras afferebant ut opus estate
facere possent, eas mihi post brumam reddiderunt. Sed scito et multo
plures esse qui de tributis recusent quam qui exigi velint, et me tamen quod te velle
existimem esse facturum. De Appianis hactenus. A Pausania, Lentuli liberto,
accenso meo audivi, cum diceret te secum esse questum quod tibi
obviam non prodissem. Scilicet contempsi te, nec potest fieri me quicquam superbius.
Cum puer tuus ad me secunda fere vigilia venisset, isque te ante
lucem Iconium mihi venturum nuntiasset, incertumque utra via, cum essent
due, altera Varronem tuum familiarem, altera Q. Leptam prefectum fabrum
meum tibi obviam misi. Mandavi utrique eorum ut ante ad me recurreret

Ut tibi obviam prodire possem Curius Lepta venit mihi qui nuntiavit te iam
castra pretergressum esse confestim veni cetera iam tibi nota sunt
An ego tibi obviam non prodirem primum Appio deinde imperatori deinde more
maiorum deinde quod caput est amico in isto genere multo etiam ambitiosius facie-
bam quam honos meus et dignitas postulat. Sed hec hactenus. Illud
idem Pausania dicebat te dixisse quidni Appius Lentulo Lentulus
Appio processit obviam Cicero Appio noluit. Quaeso etiam tu has
ineptias homo mea sententia summa prudentia summa etiam doctrina plu-
rimo rerum usu addo urbanitatem que est virtus ut Stoici rectissime putant
ullam Appietatem aut Lentulitatem valere apud me plus quam orna-
menta virtutis existimas. Cum ea consecutus nondum eram que sunt homi-
num opinionibus amplissima tamen ista vestra nomina numquam sum admiratus viros
eos qui ea vobis reliquissent magnos arbitrabar. Postea vero
quam ita cepi et gessi maxima imperia ut mihi nihil neque ad honorem
neque ad gloriam acquirendum deesse putarem superiorem quidem numquam me
sed parem vobis speravi esse factum. Nec me hercule aliter vidi
existimare vel Gneum Pompeium quem omnibus qui umquam fuerunt vel Pub-
lium Lentulum quem mihi ipsi antepono tu si aliter existimas nihil
errabis si paulo diligentius ut quid sit ~~[illegible]~~ intellegas quid sit no-
bilitas [illegible] et si Athenodorum Sandonis filium quid de his
rebus attenderis dicat. Sed ut ad rem redeam me tibi non amicum
modo verum etiam amicissimum existimes velim. Profecto omnibus meis officiis
efficiam ut ita vere possis iudicare. Tu autem si id agis ut minus
mea causa dum ego absim debere videaris quam ego tua laborarim libero
te ista cura [illegible] parape [illegible] iadaio keu [illegible]
de [illegible] Sin autem non ~~[illegible]~~ illud non perficies
quominus tua causa velim hoc assequere ut quam in partem accipias
minus laborem. Hec ad te scripsi liberius fretus conscientia officii mei benevo-
lentieque quam a certo iudicio susceptam quoad tu voles con-
servabo. Vale

8. Cicero S. D. Appio Pulchro. Etsi quantum ex tuis litteris
intellegere potui videbam te hanc epistolam cum ad urbem esses
lecturum refrigerato iam levissimo sermone hominum provincialium tamen cum tu

tam multis verbis ad me de [illegible] susceperis faciendis, ut putaui, sit
tuis litteris breviter respondeam. Sed prima duo capita epistole tue tanta prudentia scri-
pta sunt, ut michi [illegible] quod deffitum sit aut [illegible] nisi me voluisti tanta inutilitate
significasse tibi non esse animum quod pro tribunali in causa ageret et non
nullis in communibus intelligi potuisse. Hec totum michi esse posse intelligere. Si
enim sit michi [illegible] dicat. Ego intelligo illud quod [illegible] meos [illegible] et illu-
stres et ex propria et ex ipso loco sermones habitos in tua summa laude cum
magna sollicitudine significate mee familiaritatis ad te [illegible] potuisse [illegible]
Nam quod ad legatos attinet, quod a me fieri potuit aut declarari aut vestris
quod ut scriptis vestris [illegible] civitatis animum sine ulla [illegible] dignum
tue [illegible] ipsis civitatis postulatis. Nam cum toto [illegible] legationem
tuo nomine [illegible] non [illegible] [illegible] civitatis
principes ad me detulit, scripta domini legatis minus magnos [illegible]
civitatis non essent. [illegible] certo sit [illegible] contrarium. Primum ex [illegible] nostro
solo proprie [illegible] etiam [illegible] me [illegible] non [illegible] arbitrabar
quod ipsa legatione deberetur. Deinde me arbitror [illegible] pro tribunali
multis verbis disputavisse. Primum apud [illegible] senatum [illegible]
[illegible] desiderium [illegible] civitate [illegible] facta est [illegible]
[illegible] esse laudatum. Deinde me credidisse ista [illegible] multis [illegible]
[illegible] causa legationis Roma veniret [illegible] legationibus non [illegible]
illud tempus laudandi aut condemnandi studia cum esse [illegible]
[illegible] [illegible] totum [illegible] [illegible] aut [illegible]
declarare [illegible] officium [illegible] laudantium [illegible] [illegible]
esse [illegible] [illegible] legatis non [illegible] [illegible]
respondendi [illegible] [illegible] ad [illegible] esse [illegible] meum [illegible]
[illegible] ad istas legationes [illegible] esse accomodatum [illegible]
[illegible] [illegible] facere [illegible] disputat [illegible]
[illegible] ad hec [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] michi [illegible]
nisi [illegible] publicare [illegible] [illegible] ad me [illegible]
tuo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] caput
quod [illegible] ad [illegible] [illegible] civitatis [illegible] capite [illegible]
[illegible] civitatis [illegible] magno [illegible]
[illegible] [illegible] nata est me [illegible] [illegible] offendam

tristitia est illius eius erat tam dissimilis ut privatae rei causa legatos pu-
tarem qui et tibi non privato ex re non privata sed publica non in
privato sed in publico orbis terrae consilio id est in senatu ut gratias agerent
mittebantur. Neque enim edixi ne quis iniussu meo proficisceretur sed ne qui[s] [illegible]
[illegible] eos qui et me in castra persequerentur tamen cum [illegible] si cum ego
Laodiceae usque ad Iconium iter ita facerem ut me omnium harum civi-
tatum magistratus legationesque convenirent nisi forte postea reperit
legatos. Ego tamen [illegible] sum. quod tamen non ita est. Cum enim Lao-
diceae cum Apameae cum Synnadis cum Philomelii cum Iconii essem quibus
oppidis omnibus commoratus sum omnes iam istius generis legationes erant
constitutae. Atque hoc tamen te scire volo me de isto sumptu legationum
aut minuendo aut remittendo decrevisse [illegible] nisi quod [illegible]
non solum iustitia sed etiam misericordia adductus ut levarem [illegible]
civitates [illegible] maxime [illegible] suos non potui de illo
sumptu non necessario neglegens esse. Cum vero [illegible] sermones ad te de-
latos de me sint non dicam. Sed autem hoc quod delectaris ut qui
tibi [illegible] aliquos [illegible] sermones [illegible] in ami-
citia minus liberale. Ego si [illegible] de tua fama [illegible]
cogitassem non [illegible] tuum libertum Brundisii [illegible] ad conspectum
[illegible] quae in locum me [illegible] vellet retulissem. Quid potest doc-
tissimis hominibus auctoribus quorum [illegible] de amicitia [illegible] libri qui
hoc totum [illegible] tollere disputabat. Ego quae disserebam dicebat ego [illegible]
Iam mihi de te nihil [illegible] cum quod [illegible]
[illegible] Laodiceam venire voluisses tamen ipse [illegible]
diebus [illegible] erat Apameae Synnadis Philomelii Tarsi non
dicam plura [illegible] inimicum [illegible] [illegible]
dicam ut [illegible] si ipsa quos alios loqui dicis ipse sentis tua sermo
culpa est sin autem alii [illegible] tua quod audisti culpa
non nulla est [illegible] in tota amicitia constantiae et gravitatis reperies
Et si [illegible] me [illegible] fingat quod [illegible] te absente
semper defenderim cum [illegible] non arbitror
ut ego quoque a te absens defendendus essem [illegible] committere
ut tu iure optimo me absente defendere posses. Nunc [illegible]

sermonis in quo perspexi aliquid dixisse quod te potentem nolle dici. Si autem
legatorum tuorum quispiam aut praefectorum aut tribunorum militum
male dixit, quid tamen ego? non me hercule adhuc audivi me au-
diente. Velut autem cupivisse dicere aut comprimere quod merito conterere Clodius
e locutus sum in eo quod maiorem quaeret te aliorum urbanitate nunquam feliciter
fuisse. Hos ego sermones quod et multi sunt et tuam existimationem ut spero
non offendunt lacessiri nunquam sed non valde repressi. Si quis est qui
meam bona fide in gratiam conventionem putet credi posse, non mentiar; ibi ego per-
fidiam arguit sed indicat suam. Propterea non de meis potius quam de
te existimat. Sin autem quem mea instituta genera non delectant et
quadam dissimilitudine institutorum meorum ac tuorum laedi se putant, cum utrique
recte fecit sed non idem uterque secutus sit, huic ego habeo animum non tantum liberalitas
tua vel hominis nobilissimi latius in genera potuit, cum mea pro angustia, et si de-
tua gloria brevitate non limitabit, quod patior animo, sed quid triste tam
tempus non debet invenire hostes, cum et non ad largiendum alieno fuerim
restrictior, tu temporibus quibus alii moneant ipse ego monerer me de arbitrio
pro ut sum dilatus nunquam de rebus cuiusdam quod me timore fecisti tamen post
cunctis gratum fuit, tamen quod sentiris fecisti tibi omnia mea mandasti cuique fore
in quibus venio ad te proprie rogo ut tuis me quoque ad hoc integrum
aut etiam concedat aut tempus, hortor quoque me collectam in sodalitatem receptos.
Ut si cuiusque mea ad aequum aut fecit at ferat de hac quoque sua re nulla bona
credat quam, in ut potest diminutius de meis rebus quod fore vobis tamen non
otabit plamani corpus effecti sumus, hac scripsi postridie quam diei in
castra habes ... quo spero saluti ad te omnes domum missos ad
meos litteras mittam, quid adiuncta eas quod sibi reddi vellem, de ceteris
quod queris fuisse excellos puto Arabes qui fuerunt armigeri portero
ornatu dixit omnes vincere hostem de Syria migrat illud. Tu velim
ad me scribas et de tuis rebus et de meis et de omni rei publicae statu scribas
de quo sum plurimum commendans ... et de tuo Gemino Pompeium
iturum in Hispaniam ...

Cicero Appio Pulchro salutem. Vix tandem ... legi
legi litteras dignas Appio Claudio, plenas humanitatis, offici,
diligentiae; aspectus videlicet tibi urbis pristinam tuam urbanitatem reddidit.

Nam quod ego itidem audivi quod apud vos ipsos [illegible] ad me litteras misisti [illegible]
de legatis a me effecisti plurimis [illegible] de amore [illegible]
expedita legi [illegible] gratias [illegible] mee [illegible] voluntatis
rescripsi tibi [illegible] libro [illegible] philosophis libro [illegible]
de [illegible] rationi [illegible] multos fuisse quod nos quo [illegible]
[illegible] volent [illegible] corde [illegible] ut accesseris vel potius
ut [illegible] cognosceres te [illegible] quod te absente [illegible]
officiis [illegible] erga te observantia [illegible] fuisse itaque [illegible]
me [illegible] [illegible] tuis [illegible] scriptum [illegible] credit
quod ad meam dignitatem pertineat [illegible] posse [illegible]
[illegible] relaturum [illegible] facile faciet [illegible] studio [illegible]
[illegible] porro [illegible] indicabat
[illegible] a omnibus [illegible] litteras [illegible] magnam [illegible]
tuis litteris de [illegible] dubia [illegible] plene [illegible] tui
[illegible] ob [illegible] quod [illegible] facilius [illegible] Nam [illegible]
[illegible] est [illegible] tua dignitatis atque amplitudo
[illegible] plurimum [illegible] quod [illegible] hac
[illegible] te [illegible] [illegible]
[illegible] ad me [illegible] atque [illegible] [illegible]
[illegible] litteras [illegible] longa [illegible] appellat indicium
et mora [illegible] tibi [illegible] [illegible] abstulit [illegible]
amplius tua [illegible] dignitatis [illegible] obtinebit [illegible] a
me [illegible] ad me [illegible] littera [illegible] [illegible]
a me [illegible] ad [illegible] litteras [illegible] [illegible]
ac [illegible] tui [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] studiis erga me
[illegible] [illegible] tale [illegible]
[illegible] te [illegible] potissimum [illegible] non
[illegible] scribendo [illegible] [illegible]
ut [illegible] scribendo fuisse videatur [illegible]
[illegible] [illegible] hec [illegible]
[illegible] tua fide [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible]

quam honorificentissime supplicatio decernatur, eo sumus. Nunc litteras quas Vallonum
in quo tamen dum difficultas navigandi fuit odiosa tamen ipsum discessum
senatus incidisse credo meas litteras, sed id fecit adductus auctore et consilio tuo
idque a me rectum recte factum puto, qui non statim ut appellatus imperator
sum, sed aliis rebus additis aestivis confectis litteras miserim. Haec
igitur tibi erunt curae quemadmodum ostendis: meque totum et mea et meos
commendatos habebis. Vale.

Cicero Appio Pulchro Sal. Cum est ad nos allatum de temeri- 10.
tate eorum qui tibi negotium facesserent, etsi graviter primo nuntio
commotus sum, quod nihil tam praeter opinionem meam accidere potuit, tamen ut me
collegi, cetera mihi facillima videbantur, quod et in te ipso maximam spem
et in tuis magnam habebam, multaque mihi veniebant in mentem quam ob
rem istum laborem tibi etiam honori putarem fore. Illud plane moleste tuli
quod iustissimum et iucundissimum triumphum hoc eorum consilio tibi
ereptum videbam, quod si tanti feceris quanti ego semper iudicavi faciendum
esse, facies sapienter et ages victor ex inimicorum dolore triumphum iu-
stissimum. Ego enim plane video fore nervis, opibus, sapientia tua vehe-
menter ut inimicos tuos paeniteat intemperantiae suae. De me tibi sic contestans
omnes deos promitto atque confirmo me pro tua dignitate, malo enim dicere
quam pro salute, in hac provincia cui tu praefuisti, rogando deprecatoris, labora-
ndo propinqui, auctoritate cari hominis, gratia apud civitates, gravitate imperatoris
suscepturum officia atque partes. Omnia volo a me et postules et exspectes.
Vincam meis officiis cogitationes tuas. Q. Servilius perbreves mihi
a te litteras reddidit, quae mihi tamen nimis longae visae sunt. Iniuria enim mihi
fieri putabam cum rogabar. Nollem accidisset tempus in quo perspicere posses
quanti te, quanti Pompeium, quem unum ex omnibus facio ut debeo plurimi,
quanti Brutum facerem, quamquam in consuetudine cotidiana perspexisses, sicuti
perspicies. Sed quoniam accidit, si quid a me praetermissum erit, commissum facinus et
admissum dedecus confitebor. Pomptinus, qui a te tractatus est praestanti ac singulari
fide, cuius tui beneficii sum ego testis, praestat tibi benevolentiam quam debet,
qui cum maximis suis rebus coactus a me invitissimo decessisset, tamen ut vidit
interesse tua, conscendens iam navem Epheso Laodiceam revertit. Talia
tuorum studia videns habiturum te innumerabilia plane dubitare non possum
quin tibi amplitudo ista sollicitudini futura sit. Si vero efficis ut cen-
sores creentur et si ita gesseris censuram ut et debes et potes, non solum

tibi sit tuus omnibus video in perpetuum te summo studio futurum. Illud pugnat et
mitem me quod nobis temporibus contigerit. Cur enim hec tibi satisfecerimus iste te
quoque magis iam beniuolentia [illegible] possimus [illegible] de honore atque ordine omni
erga te studiis ad me minime [illegible] mirandum et maxime iocunda accidit
/ eadem ad me scripta sunt a [illegible] meis [illegible] capio magna voluptate
cum tibi cuius amicitia non solum etiam apta sit et iocunda [illegible]
quod deberent. Tunc vero admirandum et etiam nunc in civitate mea studia
esse omni consensu erga fortes et constructores [illegible] quoniam tempore [illegible]
tributa merces et labore et vigiliarum meorum. Illud vero in primis accidit
tanta temeritate fuisse [illegible] adolescentes cuius ego salutem [illegible]
[illegible] summa gratia defendi / ut tuis suppetendis divitiis
oblivisceretur [illegible] fortunatis [illegible] ac [illegible] tecum
omnibus [illegible] ornamentis vel [illegible] ille ut [illegible]
dicessent [illegible] summo studio et [illegible] in antea [illegible]
[illegible] summe [illegible] scripta sunt
[illegible] ego aut [illegible] qui tuas divitias [illegible]
[illegible] Neque enim de meo erga te
studio dubitare [illegible]
fuit [illegible] significatur in tuis litteris [illegible] et dubitatio [illegible]
[illegible] tempus [illegible] expostulare [illegible] aut [illegible]
[illegible] cum ego [illegible] legationis [illegible] Roma ad laudes
[illegible] aut [illegible] potui si te [illegible] tibi [illegible]
facere [illegible] quia sunt
[illegible] tam [illegible] fuisse [illegible]
in [illegible] tuas divitias [illegible] tibi michil [illegible] summa
[illegible] voluptate [illegible] Ad me [illegible] memini qui [illegible]
[illegible] legatis [illegible] quibus ego [illegible] tam [illegible]
[illegible] legatis et maxime ad [illegible] atque [illegible] ipso non
[illegible] testes [illegible] civitatum [illegible] voluit legatis tuis
sunt mandatum [illegible] / te aut [illegible] honores [illegible]
non modo [illegible] etiam a [illegible]
[illegible] et ablatos / [illegible] cum [illegible] non [illegible] fuisse
[illegible] atque expostulare [illegible] pugnare me tibi
hoc tuo tempore [illegible] te velle [illegible] computare [illegible]
michil de te [illegible] non debemus credere

Nam si omne coniunctionum bonum si dignum habet studijs. atque doctrina eius generis acquirendum al' a prouincia
dedi, si satis magni ac non minimi completus de maximis rebus propositum habes
nichil de omni nostro nomine perfidiosum et insidiosum et fallax de amicitia, sed ne hu-
mile quidem aut leuiorum debetis agnoscere. Omnia aut omne astutum et cal-
lidum innatum fingere quod est quasi assentiri blandicia aut eius conspirationem
oppugnare constantia. tuncque laude dominum defenderis, aut de ea re amplius
de amicitiam quae quidquid obstet. aut id elegit ad insidias quod ad vi-
tandum odium aptissimum sit ad nocendum leuissimum. Scio enim latera tua ergo
Tu te tam desperabilis eius, tu te ex sic meo in te quoque tu tibi ipse re-
tusse est velis atque petens inimicum eius fuisse cognoscerem. Quamquam eo re-
ditum meum de gratia vestra recepisset, quod de consilio tuo fuisse meum cognosti
quo me aut facere aut sentire voluisses, quemadmodum mihi mandasti cum te Puteolam
consequerer, de quo non expectationem tuam diligentia mea vicit. Et ipsi id est
maximum astute omnia ad suam voluntatem referre quod mihi tandem videatur
quod commodis meis aperiunt, quod homo nobilissimus atque honestissimus Quinto
tuus operis confirmauit. libri affirmatis quamquam in magnos vel ornamento
vel presidio esse possent, quod tamen hec omnia expectanda amicitia tua pro
astucia quadam, sed alijs potius sapientia fecisti; sumus quod illa vetula quibus
quidem libentissime astrictor, quantitas, sollicitudo, plenitudo, suauitas consue-
tudinis, delectatio vite ac victus, sermonis, pocula, tabelle atque
atque hec de astucia, quod tandem populata redditus illustrioris de genere,
in quorum ex imprudentia quidem eiusdem esset sine suspicione perfidie cum
plerisque perditorum collegium, de quo non modo amicicia videtur apud maiores
nostros facta non erat, sed nec optari quidem perdoctor debebat quamquam ex col-
legio est inimicus. Scire ut dictum tam mira atque tanta. quod unquam tu
tanti quamquam fecit aut facere potuit aut debuit quanti ego Titum
Pomponium patrem tue filie fecit cum si merita valet, patriam liberos
salutem dignitatem me metipsum cum per illud restitutum reputo, si con-
suetudinis iocunditas quam fuit unquam antea comparaui domina ciuitate
gratior. Si ulla amoris atque officij signa, quod mihi ille non ...
sit. quod non meum contraxit quod de se et patriam eius ipse habet ex quibus
atque inimicus et quibus ille rebus me non ornatissimum voluit amplissime. qua
denique ille facultate qua humanitate tulit, orationem meam ex apellatione
adiuuare, ministris actionibus suis. quo studio comprehendit me qua omne ...
iudicia attingeret, cum omne consilio cum auctoritate cum armis denique tempore suis

Marginalia: al' tractat; ... amicicia ... non debet ...; ... ad populum ... oratio ... ad ...

ceteris temporibus. Haec de consuetudine. Haec ad altitudinem fuit, nomine Africani aut Laelii quam tu de legationis fecisti, sed me sermonem quidem hominum malevolorum de me sermonibus credere. Cn. Pompei filius tuus gener est. Quid? hanc coniunctionem, affinitatem quam pater tuus cum Cn. Pompeio [illegible] intelligebam, quo tandem animo de te [illegible] contemptum verbis ad meas litteras [illegible], quibus etiam [illegible] tibi tuis summum amicissimus hostis [illegible] placere,
tu totumque me ad eundem [illegible] de me mea voluntate [illegible]
[illegible] Quod haec [illegible], [illegible] scripta sunt, [illegible] a me [illegible]
atque haec agimus et agemus [illegible] magis [illegible] dignitatis [illegible] paulo tuo
te eum [illegible] spero [illegible] tempore audies [illegible] officia
[illegible] fuit maximi animi summaeque [illegible] tibi diligentissime [illegible] haec
quae nos de te agimus cogitanda esse censeo.

Cicero Appio Pulchro ut spero censori

11. S. D. Cum essem in castris ad fluvium Pyramum, redditae mihi
sunt uno tempore a te epistolae duae, quas ad me Q. Servilius Tarso miserat.
Earum in altera dies erat ascripta Nonarum Aprilium, in altera quae
mihi recentior videbatur dies non erat. Respondebo igitur superiori prius,
in qua scribis ad me de absolutione maiestatis. De qua etsi permultum
ante certior factus eram litteris, nuntiis, fama denique ipsa; nihil enim
fuit clarius, non quo quisquam aliter putasset, sed nihil de insignibus ad
laudem viris obscure nuntiari solet; tamen eadem illa laetiora fecerunt tuae litterae
mihi, non solum quia planius loquebantur et uberius quam vulgaris sermo, sed etiam quia
magis videbar tibi gratulari, cum de te ex te ipso audiebam. Complexus
igitur sum cogitatione te absentem, epistolam vero osculatus etiam ipse mihi
gratulatus sum. Nam quae cuncto populo et senatui et iudicibus de ingenio, industria,
virtute tribuuntur, quia mihi ipse assentior fortasse, cum ea esse in me
fingo, mihi quoque ipsi tribui puto. Nec tam gloriosum exitum tui
iudicii exstitisse, sed tam pravam inimicorum tuorum mentem fuisse miror.
De ambitu vero quid interest, inquis, an de maiestate? Ad rem nihil; alterum
enim non attigisti, alteram auxisti. Verum tamen est maiestas, etsi Sulla
voluit ne in quemvis impune declamari liceret, ambitus vero ita apertam
vim habet ut aut accusetur improbe aut defendatur. Quid enim? Facta necne
facta largitio ignorari potest? Tuorum autem honorum cursus cui suspectus unquam
fuit? Me miserum, qui non affuerim! Quos ego risus excitassem!

Audivi te de maiestatis iudicio duo in illa ex tuis litteris iocundissima fuerunt
unum quod te ab ipsa re p. defensum [illegible] quod quidem etiam [illegible] bonorum
et fortium [illegible] copia [illegible] tales [illegible] debet [illegible]
[illegible] communia [illegible] honoris [illegible] tam orba
civitas tales [illegible] repleri debeat alterum quod Pompeius fidei [illegible]
ministros laudas [illegible] ex officio [illegible] meorum a-
micissimorum [illegible] aliquid cum florem et [illegible] aliquid iam prudentem
[illegible] gelaret et [illegible] civitatis de [illegible] temporibus a finis
civitatis notandus [illegible] iam [illegible] fiet [illegible]
[illegible] ad aliam [illegible] ad me [illegible]
[illegible] et [illegible] publice [illegible] prudentia litterarum [illegible]
valde in [illegible] video enim et [illegible] timebam [illegible]
[illegible] te quidem et scribis [illegible] civitatis [illegible] ad [illegible]
applicaverunt [illegible] cum [illegible] ad defendendam
re p. [illegible] voluptate [illegible] tua diligentia [illegible]
tuis [illegible] in [illegible] re p. statum [illegible] motum [illegible]
[illegible] libros ad [illegible] Ergo cum
[illegible] tua [illegible] litteras flagitabam [illegible] te [illegible]
arbitrabar [illegible] libris [illegible]
[illegible] ad me [illegible]
ad me [illegible] meos [illegible]
[illegible] ad litteras quas [illegible] ad
te [illegible] diligere [illegible] te [illegible] de me [illegible]
crediderisses [illegible] videbatur [illegible] tibi [illegible]
non [illegible] ut scribis [illegible] litteris [illegible] fuerunt [illegible]
[illegible] non fuisse [illegible] hominem [illegible]
non [illegible] in [illegible] me [illegible]
meum vale et [illegible] ut spero [illegible]
[illegible] vale

Iero [illegible] Vat [illegible] ita enim [illegible] 12.
[illegible] ad me [illegible] Ego [illegible]
[illegible] de iudicio ambitus [illegible] fuit ab-
solutum [illegible] te [illegible] illud quod [illegible] quo
[illegible] industrie ornamenta [illegible]
fuit [illegible] nulla [illegible] tabelle [illegible] latebram fuisse

absconditam malivolentiam que te impugnare auderet. Ad horum temporum non horum hominum
atque morum negotiorum nihil iam sum prope admiratus magis. De me autem
suscipe paulisper meas partes et eum te esse finge qui sum ego. Si facile
inveneris quod dicas, noli ignoscere hesitationi mee. Ego vero velim mihi Tullie
que mee sicut tu amicissime optas prospere evenire ea que me insciente
facta sunt a meis. Sed ita accidisse ut agerent eo tempore spero omnino cum aliqua
felicitate et opto. Verumtamen plus me consolatur tua sapientia et humanitas
consolatur quam opportunitas temporis. Itaque quemadmodum expediam exitum huius in-
stitute orationis non reperio. Neque enim tristius dicere quicquam debeo ea de
re quam tu ipse optimis ominibus prosecutus es, neque non me tamen mordet
aliquid. In quo unum non vereor ne tu parum perspicias ea que gesta sunt
ab aliis esse gesta quibus ego ita mandaram ut cum tam longe abfuturus
essem ad me ne referrent, agerent quod probassent. In hoc autem mihi illud
occurrit: quid tu igitur si affuisses? Rem probassem. De tempore nihil te invito nihil
sine consilio egissem tuo. Vides me iam diu laborare quo modo
ea tuear que mihi tuenda sunt et te ne offendam. Leva me igitur hoc
onere. Numquam enim mihi videor tractasse causam difficiliorem. Sed hoc habeto:
si iam tum omnia negotia cum summa tua dignitate diligentis-
sime confecissem, tamen si nihil videbatur ad meum erga te
pristinum studium addi posse. Hac vero mihi affinitate nunciata non maiore
equidem studio sed acrius apertius significantiusque dignitatem tuam defendisse.
Decedenti mihi etiam ipso anno [illegible] cum diu [illegible]
ad [illegible] navem [illegible] et meum [illegible] et littere a meis
sunt reddite. Dixi statim [illegible] [illegible] ad [illegible] cor
[illegible] a me manabat [illegible] benevolentior quam fui
mihi [illegible] sum facta diligentior ad declarandam benivolentiam multo.
Nam ut vetera omnia [illegible] anima stimulabat me ut causa me-
tui suspicione [illegible] [illegible] [illegible]. Sic affinitas nova
omnia mihi affert cavendi ne quid de summo meo erga te amore
detractum esse videatur.

13. Pletta

Cicero Appio Pulchro salutem. [illegible] [illegible] tali de officio
fore in [illegible] [illegible] studium tuum. [illegible] de tuis [illegible]
gestis agebatur [illegible] honori tuo. [illegible] tu [illegible] quas acceperas
reddidisti. [illegible] ad me non [illegible] te non solum auctore [illegible]
[illegible] tua, quibus ego a te uno [illegible] eram, sed etiam opera [illegible]

domum remeando gratulandis meis· multum amicis offerri cunctisque reliquum
fecisse. hoc mihi amplioris nostro fuerit quam illa ipsa gratulatio quae tibi
laboranti sententia omnium civitatum multi etiam pro civitate asserentes
sunt· talium virorumque tanta studia assequi sola coniunctione statim proponis
fructum amicitiae omnem cepisse amicitia qua nichil est coheretque pristinis in
hiis studiis quibus uterque nostrum devinctus est / nunc tu me confiteor etiam
in re publica sensum de quo idem sentimus· et in quotidiana vita coniunctum
cum hiis artibus studiisque quae colimus / sed cum ita fortuna tulisset ut
cum ego omnes eos facio tanti te tum magis facere possem· quod tempore
nostro quia semotaque ab dominatione non desperavi· si hoc in te adhuc omnium
cum omnibus ceteris sic habeas· quo intelliges hac re novata addi nunc po-
tuisse aliquid ad meum erga te studium· quo nihil reddebatur addi posse
quam quod ex detractum / Cum haec scriberem, redditae mihi a te epistulae
10 eo brevior est haec epistula· et ut adiuvi magnum mecum modestior

Marci Tulii Ciceronis epistolarum ad Appium Claudium
Explicit liber tercius Incipit eiusdem ad Servium Sulpicium
feliciter Liber quartus

1ª 1. Marcus Tulius Cicero S. D. Servio Sulpicio Cum Trebatius familiaris meus
2ª 2. Marcus Cicero S. D. Servio Sulpicio Ad III. Kal. cum essem
3. Marcus Cicero S. D. Servio Sulpicio Vehementer
4ª 4. Marcus Cicero S. D. Servio Sulpicio Accipio excusationem tuam
5ª 5. Servius Ciceroni Postea quam mihi
6ª 6. Marcus Cicero S. D. Servio Sulpicio Ego vero Servi
7ª 7. Marcus Cicero S. D. Marco Marcello Etsi eo te adhuc
8ª 8. Marcus Cicero S. D. Marcello Neque monere te audeo
9ª 9. Marcus Cicero S. D. Marco Marcello Etsi perpaucis
10ª 10. Cicero Marcello S. Etsi nihil erat novi
11ª 11. Marcus Marcellus Ciceroni S. Plurimum valuisse apud me auctoritatem
12ª 12. Servius Ciceroni S. Plurimum Etsi scio
13ª 13. Marcus Cicero S. D. P. Figulo Quaerenti mihi
14ª 14. Marcus Cicero S. D. Gneo Plancio Binas a te accepi litteras
15ª 15. Accepi perbreves tuas litteras quibus

Clara 1. Marcus Cicero S. D. Servio Sulpicio. C. Trebatius familiaris
meus ad me scripsit te ex se quaesisse quibus in locis essem, mole-
steque te ferre quod me propter valetudinem tuam cum ad urbem accessissem
non vidisses. Et hoc tempore velle te mecum si propius accessissem de officio u-
triusque nostrum communiter cogitare. Utinam Servi salvis rebus (sic enim est dicendum) col-
loqui potuissemus inter nos, profecto aliquid opis occidenti rei publicae tulissemus.
Cognoram enim iam absens te haec mala multo ante providentem defensorem
pacis et in consulatu tuo et post consulatum fuisse. Ego autem cum consilium
tuum probarem et idem ipse sentirem nihil proficiebam. Sero enim veneram,
solus eram, rudis esse videbar in causa, incideram in hominum pugnandi cu-
pidorum insanias. Nunc quoniam nihil iam videmur opitulari posse rei publicae,
si quid est in quo nobismet ipsis consulere possimus, non ut aliquid ex pristino statu
nostro retineamus, sed ut quam honestissime lugeamus, nemo est omnium quicum potius
mihi quam tecum communicandum putem. Nec enim clarissimorum virorum quorum similes esse
debemus exempla neque doctissimorum quos semper coluisti praecepta te fugiunt.
Atque ipse antea ad te scripsissem te frustra in senatum sive potius in con-
ventum senatorum esse venturum, ni veritus essem ne eius animum
offenderem qui a me ut te imitarer petebat. Cui quidem ego
cum me rogaret ut adessem in senatu eadem omnia quae a te de pace
et Hispaniis dicta sunt ostendi me esse dicturum. Res vides quo modo se habeat:
orbem terrarum imperiis distributis ardere bello, urbem sine legibus, sine iudiciis,
sine iure, sine fide relictam direptioni et incendiis. Itaque mihi venire in
mentem nihil potest non modo quod sperem sed vix iam quod audeam optare.
Sin autem tibi homini prudentissimo videtur utile esse nos colloqui, quamquam longius
etiam cogitabam ab urbe discedere, cuius iam etiam nomen invitus audio, tamen
propius accedam. Trebatioque mandavi ut si quid tu eum velles ad me
mittere ne recusaret, idque ut facias velim, aut si quem tuorum fidelium voles
ad me mittas, ne aut tibi exire ex urbe aut mihi
accedere necesse sit. Ego tantum tibi tribuo quantum mihi fortasse arrogo, ut
exploratum habeam quicquid nos communi sententia statuerimus id omnes homines pro-
baturos. Vale.

Clara 2. Marcus Cicero S. D. Servio Sulpicio ad iii kal. maias
Cum essem in Cumano accepi tuas litteras, quibus lectis cognovi
non satis prudenter fecisse Philotimum qui cum a te mandata haberet
ut scribis de omnibus rebus, ipse ad me non venisset, litteras tuas misisset

quas intellexi breviores fuisse quod eum perlaturum putasses.
Sed tamen postquam litteras tuas legi, Postumia tua me convenit
et Servius noster. His placuit ut tu in Cumanum venires,
qui etiam mecum ut ad te scriberem egerunt. Quod meum
consilium exquiris, id est tale ut capere facilius ipse possim quam
alteri dare. Quid enim est quod audeam suadere tali viro,
summa auctoritate summaque prudentia? Si quid rectissimum sit
quaerimus, perspicuum est; si quid maxime expediat, obscurum. Sin
hii sumus qui profecto esse debemus, ut nihil arbitremur
expedire nisi quod rectum honestumque sit, non potest esse dubium quid
faciendum nobis sit. Quod existimas meam causam coniunctam
cum tua esse, certe similis in utroque nostrum, cum optime sentiremus, error fuit.
Nam omnia utrique nostrum consilia ad concordiam spectaverunt;
qua cum ipsi Caesari nihil esset utilius, gratiam quoque nos inire
ab eo defendenda pace arbitrabamur. Quantum nos fefellerit,
et quem in locum res deducta sit, vides. Neque solum ea
perspicis quae geruntur quaeque iam gesta sunt, sed etiam qui
cursus rerum, qui exitus futurus sit. Ergo aut probare
oportet ea quae fiunt aut interesse etiam si non probes; quorum
altera mihi turpis, altera etiam periculosa videtur.
Restat ut discedendum putem; in quo reliqua videtur esse
deliberatio quod consilium in discessu, quae loca sequamur. Omnino
cum miserior res numquam accidit, tum ne deliberatio quidem
difficilior; nihil enim constitui potest quod non incurrat in
magnam aliquam difficultatem. Tu, si videbitur, ita censeo
facias ut, si habes iam statutum quid tibi agendum
putes, in quo non sit coniunctum consilium tuum cum meo, supersedeas
hoc labore itineris; sin autem est quod mecum communicare velis, ego te
exspectabo. Tu quod tuo commodo fiat quam primum venias, sicut
intellexi et Servio et Postumiae placere. Vale.

Exorta — Marcus Cicero S. D. Servio Sulpicio. — 3. Consolatoria

Vehementer te esse sollicitum et in communibus miseriis
praecipuo quodam dolore angi multi ad nos cotidie defe-
runt. Quod quamquam minime miror et meum quodam modo agnosco

omnia fere bona

Doleo tamen te sapientia preditum prope singulari non tuis bonis delectari
potius quam alienis malis laborare. Me quidem et si nemini concedo
qui maiorem ex pernicie et ex peste rei publice molestiam traxerit
tamen multa iam consolantur maximeque conscientia consiliorum meorum. Multo enim an-
te tamquam ex aliqua specula prospexi tempestatem futuram, neque id solum
mea sponte sed multo etiam magis monente et denuntiante te. Etsi
enim afui magnam partem consulatus tui, tamen et absens cognoscebam
que esset tua de hoc pestifero bello cavendo et predicendo sententia. Et
ipse affui primis temporibus tui consulatus cum accuratissime
monuisti senatum collectis omnibus bellis civilibus ut et illa
timerent que meminissent et scirent cum superiores nullo tali exemplo
antea in rem publicam grassati tam crudeles fuissent quicumque postea
rem publicam oppressisset armis multo intollerabiliorem futurum. Quod enim exemplo fit
id etiam iure fieri putant sed aliquid atque adeo multa addunt et affe-
runt de suo. Quare meminisse debes eos qui auctoritatem et consilium tuum
non sint secuti sua stulticia occidisse cum tua prudentia salvi esse
potuissent. Dices: quid me ista res consolatur in tantis tenebris et
quasi parietinis rei publice. Est omnino vix consola-
bilis dolor, tanta est omnium rerum amissio et desperatio recuperandi. Sed
tamen et Cesar ipse ita de te iudicat et omnes cives sic existimant
quasi lumen aliquod extinctis ceteris elucere sanctitatem et prudentiam
et dignitatem tuam. Hec tibi ad levandas molestias magna esse
debent. Quod autem a tuis abes id eo levius ferendum est quod eodem tempore
a multis et magnis molestiis habes quas ad te omnes perscriberem
nisi vererer ne ea cognosceres absens que quasi non
vides. Mihi videris meliore esse condicione quam nos qui videmus.
Hactenus existimo nostram consolationem recte adhibitam esse quoad
certior ab homine amicissimo fieres huius de rebus quibus levari
possent molestie tue. Reliqua sunt in te ipso neque mihi solatia
ignota nec minima solatia. Et ut quidem ego sentio multo
maxima que ego experiens cotidie sic probo ut ea mihi salutem
afferre videantur. Te autem ab initio etatis memoria teneo
summe omnium doctrinarum studiosum fuisse omniaque que a sapientissimis
ad vivendum tradita erant summo studio curaque didicisse. Que quidem

ad honorandas optimas res ... ad literas

vel optimis rebus usui et delectationi esse possent, his vero temporibus habemus aliud nihil in quo acquiescamus. Nihil faciam igitur rectius te de tali re ista vel omnia studium ... ortabor ut ad eas te referas artes quibus a primis temporibus aetatis studium tuum dedisti. ... tantum dicam quod te spero approbaturum, me, posteaquam illi arti cui studueram nihil esse loci neque in curia neque in foro videbam, omnem meam curam atque operam ad philosophiam contulisse. Tuae scientiae excellenti ac singulari non multo plus quam mihi delectatio ... loci. Quare non expendo te moneo, sed mihi ita persuasi te quamquam etiam in optimis rebus ... Servius tuus ... a solitudine abduceret. Servius vero tuus quod ... in omnibus ingenuis artibus in primis in hac in qua ego me scripsi acquiescere ita versatur quod ut excellat. A me vero sic diligitur ut tibi uni concedam praeterea nemini, mihique ab eo gratia refertur. In quo ille existimat, quod facile apparet, cum me colat et observet, tibi quoque in eo se facere gratissimum.

Sequitur ... ad eundem epistola electissima viz. de morte ... 12.

Servius Ciceroni salutem plurimam ... Etsi scio non iucundissimum me nuntium vobis allaturum, tamen quoniam casus et natura in nobis dominatur, visum est faciendum quoquo modo res se haberent vos certiores facere. Ad x kal. iun. cum ab Epidauro Piraeum navi advectus essem, ibi Marcellum collegam nostrum conveni eumque diem ibi consumpsi ut cum eo essem. Postero die cum ab eo digressus essem eo consilio ut ab Athenis in Boeotiam irem reliquamque iurisdictionem absolverem, ille ut aiebat supra Maleas in Ytaliam versus navigaturus erat. Post diem tertium eius diei cum ab Athenis proficisci in animo haberem circiter hora decima noctis Postumius familiaris eius ad me venit et mihi nuntiavit Marcellum collegam nostrum post cenae tempus a Magio Cilone familiari eius pugione percussum esse et duo vulnera accepisse, unum in stomacho, alterum in capite secundum aurem; sperari tamen eum vivere posse; Magium se ipsum interfecisse postea; se a Marcello ad me missum esse qui haec nuntiaret et rogaret uti medicos cogerem. Et vestigio ego sum profectus prima luce.

sed non longe a Piraeo abessem, puer Acidini obviam mihi venit
cum codicillis, in quibus erat scriptum paulo ante lucem Marcellum
[illegible] Ita vir clarissimus ab homine deterrimo acerbissima
morte est affectus et cui inimici propter dignitatem pepercerant
inventus est amicus qui ei mortem afferret. Ego tamen ad ta-
bernaculum eius perrexi. Inveni duos libertos et pauculos servos
reliquos aiebant profugisse metu perterritos, quod dominus eorum
ante tabernaculum interfectus esset. Coactus sum in eadem illa lectica
qua ipse delatus eram, meisque lecticariis in urbem eum referre
ibique pro ea copia quae Athenis erat funus ei satis amplum
faciendum curavi. Ab Atheniensibus locum sepulturae intra urbem
ut darent impetrare non potui, quod religione se impediri dicerent
neque tamen id antea cuiquam concesserant. Quod proximum fuit, uti in
quo vellemus gymnasio eum sepeliremus, nobis permiserunt.
Nos in nobilissimo orbis terrarum gymnasio Academiae
locum delegimus ibique eum combussimus, posteaque curavimus
ut iidem Athenienses in eodem loco
monumentum ei marmoreum faciendum locarent. Ita quae
nostra officia fuerunt pro collegio et pro propinquitate et vivo
et mortuo omnia ei praestitimus. Vale. D. pridie Kal. Iun.
Athenis.

13. Quaerenti mihi iam diu quid ad te
potissimum scriberem non modo certa res nulla sed ne genus quidem
litterarum usitatum veniebat in mentem. Unam enim partem et consuetudinem
earum epistularum quibus secundis rebus uti solebamus tempus eripuerat, perfecerat autem
fortuna ne quid tale scribere possem aut omnino cogitare. Relinquebatur
triste quoddam et miserum et his temporibus consentaneum genus litterarum. Id quoque
deficiebat me, in quo debebat esse aut promissio auxilii alicuius
aut consolatio doloris tui. Quod pollicerer non erat. Ipse enim pari
fortuna abiectus aliorum opibus casus meos sustentabam, saepiusque
mihi veniebat in mentem queri quod ita viverem. Quamquam enim nulla
me ipsum privatim pepulit insignis iniuria, nec mihi quicquam tali
tempore in mentem venit optare quod non ultro mihi Caesar detulerit,
tamen nihilo minus eis conficior curis ut ipsum quod maneam

Tanta [illegible] [illegible] [illegible] cum te familiaritate [illegible] inter quos
aut mors eripuit nobis, aut dispersit fuga. Tu orbis amicorum
quorum [illegible] nobis [illegible] [illegible] quidem [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] naufragiis et bonorum [illegible]
[illegible] audio [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] quo
[illegible] et artibus [illegible] fortunas [illegible] non solum admi-
[illegible] illud [illegible] [illegible] [illegible] verbis [illegible] [illegible]
gloria floruit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] obtinuit apud
[illegible] [illegible] erga nos [illegible] [illegible] plus non [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] orbis [illegible] [illegible] [illegible]
et [illegible] voluntas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] videor tamen [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible]
semper [illegible] dignum viro [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nulla
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible]
aut [illegible] [illegible] potam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
doctissimo et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ama-
[illegible] [illegible] benigne [illegible] [illegible] possem. [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] te
a [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] facultas [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] non
[illegible] tibi totam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] altitudo [illegible] [illegible] tua vita [illegible] [illegible] [illegible]
artes quibus [illegible] floruisti [illegible] te [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
possum [illegible] tibi [illegible] te [illegible] [illegible] [illegible] quibus [illegible] [illegible]
hoc tempore non [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] nos [illegible]
fortasse [illegible] non [illegible] videor [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad salutem tuam. Non [illegible] hec
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] quibus [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] possit hoc
[illegible] [illegible] tardior ad te [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] mirabiliter [illegible] te et [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] vel [illegible] [illegible]

omnium ceterarum alia communium autem quidem est / si possit mite est / vales. quo
constrictus curis habet ab ipsis legis / quibus teneri dicit te comprehendi
/ in eadem superabit. Video igitur ad id certe iam te etiam pollicetur atque
quod primo amicitiam illam et complectar eius familiaritatis [illegible] ad modum
me diligunt / utinamque meum sit / et in ipsis consuetudinem quam adipiscar
amicus prodeo in dampnis confirmabo / et de omnibus rebus [illegible]
quibus putabo ad id quod ceterisque permanere posse. Sed hoc toto
tempore plura faciam quam scribo audio / ceteraque quod est a multis
comperta tecum ore suo. A me sunt [illegible] / nichil dare studeam
meam est / quod eo meum [illegible] cum quam tuum. Hec de re
et de hoc tempore toto hoc scribo paucis quod te scisse quod ipse
confido [illegible] malo te cum reservare tuis. Secundum illud est
ut te hortor te [illegible] cum etiam maximis spiritus. Nam ea
solum meminisse quod ab aliis magnis curis accepisti et
etiam quod ipse externis studiisque preposite quod si colligas et
[illegible] omnia optimus et quod accedet [illegible] erunt [illegible]
ferres. Si hoc te amicis vel optime omnium. Ergo quod optime
ad te intelligam studiosissime omnia diligentissime [illegible] / tuorum
quoque tristissimo animo tempore maiorem certam memoriam confirmabo

14. [illegible] ore [illegible] planus [illegible] a te accepi litteras
[illegible]. quia alius [illegible] quod audissem
etiam [illegible] dignitate obtinere / aliis diebus [illegible] que [illegible]
[illegible]. Ergo autem si dignitas [illegible] de re p[ublica] [illegible]
et bonorum [illegible] quam [illegible] obtineo dignitatem meam.
Sin autem in eo dignitas est quod si [illegible] aut re [illegible]
aut deniqueque libera ora defendam, me [illegible] quod [illegible] nostre
dignitatis / [illegible] sed [illegible]
adipisci / partim [illegible] mandate ferramus / [illegible] difficile in [illegible]
bello. tamen [illegible] alia [illegible] ostentat. [illegible] alia [illegible]
/ [illegible] non [illegible] omnia [illegible] hec omnia [illegible]
[illegible] / [illegible] et [illegible] non [illegible] principibus.
[illegible] de [illegible] publico [illegible] amicis. quibus
si [illegible] ad quos ego [illegible] non belle [illegible]
adiungi [illegible] intelligebam et [illegible] bonum [illegible]

et absolvimus quam vindictis aut fata victoria. Sin aut vacte
aut quoque itura aut fratres ... preterea amplissimorum ... eos
optionem quam ... me ... atque ... salute sua. mallebam
nimium timidum quam satis prudentem existimari. sed aut ...
de eo quod egerim contulerim te ita velle certo scio. Sed ergo
tam misero tempore ut novi ... repressum/ ... redituri
meo ... rebus ... quam ... ostendisse
... omnibus ... ... causa mea ...
et mee fortune ... ... tu ... ut ... de
omnibus parentibus ... varium ... ...
me ... felicitate ... ... morienda
putavi. Sed de meis rebus satis vel etiam nimium multa/ ...
... ut ... qui ... debeo ... id ... ut ... tibi
proprie timendum putes ... status erit ... civitate ... [illegible]
... te ... periculorum video ... fore. Nam alios tibi
iam ... placatos intelligo/ alios ... iratos ... /...
... aut voluntate ... ...
... intelligo ... ... possem
opera ... studio ... rei ... saluti tue ... pro ...
... agas ... te putes ... me ...
deliciis temporis ... Vale.
15. a Cepi plenius literas tuas ... ... 15.
... petrum petri ... aut ... ...
... fortuna ... ...
me ... ... ad ...
omnes literas accomodasse ... ... scribi
oportet ... hoc tempore ... putavi/ ... pro ...
te ... magno omnis ... ... 3 ... 9°
fortuna aut propria postulabit/ aut ... ...
... semper ... ...
... possum / Explicit liber iiii^us incipit Explicit iiii^us liber
... epistola ... ...
Ardens ... ... 4.
... ad me literas
... ad ... ... magis ... ...

uno exemplo dedisses, sed accipio ex ea parte quam tu aut neglegentia ne perferantur ad nos
aut improbitate eorum qui epistolas accipiant fieri scribis. Sed orationis paupertate
sic enim appellas isdem verbis epistolas sepius mittere nec nosco nec
probo. Et ego ipse quem tu per iocum sic enim accipio divitias orationis habere dicis
me non esse verborum admodum inopem agnosco, sed tamen idem facile
cedo tuorum scriptorum subtilitati et elegantie. Consilium tuum quo te
usum scribis hoc Achaicum negotium non recusasse, cum semper probavissem
tum multo magis probavi lectis tuis proximis litteris. Omnes enim cause
quas commemoras iustissime sunt tueque et auctoritate et prudentia dignissime.
Quod aliter cecidisse rem existimas atque opinatus sis, id tibi nullo
modo assentior, sed quia tanta perturbatio et confusio est rerum, ita perculsa
et prostrata fedissimo bello iacent omnia, ut is cuique locus ubi ipse sit
et sibi quisque miserrimus esse videatur, propterea et tui consilii penitet te et nos
qui domi sumus tibi beati videmur, at contra nobis non tu quidem vacuus
molestiis, sed pre nobis beatus. Atque hoc ipso melior est tua quam nostra
condicio, quod tu quid doleat scribere audes, nos ne id quidem tuto pos-
sumus, nec id victoris vitio quo nihil moderatius, sed
ipsius victorie que civilibus bellis semper est insolens. Uno te vicimus
quod de Marcelli college tui salute paulo ante quam tu cognovimus
et mehercule quod quemadmodum ea res ageretur vidimus. Nam sic fac
ut existimes post has miserias, id est postquam armis disceptari coeptum
est de iure publico, nihil esse actum aliud cum dignitate. Nam
et ipse Cesar accusata acerbitate Marcelli sic enim appellabat laudataque
honorificentissime et equitate tua et prudentia, repente preter spem dixit
se senatui roganti de Marcello ne ominis quidem causa negaturum.
Fecerat autem hoc senatus, ut cum a Lucio Pisone mentio esset facta
de Marcello et Gaius Marcellus se ad Cesaris pedes abiecisset, cunctus
consurgeret et ad Cesarem supplex accederet. Noli querere: ita mihi pulcher
hic dies visus est, ut speciem aliquam viderer videre quasi reviviscentis
rei publice. Itaque cum omnes ante me rogati gratias Cesari egissent preter
Volcatium, is enim si eo loco esset negavit se facturum fuisse, ego
rogatus mutavi meum consilium. Nam statueram non mehercule
inertia sed desiderio pristine dignitatis in perpetuum tacere. Fregit hoc
meum consilium Cesaris magnitudo animi et senatus officium. Itaque

pluribus verbis ego tecum gratularer [illegible] cum tuo meo et in ceteris rebus honesto oneris pr-
varium / quod erat etiam placitum in malis. Sed tamen cum effugere eius offensionem quam
fortasse arbitrareris me hanc rem [illegible] non putarem [illegible] tantum / modice
hoc faciam aut etiam contra modum / ut illius voluntati et amicis studiis
firma illa et per omnem etatem eam et omnes [illegible] doctrina liberalis et magis
contra delectavit / tamen hoc studium [illegible] credo et etatis
maturitate ad prudentiam et [illegible] viris ut [illegible] cum mole-
stiis possit. A quo studio te abducere nec [illegible] intellecto [illegible] libris
si tamen aliis iam [illegible] te admonebunt / [illegible] tuus [illegible]
firma cum observantia colit [illegible] voluntate simulque virtute tum studiis
doctrinaque delector. [illegible] de tua [illegible] aut [illegible] adsunt
in hac parum firma nihil ut faciam nisi quod maiore [illegible] velle videntur [illegible]
[illegible] ut si [illegible] nil [illegible] tuos delectare possit de religione et nil melius
corpore [illegible] et [illegible] vigore / ut si alterutrum [illegible] audiendo malis [illegible]
cadat / hoc enim [illegible] nobis [illegible] esse quod te [illegible]
[illegible] tibi. Vale

Electa — [illegible] Salutem [illegible] de obitu fil. dulcis — 5.
filie tue [illegible] molestie [illegible]
civitate christiani / [illegible] doloribus [illegible]
dolore [illegible] hoc [illegible] — al' [illegible]
[illegible] debet [illegible] molestia
[illegible] lacrimis [illegible]
[illegible] possit [illegible]
[illegible] ad te [illegible] dolor [illegible] — [illegible] radiat
[illegible] tanto [illegible] dolor [illegible]
cogita [illegible] ad hec fortuna [illegible]
[illegible] debet patria [illegible] honestate dignitate honoribus [illegible]
hoc uno [illegible] ad dolorem [illegible] aut [illegible]
[illegible] debet [illegible]
[illegible] credo doles / [illegible] cogitationes [illegible]
[illegible] temporibus [illegible] dolor
[illegible] morti [illegible] aut sunt [illegible] illa [illegible]
magnorum [illegible] placitum / [illegible]
[illegible] tibi credo [illegible] tua dignitate [illegible]
[illegible] tuos te toto [illegible]

[illegible] epistola [illegible] consolatoria de obitu filie

an ut ex liberis cum se spe pararet quos in florentibus videret letaretur, qui rem a parente
traditam per se tenere possent, honores ordinatim petituri essent, in re publica in amicorum
negotiis libertate sua uti. Quid horum fuit quod non prius quam datum est ademptum fuit?
Illud malum est liberos amittere, nisi hoc peius sit haec sufferre ac perpeti. Quae res mihi
non mediocrem consolationem attulit, volo tibi commemorare si forte eadem res tibi
animi dolorem minuere possit. Ex Asia rediens cum ab Egina Megaram versus navi-
garem, cepi regiones circum circa prospicere. Post me erat Egina, ante Megara,
dextra Pireus, sinistra Corinthus; que oppida quodam tempore florentissima fuerunt
et nunc prostrata et diruta ante oculos iacent. Cepi egomet mecum sic
cogitare: Hem nos homunculi indignamur si quis nostrum interiit aut occisus est, quorum
vita brevior esse debet, cum uno loco tot oppidorum cadavera proiecta iacent.
Visne tu te, Servi, cohibere et meminisse hominem te esse natum. Crede mihi cogitatione
ea non mediocriter sum confirmatus. Hoc idem si tibi videtur fac ante oculos tibi
proponas. Modo uno tempore tot viri clarissimi interierunt, de imperio populi Romani tanta
diminutio facta est, omnes provincie conquassate sunt; in unius mulierculae animula
si iactura facta est tantopere commoveris? Que si hoc tempore diem suum non obisset,
paucis post annis tamen ei moriendum fuit, quoniam homo nata fuerat. Et tu ab hisce
rebus animum ad cogitationem tuam advoca atque ea potius reminiscere que digna tua
persona sunt: illam quam diu ei opus fuit vixisse, unam cum re publica fuisse, te patrem
suum pretorem consulem augurem vidisse, adolescentibus primariis nuptam fuisse,
omnibus bonis prope perfunctam esse, cum res publica occideret vita excessisse. Quid est quod
tu aut illa cum fortuna hoc nomine queri possitis? Denique noli te oblivisci Cicero-
nem esse et eum qui aliis consueveris precipere et dare consilium, neque imitari ma-
los medicos qui in alienis morbis profitentur tenere se medicine scientiam, ipsi se
curare non possunt, sed potius que aliis tute precipere soles ea tute tibi subice atque
apud animum propone. Nullus dolor est quem non longinquitas temporis minuat ac
molliat. Hoc te expectare tempus tibi turpe est ac non ei rei sapientia tua te
occurrere. Quod si qui etiam inferis sensus est, qui illius amor fuit pietasque in
omnes suos, hoc certe illa te facere non vult. Da hoc illi mortue, da ceteris amicis
ac familiaribus qui tuo dolore merent, da patrie ut si qua in re opus
sit opera et consilio tuo uti possit. Denique quoniam in eam fortunam devenimus ut
etiam huic rei nobis serviendum sit, noli committere ut quisquam te putet non tam
filiam quam rei publice tempora et aliorum victoriam lugere. Plura me ad te de hac
re scribere pudet ne videar prudentie tue diffidere. Quare si hoc unum
proposuero finem faciam scribendi. Vidimus aliquotiens secundam pervenire fortunam.

magnamque te ex ea re laudem adipiscisse fac aliquando intelligamus adversam quoque te
aeque ferre posse neque id maius quam debeat onus videri ne ex omnibus virtutibus
haec una tibi videatur deesse. Quod ad me attinet cum te tranquilliorem animo esse
cognoro de his rebus que hic geruntur quemadmodumque se provincia habeat certiorem
faciam ~~...~~ faciam Vale

Marcus Cicero S. d. Servio Sulpicio. Ego vero Servi vellem ut 6.
scribis in meo gravissimo casu affuisses. Quantum enim me praesens adiuvare po-
tueris et consolando et prope aeque dolendo facile ex eo intelligo quod
litteris lectis aliquantum acquievi. Nam et ea scripsisti que levare luctum possent et
in me consolando non mediocrem ipse animi dolorem adhibuisti. Servius tamen tuus
omnibus officiis que illi tempori tribui potuerunt declaravit et quanti ipse me
faceret et quam suum talem erga me animum tibi gratum putaret
fore cuius officia iucundiora scilicet saepe mihi fuerunt numquam
gratiora. Me autem non oratio tua solum et societas paene aegritudinis
sed etiam auctoritas consolatur. Turpe enim esse existimo me non ita
ferre casum meum ut tu tali sapientia preditus ferendum putas.
Sed opprimor interdum et vix resisto dolori quod ea me solacia
deficiunt que ceteris quorum mihi exempla propono simili in fortuna non
defuerunt. Nam et Q. Maximus qui filium consularem clarum virum
et magnis rebus gestis amisit et L. Paulus qui duos septem
diebus et vester Gallus et M. Cato qui summo ingenio summa vir-
tute filium perdidit iis temporibus fuerunt ut eorum luctum ipsorum dignitas
consolaretur ea quam ex re publica consequebantur. Mihi autem amissis ornamentis
iis que ipse commemoras quaeque eram maximis laboribus adeptus unum
manebat illud solacium quod ereptum est. Non amicorum negotiis non
rei publicae procuratione impediebantur cogitationes meae nihil in foro
agere libebat aspicere curiam non poteram existimabam id quod erat omnes
me et industriae meae fructus et fortunae perdidisse. Sed cum cogitarem
hec mihi tecum et cum quibusdam esse communia et cum frangerem iam ipse me co-
geremque illa ferre toleranter habebam quo confugerem ubi acquiescerem
cuius in sermone et suavitate omnes curas doloresque deponerem. Nunc
autem hoc tam gravi vulnere etiam illa que consanuisse videbantur recru-
descunt. Non enim ut tunc me a re publica maestum domus excipiebat
que levaret sic nunc domo maerens ad rem publicam confugere possum
ut in eius bonis acquiescam. Itaque et domo absum et foro quod

nec eum dolorem quem a re publica capio domestica consolari potest nec domesticum res
publica. Quo magis te expecto teque videre quam primum cupio. Maior mihi levatio
afferri nulla potest quam coniunctio consuetudinis sermonumque nostrorum; quamquam sperabam
tuum adventum, sic enim audiebam, appropinquare. Ego autem cum multis de causis
te exopto quam primum videre, tum etiam ut ante commentemur inter nos qua ratione
nobis traducendum sit hoc tempus quod est totum ad unius voluntatem accommodandum
et prudentis et liberalis et, ut perspexisse videor, nec a me alieni et
tibi amicissimi. Quod cum ita sit, magnae tamen est deliberationis quae ratio sit ineunda
nobis non agendi aliquid, sed illius concessu et beneficio quiescendi. Vale.

7 Marcus Cicero S. D. Marcello. Etsi eo adhuc te consilio usum
intellego ut id reprehendere non audeam, non quin ab eo ipse dissentiam,
sed quod ea te esse sapientia iudicem ut meum consilium non anteponam tuo; tamen
et amicitiae nostrae vetustas et tua summa erga me benevolentia, quae mihi
a pueritia tua cognita est, me hortata est ut ea scriberem ad te quae et
saluti tuae conducere arbitrarer et non aliena esse ducerem a dignitate.
Ego te eum esse qui horum malorum initia multo ante videris, consulatum magnifi-
centissime atque optime gesseris, praeclare memini; sed idem etiam illa vidi,
neque te consilium civilis belli ita gerendi nec copias Gnei Pompei nec
genus exercitus probare semperque summe diffidere; qua in sententia me quoque fuisse
memoria tenere te arbitror. Itaque neque tu multum interfuisti rebus ge-
rendis, et ego id semper egi ne interessem. Non enim iis rebus pugnabamus
quibus valere poteramus, consilio, auctoritate, causa, quae erant in nobis superiora, sed la-
certis et viribus, quibus pares non eramus. Victi sumus igitur, aut, si
vinci dignitas non potest, fracti certe et abiecti; in quo tuum consilium nemo
potest non maxime laudare, quod cum spe vincendi simul abiecisti certandi etiam
cupiditatem ostendistique sapientem et bonum civem initia belli civilis
invitum suscipere, extrema non libenter persequi. Qui non idem consilium quod tu
secuti sunt, eos video in duo genera esse distractos: aut enim renovare bellum
conati sunt, hique se in Africam contulerunt, aut, quemadmodum nos, victori sese
crediderunt. Medium quoddam tuum consilium fuit, qui hoc fortasse humilis animi
duceres, illud pertinacis. Fateor a plerisque, vel dicam ab omnibus, sapiens tuum
consilium, a multis etiam magni et fortis animi iudicatum. Sed habet ista ratio, ut
mihi quidem videtur, quendam modum, praesertim cum tibi nihil deesse ar-
bitrarer ad tuas fortunas omnes obtinendas praeter voluntatem. Sic enim
intellexi nihil aliud esse quod dubitationem afferret tibi nisi quod vererere ne

Scribit domi adiuvas familiares

potestatem quod revereberis? quod ne tu illud quidem omnino non putabis de quo
quid sententia mihi attinet dicere, cum appareat ipse quid feras. Sed tamen si ita
constituisses ut abesse perpetuo malles quam ea que nolles videre, tamen id cogitare
deberes, ubicumque esses, te fore in eius ipsius quem fugeres potestate. Qui si facile
passurus esset te carentem patria et fortunis tuis esse liberum, cogi-
tandum tibi tamen esset Romae et domi tuae, cuicuimodi res esset, an Mitilenis
aut Rhodi malles vivere. Sed cum ita late pateat eius potestas quem veremur ut
terrarum orbem complexa sit, nonne mavis sine periculo tuae domi esse quam cum
periculo alienae? Equidem etiamsi oppetenda mors esset, domi atque in patria mallem
quam in externis atque alienis locis. Hoc idem omnes qui te diligunt sentiunt, quorum est
magna pro tuis maximis clarissimisque virtutibus multitudo. Habemus etiam rationem
rei familiaris tuae, quam dissipari nolumus. Nam etsi nullam potest accipere
iniuriam que futura perpetua sit, propterea quod neque is qui tenet rem publicam pa-
tietur neque ipsa res publica, tamen impetum praedonum in tuas fortunas fieri nolo. Hi autem qui essent
auderem scribere nisi te intellegere confiderem. Hic te unius sollicitudines, unius
etiam multae et assiduae lacrimae C. Marcelli fratris optimi deprecantur.
Nos cura et dolore proximi sumus, precibus tardiores, quod ius
adeundi, cum ipsi deprecatione eguerimus, non habemus. Gratia tantum possumus
quantum victi; sed tamen consiliis studiis Marcello non desumus. A tuis reliquis non
adhibemur; ad omnia parati sumus.

Consolatoria — 8. Consolatoria

M. T. Cicero S. D. M. Marcello

Neque monere te audeo praestanti prudentia virum nec confirmare maximi animi hominem unumque fortissimum,
consolari vero nullo modo. Nam si ea quae acciderunt ita fers ut audio, gratulari
magis virtuti debeo quam consolari dolorem tuum; sin te tanta mala rei publicae
frangunt, non ita abundo ingenio ut te consoler, cum ipse me non possim.
Reliquum est igitur ut tibi me in omni re eum praebeam praestemque et ad omnia
quae tui volent ita adsim ut me non solum omnia debere tua causa sed ea
etiam quae non possim putem. Illud tamen vel monuisse vel censuisse
puta vel propter benevolentiam tacere non potuisse, ut quod ego facio tu
quoque animum inducas, si sit aliqua res publica, in ea te esse oportere iudicio
hominum reque principem, necessitate cedentem temporis. Sin autem nulla sit, hunc — Cedendum est tempori
tamen aptissimum esse etiam ad exsulandum locum. Si enim libertatem sequimur, quis — Alia quidem
locus hoc dominatu vacat? Sin qualemcumque locum, quae commodior quam domestica?
Sed mihi crede, etiam iste qui omnia tenet favet ingeniis, nobilitatem vero
et dignitates hominum, quantum ei res et ipsius causa concedit, amplectitur.

Consolatoria et invitat Marcellum ut Romam redeat et ...

Cedendum est tempori

Sed plura quam statueram. Redeo ergo ad unum illud tuum esse, fore cum tuis, si modo erunt tui; si minus, me certe in omnibus rebus satis nostre coniunctioni amorique facturum. Vale.

9. [illegible]

Marcus Cicero s. d. M. Marcello. Quamquam paucis ante diebus dederam Mucio litteras ad te pluribus verbis scriptas, quibus declaraveram quo te animo censerem esse oportere et quid tibi faciendum arbitrarer, tamen cum Theophilus libertus tuus proficisceretur, cuius ego fidem erga te benivolentiamque perspexeram, sine meis litteris eum ad te venire nolui. Hisdem igitur de rebus etiam atque etiam hortor quibus superioribus litteris hortatus sum, ut in ea re publica quecumque est quam primum velis esse. Multa videbis fortasse que nolis, non plura tamen quam audis cotidie. Non est porro tuum uno sensu solum oculorum moveri, cum illud idem auribus percipias, quod etiam maius videri solet, minus laborare. At tibi ipsi dicendum erit aliquid quod non sentias aut faciendum quod non probes. Primum tempori cedere, id est necessitati parere, semper sapientis est habitum. Deinde non habet, ut nunc quidem est, id viti res. Dicere fortasse que sentias non licet, tacere plane licet. Omnia enim delata ad unum sunt; is utitur consilio ne suorum quidem sed suo. Quod non multo secus fieret si is rem publicam teneret quem secuti sumus. An qui in bello, cum omnium nostrum coniunctum esset periculum, suo et certorum hominum minime prudentium consilio uteretur, eum magis communem censemus in victoria futurum fuisse quam incertis in rebus fuisset? Et qui nec te consule tuum sapientissimum consilium secutus esset nec fratre tuo consulatum ex auctoritate tua gerente vobis auctoribus uti voluerit, nunc omnia tenentem nostras sententias desideraturum censes fuisse? Omnia sunt misera in bellis civilibus, que maiores nostri ne semel quidem, nostra etas sepe iam sensit, sed miserius nihil quam ipsa victoria; que etiam si ad meliores venit, tamen eos ipsos ferociores impotentioresque reddit, ut etiam si natura tales non sint, necessitate esse cogantur. Multa enim victori eorum arbitrio per quos vicit etiam invito facienda sunt. An tu non videbas mecum simul quam illa crudelis esset futura victoria? Igitur tunc quoque careres patria ne que nolles videres? Non, inquies; ego enim ipse tenerem opes et dignitatem meam. At erat tue virtutis in minimis tuas res ponere, de re publica vehementius laborare. Deinde qui finis istius consilii? Nam adhuc et factum tuum probatur, et ut in tali re etiam fortuna laudatur; factum, quod et initium belli necessario secutus sis et extrema sapienter persequi nolueris; fortuna, quod honesto otio tenueris et statum et famam dignitatis tue. Nunc vero nec locus tibi ullus dulcior esse debet

Cedere tempori est sapientis habitum

[illegible]

debet patria. nec tamen multis clarorum virorum orbata providentia appetitu tuo denique
sunt magni animi non esse supplices victori. vide me superbi sunt appellandi
eiusdem liberalitate, et sapientis est rare patria dicere non despicias [?] ceterum si re
ipsa non possis frui, stultum est nolle putata, sapiunt illud est ut si ista vita
tibi iocundior esse videatur, cogitandum tamen sit ne tutior non sit, magna
gladiorum et licentia. sed in omnibus locis maior et ad facinus verecundia
omnis salus tua tanto ... tuere, et ut marcello fratri tuo aut par
aut certe proximus sim tamen et consule temporibus et voluntati et rationi
et fortunis tuis. Vale

Horta Iohannes Marcello salutem. Cepi molestissime quod ad te plures magis 10.
litteras tuas iam expectare incipiebam vel te ponere ... tamen
ut theophilus ... non potui ... scribere. Cura quoque ut
cognita ... meis veniens in eadem expectatione, neque solum cuncti id est tuis
sed ... venit enim in mentem scribere interdum ne te ...
teneret tarda dilectio, qui per multum habes semper animi dolore ...
tibi ... per ... nihil ... vide. Sed ea lenior non
multos erant que audiuntur, sed que videntur suspirare aut ... vere
vel facultas tue te ... veniet. atque in ... putes valde putarem
ea ... te esse admonendum. Sed quoniam ... mihi placet quod aliquid tu non
... tua prudentia ... me tamen valere ... ad tempus te expectemus
certiorem facias. Vale

Horta Marcellus Ciceroni salutem plurimam. apud me valuisse tuam 11.
semper auctoritatem, tum quod ... te ... in hoc maxime negotio potes cognoscere.
Cum mihi esset Marcellus frater frater amantissimus meus non solum complures
diceret sed ... me ... non ... multum persuadere potuit quod tuus
... effectum litterarum. ut ... potissimum ... pro ... quamdam
sit certa vero multum ... declaravit. Gratulatio tua ... multum
... ab optimo fit animo. tamen hoc mihi ... ... est et
... summa paucitate amicorum ... et ...
... fuisse ... te cupidissimum mei ...
benivolentiam ... cognovi. Felix fuit aliquamdiu quibus ego ...
... erat tempora ... et ... animo ... Nec vero aliquando esse
... ut sunt talium virorum et amicorum benivolentia magis
in adversa ... et secunda fortuna ... possit. Itaque
in hoc ego multum ... tu vero ut ... hoc animo

in effectu ostendo

te tribuisse affirmu ac tibi constabo Vale i. usque ad finem

Explicit tractatus huius quarti libri per manus Johannis de Rechemundi te esse completum etc

Marci Tulij Ciceronis ad M. Marium et ceteros
incipit liber septimus

Marcus Cicero salutem dicit Marco Mario. Si te dolor aliquis 1.
corporis aut infirmitas valitudinis tue tenuit quominus
ad ludos venires, fortune magis tribuo quam sapientie tue.
Sin hec que ceteri mirantur contempnenda esse duxisti, et cum
per valitudinem posses venire tamen noluisti, utrumque letor, et
sine dolore corporis te fuisse et animo valuisse, cum ea que sine causa
mirantur alii neglexeris, modo ut tibi constiterit fructus ocij
tui, quo quidem tibi perfrui mirifice licuit, cum esses in ista amenitate pene
solus relictus. Neque tamen dubito quin tu ex illo cubiculo tuo,
ex quo tibi Stabianum perforasti et patefecisti Senam, per hos dies
matutina tempora lectiunculis consumpseris, cum illi interea qui te istic
reliquerunt spectarent communes mimos semisompni. Reliquas vero partes
diei tu consumebas hiis delectationibus quas tibi ipse ad arbitrium
tuum compararas. Nobis autem erant ea perpetienda que Sp. Metius
probavisset. Omnino, si queris, ludi apparatissimi, sed non tui stomachi;
coniecturam enim facio de meo. Nam primum honoris causa de scena
discessisse arbitrabar. Delicie vero tue noster Esopus eiusmodi fuit
ut ei desinere per omnes homines liceret. Is iurare cum cepisset, vox eum
defecit in illo loco "si sciens fallo". Quid tibi ego alia narrem?
Nosti enim reliquos ludos, qui ne id quidem leporis habuerunt
quod solent mediocres ludi. Apparatus enim spectatio tollebat
omnem hilaritatem, quo quidem apparatu non dubito quin animo equissimo
carueris. Quid enim delectationis habent sexcenti muli in Clitemne-
stra, aut in equo Troiano creterrarum tria milia, aut armatura
varia peditatus et equitatus in aliqua pugna? Que popularem
admirationem habuerunt, delectationem tibi nullam attulissent. Quod
si tu per eos dies operam dedisti Protogeni tuo, dummodo is tibi
quidvis potius quam orationes meas legerit, ne tu haud paulo plus
quam quisquam nostrum delectationis habuisti. Non enim puto te Grecos
aut Oscos ludos desiderasse, presertim cum Oscos ludos vel in
senatu vestro spectare possis, Grecos ita non ames ut ne
villam quidem tuam via Greca ire soleas. Nam quid ego te athletas

4

putem te desperare qui gladiatores contempseris in quibus ipse pompeius
confitetur se operam et oleum perdidisse Reliquae sunt venationes bine
per dies quinque magnifice nemo negat sed quae potest homini esse polito
delectatio cum homo imbecillis a valentissima bestia laniatur aut preclara
bestia venabulo transverberatur que tamen si videnda sunt sepe vidisti
Neque nos qui hec spectamus quicquam novi vidimus Extremus ele-
phantorum dies fuit in quo admiratio magna vulgi atque turbe
delectatio nulla extitit quin etiam misericordia quedam consecuta est atque opinio
huiusmodi esse quandam illi belue cum genere humano societatem.
His ego tamen diebus ludis scenicis ne forte videar tibi non modo
beatus sed liber omnino fuisse dirupi me pene in iudicio galli canini
familiaris tui quod si tam facilem populum haberem quam esopus habuit
libenter me hercule artem desinerem tecumque et cum similibus nostri vi-
verem Nam me cum antea tedebat cum et etas et ambitio me
hortabatur et licebat denique quem nolebam non defendere tum
vero hoc tempore vita nulla est Neque enim fructum ullum laboris
expecto et cogor non numquam homines non optime de me meri-
tos rogatu eorum qui bene meriti sunt defendere Itaque quero causas omnes
aliquando vivendi arbitratu meo teque et istam rationem ocii tui et
laudo vehementer et probo quodque nos minus intervisis hoc
fero animo equiore quia si rome esses tamen neque nos lepore
tuo neque te si quis est in me meo frui liceret propter molestissimas
occupationes meas quibus si me relaxaro Nam et plane ex-
solvam non postulo et ipsum qui multos annos nihil aliud com-
mentaris docebo profecto quid sit humaniter vivere tu modo
istam imbecillitatem valitudinis tue sustenta et tuere ut facis
ut nostras villas obire et mecum simul lecticula concur-
sare possis Hec ad te pluribus verbis scripsi quam soleo non
ocii habundantia sed amoris erga te quod me quadam epistola
subinvitaras et si memoria tenes ut aliquid de te eiusmodi
scriberem quo minus te pretermisisse ludos peniteret quod si as-
secutus sum gaudeo sin minus hoc me tamen consolor quod posthac

Bellua
fera
bestia

ad ludos venies nobisque vises et epistulis relinques meis spem 2.
aliquam delectationis tue

Cicero S. D. Mario Mandatum tuum curabo sed homo
acutus ei mandasti potissimum cui expediret illud venire
quam plurimo. Sed eo vidisti multum quod prefinisti quo ne pluris emerem.
Quod si michi permisisses qui meus est amor in te confecissem cum coheredibus.
Nunc quoniam tuum pretium novi illicitatorem potius ponam quam illud
minoris veneat. Sed de ioco satis est. Tuum negotium agam sicuti debeo
diligenter. De Bursa te gaudere certe scio. Sed nimis verecunde michi
gratularis. Putas enim ut scribis propter hominis sordes minus me magnam
illam letitiam putare. Credas michi velim magis me iudicio hoc
quam morte inimici letatum. Primum enim iudicio malo quam gladio. Deinde
gloria potius amici quam calamitate. In primis me delectavit studium
bonorum in me extitisse contra incredibilem contentionem clarissimi et potentissimi
viri. Postremo quod vix verisimile videatur fortasse oderam multo
peius hunc quam illum ipsum Clodium. Illum enim oppugnaram hunc defen-
deram. Et ille cum omnis res publica in meo capite discrimen esset habitura
magnum quiddam spectavit nec sua sponte sed eorum auxilio qui me
stante stare non poterant. Hic simiolus animi causa me in quem inveheretur
delegerat. Persuaseratque nonnullis invidis meis se in me emissarium
semper fore. Quam ob rem valde iubeo gaudere te. Magna res gesta est.
Numquam ulli fortiores cives fuerunt quam qui ausi sunt eum contra tantas opes
eius a quo ipsi lecti iudices erant condemnare. Quod fecissent numquam nisi
his dolori meus fuisset dolor. Nos hic in multitudine et celebrita-
te iudiciorum et novis legibus ita distinemur ut cotidie vota fa-
ciamus ne intercaletur ut quam primum te videre possimus.

Marcus Cicero S. D. M. Mario. Persepe michi cogitanti 3.
de communibus miseriis in quibus tot annos versamur et ut video
versabimur solet in mentem venire illius temporis quo proxime fuimus
una. Quin etiam ipsum diem memoria teneo. Nam cum ante diem III Idus Maias Lentulo
et Marcello consulibus in Pompeianum vesperi venissem tu michi
sollicito animo presto fuisti. Sollicitum autem te habebat cogitatio tum officii tum

[illegible]

etiam sententiae meae [illegible] si manere in ytalia voluisses cum officio decessissem
proficiscerer ad bellum quod te minus tamen movebat. Quo tempore vidisti
profecto me curis quorum ita conturbatum ut non explicarem quid esset optimum
factu. Pudori tamen malui famae cedere quam salutis meae rationem ducere.
Cuius me mei facti paenituit non tam propter periculum meum quam propter vitia
multa quae ibi offendi quo veneram. Primum neque magnas copias
neque bellicosas. Deinde extra ducem paucosque praeterea de principibus loquor
reliquos primum in ipso bello rapaces, deinde in oratione ita crudeles ut ipsam
victoriam horrerem; maximum autem aes alienum amplissimorum virorum. Quid
quaeris? nihil boni praeter causam. Quae cum vidissem, desperans victoriam primum
coepi suadere pacem, cuius fueram semper auctor. Deinde cum ab ea sententia Pompeius
valde abhorreret, suadere institui ut bellum duceret. Hoc interdum probabat
et in ea sententia videbatur fore, et fuisset fortasse, nisi quadam ex pugna coe-
pisset suis militibus confidere. Ex eo tempore vir ille summus nullus imperator fuit.
Signa tirone et collecticio exercitu cum legionibus robustissimis contulit; victus
turpissime amissis etiam castris solus fugit. Hunc ego mihi belli
finem feci nec putavi cum integri pares non fuissemus fractos superiores
fore. Discessi ab eo bello in quo aut in acie cadendum fuit aut in aliquas
insidias incidendum aut deveniendum in victoris manus aut ad Iubam
confugiendum aut capiendus tamquam exilio locus aut consciscenda mors
voluntaria. Certe nihil fuit praeterea, si te victori nolles aut non auderes
committere. Ex omnibus autem his quae dixi incommodis nihil tolerabilius exilio
praesertim innocenti, ubi nulla adiuncta est turpitudo. Addo etiam cum ea urbe
careas in qua nihil sit quod videre possis sine dolore. Ego cum meis, si quicquam nunc
cuiusquam est, etiam in meis esse malui. Quae acciderunt omnia dixi futura.
Veni domum, non quo optima vivendi condicio esset, sed tamen si esset aliqua forma rei publicae,
tamquam in patria ut essem, si nulla, tamquam in exilio. Mortem mihi cur
consciscerem causa non visa est, cur optarem multae causae. Vetus est enim:
Ubi non sis qui fueris non esse cur velis vivere. Sed tamen vacare culpa
magnum est solacium, praesertim cum habeam duas res quibus me sustentem,
optimarum artium scientiam et maximarum rerum gloriam; quarum altera mihi
vivo numquam eripietur, altera ne mortuo quidem. Haec ad te scripsi verbosius

et tibi molestus fui, qui te tum mei tum rei publicae cognovi amantissimum.
Nota tibi sunt omnia mea consilia. ex quo volui, ut primum scires me numquam voluisse
plus quemquam posse quam universam rem publicam. postea autem quam alicuius culpa tantum valeret
unus, cui obsisti non posset, me voluisse pacem; amisso exercitu et eo
duce in quo spes fuerat uno, me voluisse etiam reliquis omnibus; postquam non potuerim
mihi ipsi finem fecisse belli. Nunc autem si haec civitas est, civem esse me, si non, exulem
esse non incommodiore loco quam si Rhodum aut Mitilenas contulissem.
Haec tecum coram malueram. sed quia longius fiebat, volui per litteras eadem,
ut haberes quid diceres, si quando in vituperatores meos incidisses. Sunt enim qui cum
meus interitus aut fuerit rei publicae profuturus, criminis loco putant esse quod vivam,
quibus ego certo scio non videri satis multos perisse, qui si me au-
dissent, quamvis iniqua pace, honeste tamen viverent. armis enim inferiores non
causa fuissent. Habes epistolam verbosiorem fortasse quam velles, quam tibi ita videri
putabo, nisi michi longiorem remiseris. Ego si que volo expediero, brevi
tempore ut spero te videbo.

Marcus Cicero S. D. Marco Mario. Ad VIII Kal. in Cumanum 4
veni cum Libone tuo vel nostro potius. In Pompeianum statim cogito,
sed faciam ante te certiorem. Te cum semper valere cupio, tum certe dum hic sumus.
Vides enim quanto post una futuri simus. Quare si quod constitutum cum podagra
habes, fac ut in alium diem differas. Cura igitur ut valeas, et me hoc
biduo aut triduo expecta.

Cicero Caesari imperatori S. D. Vide quam michi persuaserim te me 5
esse alterum non modo in his rebus que ad me ipsum, sed etiam in his que ad
meos pertinent. C. Trebatium cogitaram quocumque exirem mecum ducere, ut eum
meis omnibus studiis beneficiisque ornatissimum reducerem. Sed postquam et Pompei
commoratio diuturnior erat quam putaram, et mea tibi non ignota dubitatio
aut impediret profectionem meam vel certe tardaret, vide quid michi sumpserim:
cepi velle ea Trebatium expectare a te que expectasset a me, neque me
hercule minus ei et prolixe de tua voluntate promisi quam eram solitus de mea
polliceri. Casus vero mirificus quidam intervenit, quasi vel testis opinionis
mee vel sponsor humanitatis tue. Nam cum de hoc ipso Trebatio cum Balbo

mo loquer accuratius domi mee licet eo dum commendas vel regem
Gallie faciam vel Lepte delega. Si vis tu ad me alium mitte quem ornem
Sustulimus manus et ego et Balbus tanta fuit oportunitas ut illud
nescio quid non fortuitum sed divinum videretur. Mitto igitur ad te Trebatium atque ita
mitto ut initio mea sponte mittendum post autem invitatu tuo duxerim. Hunc mi
Cesar mi Cesar sic velim tua comitate complectare ut in omnia que per me
possis adduci ut in meos conferre velis in unum hunc conferas de quo tibi homine hec
spondeo non illo vetere meo verbo quod cum ad te de Milone scripsissem
iure lusisti sed more romano quo homines non inepti loquuntur probiorem hominem
meliorem virum pudentiorem esse neminem accedit etiam quod familiam ducit in iure
civili singulari memoria summa scientia. Huic ego neque tribunatum neque prefecturam
neque ullius beneficii certum nomen peto neque impedio quo minus si tibi ita placuerit
etiam hisce eum ornes gloriole insignibus. Totum denique hominem ita tibi trado
de manu ut aiunt in manum tuam istam et victoria et fide prestantem
Simus enim putidiusculi quamquam per te vix licet verum ut video lice-
bit. Cura ut valeas et me ut amas ama. Vale.

6. Ego M. T. Trebatio. In omnibus meis epistolis quas ad Cesarem aut ad
Balbum mitto legitima quedam est accessio commendationis tue nec ea vul-
garis sed cum aliquo insigni indicio mee erga te benivolentie. Tu modo ineptias
istas et desideria urbis et urbanitatis depone et quo consilio profectus
es id assiduitate et virtute consequere. Hoc tibi tam ignoscemus nos amici
quam ignoverunt Medee que Corinthum arcem altam habitabat matrone opulente
optimates quibus illa manibus gipsatissimis persuasit ne sibi vicio ille
verterent quod abesset a patria. Nam multi suam rem bene gessere et publicam patria
procul multi qui domi etatem agerent propterea sunt improbati quo in numero tu certe fuisses
nisi te extrusissemus. Sed plura scribemus alias. Tu qui ceteris cavere didi-
cisti in Britannia ne ab essedariis decipiaris caveto et quoniam Medeam
cepi agere illud semper memento quippe qui ipse sibi prodesse non quit nequicquam
sapit. Cura ut valeas. Vale.

7. Ego Trebatio. Ego te commendare non desisto sed quid proficiam ex te.

scire cupio. Spem maximam habeo in Balbo ad quem de te diligentissime
et sepissime scribo. Illud soleo mirari non me totiens accipere tuas
litteras quotiens a Quinto mihi fratre afferuntur. In britania nichil esse
audio neque auri neque argenti. id si ita est essedum aliquod capias suadeo
et ad nos quam primum recurras. Sin autem sine britania tamen assequi quod vo-
lumus possumus perfice ut sis in familiaribus cesaris. multum te in eo frater
adiuvabit meus multum balbus. Sed mihi crede tuus pudor et labor
plurimum. Imperatorem liberalissimum etatem oportunissimam commendationem
certe singularem ut tibi unum sit timendum ne tibi ipse defuisse
videare

Cicero Trebatio Scripsit ad me Cesar perhumaniter nondum 8.
te sibi satis esse familiarem propter occupationes suas. Sed certe fore. Cui quidem
ego rescripsi quam mihi gratum esset futurum si quam plurimum in te studii
offitii liberalitatis sue contulisset. Sed ex tuis litteris cognovi propera
quandam festinationem tuam et simul sum admiratus cur tribunatus commoda
dempto presertim labore militie contempseris. Querar cum Vacerra et Ma-
nilio. Nam Cornelio nichil audeo dicere cuius tu periculo stultus es quo-
niam te ab eo sapere didicisse profiteris. Quin tu urges istam occasionem et
facultatem qua melior numquam reperietur. Quod scribis de illo preciano
iurisconsulto ego te ei non desino commendare. Scribit enim ipse mihi te
sibi gratias agere debere. De eo quid sit cura ut sciam. Vestras britanicas litteras h'iare
expecto

Cicero Trebatio Iam diu ignoro quid agas. nichil enim scribis neque ego 9.
ad te his duobus mensibus scripseram. Quod cum Quinto fratre meo non eras
quo mitterem aut cui darem nesciebam. Cupio scire quid agas et ubi sis hie-
maturus. Equidem censeo cum cesare sed ei propter eius occupationes nichil sum
ausus scribere. Balbo tamen scripsi. Tu tibi deesse noli. Serius potius ad
nos dum plenior quod huc properes nichil est presertim Vacerra mortuo
Sed tibi consilium non deest. Quid constitueris cupio scire. Cn. Octavius
an Cn. Cornelius quidam est tuus familiaris summo genere natus
terre filius. Is me quia scit tuum familiarem esse crebro ad cenam invitat

adhuc non potuit componere. Sed mihi gratum tibi est

10. [illegible] Marcus Cicero S. D. Trebatio. Legi tuas litteras ex quibus intellexi te Cesari nostro valde iam consultum videri. Est quod gaudeas te in ista loca venisse ubi aliquid sapere viderere. Quod si in Britanniam quoque profectus esses profecto nemo in illa tanta insula peritior te fuisset. Verum tamen rideamus licet sum enim a te invitatus subinvideo tibi ultro te etiam arcessitum ab eo ad quem ceteri non propter superbiam eius sed propter occupationem aspirare non possunt. Sed tu in ista epistola nihil mihi scripsisti de tuis rebus que mehercule non minus mihi cure sunt quam mee. Valde metuo ne frigeas in hibernis. Quamobrem camino luculento utendum censeo. Idem Mutio et Manilio placebat, presertim qui sagis non habundares. Quamquam vos nunc istic satis calere audio, quo quidem nuntio valde mehercule de te timueram. Sed tu in re militari multo es cautior quam in advocationibus qui neque in oceano natare volueris studiosissimus homo natandi neque spectare essedarios quem antea ne andabata quidem defraudare poteramus. Sed iam satis iocati sumus. Ego de te ad Cesarem quam diligenter scripserim tu scis, quam sepe ego. Sed mehercule iam intermiseram ne viderer liberalissimi hominis meique amantissimi voluntati erga me diffidere. Sed tamen his litteris quas proxime dedi putavi esse hominem commonendum. Id feci. Quid profecerim facias me velim certiorem et simul de toto statu tuo consiliisque omnibus. Scire enim cupio quid agas quid expectes quam longum istum tuum discessum a nobis futurum putes. Sic enim tibi persuadeas velim unum mihi esse solacium quare facilius possim pati te esse sine nobis si tibi esse id emolumento sciam. Sin autem id non est nihil duobus nobis est stultius: me qui te non Romam attraham, te qui non huc advoles. Una mehercule nostra vel severa vel iocosa congressio pluris erit quam non modo hostes sed etiam fratres nostri Hedui. Quare omnibus de rebus fac ut quam primum sciam. Aut consolando aut consilio aut re iuvero.

11. Marcus Cicero Trebatio. Nisi ante Romam profectus esses nunc eam certe relinqueres. Quis enim tot interregnis iurisconsultum desiderat? Ego omnibus unde petitur hoc consilii dederim ut a singulis interregibus binas advocationes postulent. Satisne tibi videor abs te ius civile didicisse? Sed heus tu

Epistola ad Urbanum [illegible]
[illegible]

quid agis et quid fit. Video enim te iam iocari per litteras. Hec signa meliora
sunt quam in meo Tusculano. Sed quid sit scire cupio. Consuli quidem te a Cesare
scribis. Sed ego tibi ab illo consuli mallem. Quod si aut fit aut futurum aut
putas, perfer istam militiam et permane. Ego enim desiderium tui
spe tuorum commodorum consolabor. Sin autem ista sunt inaniora, recipe te
ad nos. Nam aut erit hic aliquid aliquando aut si minus, una mehercule collocutio
nostra pluris erit quam omnes Samarobrive. Denique si cito te retuleris,
sermo nullus erit. Si diutius frustra afueris, non modo Laberium sed
etiam sodalem nostrum Valerium pertimesco. Mira enim persona induci
potest Britanni iurisconsulti. Hec ego non rideo, quamvis tu rideas. Sed
de re severissima tecum ut soleo iocor. Remoto ioco tibi hoc ami-
cissimo animo precipio, ut si istic mea commendatione tuam dignitatem
obtinebis, perferas nostri desiderium, honestatem et facultates tuas
augeas. Sin autem ista frigebunt, recipias te ad nos. Omnia tamen que vis
et tua virtute profecto et nostro summo erga te studio consequere.

Cicero Trebatio. Mirabar quid esset quod tu mihi litteras mittere 12.
intermisisses. Indicavit mihi Pansa meus Epicureum te esse
factum. O castra preclara. Quid tu fecisses si te Tarentum et non Samarobrivam
misissem. Iam tum mihi non placebas cum idem tuebare quod et Zeius
familiaris meus. Sed quonam modo ius civile defendes cum omnia tua causa fa-
cias, non civium. Ubi porro illa erit formula fiducie: ut inter bonos agier
~~agier~~ bene oportet. Quis enim est qui facit nihil nisi sua causa. Quod
ius statues communi dividundo, cum commune nihil possit esse apud eos qui omnia
voluptate sua metiuntur. Quomodo autem tibi placebit Iovem lapidem
iurare, cum scias Iovem iratum esse nemini posse. Quid fiet populo porro
~~Ulubrano~~ si tu statueris politeuesthai non oportere.
Quare si plane a nobis deficis, moleste fero. Sin Panse assentari
commodum est, ignosco. Modo scribe aliquando ad nos quid agas et a nobis
quid fieri aut curari velis. Vale.

Cicero S. D. Trebatio. Adeone me iniustum esse existimasti ut tibi 13.
irascerer quia parum mihi constans et nimium cupidus decedendi

Britannici iurisconsulti

viderere ob eamque causam me arbitrare litteras ad te iam diu non misisse in ...
at tui animi perturbatio quam primis litteris perspiciebam molestiam attulit / neque alia ulla fuit causa in-
termissionis epistularum nisi quod ubi esses plane nesciebam. hic tu me etiam
insimulas nec satisfactionem meam accipis. Audi ista Testa mi utrum superbiorem te
pecunia facit an quod te imperator consulit. Moriar nisi quae tua gloria est
puto te malle a Caesare consuli quam inaurari. Si vero utrumque est quis te
feret praeter me qui ferre omnia possum. Sed ut ad rem redeam te istic
invitum non esse vehementer gaudeo et ut illud erat molestum sic hoc
est iocundum. tantum metuo ne artificium tuum tibi parum prosit. Nam ut audio
istic non ex iure manum consertum sed magis ferro rem repetunt
et tu ad vim faciendam adhiberi soles neque est quod illam exceptionem in interdicto
pertimescas quod tu prior vi hominibus armatis non veneris. Scio enim
te non esse procacem in lacessendo. Sed ut ego te quoque aliquid admoneam
de vestris cautionibus Treviros vites censeo. audio capitales esse
mallem auro aere argento essent. sed alias iocabimur. tu ad me de
istis rebus omnibus scribas velim quam diligentissime. Data iiii nonas
14 Martii

Cicero Trebatio. Crisippus Vectius Ciri architecti libertus
fecit ut te non immemorem putarem mei. salutem enim mihi tuis
verbis nunciarat. Valde iam lautus es qui gravere litteras ad me dare
homini presertim prope domestico. quod si scribere oblitus es minus
multi iam te advocato causa cadent. si nostri oblitus es dabo operam ut istuc
veniam antequam plane ex animo tuo effluam. sin estivorum timor te debi-
litat aliquid excogita ut fecisti de Britannia. Illud quidem perlibenter
audivi ex eodem Crisippo te esse Caesari familiarem. sed mehercule
mallem id quod erat equius de tuis rebus ex tuis litteris quam se-
pissime cognoscerem. quod certe ita fieret si tu maluisses benivolentie
quam litium iura perdiscere. Sed hec iocati sumus et tuo more et
non nihil nostro. te valde amamus nosque a te amari cum vo-
lumus tum confidimus. Vale.
15. Cicero Trebatio. Quam sint morosi qui amant vel ex hoc intelligi potest

molestie ferebam antea te invitum istic esse / pungit me rursus quod
scribis te esse istic libenter. Neque enim mea commendatione te non de
lectari facile patiebar / et nunc angor quicquam tibi absente me
esse iocundum / Sed hoc tamen malo ferre nos desiderio quam te non ea
que spero consequi / Cum vero in C. Matii suavissimi doctissimi hominis familia
ritatem venisti non dici potest quam valde gaudeam / qui fac ut te quam maxime
diligat / mihi crede nihil ex ista provincia potes quod iocundius sit deportare
Cura ut valeas

Cicero S. D. Trebatio. In equo troiano scis esse in extremo. Sero 16.
sapiunt / tu tamen mi vetule non sero. Primas illas rabiosulas sat
fatuas dedisti / deinde quod in britannia non nimis philotheoron te prebuisti
plane non reprehendo / nunc vero in hibernis intectus michi videris / itaque
te commovere non curas / usquequaque sapere oportet id erit telum acerrimum /
ergo si foris cenitarem Gneo Octavio familiari tuo non defuissem
cui tamen dixi cum me aliquotiens invitaret oro te quis tu es. Sed mehercule
extra iocum homo bellus est / vellem eum tecum adduxisses / quid agatis et ecquid
in ytaliam venturi sitis hac hieme fac plane sciam. Balbus mihi confir
mavit te divitem futurum / id utrum romano more locutus sit bene num
matum te futurum an quo modo stoici dicunt divites qui celo et terra frui
possint / postea [illegible] videro qui istinc veniunt superbiam tuam accusant quod
negent te percontantibus respondere. Sed tamen est quod gaudeas constat
enim inter omnes neminem te uno Samarobrivae ~~iuris~~ peritiorem esse. Vale

Cicero Trebatio Salutem. Ex tuis litteris et Quinto fratri gratias egi 17.
et te aliquando collaudare possum quod iam videris certa aliqua in
sententia constitisse. Nam primorum mensium litteris tuis vehementer commovebar
quod mihi interdum pace tua dixerim levis in urbis urbanitatisque desi
derio interdum piger interdum timidus in labore militari / saepe autem etiam
quod a te alienissimum est subimpudens videbare / tamquam enim syngrapham
ad imperatorem non epistolam attulisses sic pecunia ablata domum redire pro
perabas. nec tibi in mentem veniebat eos ipsos qui cum syngraphis ve
nissent Alexandriam nummum adhuc nullum auferre potuisse. Ego si mei

commodi racionem ducerem te mecum esse maxime vellem non enim mediocri affi-
ciebar vel voluptate ex consuetudine nostra vel utilitate ex consilio atque opera tua.
Sed cum te ex adolescencia tua in amiciciam et fidem meam contulisses semper te
non modo tuendum mihi sed etiam augendum atque ornandum putavi. Itaque quoad
opinatus sum me in provinciam exiturum que ad te ultro detuli memi-
nisse te credo. Postea quam ea mutata racio est cum viderem me a Cesare honori-
ficentissime tractari et unice diligi hominis liberalitatem incredibilem et sin-
gularem fidem nossem sic ei te commendavi et tradidi ut gravissime dili-
gentissimeque potui. quod ille ita et accepit et mihi sepe litteris significavit
et tibi et verbis et re ostendit mea commendacione sese valde esse commotum.
Hunc tu virum nactus si me aut sapere aliquid aut velle tua causa putas ne
dimiseris. et si que te forte res aliquando offenderit cum ille aut occupacione
aut difficultate tardior tibi erit visus perferto et ultima expectato que
tibi iocunda et honesta prestabo. Pluribus te hortari non debeo tantum
Moneo neque amicicie confirmande clarissimi viri neque uberioris provincie
neque etatis magis idoneum tempus si hoc amiseris te esse ullum umquam
reperturum. hoc quemadmodum vos scribere soletis in vestris libris idem cornelio videbatur.
In Britaniam te profectum non esse gaudeo quod et labore caruisti et ego
de rebus illis non audiam. Ubi sis hibernaturus et qua spe aut condicione
perscribas ad me velim. Vale.

18. Cicero Trebacio Salutem. Accepi a te aliquot epistolas uno tempore quas
tu diversis temporibus dederas in quibus me cetera delectarunt. Signi-
ficabant enim te istam miliciam iam firmo animo ferre et esse fortem virum
et constantem. que ego paulisper a te ita desideravi non imbecillitate ani-
mi tui sed magis ut desiderio nostri te estuare putarem. Quare perge ut ce-
pisti forti animo ut cepisti istam tollerare miliciam. multa mihi crede
assequere. ego enim commendacionem renovabo sed tempore. Sic habeto non
tibi maiori esse cure ut iste tuus a me discessus quam fructuosissimus
tibi sit quam mihi. Itaque quando vestre cauciones infirme sunt grecula tibi
misi caucionem cirographi mei. Tu me velim de racione gallici belli
cerciorem facias. Ego enim ignavissimo cuique maximam fidem habeo.

Sed ut ad epistolam tuam redeam cetera belle. Illud miror quis solet eodem
exemplo plures dare qui sua manu scribit nam quod in palimpsesto laudo equidem
parsimoniam. Sed miror quid in illa cartula fuit quod delere malueris quam hec
scribere nisi forte tuas formulas non enim puto te meas epistolas delere
ut reponas tuas. An hoc significas nichil fieri frigere te ne cartam quidem
tibi suppeditare iam ista tua culpa est qui verecundiam tecum extulisti et
non hic nobiscum reliquisti. Ego te Balbo cum ad vos proficiscetur
more romano commendabo. Tu si intervallum longius erit mearum
litterarum ne sis admiratus. Eram enim afuturus mense aprili. Has litteras
scripsi in pomptino cum ad villam M. Emilii Philomonis divertissem
ex qua iam audiebam fremitum clientum meorum quos quidem tu mihi conciliasti
Nam Ulubris honoris mei causa vim maximam ranunculorum
se commosse constabat. Cura ut valeas. VI Id. aprilis
Cicero salutem Trebatio dicit. De pomptino. Epistolam tuam
quam accepi ab L. Arruntio [illegible] recte legi posset
Sed Arruntius ita te mandasse aiebat et tu adscripseras. Verum id
esto. Te ad me nihil scripsisse demiror presertim tam novis rebus
Cicero Trebatio salutem. Vide quanti apud me sis et si iure id 19.
quidem non enim amore te vinco verum tamen quod presenti tibi prope subnega-
ram non tribueram id absenti debere non potui. Itaque ut primum Velia
navigare cepi institui Topica Aristotelica conscribere ab ipsa urbe commonitus
amantissima tui. Eum librum tibi misi Regio scriptum quam planissime res illa
scribi potuit. Sin tibi quedam videbuntur obscuriora cogitare debebis nullam
artem sine litteris sine interprete et sine aliqua exercitatione percipi posse. Non
longe abieris num ius civile vestrum ex libris cognosci potest qui quamquam plu-
rimi sunt doctorem tamen lumenque desiderant. Quamquam tu si attente leges
si sepius per te omnia consequere ut certe intelligas. Ut vero etiam tibi ipsi
loci proposita questione occurrant exercitatione consequere. In qua quidem nos te
continebimus si et salvi redierimus et salva ista offenderimus. Vale
V Kal. Sextiles Regio [illegible]
Cicero Trebatio salutem. Amabilior mihi Velia fuit 20.

qui te ab ea sensi amari. Sed quid ego dicam te quem quisquam amat. Rufio medius
tuus ita desiderabatur ut si esset unus e nobis. Sed te ego non reprehen-
do qui illum ad edificationem tuam traduxeris. Quamquam enim Velia non est vilior
quam Lupercal, tamen istud malo quam hec omnia. Tu si me audies, quem soles,
has paternas possessiones tenebis, nescio quid enim Velienses verebantur,
neque Halete nobilem amnem relinques, nec Papirianam domum deseres.
Quamquam illa quidem habet lotum, a quo etiam advene teneri solent, quem tu si exci-
deris, multum prospexeris. Sed in primis oportunum videtur, his presertim temporibus,
habere perfugium primum eorum urbem quibus carus sis, deinde etiam domum tuosque
agros, eaque remoto, salubri et amoeno loco. Idque etiam mea interesse, mi
Trebati, arbitror. Sed valebis meaque negotia videbis meque diis
iuvantibus ante brumam expectabis. Ego a Sex. Fadio, Niconis discipulo,
librum abstuli [Nikonos peri polyphagias]. O medicum suavem meque
docilem ad hanc disciplinam. Sed Bassus noster me de hoc libro celavit,
te quidem non videtur. Ventus increbrescit. Cura ut valeas. XIII
Kal. Sext. Velia.

21. Cicero Trebatio salutem. Silii causam te docui. Is postea
fuit apud me. Cum ei dicerem tibi videri sponsionem illam nos
sine periculo facere posse, si bonorum Turpilie possessionem pre-
tor ex edicto suo mihi dedit, negare aiebat Servium tabulas testamenti
esse eas quas instituisset is qui testamenti factionem non habuerit. Hoc idem Offilium dicere.
Tecum se locutum negabat meque rogavit ut se et causam suam tibi
commendarem. Nec vir melior, mi Testa, nec mihi amicior P. Silio
quisquam est, te tamen excepto. Gratissimum mihi igitur feceris si ad eum ultro veneris
eique pollicitus eris, sed si me amas, quam primum. Hoc te vehementer
etiam atque etiam rogo.

22. Cicero Trebatio salutem. Illuseras heri inter scyphos quod dixeram
controversiam esse possetne heres quod furtum antea factum esset
furti recte agere. Itaque, etsi domum bene potus seroque redieram, tamen id
caput ubi hec controversia est notavi et descriptum tibi misi, ut scires id
quod tu neminem sensisse dicebas Sex. Aelium, M. Manilium, M. Brutum

scripsisse ego tibi strenule et caste assentior. Vale.
Cicero S. d. M. Fabio Gallo. Tantum quod ex arpinati veneram cum 23.
michi a te littere a te reddite sunt. ab eodemque accepi aviani
litteras in quibus hoc inerat liberalissimum nomina se facturum cum venisset qua ego
vellem die. Fac quaeso qui ego sum esse te. Estne aut tui pudoris
aut mei primum rogare de die deinde plus annua postulare. Sed
erant mi galle omnia facilia si et ea mercatus esses que et ego desi-
derabam et ad eam summam quam volueram. Atque ista ipsa que te emisse
scribis non solum rata michi erunt sed etiam grata. plane enim intelligo
te non modo studio sed etiam amore usum que delectarunt hominem ut ego
semper iudicavi in omni iudicio elegantissimum. que me digna putaris
coemisse. Sed velim maneat damasippus in sententia. prorsus enim ex
istis emptionibus nullam desidero. Tu autem ignarus instituti mei quanti ego
genus omne signorum omnium non estimo tanti ista quattuor aut quinque
sumpsisti. Bacchas istas cum musis Metelli comparas. quid simile primum
ipsas ego musas numquam tanti putassem atque id fecissem musis omnibus
approbantibus. Sed tamen erat aptum bibliothece studiisque nostris congruens. bacchis
vero ubi est apud me locus. at pulchelle sunt. novi optime et sepe
vidi. nominatim tibi signa michi nota mandassem. si probassem. Ea enim signa
ego emere soleo que ad similitudinem gymnasiorum exornent michi in palestra locum.
Martis vero signum quo michi pacis auctori. gaudeo nullum saturni signum fuisse. hec enim
duo signa putarem michi es alienum attulisse. Mercurii mallem aliquod fuisset.
felicius puto cum avianio transigere possemus. quod tibi destinaras tra-
pezophorum si te delectat habebis. sin autem sententiam mutasti ego habebo scilicet.
ista quidem summa ne ego multo libentius emerim diversorium terracine ne semper hospiti mole-
stus sim. Omnino liberti mei video esse culpam cui plane res certas mandaram.
itemque Iunii quem puto tibi notum esse aviani familiarem. exedria quedam
michi nova sunt instituta in porticula tusculani. ea volebam tabellis or-
nare. Etenim si quid generis istiusmodi me delectat pictura delectat. Sed tamen si
ista michi sunt habenda certiorem velim me facias ubi sint quando arces-
santur quo genere vecture. Si enim damasippus in sententia non manebit aliquem

presendo damasippum vel [illegible] reperirem [illegible] ad me de domo scribis
iam iam id ego [illegible] mandabam meae Tulliae. ea enim ipsa hora
acceperam tuas litteras / egeram [illegible] qui [illegible] ut sibi
[illegible] vel [illegible] aut [illegible] tuas litteras [illegible] gratias
litteras [illegible] de mea Tullia quod egisset [illegible] dicebat
Ego [illegible] non [illegible] ita multum [illegible] Petro [illegible]
se audere [illegible] est enim [illegible] in hyspania [illegible] illo
ex absente et [illegible] tam a te existimatum vel
tua consuetudine [illegible] ut ea summa domum [illegible]
ut [illegible] non [illegible] habitare posset [illegible] ut [illegible]
tempore migrare festinabis. Ego [illegible] si tibi [illegible] rei tu
expeditior sis quam ego sum. itaque omnia experiar. video enim quam mea
[illegible] quam utriusque nostrum / si quod egero faciam scias te et ad omnia
[illegible] et quam te expertem facies me si tibi videbitur certiorem
Vale

24 Cicero S. d. M. Fabio Gallo [illegible]

[illegible] de [illegible] ex litteris tuis valde
te laborasse [illegible] si [illegible] de re [illegible] ego [illegible] non
[illegible] non [illegible] sed [illegible]
[illegible] existimabam non tam ab illis quam ab hoc tempore
abstinere a familiarissimis [illegible] ad [illegible]
non ferre [illegible] patria sua [illegible]
puto [illegible] ut vide quod [illegible]
[illegible] receperam [illegible] mihi [illegible]
is ad me venit dixitque [illegible]
die quo [illegible] respondi illo non
me [illegible] posse [illegible] me [illegible]
Ille autem qui [illegible] bellum [illegible] habebat et sat bonum
[illegible] mihi [illegible]
venalibus [illegible] necesse [illegible]
migrare [illegible] mitte [illegible] me adhuc non

legisse turpe, [illegible] meum est

Cicero salutem M. Fabio Gallo. Quod epistolam conscissam doles noli laborare 25
salva est domo petes cum libebit. Quod autem me mones valde gratum
est, idque semper facias rogo, videris enim mihi vereri ne si istum habuerimus
[illegible] moriar Amen sed heus tu manum de tabula magister
adest citius quam putabamus. Vereor ne in catonem. cave mi
Galle, cave putes quicquam melius epistole tue parte ab eo loco cetera labuntur
secreto. hoc audi tecum habeto ne Apelli quidem liberto tuo dixeris
preter duos nos loquitur isto modo nemo bene male ne videro, sed quicquid
est nostrum est. urge igitur nec transversum unguem quod aiunt a stilo. is enim est
dicendi opifex. atque equidem aliquantum iam etiam noctis assumo. Vale.

Cicero S. D. Gallo. Cum decimum iam diem graviter ex intestinis 26
laborarem, neque hiis qui mea opera uti volebant me probarem
non valere, quia febrim non haberem, fugi in Tusculanum cum quidem biduum
ita ieiunus fuissem ut ne aquam quidem gustarem. Itaque confectus
languore et fame magis tuum officium desideravi quam a te requiri putavi
meum. ego autem cum omnes morbos reformido, tum in quo Epicurum
tuum stoici male accipiunt quia dicat [illegible] et
[illegible] sibi molesta esse, quorum alterum morbum edacitatis esse
putant, alterum etiam turpioris intemperantie. Sane [illegible]
pertimueram, sed visa est mihi vel loci mutatio vel animi etiam relaxatio
vel etiam fortasse senescentis morbi remissio profuisse. At ne mi-
rere unde hoc acciderit quomodo commiserim, lex [illegible] que videtur
[illegible] attulisse ea mihi fraudi fuit. Nam dum volunt isti lauti
terra nata que lege excepta sunt in honorem adducere fungos [illegible]
[illegible] omnes ita condiunt ut nichil possit esse suavius. in eas cum incidissem in
cena augurali apud Lentulum tanta me [illegible] arripuit ut
hodie primum videatur cepisse consistere. ita ego qui me ostreis et
murenis facile abstinebam a beta et etiam malva deceptus sum.
Posthac igitur erimus cautiores. tu tamen cum audisses ab Anitio
vidit enim me nauseantem non modo mittendi causam instam

habuisti sed et descendi. ego hic cogito quomodo ad te scribam
Nam et vivet etiam corpus amisi. Sz si morbum in sepulcro facile illa
ut spero renovabo.

27. Indignatio episcopi

Petro S. d. Ballo [illegible] me doceret cum id facere non
liceat. quia si haberet tamen non debebas. Ego enim te in consolatione
observantia etiam quibus fore ut te rescire testificat. Multa tamen quae
dicis si tibi meo credit. tribunicia plebis dicis te mea causa periisse
utinam semper esset tribunicia in re sed quae non [illegible] meis me dedi
quod sententiam dicere, quia [illegible] parum respondet cum rogares parum fortiter

No indignandum [illegible] respondermus. hoc tibi scripsi ut isto [illegible] in quo aliquid posse vis
te vel esse cognosces, quia si [illegible] meum [illegible] esset liber
tibi me et facile [illegible]. Non enim [illegible] fuit quod fecisti
sed quod scripsisti molesta. cum autem [illegible] tibi librum
non [illegible] Nam si falsa fuerat quod tu ad me et [illegible]
detulisti, quod tibi ergo debeo. si vera, tu es optimus testis an
quod [illegible] debeat. Vale

28. [illegible] S. d. [illegible] quod multis [illegible] videbam
quod cum istis [illegible] nobiscum erat cum multo [illegible]
verbis [illegible] quod hec verba [illegible] humanitati et suavitati tue quod [illegible]
peloponesum ne dum [illegible] quod etiam audisse in animo credit et [illegible]
[illegible] desperatis longe rebus in [illegible] contulisti. et hoc tempore non solum sapientes
quidem [illegible] sed etiam beatum, quoniam quamquam [illegible] sapiat nunc te beatum
[illegible] quod te cum haberet [illegible] es [illegible] ut tibi esset ubi me
pelopidam nostri certa nobis [illegible] modum [illegible] alia [illegible]

In salutatione adeo [illegible] salutatorem nobis dedimus amorem, quod sic hoc [illegible] frequenter [illegible]
[illegible] quod ante albam [illegible] sive [illegible] bibliotecam
[illegible] tanta [illegible] forsitan tu sentires. Intellexi enim ex tuo
sermone quodam cum mea [illegible] et [illegible] domi
tue [illegible] te ex meis libris [illegible] desiderium. sed me hercle
et tu [illegible] [illegible] quod non solum sunt [illegible] sed etiam meis [illegible]
si [illegible] erat in [illegible] et hoc tempore [illegible] me non [illegible] [illegible]

qui plurimum dolet realis / sed etiam dicis quia e vitiis quaeque mederi
qui et ceteris mederi potest / tu debes ita vivere quoniam esse desperandum
ut sine spes quid culpa vero est in eius potestate sit etiam / nisi forte id
ipsum non debuit sed alia casu alia etiam in nostra culpa sic accidunt
ut potius non possit comprehendi. Reliquum spem nullam video curare ad prima
redeo. Exspectem haec vehementer per epistolas scribere per tabellarium. Vale. 29.

Curius M. Ciceroni suo salutem. S. v. b. sum enim [chresi] tuus [ictesi de]
[Attici nostri] [illegible] ergo fructus est tuus mancipium
illius. quod quidem si inter senes comptionales venale proscripserit egerit non multum.
At illa nostra praedicatio quanti est / nos quod simus quod habeamus quod homines existimemur
id omne abs te habere. Qua re Cicero mi persevera constare nos conservare
et Sulpicii successori nos de meliore nota commenda quo facilius tuis
praeceptis obtemperare possimus teque ad ver libentes videre et nostra diffeere
deportareque tuto possimus. Sed amice magne noli hanc epistolam Attico
ostendere sine eum in errore esse et putare me virum bonum esse / nec solere duobus
parietibus de eadem fidelia dealbare. Ergo patrone mi bene vale.
Tironemque meum saluta nostris verbis. D. a. IIII Kal. Nov.

Cicero Curio s. d. ego non iam te nec hortor nec rogo 30.
ut domum redeas. quin hinc ipse evolare cupio et aliquo
pervenire ubi nec Pelopidarum nomen nec facta audiam / incredibile
est quam turpiter mihi facere videar qui his rebus intersim / ne tu vi
deris multo ante providisse quid impenderet tum cum hinc profugisti
/ quamquam etiam auditu haec acerba sunt tamen audire tollerabilius est quam videre.
In campo certe non fuisti cum hora secunda comitiis quaestoriis institutis sella
Q. Maximi quem illi consulem esse dicebant posita esset. quo mortuo nunciato
sella sublata est. Ille autem qui comitiis tributis esset auspicatus
centuriata habuit consulem hora septima renunciavit qui usque ad Kal.
Ian. esset quae erant futurae mane postridie / ita Caninio consule scito ne
minem prandisse. nihil tamen eo consule mali factum est / fuit enim mirifica
vigilantia qui toto suo consulatu somnum non viderit. haec tibi ridicula
videntur. non enim ades. quae si videres lacrimas non teneres. quid si

cetera scribam. sunt enim innumerabilia generis eiusdem. que quidem ego non ferrem
nisi me in philosophie portum contulissem. et nisi haberem socium studiorum meorum
Athicum nostrum. quando quidem te esse scribis mancipio et nexo meum meum aut
aut usu et fructu contentus isto sum. id enim est cuiusque proprium quo quisque
fruitur atque utitur. sed hec alias pluribus. Acilius qui in Greciam
cum legionibus missus est maximo meo beneficio est affectus. Bis enim
a me est iudicio capitis rebus salvis defensus. et est homo non ingratus
meque vehementer observat. ad eum de te diligentissime scripsi eamque
epistolam cum hac epistola coniunxi. quam ille quo modo acceperit et quid tibi pollicitus
sit velim ad me scribas.

31. Cicero Curio S. d. Facile perspexi ex tuis litteris quod semper
studui et me a te plurimi fieri et te intelligere quam mihi
carus esses. quod quoniam uterque nostrum consecutus est reliquum est ut offi-
ciis certemus inter nos. quibus equo animo vel vincam te vel vin-
car abs te. Acilio non fuisse necesse meas litteras dare facile patior. Sul-
picii tibi operam intelligo ex tuis litteris non multum opus fuisse propter
tuas res ita contractas ut quemadmodum scribis nec caput nec pedes.
equidem vellem uti pedes haberent et aliquando redires. Vides enim
exaruisse iam iam veterem urbanitatem. ut Pomponius noster
suo iure possit dicere. nisi nos pauci retineamus gloriam antiquam
Athicam. ergo is tibi nos ei succedimus. Veni igitur quaeso ne tamen 9°
semen urbanitatis una cum re publica intereat

32. Cicero S. d. Volumnio. Quod sine prenomine familiariter ut
debebas ad me epistolam misisti primum addubitavi num a
Volumnio senatore esset quocum mihi magnus usus est. deinde [eutrapa-
lia] ita littere ut intelligerem tuas esse. in quibus omnia mihi io-
cunda fuerunt preter illud quod parum diligenter possessio salinarum
mearum a te procuratore defenditur. ais enim ut ego discesserim
omnia omnium dicta in his etiam Sestiana in me conferri. quid tu id pateris
nonne defendis non resistis. equidem sperabam ita notata me
reliquisse genera dictorum meorum ut cognosci sua sponte possent

Sed quia tanta fex est in urbe ut nil tam akiron quod non alicui
venustum esse videatur / pugna si me amas nisi acuta amphibolia nisi elegans hyperbole gr.
paragramma bellum nisi ridiculum paraprosdokian nisi gr.
nisi cetera que sunt a me in 2° libro de oratore per Antonii personam disputata
de ridiculis entechna et arguta apparebunt ut sacramento contendas
mea non esse. Nam de iudiciis quod quereris multo laboro minus trahantur
per me pedibus omnes rei sit vel Selius tam eloquens ut possit probare
se liberum. urbanitatis possessionem amabo quibusvis interdictis defendamus
in qua te unum metuo contemno ceteros. derideri te putas. Nunc demum in-
telligo te sapere. Sed mehercule ~~extra~~ iocum valde mihi tue litere
facete elegantesque vise sunt. Illa quamvis ridicula essent sicut erant
mihi tamen risum non moverunt. Cupio enim nostrum illum amicum in tribunatu
quamplurimum habere gravitatis. Id cum ipsius causa est enim mihi ut scis familiaris
tum mehercule etiam rei publice quam quidem quamvis in me ingrata sit amare
non desinam. Tu mi Volumni quoniam et instituisti et mihi vides esse gratum
scribe ad me quam sepissime de rebus urbanis de re publica
Iocundus est mihi sermo litterarum tuarum. Preterea Dolabellam quem ego perspicio
et video cupidissimum esse atque amantissimum mei cohortare et confirma et
redde plane meum. non mehercule quo quicquam desit sed quia valde cupio
non videor nimium laborare.

Marcus Cicero salutem dicit Volumnio. Quod declamationibus nostris cares 33.
damni nihil facis. Quod Hirtio invideres nisi eum amares
non erat causa invidendi nisi forte ipsius eloquentie magis quam quod me au-
diret invideres. Nos enim plane mi suavissime Volumni aut nihil sumus
~~nihil sumus~~ aut nobis quidem ipsis displicemus gregalibus illis
quibus te plaudente vigebamus amissis ut etiam si quando aliquid dignum
nostro nomine emisimus ingemiscamus quod hec pennigero non armigero
in corpore tela exerceantur ut ait Philoctetes apud Accium abiecta
gloria. Sed tamen omnia mihi erunt si veneris hilariora. Quamquam venis
ut ipse intelligis ad maximarum quasi concursum occupationum quas si ut
volumus receperimus. Ego vero multam salutem et foro dicam et curie.
Vivam vero tecum multum et cum communibus nostris amatoribus. Nam et Cassium

tius et Dolabella mei vel potius utrique mei studiosi ipse essem tamen
et meis consimilis utitur auribus opus est ut de limatulo et polito
tuo iudicio et illis interioribus litteris meis quibus saepe verecundiorem
me perfecisti in loquendo facis mihi vero iudicatum est si modo hoc
respublica aut patietur aut volet deponere illa iam deponendum est quae
me saepe illi ipsi probavi ac me totum in litteras abdere tecumque et
cum ceteris earum studiosis honestissimo otio perfrui. Tu vellem ne
veritus esses ne pluribus verbis tuas litteras si mihi quemadmodum
scribis longiores forte misisses. Ac velim posthac sic statuas
tuas mihi litteras longissimas quasque gratissimas fore.
Vale.

Marci Tullii Ciceronis epistolarum ad M. Marium et ceteros
Explicit septimus. Incipit octavus ad M. Celium feliciter
liber octavus

1. Celius Ciceroni salutem. Quod tibi decedens pollicitus sum me
omnes res urbanas diligentissime tibi perscripturum data
opera paravi qui sic omnia persequeretur ut verear ne tibi nimium
arguta haec sedulitas videatur tametsi tu scio quam sis cu-
riosus et quam omnibus peregrinantibus gratum sit minimarum quoque rerum quae domi ge-
rantur fieri certiores tamen in hoc te deprecor ne meum hoc officium arrogantiae
condemnes quod hunc laborem alteri delegavi non quin mihi suavissimum sit et
occupato et ad litteras scribendas ut nosti pigerrimo tuae memoriae dare
operam sed ipsum volumen quod tibi misi facile ut ego arbitror me ex-
cusat. Nescio cuius otii esset non modo perscribere haec sed omnino animadvertere
omnia enim sunt ibi senatus consulta edicta fabulae rumores. Quod exemplum si forte minus te delecta-
rit ne molestiam tibi cum impensa mea exhibeam fac me
certiorem. Si quid in republica maius actum erit quod isti operarii minus commode persequi possint et quem ad
modum actum sit et quae existimatio secuta quaeque de eo spes sit diligenter
tibi perscribemus. Ut nunc est nulla magnopere expectatio est nam
et illi rumores de comitiis Transpadanorum Cumarum tenus caluerunt
Romam cum venissem ne tenuissimam quidem auditionem de ea re accepi.

Praeterea Marcellus quod adhuc nihil rettulit de successione provinciarum Galliarum. aliter Galliarum

in Kal. Martias ut mihi ipse dixit eam distulit relationem sine dubio rumores

experisset. quid de eo nobis fuerat cum tenuis nos cum ? tu si Pompeium ut

volebas offendisti, qui tibi visus sit et quam orationem habuerit tecum quamque ostenderit

voluntatem. Solet enim aliud sentire et loqui neque tantum valere ingenio ut non

appareat quid cupiat. Quod ad Caesarem crebri et non belli de

eo rumores, sed susurratores dumtaxat veniunt. Alius dicit Caesarem perdidisse

equitem, quod opinor certe factum est; alius septimam legionem vapulasse, ipsum apud Bel-

lovacos circumsederi interclusum ab reliquo exercitu. Neque adhuc certi quicquam

est. Neque haec tamen incerta vulgo iactantur, sed inter paucos quos tu nosti

palam secreto narrantur. At Domitius cum manus ad os apposuit ... al' dissipat

... quibus ... ... possit ...

ad ... ... Pompeio ... ...

qui ... ...

... ... tibi ... r. pato ... ...

... optari. Placuit quidem ... ... magno ... ...

... ... libri

... ...

Celius Ciceroni salutem. ... absolutus ... me 2

... ...

... ... in litteris ostendis ... ...

... ... filium bonum et strenuum adolescentem ... ad ...

... ... tibi commendo ... ...

... ... habet ... ...

... tibi facile et honestum factu ... ... gratos et bonos

... tibi obligavit. Nolo te putare ... ...

... ... Pompeius ... ...

... et ... ... hoc tempore ... ...

... hac ... Kal. Martias de provinciis Galliae ... ...

... ... hac ... ... et ... ...

... ... fingere

... Vale.

Cicero imperator S. d. M. C. Sed ut sollicitus eram
de rebus urbanis. ita et tumultuose contiones ita moleste
Quinquatrus afferebantur. Nam citeriora nondum audieramus. Sed tamen nihil
magis me sollicitabat quam in hiis molestiis non me si que ridenda
essent ridere tecum. Sunt enim multa sed ea non audeo scribere. Illud
moleste fero. nihil me adhuc de hiis rebus habere tuarum litterarum.
Quare etsi tu cum hec leges ego iam annuum munus confecero tamen
obvie mihi velim sint tue littere que me erudiant de omni re publica ne
hospes plane veniam. Hoc melius quam tu nemo facere potest. Diogenes
tuus homo modestus a me cum Philone Pessinunte discessit. Iter ha
bebant Alexandriam quamquam nec benignam nec copiosam cognorant. Urbem
urbem mi Rufe cole et vale in ista luce vive. omnis peregrinatio quod ego ab
adolescentia iudicavi obscura et sordida est hiis quorum industria Rome potest
illustris esse. Quod cum probe scirem utinam in sententia permansissem. cum una me
hercule ambulatiuncula atque uno sermone nostro omnes fructus provincie
non confero. Spero me integritatis laudem consecutum. Non erat minor ex
contemnenda quam ex conservata provincia. Spem triumphi inicis. Satis gloriose
triumpharem non essem quidem tam diu in desiderio rerum mihi carissimarum.
Sed ut spero propediem te videbo. Tu mihi obviam mitte epistolas
te dignas. Vale.

10 Celius Ciceroni salutem. Sane quam litteris C. Cassii et
Deiotari sumus commoti. Nam Cassius cis Eufratem copias
Parthorum esse scripsit. Deiotarus profectas per Commagenem in provinciam
nostram. Ego quidem precipuum metum quod ad te attinebat habui. qui
scirem quam paratus ab exercitu esses. ne quid hic tumultus dignitatis
tue periculi afferret. Nam de vita si paratior ab exercitu esses timuissem
nunc omnem mihi timorem presagibat. Hoc quomodo acciperent
homines quam probabilis necessitas futura esset. Vereor etiam nunc neque prius
desinam formidare quam tetigisse te Italiam audiero. Sed de Parthorum
transitu omnino varios sermones excitarunt. Alius enim Pompeium mit
tendum. Alius Cesarem cum suo exercitu. Alius consules. Nemo tamen ex

[Left margin: exiguitas copiarum recessum tuum non dimicationem]
[Bottom margin: alius ab urbe non removendum]

Senatus consulto.

5

Senatus consulto senatores consules aut qui venerit me illud senatus consultum fiat et
paludati exeant et studiose pro eos ad alium vos transferat oro senatum
habere nolunt usque eo ut per ... dirigetis in re p. videat / si hoste sine
negligentia sine rerum e sine ille quod ... latet propter hac tamen
... mille ... a te ... non venit et ... dictori ... sub ...
essent. ... Carum oppidum ... quod ... ipse ut viderent
ab hoste vastata ... bellum et ... imposuisse. Eos
quos parthos ex ... semitasse. Curam tibi ... quoque iste
statuit rerum diligenter et ... probabas. me aut ... dicant
aut quod qui ... retinuisset ... Nam ego hac
... ad ... tibi ... plane ... video ... posse.
Nostri marcellum quod tardius et parum efficax sit ... imitator
nugor putat hoc ex quo id quod nolunt conferre posse ... ista
frigide aut. ut nolle ... non ingratibus aut pro ... bellum
erit. hoc tum primos ... occupavit ... aut sit aut non ... bellum
aut ... aut vos ... pariunt ... possint.
Curionem video se duplicem iacturam ... ut quod Caesari ... inde
ut quod pompeio tribuat ... tenere ... paulus quod
non honore de ... loquitur ... Curionem ... firmiter
... sufficiam non possim. hoc non alia quam ... non certe
... multa ... afferre et ... tibi ... sed ... fines
hos ... accidunt ... illud addo ad ... Curionis de ... agro campano addo
negat Caesare laborare de pompeio valde ... admirans,
Caesari pateat quod ad tuum ... illud tibi non possum ...
... me ... tibi ... illud ... probabo me amplius ...
... et ... senatus ... hoste ... non
non potuit ... me ... obtestatione
decedes in ut pateret ... mandaris.

Celius Ciceroni Salutem Non diu sed acute nos tue supplicati- 11
ones torserunt ... dissolui modum Nam unum
tum cupidissimus qui omnibus rebus ... Curionis ... negabat se ullo.

ullo modo pati posse decerni supplicationes ne quod furore pauli adeptus esset boni sua
culpa videretur amisisse et prevaricator cause publice existimaretur. itaque ad pactionem
descendimus et confirmarunt nobis consules his supplicationibus in hunc annum non usuros
plane quod utrisque gratias agas est paulo magis etiam. Nam marcellus sic
respondit ei spem in istis supplicationibus non habere Paulus se omnino in hunc annum non
dicturum. renuntiatum nobis erat hirrum diutius dicturum prendimus eum non modo
non fecit sed cum de hostiis ageretur et posset rem impedire si ut numeraret po-
stularet tacuit tantum catoni assensus est qui et locutus honorifice non decreverat
supplicationes tertius ad hos favonius accessit. Quare pro cuiusque natura et
instituto gratie sunt agende his quod tantum voluntatem ostenderunt pro sententia cum im-
pedire possent non pugnarunt curioni vero quod de suarum actionum cursu
tua causa deflexit. Nam furnius et lentulus ut debuerunt quasi eorum res esset
una nobiscum circumierunt et laborarunt. Balbi quoque cornelii operam et sedulitatem
laudare possum. Nam cum curione vehementer locutus est et eum si aliter fecisset
iniuriam cesari facturum dixit tum eius fidem in suspicionem adduxit. decreverat quidem
qui neque transigi volebant domitii scipiones quibus hac re ad intercessionem evo-
candam interpellantibus venustissime curio respondit se eo libentius non intercedere quod quosdam
qui decernerent videret confici nolle. quod ad rem publicam attinet in unam causam omnis
contentio coniecta est de provinciis. in quam adhuc incubuisse cum senatu pom-
peius videtur ut cesar idibus novembris decedat. Curio omnia potius subire constituit
quam id pati ceteras suas abiecit actiones. nostri porro quos tu bene nosti ad extre-
mum certamen rem deducere non audent. Scena rei totius hec pompeius
tamquam cesarem non impugnet sed quod ille equum putet constituat ait curionem
querere discordias. valde autem non vult et plane timet cesarem consulem designari
prius quam exercitum et provinciam tradiderit. accipitur satis male a curione et totus
eius secundus consulatus exagitatur. hoc tibi dico si omnibus rebus prement curionem
cesar defendet intercessorem si quod videtur reformidarint cesar quoad volet
manebit. quam quisque sententiam dixerit in commentario est rerum urbanarum ex quo tu que
digna sunt selige multa transi in primis ludorum explosiones et funerum
et ineptiarum ceterarum plura habet utilia. denique malo in hanc partem errare
et que non desideres audias quam quicquam quod opus est pretermittatur tibi curae fuisse

De sithiano negocio gaudeo quod tuo suspicionis nunc ita vide eos tibi in-
fesos tamen graviter per agros vero
Celius Ciceroni Salutem Pudet me tibi confiteri et queri de appi 12.
hominis ingratissimi iniuriis qui me odisse quia magna mihi debebat beneficia
cepit Et cum homo avarus et ea solveret sibi imperare non posset occultum bellum
mihi indixit ita occultum tamen ut multi renunciarent et ipse facile animadverterem male
eum de me cogitare Postea quam vero comperi eum collegium temptasse deinde aperte cum
quibusdam locutum cum lucio domitio ut nunc est mihi inimicissimo homine deli-
berare velle hoc munusculum deferre Cn. pompeio ipsum reprehenderem
et ab eo deprecarer iniuriam quam vitam mihi debere putaram impetrare a me non
potui quid est tamen ergo aliquibus eius amicis qui testes erant meorum in illum
meritorum locutus sum Postea quam illud nego et satisfacere me dignum quidem
habere sensi malui collegae eius homini alienissimo mihi et propter amiciciam tuam
non equissimo me obligare quam illius simie vultum subire id postquam rescivit
et me causam inimicitiarum querere clamitavit ut si mihi in pecunia minus satis
fecisset per hanc speciem simultatis eum consectarer Postea non destitit arcessere
palam ferre accusatorem iure cum domitio conspirare quoniam cum parum prodest ut
ulla lege me voluerint quod dicere non poterant implevisse hominis turpibus
ludibus meis postulandum me lege scatinia curat Vix hoc erat locutus cum
ego ipsum censorem eadem lege postulavi quod melius cadit nihil enim
sic est a populo et non infimo approbatum ut maiorem appio dolorem fama quam
postulando attulit preterea cepi sacellum in domo quod est ab eo petere Conturbat
me mora servi huius qui tibi litteras attulit Nam acceptis prioribus litteris
amplius XL mansit quid tibi scribam nescio scis domitio diem timori
esse expecto valde et quam primum videre cupio a te peto ut meas iniurias
proinde doleas ut me existimas et dolere et ulcisci tuas solere.
Celius Ciceroni Salutem Gratulor tibi affinitate viri medius 13.
fidius optimi Nam hoc ego de illo existimo cetera porro
quibus adhuc ille sibi parum utilis fuit et etate iam sunt decussa consuetudine
atque auctoritate tua pudore Tullie si qua restabunt confido celeriter sublatum
iri Non est enim pugnax in vitiis neque hebes ad id quod melius sit intelligendum

. dum quod maximum est ego illud valde amo. Volo Curionem nostrum lautum
intercessionis de provinciis exitum habuisse. Nam cum intercessor referret que relatio fie-
bat ex senatus consulto primaque Marci Marcelli sententia pronunciata est qui agendum
cum tribunis plebis censebat frequens senatus in alia omnia iit. Stomacho est
scilicet Pompeius Magnus nunc ita languenti ut vix id quod sibi placeat re-
periat. Transierant illuc ut ratio eius haberetur qui exercitum neque provincias traderet. Quemadmodum
hoc Pompeius laturus sit cum cognoscam quidnam rei publice futurum sit
si aut non curet nobis senes divites videritis. Hortensius cum has litteras
scripsi animam agebat.

14. Celius Ciceroni salutem. Tanti non fuit Arsacen capere et Se-
leuciam expugnare ut earum rerum que hic geste sunt spectaculo careres.
Numquam tibi oculi doluissent si in repulsa Domitii vultum vidisses. Magna illa co-
mitia fuerunt et plane studia ex partium sensu apparuerunt perpauci necessitudinem
secuti officium prestiterunt. Itaque mihi est Domitius inimicissimus ut ne familiarem
quidem suum quemquam tam oderit quam me atque eo magis quod per iniuriam sibi putat
ereptum cuius ego auctor fuerim. Nunc furit tam gavisos homines suum
dolorem unumque me studiosissimum Antonii. Nam Cn. Saturninum adolescentem ipse
Cn. Domitius reum fecit sane quam superiore a vita invidiosum quod iudicium nunc in ex-
pectatione est etiam in bona spe post Sex. Peducei absolutionem. De summa re
publica sepe tibi scripsi me annuam pacem non videre et quo propius ea contentio
quam fieri necesse est accedit et id periculum apparet. Propositum hoc est de quo qui rerum
potiuntur sunt dimicaturi quod Cn. Pompeius constituit non pati Gaium Cesarem
consulem aliter fieri nisi exercitum et provincias tradiderit. Cesari autem persuasum est se
salvum esse non posse nisi ab exercitu recesserit. Fert illam tamen condicionem ut ambo
exercitus tradant. Sic illi amores et invidiosa coniunctio non ad occultam recidit
obtrectationem sed ad bellum se erupit. Neque mearum rerum quid consilii capiam
reperio. Quod non dubito quin te quoque hec deliberatio sit perturbatura. Nam mihi cum
hominibus his et gratia et necessitudo est cum causam illam unde homines odi. Illud te non
arbitror fugere quin homines in dissensione domestica debeant quamdiu civiliter sine
armis certetur honestiorem sequi partem ubi ad bellum et castra ventum sit fir-
miorem et id melius statuere quod tutius sit. In hac discordia video Cn. Pompeium

pompeium senatum quosque res iudicant secum habiturum · ad cesarem omnes qui cum
timore et mala spe accessuros exercitum conferendum non esse omnino satis spatii
est ad considerandas utriusque copias · et ad eligendas utriusque copias · et eli-
gendam partem prope oblitus sum quod maxime fuit scribendum Scis appium
censorem hic ostenta facere de signis et tabulis de agris modo de ere
alieno acerrime agere persuasum est ei censuram lomentum aut nitrum esse errare
mihi videtur Nam sordes eluere vult venas sibi omnes et viscera aperit
Curre per deos atque homines et quam primum hec risum veni legis scantinie
iudicium apud drusum fieri Appium de tabulis et signis agere Crede mihi
est properandum · Curio noster sapienter id quod remisit de stipendio pompei fecisse
existimatur · At summam queris quid putem futurum si alter uter eorum ad parthicum
bellum non eat video magnas impendere discordias · quas ferrum et vis iudicabit uterque
et animo et copiis est paratus si sine tuo periculo fieri posset magnum et iocundum
tibi fortuna spectaculum parabat·

Celius Ciceroni Salutem Ecquando tu hominem ineptiorem quam tuum Gneum 15.
pompeium vidisti qui tantas turbas qui tam nugax esset et quo
aut cesare nostro acriorem in rebus gerendis · eodem in victoria temperatiorem · aut
legisti aut audisti quid est num tibi nostri milites qui durissimis et frigidissimis
locis teterrima hieme bellum ambulando confecerunt malis orbiculatis pasti
esse videntur · quid iam inquit gloriose omnia si scias quam sollicitus sim tum hanc
meam quam ad me nihil pertinet derideas · que tibi exponere nisi coram non possum
id quod celeriter fore spero Nam me cum expulisset ex italia pompeius
constituit ad urbem vocare id quod iam existimo confectum · nisi si maluit pom-
peius Brundisii circumsederi peream si minima causa properando isto mihi quod te
videre et omnia intima conferre discupio habeo autem quam multa · hui vereor
quod solet · ne cum te videro omnia obliviscar Sed tamen quod ob scelus iter
mihi necessarium retro ad alpes versus incidit adeo quod intimelii in armis
sunt neque de magna causa bellienus verna demetrii qui ibi cum presidio
erat Domitium quendam nobilem illic cesaris hospitem a contraria factione nu-
mmis acceptis comprehendit et strangulavit civitas ad arma · Vt eo nunc
cohortibus mihi per nives eundum est usquequaque inquies se domitii male dant

velle quod cerneres propugnatus tum autem vicisse in mea domo quantum ipse radenatus
in hoc habuit Ciceronem ff. d.

16. Clodius Ciceroni salutem. Recreatus sum tuis litteris quibus te
nihil tristius cogitare ostendisti. nec tamen id quod erat quod cogitaveris aperuisti
has ad te illico litteras scripsi fortunas tuas. Cicero per [illegible] oro obsecro me
qui [illegible] de salute et voluntate tua. nam decem horis quam antea
quam meas rescriberem me tibi [illegible] meam tamen monuisse [illegible]
Cesarem [illegible] fieri quod eius [illegible] sunt [illegible] parta venia victo-
ria [illegible] te [illegible] fecisse si restitas [illegible] Cesar in
[illegible] adversariis et [illegible] ferendis [illegible] nihil nisi atrox
et [illegible] cogitat atque [illegible] legatus [illegible] senatum [illegible] / [illegible]
[illegible] plane [illegible] non erit [illegible] loco [illegible] si tibi tu [illegible]
[illegible] si domus si [illegible] tu [illegible] tibi [illegible] si aliqui apud te si [illegible] optimus
[illegible] tuus valet quorum fortunas non debes velle [illegible]. Ut [illegible]
[illegible] in [illegible] victoria salvus [illegible] aut [illegible] rogamus
aut [illegible] quod salutem tuam [illegible] / [illegible] id [illegible]
que offensi sunt in ista [illegible] te [illegible] te [illegible]
que dubiis rebus [illegible] voluisti et ad [illegible] accede [illegible]
[illegible] summe stultitie [illegible] me [illegible] te patrem adop-
tatum [illegible] diligere [illegible] optimum [illegible] si toto tibi [illegible]
non possim. Vale. Dum [illegible] de hispaniis [illegible] epistola
[illegible] tibi [illegible] fore [illegible] hispanis [illegible]
[illegible] hispaniis nostro. qui [illegible] tum [illegible] ad [illegible]
accede [illegible] dicendo Cesar audiebat [illegible]
hec nobis dixit. statim quod de te audisset [illegible]
si tu [illegible] ad te litteras mitteret [illegible] maxime ad [illegible]-
[illegible] posses me [illegible] in hispania duxit. Nam nisi ita
fuisset ego [illegible] adeo [illegible] ad te [illegible]
et hec ad te [illegible] [illegible] cetera retinuisse [illegible]
[illegible] Cicero [illegible] me [illegible] fr-
[illegible] Vale [illegible] nullum [illegible] si te aut [illegible]

optimatum meminit aut non meliorum hominum sententia et iudicio facere
non potes, eligas censeo aliquod oppidum vacuum a bello, dum hec decernuntur,
que iam erunt confecta. et ego te sapienter fecisse iudicabo et Cesarem
non offendes.

Celius Ciceroni salutem. Ergo me potius fuisset in Hispa- 17.
nia tunc quam Formiis cum tu profectus es ad Pompeium, quod vel
aut Appius Claudius in ista parte, C. Curio, cuius amicicia me pau-
latim in hanc perditam causam imposuit. nam mihi sentio bonam mentem
iracundia et amore ablatam. tu porro, cum ad te proficiscens Ariminum
noctu venissem, dum mihi pacis mandata das ad Cesarem et mirificum
civem agis, amici officium neglexisti, neque mihi consuluisti. neque hec dico quod
diffidam huic cause, sed crede mihi perire satius est quam hos videre. Quod
si timor vestre crudelitatis non esset, eiecti iam pridem hinc essemus. Nam hic preter
feneratores paucos nec homo nec ordo quisquam est nisi Pompeianus.
Equidem iam effeci ut maxime plebs et qui antea noster fuit populus vester
esset. hec cur inquis? immo reliquos expectate. Vos invitos vincere coegero.
alterum me Catonem. vos dormitis nec hec adhuc mihi videmini intelli-
gere, qua nos pateamus et qua simus imbecilli. atque hoc nullius premii
spe faciam. Sed quod apud me plurimum solet valere, doloris atque
indignitatis causa. quid istic facitis? prelium expectatis, quod firmissimum. hec in modo
copias vestras non novi. nostre valde depugnare et facile algere et esurire consue-
runt. Vale.

Liber nonus

Marci Tullii Ciceronis Epistolare ad M. Celium explicit liber
octavus. Incipit ad Varronem liber nonus feliciter.

7. Cicero varroni Cenabam apud seium
8. Cicero varroni Etsi munus flagitare
10. Cicero s. dolabelle Non sum ausus salvio nostro
11. Cicero dolabelle Vel meo ipsius interitum
12. Cicero dolabelle Gratulor bayis nostris
13. Cicero dolabelle C. subernius calenus
16. Cicero peto delectarunt me tue littere
17. Cicero peto Non tu homo ridiculus es
18. Cicero peto Cum essem otiosus in tusculano
19. Cicero peto tamen a malicia non discedis
20. Cicero peto dupliciter delectatus sum
22. Cicero peto Amo verecundiam
23. Cicero peto Heri veni in cumanum
24. Cicero peto Rufum amicum tuum
25. Marcus Cicero Imperator peto Summum me ducem
26. Marcus Cicero peto Accubueram
14. Cicero dolabelle Etsi contentus eram lib. nonus

1. Cicero M. varroni Ex his litteris quas atticus a te
missas mihi legit quid ageres et ubi esses cognovi quando
autem te visuri essemus nihil sane ex eisdem litteris potui
suspicari. In spem tamen venio appropinquare tuum adventum qui
utinam mihi solacio sit. Etsi tot tantis rebus urgemur ut nullam allevationem
quisquam non stultissimus sperare debeat. Sed tamen aut tu potes me aut ego
te fortasse aliqua re iuvare. Scito enim me postquam in urbem
venerim redisse cum veteribus amicis id est cum libris nostris in gratiam.
Etsi non ideo eorum usum dimiseram quod his succenserem sed quod eorum
me suppudebat. Videbar enim mihi cum me in res turbulentissimas in
fidelissimis sociis demisissem preceptis illorum non satis paruisse. Ignoscunt
mihi revocant in consuetudinem pristinam teque quod in ea permansisses sapientiorem
quam me dicunt fuisse. Quamobrem quoniam placatis his utor videor

sperate ... si te viderem ... ad te placebit. sed quando

Romae ... commodissimum esse videbitur. Vale.

Cicero Varroni. Caninius idem tuus et idem noster cum 2.

ad me pervesperi venisset et se postridie mane ad te

iturum esse dixisset, dixi ei daturum me quod dare vellet, et peteret rogavi. Con-

scripsi epistulam noctu. nec ille ad me rediit. oblitum credidi. Attamen eam ipsam

epistulam tibi misissem per meos, nisi audissem ex eodem postridie mane te e Tu-

sculano exiturum. At tibi repente paucis post diebus cum minime exspectarem

venit ad me Caninius mane, proficisci ad te statim dixit. etsi erat eualos

illa epistula praesertim tantis postea novis rebus allatis, tamen perire lucubrationem

meam nolui, et eam ipsam Caninio dedi. sed cum eo ut cum homine docto et a-

micissimo locutus ea sum, quae pertulisse illum ad te existimo. Tibi autem idem consilii do quod mihi ipsi, ut vitemus oculos hominum, si linguas

minus facile possumus. qui enim victoria se efferunt, quasi victos nos intuentur,

qui autem victos nostros moleste ferunt, nos dolent vivere. quaeres fortasse

cur cum haec in urbe sint, non absim quemadmodum tu. tu enim ipse qui et me et

alios prudentia vincis, omnia credo vidisti, nihil te omnino fefellit. Quis est

tam Linceus, qui in tantis tenebris nihil offendat, nusquam incurrat. Ac mihi

quidem iam pridem venit in mentem bellum esse aliquo exire, ut ea quae agebantur

hic quaeque dicebantur, nec viderem nec audirem. sed calumniabar ipse. putabam

qui obviam mihi venisset, ut cuique commodum esset, suspicaturum aut dicturum,

etiamsi non suspicaretur, hic aut metuit et ea re fugit aut aliquid cogitat

et habet navem paratam. Denique levissime qui suspicaretur, et qui fortasse me optime

novisset, putaret me idcirco discedere, quod quosdam homines oculi mei

ferre non possent. haec ego suspicans adhuc Romae maneo, et tamen

lelitopos consuetudo diuturna callum iam obduxit stomacho meo.

Habes rationem mei consilii. Tibi igitur hoc censeo, latendum tantisper ibidem,

dum effervescit haec gratulatio, et simul dum audiamus quemadmodum negotium

confectum sit. confectum enim esse existimo. magni autem intererit qui fuerit victoris animus, qui

exitus rerum. quamquam quo me coniectura ducat habeo, sed exspecto tamen. te vero

Ista epistola ... mutata ... mater ... in quo ...

volo nisi ipse amicos nostros et factus ad ... veire aut in hostibus
et si hic discesserimus videri voluisse in illa exploratione quam natura Verum hec
tu melius modo nobis stet illud una vivere in studiis nostris a quibus antea
delectationes modo petebamus nunc vero salutem etiam non deesse si quis adhibere
volet non modo ut architectos verum etiam ut fabros ad edificandam rem publicam
et potius libenter accurrere si nemo utetur opera tamen et scribere et legere politias
Et si minus in curia atque foro at in libris et in litteris ut doctissimi veteres
fecerunt navare rem publicam et de moribus ac legibus querere michi hec videntur
Tu quid sis acturus et quid tibi placeat pergratum erit si ad me scripseris

3. Cicero Varroni Etsi quid scriberem non habebam tamen Caninio ad te eunti
non potui nichil dare Quid ergo potissimum scribam quod velle
te puto scito me ad te esse venturum et si vide quaeso satisne rectum
sit hoc tanto incendio civitatis in istis locis esse Dabimus sermonem hiis qui
nesciunt nobis quocumque in loco simus eundem victum esse quid refert tamen in sermonem incidemus
Valde credo laborandum est ne cum omnes in omni genere et scelerum et flagitiorum volutentur
nostra nobiscum aut inter nos cessatio vituperetur Ego vero neglecta barbarorum inscitia
persequar quamvis enim sint hec misera que sunt miserrima tamen artes nostre nescio
quo modo nunc uberiores fructus ferre videntur quam olim ferebant sive quia nulla nunc
in re alia acquiescimus sive quod gravitas morbi facit ut medicine egeamus eaque
nunc apparet cuius vim non sentiebamus cum valebamus Sed quid ego nunc hec ad te
cuius domi nascuntur Nichil scilicet nisi ut rescriberes aliquid
me expectantem Sic igitur facies

gr. 4. Cicero Varroni Ne pcinaton me scito kaatria tatopemirpu
Quapropter si venturus es scito necesse esse te venire sin autem non es
est te venire Nunc vide utra te catepetie magis delectet chrisippi hec quam noster
Diodotus non concoquebat Sed de hiis etiam rebus otiosi cum erimus loquemur hoc
etiam De Coctio michi gratum est nam id etiam Attico man-
daram Tu si minus ad nos accurremus ad te Si ortum in bibliotheca habes
deerit nichil

5. Cicero Varroni Michi vero ad Nonas bene maturum videtur fore neque solum
propter rem publicam sed etiam propter anni tempus Quare istum diem probo itaque eum

54

eundem ipse sequar. Consilii nostri ne si eos quidem qui id secuti non sunt non
peniteret nobis penitendum putarem. Secuti enim sumus non spem sed officium; reliquimus
autem non officium sed desperationem. Ita verecundiores fuimus quam qui se domo non
commoverunt, saniores quam qui amissis opibus domum non reverterunt. Sed nichil minus
fero quam severitatem ociosorum. Et quoquo modo se res habet, magis illos ve-
reor qui in bello occiderunt quam hos curo quibus non satisfacimus quod
vivimus. Mihi si spacium fuerit in tusculanum ante nonas veniendi, istic te vi-
debo; si minus, persequar in cumanum et ante te certiorem faciam ut lavatio parata sit.

Cicero Varroni. Caninius noster me tuis verbis admonuit ut 6.
scriberem ad te si quid esset quod putarem te oportere scire. Est igitur
adventus Cesaris in expectatione, neque tu id ignoras; sed tamen cum ille scripsisset, ut
opinor, se in alsiense venturum, scripserunt ad eum sui ne id faceret, multos ei mo-
lestos fore ipsumque multis; ostie videri commodius eum exire posse. Ego id
non intelligebam quid interesset; sed tamen Hircius michi dixit et se ad eum et Balbum
et Oppium scripsisse ut ita faceret, homines ut cognovi amantes tui. Hoc ego
ideo te scire volui ut scires hospicium tibi ubi parares, vel potius
utrubique; quid enim ille facturus sit incertum est. Et simul ostentavi tibi me iste
esse familiarem et consiliis eorum interesse. Quod ego cur nolim nichil video. Non enim est idem
ferre si quid ferendum est et probare si quid probandum non est. Etsi quid non probem
equidem iam nescio preter inicia rerum; nam hec in voluntate fuerunt. Vidi enim, nam tu aberas,
nostros amicos cupere bellum, hunc autem non tam cupere quam non timere. Ergo hec consilii
fuerunt, reliqua necessaria. Vincere autem aut hos aut illos necesse erat. Scio te semper mecum in
luctu fuisse, cum videremus cum illud ingens malum alterutrius exercitus et ducum
interitum, tum vero victoriam civilis belli omnium malorum esse miserrimam. Quam quidem ego etiam
illorum timebam ad quos veneramus; crudeliter enim ociosis minabantur, eratque
iis et tua invisa voluntas et mea oratio. Nunc vero si essent nostri potiti, valde in-
temperantes fuissent. Erant enim nobis perirati, quasi quicquam de nostra salute de-
crevissemus quod non idem illis censuissemus, aut quasi utilius rei publice fuerit eos
etiam ad bestiarum auxilia confugere quam vel emori vel cum spe, si non
optima, at aliqua tamen vivere. At in perturbata re publica vivimus. Quis negat? Sed hoc
viderint hii qui nulla sibi subsidia ad omnes vite status paraverunt.

Nec enim ut quidam superiores longior quam vellem fui. Tu enim te semper
hominem magnum duxeris qui his temporibus tempestatibus quasi solus in portu fructus
quos doctrine percipis eos qui maximi sunt. Ut ea consideres eaque tractes quorum
et usus et delectatio est omnibus istorum et actis et voluptatibus anteponenda. Equidem
hos tuos Tusculanenses dies instar esse vite puto libenterque omnes opes
concesserim ut mihi liceat vi nulla interpellante isto modo vivere. Quod nos quoque
imitamur ut possumus et in nostris studiis libentissime conquiescimus. Quis enim hoc
non dederit nobis ut cum opera nostra patria sive non possit uti sive nolit
ad eam vitam revertamur quam multi docti homines fortasse non recte sed tamen multi
etiam rei publice preponendam putaverunt. Que igitur studia magnorum hominum sententia vacationem
habent quandam publici muneris iis concedente re publica cur non abutamur.
Sed plus facio quam Caninius mandavit. Is enim si quid ego scirem rogarat quod tu
nescires. Ego tibi ea narro que tu melius scis quam ipse qui narrat. Faciam ergo illud quod ro-
gatus sum ut eorum que temporis huius sunt que tua audiero ne quid ignores.

7. Cicero Varroni. Cenabam apud Seium cum utrique nostrum reddite sunt
a te littere. Mihi vero iam maturum videtur. Nam quod antea te calumniatus
sum indicabo malitiam meam. Volebam prope alicubi esse te si quid bone salutis.
Nunc quoniam confecta sunt omnia dubitandum non est
quin equis viris. Nam ut audivi de L. Cesare filio mihi ipse quid hic in
foret patri. Itaque non desino apud istos qui nunc domant convivari. Quid
faciam? Tempori serviendum est. Sed ridicula missa. Presertim cum sit nihil quod rideamus. Africa
terribili tremit horrida terra tumultu. Itaque nullum est ἀποπροηγμένον
quod non verear. Sed quod queris quando quo qua iter tuum sit ut ad nos ... sciremus. Istuc ipsum de
Baiis non nulli dubitant an per Sardiniam veniat. Illud enim adhuc
predium non inspexit nec ullum habet deterius. Sed tamen non contemnit. Ego omnino magis
arbitror per Siciliam Veliam ... adventus Dolabellam ... puto meum
fore. Sed tamen etiam quod tu constitueris
meum consilium accommodabo potissimum ad tuum. Cura ut sepe tuas litteras

8. Cicero Varroni. Etsi munus flagitare quamvis quis ostenderit ne populus quidem
solet nisi concitatus tamen ego expectatione promissi tui moveor ut ad-
moneam te ut non flagitem. Misi enim ad te quattuor admonitores non nimis ...

verecundos. nosti enim profecto os eius adolescentioris academie. ex ea igitur
media excitatos misi. metuo ne te forte flagitent. ego autem mandavi ut
rogarent. expectabam omnino iam diu meque sustinebam ne ad te prius ipse quid
scriberem quam aliquid accepissem ut possem te remunerari quam simillimo munere
sed cum tu tardius faceres id est ut ego interpretor diligentius teneri non potui
quin coniunctionem studiorum amorisque nostri quo possem litterarum genere declararem
feci igitur sermonem inter nos habitum in Cumano cum esset una Pomponius
tibi dedi partes Antiochinas quas a te probari intellexisse mihi videbar
mihi sumpsi Philonis. puto fore ut cum legeris mirere nos id locutos esse inter
nos quod numquam locuti sumus. sed nosti morem dialogorum. posthac autem mi
Varro quam plurima si videtur et de nobis inter nos. sero fortasse. sed superiorum temporum
fortunam rei publice causa sustineat. hec ipsi prestare debemus. atque utinam quietis
temporibus atque aliquo si non bono at saltem certo statu civitatis hec inter nos studia
exercere possemus. quamquam tum quidem vel alie quepiam rationes honestas nobis
et curas et actiones darent. nunc autem quid est sine his cur vivere velimus. mihi
vero cum his ipsis vix. his autem detractis ne vix quidem. sed hec coram et sepius.
migrationem et emptionem feliciter evenire volo tuumque in ea re consilium probo.
cura ut valeas.

9.

Tullio Dolabella. salutem. si vales gaudeo. nos valemus. et Tullia nostra recte valet.
Terentia minus belle habuit. sed certum scio iam convaluisse eam. preterea
rectissime sunt apud te omnia. etsi nullo tempore in suspicionem tibi debui venire
partium causa potius quam tibi suadere ut te aut cum Cesare nobiscumque coniungeres aut
certe in otium referres. precipue nunc iam inclinata victoria ne possum quidem
nullam aliam videri opinionem nisi in ea in qua sit tibi quod de te videtur quod
pretacere non possim. tu autem mi Cicero sic hec accipies ut sive probabuntur
tibi sive non probabuntur ab optimo certe animo ac deditissimo tibi et cogitata
et scripta esse iudices. animadvertis Gneum Pompeium nec nominis sui nec rerum
gestarum gloria neque etiam regum ac nationum clientelis quas ostentare crebro
solebat esse tutum. et hoc etiam quod infimo cuique contigit illi non posse
contingere ut honeste effugere posset. pulsus Italia. amissis Hispaniis.
capto exercitu veterano circumvallato. neque denique quod misero an nullo

nusquam meus audit imperator Caesar quam aut ille sperare posset aut tu cum adiute
pro tua prudentia. Fit enim facillime quod tibi utilissimum erit consilium capies. respondit
Illud autem te peto ut si iam ille evitavit hoc periculum et se abdidit in
classem tu tuis rebus consulas et aliquando tibi potius quam cuivis sis amicus. Satis
factum est a te vel officio vel familiaritati satisfactum et partibus et ei rei
publice quam tu probabas. Reliquum est ubi nunc est res publica ibi simus potius
quam dum illam veterem sequimur simus in nulla. Quare velim mi iucundissime Cicero
si forte Pompeius pulsus his quoque locis rursus alias regiones petere co-
gatur ut tu te vel Athenas vel in quamvis quietam recipias civitatem. Quod si
eris facturus velim mihi scribas ut ego si ullo modo potero ad te ad-
volem. Quecumque de tua dignitate ab imperatore erunt impetranda qua est humanitate
Cesar facillimum erit ab eo tibi ipsi impetrare et meas tamen preces apud eum
non minimum auctoritatis habituras puto. Erit tue quoque fidei et humanitatis curare
ut is tabellarius quem ad te misi reverti possit ad me et a te mihi
litteras referat.

10. Non sum ausus Salvio meo nihil ad te litterarum dare nec me
hercule habebam quid scriberem nisi te a me mirabiliter amari
de quo etiam nihil scribente me te non dubitare certo scio. Omnino mihi magis
littere sunt exspectande a te quam a me tibi. Nihil enim Rome geritur quod te
putem scire curare nisi forte scire vis me inter Niciam nostrum et Vidium iudicem
esse. Profert alter opinor duobus versiculis expensum Nicie alter Aristarchus
hos ὀβελίζει ego tamquam criticus antiquus iudicaturus sum utrum
sint [ ] puto nunc dicere oblitus es igitur fun-
gorum illorum quos apud Niciam et ingentium cularum cum Sophia Septime.
Quid ergo tu adeo mihi excussam severitatem veterem putas ut ne
in foro quidem reliquie pristine frontis appareant. Sed tamen suavissimum
nostrum prestabo integellum nec committam ut si ego eum condemnaro tu
restituas ne habeat Bursa Plancus apud quem litteras discat. Sed quid ago cum
mihi sit incertum tranquillone sis animo an ut in bello in aliqua maiuscula
cura negotiove verseris labor longius. Cum igitur mihi erit exploratum te
libenter esse risurum scribam ad te pluribus. Te tamen hoc scire volo

~~[illegible]~~ referunt certum solutum fuisse de P. Sulle morte antequam
certum fecit. Nunc quem desiderent quo modo procederet. Satis putat se scire
quod fecit. Ego etiam quod audio ego vero timeo ne hasta Ce-
saris refrixerit. Cicero ad Dolabellam

Vel meo ipsius interitu mallem litteras meas desiderares quam eo casu 11.
quo sum gravissime afflictus, quem ferrem certe moderatius si te haberem.
Nam et oratio tua prudens et amor erga me singularis multum
levaret. Sed quoniam brevi tempore ut opinio nostra est te sum visurus ita me afflictum
offendes ut non multum a te possim iuvari. Non quo ita sim fractus
ut aut hominem me esse oblitus sim aut fortune succumbendum putem
sed tamen hilaritas illa nostra et suavitas que te preter ceteros delectabat e-
repta mihi omnis est et firmitatem tamen et constantiam si modo fuit aliquando in nobis
eandem cognosces quam reliquisti. Quod scribis prelia te mea causa sustinere
non tam id laboro ut si qui mihi id obtrectent a te refutentur quam intel-
ligi cupio quod certe intelligitur me a te amari. Quod ut facias te etiam atque etiam
rogo ignoscasque brevitati litterarum mearum. Nam et celeriter una futuros
nos arbitror et nondum sum satis confirmatus ad scribendum. Idem ad eundem

Gratulor Baiis nostris si quidem ut scribis salubres repente facte sunt 12.
nisi forte te amant et tibi assentantur et tam diu dum tu ades
sunt sui oblite. Quod quidem si ita est minime miror celum etiam et terras vim
suam si tibi ita conveniat dimittere. Oratiunculam pro Deiotaro quam require-
bas habebam mecum quod non putaram. Itaque eam tibi misi. Quam velim sic legas
ut causam tenuem et inopem nec scriptione magnopere dignam. Sed ego ho-
spiti veteri et amico munusculum mittere volui levidense crasso filo cuius
ipsius solent esse munera. Tu velim animo sapienti fortique sis ut tua mo-
deratio et gravitas aliorum infamet iniuriam.

C. Subernius Calenus et tuus est familiaris et Lepte nostri famili- 13.
arissimus. Is cum vitandi belli causa profectus esset
in Hispaniam cum M. Varrone ante bellum ut in ea provincia esset in qua
nemo nostrum post Afranium superatum bellum ullum ./. oppressus est enim bello
repentino quod bellum commotum a Scapula ita postea confirmatum est a Pompeio
./. illum fore putarat incidit in ea mala
que summo studio vitaverat.

Ut nulla [illegible] ab illa miseria eripere posset [illegible] planum
[illegible] quod [illegible] littere [illegible] Nosse igitur ambos [illegible]
commendo ut maiore cura studio sollicitudine [illegible] non possum
Volo [illegible] vehementer et diuturna [illegible] et [illegible] valitudinis
[illegible] ita labat ut [illegible] videatur [illegible]
non possimus ergo [illegible] aut [illegible] atque [illegible] aut etiam [illegible] laborans [illegible]
[illegible] me amicis [illegible] tibi persuadeas
[illegible] hac re [illegible] Peto igitur a te vel si pateris
oro ut [illegible] et fortunam [illegible] magis [illegible] culpa
calamitosos [illegible] Velis [illegible] pro te [illegible] hoc [illegible]
[illegible] amicis omnibus [illegible] municipio caleno [illegible] in magna necessitudine
[illegible] littere [illegible] omnibus [illegible] appono [illegible] non
valde ad [illegible] tamen nihil obest dicere [illegible] alteri [illegible]
valde [illegible] est [illegible] alteri [illegible] Cesar [illegible] vitam [illegible]
libertate [illegible] Nec [illegible] posset admi-
[illegible] amicis [illegible] hominibus [illegible]
est [illegible] viam longam [illegible] ut et [illegible] mo-
riantur domi [illegible] vehementer te etiam atque etiam rogo

14. Etsi [illegible] etiam [illegible] tua gloria [illegible]
magnam letitiam voluptatemque capiebam tamen non possum non [illegible]
[illegible] me maximo gaudio [illegible] vulgo [illegible] opinio [illegible]
bat [illegible] laudibus [illegible]
[illegible] valitudinis [illegible]
ex municipiis [illegible] laudibus
ad celum extulit [illegible] maximas [illegible] agat [illegible] dubitare
[illegible]
[illegible] possum videre te [illegible]
tuo [illegible] tua [illegible] facere [illegible]
assentior [illegible] tuam laudem [illegible] a multis [illegible]
videatur. Neque valde [illegible] cum audior [illegible] glorie [illegible]
tamen non [illegible] dignitate tua quam [illegible] Agamemnonem nestorem ambi-

Congratulatoria [illegible] de bono [illegible]

vero gloriosi consulis munere florere laudibus quod alumni discipline mee sunt
quidem. Cesar cum ad eum egrotum Neapolim venissem quamquam erat oppressus totius
corporis doloribus tamen antequam me plane salutavit O mi Cicero inquit gratulor
tibi cum tantum vales apud Dolobellam quantum si ego apud sororis filium valerem iam
salvi esse possemus. Dolobelle vero tuo gratulor et gratias ago quem quidem post
te consulem solum possumus vere consulem dicere. Deinde multa de facto ac de
re gesta tua nihil magnificentius nihil preclarius actum nihil
rei publice salutarius. Atque hec una vox omnium est. A te autem peto ut me
hanc quasi falsam hereditatem aliene glorie sinas cernere meque aliqua ex parte
in societatem tuarum laudum venire patiare. Quamquam mi Dolabella hec enim
iocatus sum libentius omnes meas si modo sunt alique mee laudes
ad te transfuderim quam aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam
cum te semper tantum dilexerim quantum tu intelligere potuisti tum his tuis factis
sic incensus sum ut nihil umquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim mihi crede
virtute formosius nihil pulchrius nihil amabilius. Semper amavi ut scis M.
Brutum propter eius summum ingenium suavissimos mores singularem probitatem atque
constantiam. Tamen Idibus Martiis tantum accessit ad amorem ut mirarer locum fuisse
augendi in eo quod mihi iam pridem cumulatum etiam videbatur. Quis erat qui putaret
ad eum amorem quem erga te habebam posse aliquid accedere. Tantum accessit ut mihi nunc denique
amare videar antea dilexisse. Quare quid est quod ego te horter ut dignitati
et glorie servias. Proponam tibi claros viros quod facere solent qui hortantur
neminem habeo clariorem quam te ipsum. Te imitere oportet tecum ipse certes. Ne licet quidem tibi
iam tantis rebus gestis non tui similem esse. Quod cum ita sit hortatio non est
necessaria gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi quod haud scio an nemini
ut summa severitas animadversionis non modo non invidiosa sed etiam popularis esset
et cum bonis omnibus tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam
contigisset gratularer felicitati tue. Sed contigit magnitudine cum animi
tum etiam ingenii atque consilii. Legi enim contionem tuam nihil illa
sapientius. Ita pedetemptim et gradatim tum accessus a te ad causam facti
tum recessus ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi omnium concessu
daret. Liberasti igitur et urbem periculo et civitatem metu. Neque solum ad

tempus maximam utilitatem attulisti. sed etiam ad exemplum facti intelligere
debebis in te repositam esse rem publicam. tibi quam non modo tuendos sed etiam ornandos
esse illos viros a quibus initium libertatis profectum est. Sed hec hactenus. de rebus
ceteris coram plura propediem ut spero. Tu quoniam rem publicam nosque conservas fac
ut diligentissime te ipsum mi Dolabella custodias.

15. Duabus tuis epistolis respondebo. uni quam quatriduo ante acce-
peram a Zetho. alteri quam attulerat Phileros tabellarius. Ex priore
tuis litteris intellexi pergratum tibi esse perspectum et gaudeo. Sed mihi crede
non perinde ut est ex litteris perspicere potuisti. Nam cum a satis mul-
tis non enim possum aliter dicere et coli me videam et diligi. nemo est
illorum omnium mihi te iucundior. nam quod me amas et quod id constanter
facis. est id quidem magnum atque haud scio an maximum. sed tibi commune cum
multis. quod tu ipse tam amandus es tamque dulcis tamque in omni genere
iucundus. id est proprie tuum. accedunt non Attici sed salsiores quam illi Atticorum
Romani veteres atque urbani sales. Ego autem existimes licet quod
lubet mirifice capior facetiis maxime nostratibus. presertim cum eas
videam primum oblitas Latio. tum cum in urbem nostram est infusa peregrinitas.
Nunc vero etiam bracatis et transalpinis nationibus. ut nullum
veteris leporis vestigium appareat. itaque te cum video omnes mihi Granios
omnes Lucilios vere ut dicam Crassos quoque et Lelios videre videor. Mo-
riar si preter te quemquam reliquum habeo in quo possim imaginem antique et
vernacule festivitatis agnoscere. ad hos lepores cum amor erga me
tantus accedat. miraris me tanta perturbatione valitudinis tue tam graviter
exanimatum fuisse. In altera autem epistola purgas te non
dissuasorem mihi emptionis Neapolitane fuisse sed auctorem moderationis
urbane. Neque ego aliter accepi. intellexi tamen idem quod intelligo
tuis litteris non existimasse te mihi licere id quod ego arbitrabar res
hasce non omnino quidem sed magna ex parte relinquere. Cum relinquerint
Catulum mihi narras et illa tempora. quid simile. mihi ipsi tum place-
bat diutius abesse ab rei publice custodia. sedebamus enim in puppi
et clavum tenebamus. Nunc autem vix est in sentina locus. an minus multa senatus c.

Vide duo folia et in 2o folio
sequenti ad ...
fuerat si ego sum neapoli

cuius loco C. Curio petit. Sane quam incutit multis qui eum facultatemque eius
non norunt magnum metum. Sed ut spero et volo et ut se fert optime
bonos sed senatum mallet et ut nunc est hoc scaturit. Huius autem vo-
luntatis initium et causa est quod eum non mediocriter Caesar qui solet infimorum
hominum amicitiam sibi qualibet impensa adiungere valde contempsit. Qua in
re mihi videtur illud perquam venuste cecidisse quod ad reliquos
quoque usque eo est animadversum ut Curio qui nihil consilio facit ratione et in-
sidiis usus videretur in evitandis horum consiliis qui se intenderant adversarios
in eius tribunatum Laelios et Antonios et id genus valentes. Dico has
ego tibi litteras eo maiore sum intervallo quod comitiorum dilatio occupa-
tiorem me habebat et exspectare in dies exitum cogebat ut confectis omnibus
te facerem certiorem. Kal. Sext. exspectavi. Praetoriis morae quaedam incide-
runt. Mea autem comitia quem eventum sint habitura nescio. Opinionem quidem
quod ad Hirrum attinet incredibilem aedilium pl. comitiis nacta sunt. Nam M. Cae-
lium Vinicianum mentio illa fatua quam deriseramus olim a [illegible]
de dictatore Sulpicio deiecit et deiectum magno clamore insecutum est. Inde
Hirrum cuncti ad non faciendum flagitare. Spero te celeriter et de nobis quod sperasti
et de illo quod vix sperare ausus es auditurum. De re p. iam novi quicquam
exspectare desieramus; sed cum senatus habitus esset ad Apollinis a. d. XI. Kal.
Sext. et referretur de stipendio Cn. Pompei mentio facta est ac legione
ea quam expensam tulit C. Caesari Pompeius quo numero esset quo appeteret.
Cum Pompeius esset in Gallia coactus est dicere Pompeium se legionem abduc-
turum sed non statim sub mentione et convicio obtrectatorum. Inde interrogatus
de successione C. de qua hoc est de provinciis placitum ut quam primum veniret
Cn. Pompeius ut coram eo de successione provinciarum ageretur. Nam Ariminum
ad exercitum Pompeius erat iturus et statim corrupta id sit de ea
re factum iri profecto aut transigetur aliquid aut turpiter intercederetur.
Nam in disputando coniecit illam vocem Cn. Pompeius omnes oportere senatui
dicto audientes esse. Ego tamen sic nihil exspecto quomodo Paulum consulem de-
signatum primum sententiam dicentem. Saepius te admoneo de syngrapha Sit-
tiana; cupio enim te intellexisse eam rem ad me valde pertinere. Item de

pantheris et liberatis accessas curetque ut mihi vehant prima munerum nob
et quod ito tam hic regi alexandrino modo tum quod in suadeas quo regnum illud
se habeat quod generet diligenter mihi prescribas tibi curae.

Ita tu mea sponte quod ad pacem pertinere tue familiaritatis regionum
attinet consilio ego quidem vehementer pendeo Nam si hoc modo
moderari possemus et ceteris rebus operare tuam belli quod resistere magni-
tudo et gratum tuae triumpho opus est asseqeremur periculosa vero alia
dimicationem evitaremus nihil tam esset optandum Nunc si plus movet
aliquis studio non mediocrem ferre gratulorum tuorum pedo qui patrem casum saltum
tenere potest. habet autem meo dicit tempore. Sed omnia depo admet ab eo tam nihil
denegatum sit ut ei quemquam quod patissimis est qui rei publicae nostro proposito
tamen dixit hic qui successorum fecerat propter galliam consulem non credo. tam
etsi habet de re te constituti puto quod fuerint esse hic ter quo maturius
constitucionis in hunc eventum gaudebam nostros ut cum te fari curam Noste enim
hoc translatam de gallis constituerit est qui impediat deinde aliquid restat
qui cum liber habeat de omnibus quoniam decreverit senatum relictis impediat per
multum ac diu videtur atque ita diu ut plus biennium instituerit credere
si quod novi de re publica quod tibi scribam habeam Nos enim mea consuetudine
et diligenter et quae tanti esset et quae ego te futurum sperare scripsimus. sane tum
tamen in quodam militia omnia adhesserit Marcellus idem illud de provinciis
urget et neque adhuc frequentem senatum facere potuit hoc si preterito anno
tamen tribunus et eadem acta de provinciis intrigam et quod facile nunc
sit omnia impedire. et quod hoc sit tempore quam sua causam rei publicae non curent
semper non te fallit

Primum tibi ut debeo gratulor letorque cum presenti tum etiam sperata
tua dignitate sinus non diligentia mea sed operatione rerum
omnium in hiis enim sum locis quo et propter longinquitatem tarde omnia
perferuntur et tum gratulor tamen non quod tibi gratias agam eo cupio
quod ita fueris post et dedisti nobis quod admonitus sciscitas ad me quod certe viderem
possem. itaque audivi ego illum sermones fratris sed quod dicam ergo quod omnes
illos adolescentes quos ille iactitat difficile est loqui. te autem

contemplatus absentem. et quod tecum vere loquor non expectabam quantum re experior. namque
quantum facimus fecit. quod quoque praeter opinionem mihi accidit a[illegible] inferebam ad illud incre-
dibile hoc facto cumulavit. recepit vero in se causam litterarum de quo tu obiur-
gaveras qui nimio gaudio pene repleretur / ita me desiderabam ego volun-
tate hominum in nimiam quam gratis. Dum illum video pene sum laetus ille sed
hoc pluribus, multaque alia coram de re et de te tum primum eo natus aliquem
cum te non minimum modum diligo quem mihi fortuna dedit amplificatamque
dignitatis meae cultorem non modo imitatorem sed invidorem meorum ut eos
partim scelere suorum partim et ignaviam perderet

An dubito quod relatum ad te sit Appium ad Dolabellam
reum factum sane non ea qua existimaveram invidia. Nam enim stulte
Appium qui simul atque Dolabella accessit ad tribunal introierat in urbem
triumphique postulationem abiecerat quo facto rettulit sermones paratiorque quam visus
est quam speraverat accusator. Nunc in te maximam spem habet. Scio tibi eum non
esse odio quam velis eum obligare in tua manu est cum quo simultas si tibi
non fuisset liberius tibi de tota re esset. nunc si ad illam summam veritatem
legitimum ius exegeris cavendum tibi erit ne parum simpliciter et candide
posuisse inimicitias videaris. in hanc porro tutum tibi erit si quid volueris
gratificari. Nemo enim necessitudine et amicitia te deterritum ab officio
dicet. Illud mihi occurrit quod inter postulationem et nominis delationem uxor
a Dolabella discessit quid mihi discedens mandaris memini quid ego tibi scripserim
te non arbitror oblitum non est iam tempus plura narrandi. Unum illud monere
te possum si res tibi non displicebit tamen hoc tempore nihil de tua voluntate o-
stendas et expectes quemadmodum exeat ex hac causa denique invidiosum tibi sit
si emanarit. Porro significatio ulla intercesserit clarius quam deceat aut ex-
pediat fiat / neque illi tacere eam rem poterunt quae suis tam oportuna
accesserit. quaeque in negotio conficiendo tanto illustrior erit. Tu non potes
non potes quin per ambitionem fiet vere loqui de hac re aut per tuos se scire. Pom-
peius dicitur valde pro Appio laborare. ut etiam putant alterum utrum de filiis
ad te missurum. hic omnes nos absolvimus. et hercule consepta omnia foeda
et inhonesta sunt. Consules autem habemus summa diligentia. adhuc senatus

consultum vero de feriis latinis nullum fieri potuerunt Curioni nostro tribunatus
conglaciat. Sed dici non potest quomodo hic omnia iaceant. Nisi ego cum tabernariis et
aquariis pugnarem, veternus civitatem occupasset. Si parthi vos nihil affi-
ciunt nihil frigore frigescimus / tamen quomodo hic omnia iacent. potuit sine parthis
Bibulus in Amano nescio quid cohorticularum amisit / hoc sic nunciatum est. quod tibi
supra scripsi curionem frigere iam calet obtinuerat nam ferventissime concerpitur
levissime enim quia de intercalando non obtinuerat transfugit ad populum et per
Cesare loqui cepit. legemque viariam non dissimilem agrarie rulli et ali-
mentariam que iubet ediles iactavit hoc nondum fecerat cum priorem
partem epistole scripsi amabo te si quid quod opus fuerit Appio facies ponito me
in gratia de Dolobella integrum tibi reserves suadeo. et huic rei de qua
loquor et dignitati tue equitatis opinioni hoc ita facere expediri
turpe tibi erit pantheras grecas me non habere.

Nam cito istinc decedere cupias nescio ego quidem eo magis quo
adhuc felicius rem gessisti. Dum istic eris de belli parthici
periculo cruciabor Ne hunc risum meum metus aliquis perturbet bre-
viores has litteras properanti publicanorum tabellario subito dedi tuo liberto
pluribus verbis scriptas pridie dederam. res autem nove nulle sane acci-
derunt. hec nisi tibi scribi que certe vis Cornificius adolescentior orestille
sibi filiam despondit Paula valeria soror triarii divortium sine causa quo
die vir e provincia venturus erat fecit nuptura est D. Bruto nondum
retulerat. multa in hoc genere incredibilia te absente acciderunt / Servius
ocella nemini persuasisset se mechum esse nisi triduo bis deprensus esset quesivis ubi
hercule ego minime vellem relinquo tibi quod ab aliis queras / neque enim
displicet mihi imperatorem singulos percontari cum qua sit aliquis deprehensus

Etsi de re publica que tibi scribam habeo tamen nihil quod magis te ga-
visurum putem quam hoc scito C. Sempronium rufum. mel ac delici-
as tuas calumniam maximo plausu tulisse. queris qua in causa. M. Tuccium accusa-
torem suum post ludos romanos reum lege plocia de vi fecit hoc consilio
quod videbat si extraordinarius reus nemo accessisset sibi hoc anno causam
esse dicendam Dubium porro illi non erat quid futurum esset meminit

hec deficiunt · verte folium
et quere in parte precedenti

.-. futura. Sed ego sum Neapoli. Romae cum sim ut ergo sum senatus consulta
scribuntur apud amatorem tuum familiarem meum · et quidem cum in mentem venerit
ponor ad scribendum · et ante audio senatus consulta in Armeniam et Sy-
riam esse perlatum quod in meam sententiam factum esse dicatur · quam omnino mentionem ullam de
ea de re esse factam | Atque hoc nolim me iocari putes. Nam mihi scito iam
a regibus ultimis allatas esse litteras, quibus mihi gratias agant quod se mea sententia
reges appellaverim · quos ego non modo reges appellatos sed omnino natos
nesciebam · Quid ergo est? tamen quamdiu hic erit noster hic praefectus moribus parebo auctoritati tuae
cum vero aberit ad fungos me tuos conferam domum si habebo vide hos
dies singulos sumptuariae legis dies conferam | Sin autem minus invenio quod pla-
ceat decrevi hereditate apud te · Scio enim me nihil gratius (pro) tibi facere
posse · Domum Sullanam comparabam iam · ut tibi proxime scripsi | sed tamen non abieci
· tu (velim) ut scribis etiam (cum fabris) perspicias · Ea enim nihil est in parietibus || Non mehercule || Koniec listu 15. z k. 57 v.
nihil enim tam praeter opinionem · tam quod videretur omnibus indignum accidit
· quin ego cum pro amicitia validissime faverem ei et me iam ad dolendum
praeparassem postquam factum est obstupui et mihi visus sum captus esse · Quid alios
putas? clamoribus scilicet maximis iudices corripuerunt · et ostenderunt plane
esse quod ferri non posset · itaque relicta lege Licinia maior esse periculo
videtur · accessit huc quod postridie eius absolutionem in theatrum Curionis
Hortensius introiit puto ut suum gaudium gauderemus · Hic strepitus
fremitus clamor tonitruum et rudentum sibilus · Hoc magis animadversum
est quod intactus a sibilo pervenerat Hortensius ad senectutem: sed tum tam bene
et in totam vitam cuivis satis esset / et poeniteret eum iam vicisse · De re publica
quod tibi scribam nihil habeo · Marcelli impetus resederunt non inertia
sed ut mihi videbatur consilio · De comitiis consularibus incertissima est exi-
stimatio · ego incidi in competitorem nobilem et agentem · Nam M. Octavius
Cn. filius et Gaius Hirrus mecum petit · Hoc ideo scripsi quod scio te acer-
rime Hirrum nuntium nostrorum comitiorum exspectaturum · tu tamen simul ac me designatum
audieris ut tibi curae sit quod ad pantheras attinet rogo · Syngrapham
Sittianam tibi commendo · Commentarium rerum urbanarum primum dedi · L. Castrinio Paeto ·
secundum ei qui has litteras tibi dedit ·

Est ne vici tibi saepe quod me negaras discedens curaturum tibi litteras
mitto et si quidem perferuntur quas do. Atque hoc ego diligentius facio
quod cum otiosus sum plane ubi delecter otium meum non habeo. Tu
cum Romae eras hoc mihi certissimum suavissimum negotium erat tecum
id otii tempus consumere idque non mediocriter desidero te ut mihi non solum non
sed Romae te profecto solitudo videatur facta et qui quae mea neglegentia
est multos saepe dies ad te cum hic eras non accedebam nunc cotidie non
esse te quem cursem discrucior. Crucior. Discrucior. Maxime vero ut te dies
noctesque quaeram competitor Hirrus curat. Quo modo illum putas augu-
ratus tuum competitorem dolere et dissimulare. Certiorem quam se candidatum.
De quo vel quem optas quam primum nuntium accipias tua medius fidius magis
quam mea causa cupio. Nam me a Sexto forsitan cum locupletiore referam
sed hoc usque eo suave est ut si acciderit tota vita risus nobis deesse non
possit. Sed aliter potest tanti. Sed me Hirrus non multum [illegible] Octavius [illegible] eorum
adiaque [illegible] quam multa sint publicata. Quod ad Philotimum liberti
officium et bona Milonis attinet dedimus operam et Philotimus quam honestissime
Miloni absenti eiusque necessariis et satisfaceret et secundum eius fidem et sedulita-
tem existimatio tua conservaretur. Illud nunc a te peto si eris ut spero otiosus
aliquod ad nos ut intellegamus nos tibi curae esse syntagma conscribas. Quid tibi istud
inquis venit. Hoc non inepto aliquid ex tam multis monumentis exstare quod nostrae
amicitiae memoriam posteris quoque prodat cupio. Cuiusmodi velim puto quaeris. Tu citius qui
omnem nosti disciplinam quod maxime convenit excogitabis genere tamen quod et ad nos
pertineat et didascaliam quandam ut versetur inter manus habeat.

Invideo et tibi quam multa cotidie quae mirere istuc perferuntur.
Primum illud absolutum Messallam deinde eundem condemnatum. C.
Marcellum consulem factum. M. Calidium a repulsa postulatum a Gallis
duobus. P. Dolabellam XVvirum factum. Hoc tibi non invideo caruisse te
pulcherrimo spectaculo et Lentuli Cruris repulsi vultum non vidisse. At qua
spe quam certa opinione descenderat. Quam ipso diffidente Dolabella. Et hercule
nisi nostri equites acutius vidissent paene concedente adversario superasset. Illud
te non arbitror miratum Servaeum designatum tribunum plebis condemnatum

Vide supra ad folium
[illegible] et infra ad [illegible]

accusatorem suum sine ullo subscriptore desce-
di et tu. reu f. … simul atque audivi invocatus ad subsellia rei occurro
surgo neque verbum de re facio totum Sempronium usque eo perago ut Vestorium
quoque interponam et illam fabulam narrare quemadmodum tibi pro beneficio dederit
si quod iniuriis suis esset quod Vestorius teneret hec quoque magna nunc contentio forum
tenet. M. Servilius postquam ut ceperat omnibus in rebus turbarat nec quod non venderet quoquam
reliquerat maximeque nobis traditus erat invidie. neque Laterensis pretor postu-
lante Pausania nobis patronis quo ea pecunia pervenisset recipere voluisset Q.
Pilius necessarius Attici nostri de repetundis eum postulavit magna illico fama
surrexit de damnatione ferventer loqui est ceptum quo vento proicitur Appius
minor ut indicet pecuniam ex bonis patris pervenisse ad Servilium prevaricationisque
causa diceret LXXXI admiraris amentiam immo si actionem stultissimasque de se
nefarias de patre confessiones audisses mittit in consilium eosdem illos qui lites
estimarant iudices cum equo numero sententie fuissent / et ad extremum ut solent non
redigam postquam discessit et pro absoluto Servilius haberi cepit legisque unum et
centesimum caput legit in quo ita erat quod eorum iudicum maior pars iudicarat
id ius ratumque esto in tabulas absolutum non redegit retulit ordinum iu-
dicia perscripsit postulante rursus Appio cum L. Lollio transegisset relaturum
dixit sic nunc neque absolutus neque damnatus Servilius repetundis saucius Pilio
tradetur nam de divinatione Appius cum calumniam iurasset contendere ausus non est
Pilioque cessit et ipse de pecuniis repetundis a Serviliis est postulatus
et preterea de vi reus a quodam suo emissario Sex. Tettio factus recte hoc
par habet quod ad rem publicam pertinet omnino multis diebus expectatione Galliarum actum
nihil est aliquando tamen sepe re dilata et graviter acta et plane perspecta.
Cn. Pompei voluntate in eam partem ut eum decedere post kal. mar-
placeret senatus consultum quod tibi misi factum est auctoritatesque perscripte senatus
consulti auctoritas pr. k. kal. octob. in ede Apollinis scribendo adfuerunt
L. Domitius Cn. Fabius Metellus. Pius Scipio. L. vel. L. f. po. anal.
C. Septimius. t. f. quiri. c. lucius. c. f. Sulpicius C. Scribonius C. f.
pop. curio. L. atteius. l. f. an. capito
Quod M. Marcellus cos. v. f. de provinciis consularibus. d. e. r.

6

L. C. uti L. Paulus C. Marcellus
Kal. Martias quae in suo magistratu futurae
referrent neve quid prius ex Kal. Mart. de ea re referrent [illegible]
ut dies comitiales senatum ~~referretur a consulibus~~ [illegible] senatus consultum fac[illegible]
et cum de ea re ad senatum referretur a consulibus qui eorum in senatu erunt
eorum sex adducere liceret. Si quid de ea re ad populum plebemve lato opus esset
uti Ser. Sulpicius M. Marcellus praetores quibus eorum videretur ad populum
plebemve ferrent. Pridie Kal. Octobres in aede Apollinis scribendo
adfuerunt L. Domitius Cn. f. Fab. Ahenobarbus, Q. Caecilius Q. f. Fab. Metellus Pius
Scipio, L. Villius L. f. Pom. Annalis, C. Septimius T. f. Quirina, L. Ateius L. f. An. Capito,
M. Eppius M. f. Terentina. Quod M. Marcellus consul verba fecit de provinciis
d. e. r. i. c. senatum existimare neminem eorum qui potestatem habent intercedendi
moram afferre oportere quominus de re publica ad senatum referri senatique consultum fieri possit: qui impedierit prohibuerit eum senatum
existimare contra rem publicam fecisse. Si quis huic senatus consulto intercesserit senatui
placere auctoritatem perscribi et de ea re ad senatum populumque referri. Huic
senatus consulto intercessit C. Caelius, L. Vinicius, P. Cornelius, C. Vibius
Pansa. Item senatui placere de militibus qui in exercitu C. Caesaris sunt
qui eorum stipendia emerita aut causas quibus de causis missi fieri debeant
habeant ad hunc ordinem referri ut eorum ratio habeatur causaeque cognoscantur. Si
quis huic senatus consulto intercessisset senatui placere auctoritatem perscribi et de
ea re p. ad hunc ordinem referri. Huic senatus consulto intercessit C. Caelius
C. Pansa. Item senatui placere in Ciliciam provinciam in VIII
reliquas provincias quas praetorii pro praetore obtinerent eos qui praetores fuerunt neque
in provinciam cum imperio fuerunt, quos eorum ex senatus consulto cum imperio in
provincias pro praetore mitti oporteret eos sortito in provincias mitti placere. Si
ex eo numero quos senatus consulto in provincias ire oporteret ad numerum non essent qui in eas
provincias proficiscerentur, tum uti quodque collegium primum praetorum fuisset neque
in provincias profecti essent ita sorte in provincias proficiscerentur. Si ii ad numerum non essent tunc deinceps proximi cuiusque
collegii qui praetores fuissent neque in provincias profecti essent in sortem
coicerentur quoad is numerus effectus esset quem ad numerum in provincias mitti oporteret

si quis huic senatus consulto intercessisset. ... C. Pansa tr. pl. Illa
preterea Gn. Pompeii sunt animadversa que maxime confidentiam attulerunt omnibus ut
diceret se ante kal. Martias se non dubitaturum. Cum interrogaretur si qui tum in-
tercederent dixit hoc nihil interesse utrum Cesar senatui dicto audiens futurus
non esset an pararet qui senatum decernere non pateretur. Quid si inquit alius et consul
esse et exercitum habere volet. His vocibus ut existimarent homines Pompeio cum
Cesare esse negotium effecit. Itaque iam ut video alteram utram
ad condicionem descendere vult Cesar ut aut maneat neque hoc anno
sua ratio habeatur aut si designari poterit decedat. Curio se contra eum totum
parat. Quid assequi possit nescio. Illud video bene sentientem etsi nihil effe-
cerit cadere non posse. Me tractat liberaliter Curio et mihi suo munere ne-
gotium imposuit. Nam si mihi non dedisset eas que ad ludos ei advecte
erant Africanas potuit supersederi. Nunc quoniam dare necesse est velim tibi
cure sit quod a te semper petii ut aliquid istinc bestiarum habeamus Sittianam-
que syngrapham tibi commendo. Libertum Philonem istuc misi et Diogenem
Grecum quibus mandata et litteras a te dedi. Eos tibi et rem de qua misi velim
cure habeas. Nam quam vehementer ad me pertineat in his quas tibi illi
reddent litteris descripsi.

Putaresne unquam accidere posse ut mihi verba deessent neque solum ista
vestra oratoria sed et hec etiam levia nostratia. Desunt autem propter
hanc causam quod mirifice sum sollicitus quidnam de provinciis decernatur.
Mirum me desiderium tenet urbis incredibile meorum atque in primis tui.
Satietas autem provincie vel quia videmur eam famam consecuti ut non tam
accessio querenda quam fortuna metuenda sit. Vel quia totum negotium non est
dignum viribus nostris qui maiora onera in re publica sustinere et possimus
et soleamus. Vel quia belli magni timor impendet quod videmur effugere
si ad constitutam diem decedamus. De pantheris per eos qui venari solent
agitur mandato meo diligenter sed mira paucitas est et eas que sunt
valde aiunt queri quod nihil cuiquam insidiarum in mea provincia nisi sibi fiat.
Itaque constituisse dicuntur in Cariam ex nostra provincia decedere. Sed tamen sedulo fit
in primis a Patisco. Quicquid erit tibi erit. Sed quid esset plane nesciebamus.

me horribile magne cure et [illegible] tua ipsa dicit me admonebat / scripsi
enim hec [illegible] tu velim ad me de omni rei p. statu compendi-
osissime scribas. interim cum putabo quod ex te cognoscam
Ut tu [illegible] tractasti [illegible] facile quam nec [illegible]-
nis quandoque minime fuit [illegible] te [illegible] illum numquam ex [illegible]
[illegible] tuo [illegible]. post repulsam [illegible] facit cum bonum [illegible]. et
[illegible] fuerat dicit [illegible] tempus [illegible] prefectis non [illegible]
[illegible] hec de repulsa se mutavit [illegible] qui numquam in foro appa-
ruit non multum [illegible]. [illegible] liberalis. sed raro [illegible] de [illegible]
[illegible] [illegible] actum rei [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in tal [illegible] et [illegible] frequentia [illegible] potuerat
. has litteras ad [illegible] non [illegible] ad eum diem me [illegible]
erat ut video cum hec [illegible] [illegible] [illegible] domino
[illegible] erit quod [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]. [illegible]
quod [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] quod [illegible] [illegible] hec
non est [illegible] [illegible] [illegible]. Ut adhuc [illegible] te [illegible]. se
[illegible] omnibus [illegible] de pantheris [illegible]. [illegible] tibi erit [illegible] tibi
decem pantheras misisse te non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] et alias [illegible] decem donavit. Nec [illegible] illum tanta [illegible]
[illegible] [illegible]. Tu [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible]
[illegible] in [illegible] litteras [illegible] Nam ibi [illegible] capere [illegible] qui [illegible]-
[illegible] [illegible] hec [illegible] [illegible]. Nec quod [illegible] [illegible] puto
me [illegible] [illegible] te misisse tibi hec [illegible] [illegible] ut ego [illegible]
[illegible] vel [illegible] in [illegible] [illegible] Nulla tua [illegible] loquendi [illegible] et hec et [illegible]
et amandi Nam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] / [illegible]-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Peto [illegible] nulla [illegible]
aut [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

16. [illegible] Petro S. D. Delectarunt me tue littere in quibus [illegible]
amantem amore tuum quod te ad scribendum [illegible]. [illegible] me
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] tu in [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] exemplo. facile ut intelligerem te [illegible] [illegible]

et ego tibi amicitie alternam et gratiam in hac re atque tempore quam liberaliter
te ista contra aut etiam lenatus . Sed cum [illegible] quod tuo ostendis quare scribi tibi mea
sit . sic cum pre[illegible] verbo . quamquam arte se potuit . illo cum tamen satis est graphio
pugnare . artificem quam conprobatione . Ut tamen si quam elaborem que esse possit ad istorum
benivolentiam gratiam adversus colligendam summo studio me conferam . Nec semper ut
arbitror . sic cum color sic defensor ab omnibus hominibus quem esse delegerit . ut ab
hominibus me amari putem . Namque ipse facile non dividitur amor . cuiquam et semper
atque indiget rigor temporibus . Ut quamvis amicum regimen per benivolentiam studium predicto aliquo
proprie possit . vera sunt ista gratia . Sed ego uno utor argumento . quod credere me
ex animo verum quod arbitror diligi . quamvis nostra fortuna [illegible] illorum ut plaudi
tamen ut sit . De illo autem quod senectus [illegible] video nihil minus quam minima . ut quod [illegible]
sunt vita . cum a sole depressum est . aut [illegible] propria [illegible]
in aliqua voluntate non dicta libidine . Sed tamen [illegible] nulla re a me offenderis
et amicus . et cum adhibitum [illegible] forma a nobilis . Ut cum olim arbitrabar
esse amicum [illegible] opera aut in [illegible] libertatis . sic ea nunc [illegible]
quod offendat aut illius [illegible] quod ab eo delegerit [illegible]
velim sed nullum acute aut facete dictorum [illegible] fama [illegible]
erit abundans . quod sed possem non recusare . Sed tamen ipse [illegible]
[illegible] et [illegible] quod [illegible] facile [illegible]
[illegible] plane non [illegible] civitatis [illegible] spectatorum et
[illegible] sic audio Cesare cum [illegible] conferret
Si quis [illegible] ad cum [illegible] quod non sit [illegible] quod [illegible]
[illegible] aut in forma [illegible]
[illegible] illius [illegible]
[illegible] ad [illegible] artis [illegible]
[illegible] sic fit ut si quis [illegible] audiat non audiendum [illegible]
[illegible] locis [illegible] Sed quod in media
aut quod [illegible] | [illegible] sic [illegible] philosophis placuisse [illegible]
quod [illegible] in culpa [illegible]
[illegible] duplicem [illegible] quod [illegible]
fortis esse ad [illegible] non putavimus

Ergo si offero tibi munus non sum respondendi [illegible] qui scribere [illegible] qui tenue
dicam quam potueris. Ad quod peto a te sapientis. Certa non quod [illegible] me decepisse di-
cat. Aut quod ulterius ampliat aut quam fidem meam confirmat. [illegible] quod me ap-
prehendere valeat et affirmat [illegible] non posse. Ista sunt [illegible] et conpositore superiore [illegible]
et potius tempus mediocria [illegible] Sicut illam dum plenitudinem [illegible] non
[illegible] ad media sed ad extrema [illegible] existimo [illegible] et [illegible]. Ab
ano [illegible] a [illegible] [illegible] oportere. Et [illegible] pro [illegible]
[illegible] quemadmodum sapientissimi [illegible] valent vel [illegible]
[illegible] in [illegible] fuit [illegible] libri, ergo [illegible]
non [illegible] meum statum [illegible] [illegible]
dignitate mea [illegible] ad [illegible] [illegible]
ut [illegible] non [illegible] solebat [illegible] sed ut [illegible]
[illegible] quod te [illegible] populum qui [illegible] qui [illegible]
facultate [illegible] ista [illegible] antea nec [illegible] [illegible] ergo et de
libella [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] te audisse
[illegible] ad nos [illegible] illorum veritate, te aut quod [illegible] bona copia [illegible]
[illegible] nihil [illegible] [illegible] [illegible] te [illegible]
[illegible] tamen ego [illegible] [illegible], non [illegible] ut [illegible] [illegible]
[illegible] te [illegible] potes [illegible] et [illegible] plaga ab [illegible]
[illegible] a [illegible], nec in [illegible] [illegible] ut [illegible] fiat [illegible]
[illegible] sit et [illegible] te [illegible] [illegible] tempus fiat
[illegible] non. Qui [illegible] me ad [illegible] tue [illegible] referam ad
quod, nolo enim videre [illegible] quod audeat ista [illegible] apponere, aut [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] non [illegible] [illegible]
[illegible], fama quod te de mea nova [illegible] [illegible]
[illegible] quod [illegible] [illegible] [illegible] quod totam [illegible] [illegible]
[illegible] olei [illegible] [illegible] quod hec loquitur [illegible]
[illegible] te non nolo [illegible] [illegible] ad [illegible]
reddi, ergo tibi [illegible] [illegible] balneum [illegible] [illegible]
[illegible] illa [illegible] de villa [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] peto me [illegible] [illegible] [illegible]

abore Samiorum parum

Cicero Papirio S. d. Cum essem otiosus in Tusculano propterea quod 18.
discipulos obviam miseram ut eos mihi quam maxime conciliarent Galliae fa-
miliari tuo, accepi tuas litteras plenissimas suavitatis, ex quibus intellexi pro-
bari tibi meum consilium, quod, ut Dionysius tyrannus cum Syracusis pulsus esset Co-
rinthi dicitur ludum aperuisse, sic ego sublatis iudiciis amisso regno
forensi ludum quasi habere coeperim. Quid quaeris? me quoque delectat consilium; multa
enim consequor: primum id quod maxime nunc opus est, munio me ad haec
tempora. Id cuiusmodi sit nescio; tantum video nullius adhuc consilium me huic an-
teponere, nisi forte mori melius fuit. In lectulo, fateor, sed non accidit; in
acie non fui. Ceteri quidem, Pompeius, Lentulus tuus, Scipio, Afranius, foede
perierunt; at Cato praeclare. Iam istuc quidem cui volet licebit. Demus modo
operam ne tam necesse nobis sit quam illi fuit, id quod agimus. Ergo hoc primum. Sequitur
illud: ipse melior fio, primum valetudine, quam intermissis exercitationibus
amiseram; deinde ipsa illa, si qua fuit in me facultas orationis, nisi me ad has
exercitationes rettulissem, omnino exaruisset. Extremum illud est, quod tu nescio
an primum putes: plures iam pavones confeci quam tu pullos columbinos.
Tu istic te Hateriano iure delectaris, ego me hic Hirtiano. Veni igitur
si vir es et disce.
Quas quaeris, etsi sus Minervam, docere videar; sed quo modo video
si aestimationes tuas vendere non potes neque ollam denariorum implere,
Romam tibi remigrandum est. Satius est hic cruditate quam istic fame. Video
te bona perdidisse; spero idem istuc familiares tuos. Actum igitur de te est,
nisi provides. Potes mulo isto quem tibi reliquum dicis esse, quoniam can-
therium comedisti, Romam pervehi. Sella tibi erit in ludo tamquam hypodidascalo
proxima; eam pulvinus sequetur.

Cicero Papirio S. d. Non tu homo ridiculus es, qui cum Balbus 17.
noster apud te fuerit, ex me quaeras quid de istis municipiis et agris
futurum putem? quasi aut ego quicquam sciam quod iste nesciat, aut si quid ali-
quando sciam, non ex isto soleam scire. Immo vero, si me amas, tu fac ut sciam
quid de nobis futurum sit. Habuisti enim in tua potestate ex quo sobrio vel

vel certe ex ebrio scire posses. Sed ego ista mi Pete non quero; primum quod de
lucro prope iam quadriennium vivimus, si aut lucrum est aut hec vita superstitem
rei publice vivere. Deinde quod scire michi videor quid futurum sit. Fiet enim
quodcumque volent illi qui valebunt. Valebunt autem semper arma. Satis igitur
nobis esse debet quicquid conceditur. Hoc si quis pati non potuit, mori debuit.
Veientem quidem agrum et Capenatem metiuntur. Hoc non longe abest
a Tusculano. Nichil tamen timeo. Fruor dum licet; opto ut semper liceat. Si id minus contigerit,
tamen quoniam ego vir fortis idemque philosophus vivere pulcherrimum duxi, non
possum eum non diligere cuius beneficio id consecutus sum. Qui si cupiat esse
rem publicam qualem fortasse et ille vult et omnes optare debemus, quid faciat tamen
non habet; ita se cum multis colligavit. Sed longius progredior; scribo enim
ad te. Hoc tamen scito, non me, qui consiliis non intersum, sed ne ipsum quidem
principem scire quid futurum sit. Nos enim illi servimus, ipse temporibus; ita nec
ille quid tempora postulatura sint, nec nos quid ille cogitet scire possumus.
Hec tibi antea non rescripsi, non quo cessator esse solerem, presertim in
litteris, sed cum explorati nichil haberem, nec tibi sollicitudinem ex dubitatione mea nec
spem ex affirmatione afferre volui. Illud tamen ascribam, quod est verissimum, me
his temporibus adhuc de isto periculo nichil audisse. Tu tamen pro tua sapientia
debebis optare optima, cogitare difficillima, ferre quecumque erunt.

19. Cicero L. Papirio Peto S. D. Tamen a malitia non discedis? te-
nuiculo apparatu significas Balbum fuisse contentum. Hoc videris
dicere, cum reges tam sint continentes, multo magis consulares esse oportere.
Nescis me ab illo omnia expiscatum. Recta enim a porta domum meam venis-
se. Hoc admiror quod non tuam potius, sed illud quod non ad suam. Ego
autem tribus primis verbis: Quid noster Petus? At ille adiurans nusquam se umquam
libentius. Hoc si verbis assecutus es, aures ad te afferam
non minus elegantes; sin autem opsonio, peto a te ne pluris esse
balbos quam disertos putes. Me cotidie aliud ex alio impedit.
Sed si me expediero, ut in ista loca venire possim, non committam
ut te sero a me certiorem factum putes.

20. Cicero S. D. Peto. Dupliciter delectatus sum tuis litteris

et quod ipse cepi. et quod te intelligere iam posse videamus aut a te ut Georgius [illegible]
[illegible] magis ornatum [illegible] modeste tibi. illud doleo quod ista loca ra-
rius cum [illegible] constituerim non potuisse / habuisses enim non hospite sed [illegible]
[illegible]. ad quod cum [illegible] cum quod tu es [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] ad domum affero itaque [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
illa [illegible] quod solebas [illegible] laude o hora [illegible] o hospite non [illegible]
abierunt Nam [illegible] de [illegible] p. [illegible] cogitatorum de dicenda [illegible]
[illegible] [illegible] abierimus. [illegible] nos ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
ad hanc insolentiam [illegible] illam tuam lauturam [illegible] dico [illegible] [illegible] [illegible] et si
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Provide te [illegible] [illegible] hora et [illegible] tibi [illegible]
est. et qui ea aliqua intelligat. [illegible]
Ante horas [illegible] quam insolentes sint / dedisse tibi [illegible] [illegible] et
[illegible]. [illegible] tui. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]
[illegible] tuum et [illegible] [illegible] [illegible] horas [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. Sed video audaciam etiam [illegible] [illegible] dedi sine ratione. [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] nihil potuit [illegible]. hec [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] domini et bonos viros [illegible] [illegible] [illegible].
et hec [illegible] [illegible] / quod me [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut scribo aut lego. [illegible]
etiam qui me audiunt quod [illegible] hora / quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] corpori [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] et [illegible] [illegible]
illa [illegible] [illegible] [illegible]. Sed [illegible] si me amas [illegible] [illegible] / [illegible]
te [illegible] bona tua [illegible]. [illegible] [illegible] tibi me [illegible] [illegible] [illegible].
At in [illegible] [illegible] tibi [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]. tu [illegible] [illegible] [illegible] non [illegible]. non
[illegible] tu [illegible] me [illegible] [illegible]. [illegible] tibi nihil opus est
illud a [illegible] sed [illegible] [illegible]
[illegible] tu quod tibi ego [illegible] [illegible] [illegible] non me [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] / quod [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible] aut [illegible]
[illegible] ipsa [illegible] non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et
[illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] aut [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] non

[illegible] dedit sine ratione

quotidianis verbis texere solemus. Sed tamen quid tibi venit in mentem negare
Papirium quemquam umquam nisi plebeium fuisse. Fuerunt enim patricii minorum
gentium quorum princeps L. Papirius Mugillanus qui censor cum L. Sempronio
et Atratino fuit, cum ante consul cum eodem fuisset annis post Romam con-
ditam CCCXII. Sed tum Papisii dicebamini. Post hunc XIII fuerunt sella
curuli ante L. Papirium Crassum qui primum Papisius est vocari desitus.
Is dictator cum L. Papirio Cursore magistro equitum factus est annis post Roma
conditam CCCCXV et quadriennio post consul cum K. Duillio. Hunc secutus est
Cursor homo valde honoratus. Deinde L. Masso aedilicius. Inde multi
Massones quorum quidem tu omnium patriciorum imagines habeas volo. Deinde
Carbones et Turdi insequuntur. Hi plebeii fuerunt quos contemnas censeo.
Nam praeter hunc C. Carbonem quem Damasippus occidit civis e re publica
Carbonum nemo fuit. Cognovimus Cn. Carbonem et eius fratrem scurram. Quid
his improbius. De hoc amico meo Rubriae filio nihil dico. Tres illi
fratres fuerunt C. Cn. M. Carbones. M. P. Flacco accusante condemnatus mag-
nus ex Sicilia. Flavio accusante Lucio Crasso cantharidas sumpsisse
dicitur. Is et tribunus pl. seditiosus et P. Africano vim attulisse existi-
matus est. Hoc vero qui Lilybaei a Pompeio nostro est interfectus improbior
nemo meo iudicio fuit. Iam pater eius accusatus a M. Antonio sutorio
atramento absolutus putatur. Quare ad patres censeo revertare. Ple-
beii quam fuerint importuni vides. Cicero Peto. S.

22. Amo verecundiam vel potius libertatem loquendi. Atqui hoc Zenoni placuit
homini mehercule acuto, etsi Academiae nostrae cum
eo magna rixa est. Sed ut dico placet Stoicis suo quamque rem nomine ap-
pellare. Sic enim disserunt nihil esse obscenum nihil turpe dictu. Nam si
quod sit in obscenitate flagitium id aut in re esse aut in verbo nihil
esse tertium. In re non est. Itaque non modo in comoediis res ipsa narratur
ut ille in Demiurgo modo forte nosti canticum meministi Roscium ita me destituit
nudum totus est sermo verbis tectus re impudentior. Sed etiam in tragoediis.
Quid est enim illud quae mulier una quid inquam usurpat duplex cubile
quid huius ferei hic cubile inire est ausus. Quid est [illegible]

quondam invitam per vim violat. Iuppiter; bene violat atque idem significat sed alterum nemo
tulisset. Vides igitur cum eadem res sit quia verba non sint nihil videri turpe.
Ergo in re non est, multo minus in verbis. Si enim quod verbo significatur id turpe non est
verbum quod significat turpe esse non potest. Anum appellas alieno nomine cur non
suo potius? Si turpe est ne alieno quidem, si non est suo potius. Caudam penem
antiqui vocabant ex quo est propter similitudinem penicillus, at hodie est in
obscenis. At vero Piso ille Frugi in annalibus suis queritur adulescentes peni
deditos esse. Quod tu in epistola appellas suo nomine ille tectius penem. Sed quia multi
factum est tam obscenum quam id verbum quo tu usus es. Quid quod vulgo dicitur
cum nos te voluimus convenire num obscenum est? Memini in senatu disertum consularem
ita eloqui: hanc culpam maiorem an illam dicam? Potuit obscenius? Non inquis,
non enim ita sensit. Non ergo in verbo est; docui autem in re non esse; nusquam igitur
est. Liberis dare operam quam honeste dicitur; etiam patres rogant filios.
Eius operae nomen non audent dicere. Socratem fidibus docuit nobilissimus
fidicen. Is Connus vocatus est. Num id obscenum putas? Cum loquimur
terni nihil flagitii dicimus; at cum bini obscenum est. Grecis quidem inquies. Nihil
est ergo in verbo quoniam et ego grece scio et tamen tibi dico bini, idque tu facis
quasi ego grece non latine dixerim. Ruta et menta recte utrumque. Volo mente
pupillam ita appellare, et rutulam non licet. Bellam tectoriolam. Dic ergo etiam
pavimentum isto modo: non potes. Vides igitur nihil esse nisi ineptias. Turpitudinem
nec in verbo esse nec in re, itaque nusquam esse. Igitur in verbis honestis obscena
ponimus. Quid enim non honestum verbum est divisio? At inest obscenum cui respon-
det intercapedo. Num ergo obscena sunt? Nos autem ridicule: si dicimus ille
patrem strangulavit honorem non praefamur; si de Aurelia aliquid aut
Lollia honos praefandus est. Et quidem iam etiam non obscena verba pro obscenis sunt.
Battuit inquit impudenter, ~~depsit~~ depsit multo impudentius. Atqui neutrum est obsce-
num. Stultorum plena sunt. Testes verbum honestissimum in iudicio, alio loco non
nimis. At honesti ~~colei lanuvini~~, Cliternini non honesti.
Quid ipsa res modo honesta modo turpis: suppedit, flagitium est; iam erit nudus
in balneo, non reprehendes. Habes scholam stoicam.
Quam multa ex uno verbo tuo. Te adversus

opere

me omnia audire istuc. Ergo homo a Formiano sic cum Asiniano. Platonis ...
...dia. itaque tertiis litteris ad te scripsi qui aptissime agunt statim. Gallis ex ...
... aiunt. cum ... ac ... esse opere. Honor et ... tibi ...
tu me diliges et valebis. / Sed ad Petrum ... [illegible]

23. Etsi veni ... ad te Ferrariam, sed cum iter ... te paulo ante viderem
Ut ... reparem. cum ... in silva gallinaria obviam occurrisset
quidam qui ... dixit te in lecto esse atque ex pedibus laborares. Tuli plus
moleste ut debui. Sed tamen constitui ad te venire cras et videre te et consolari
et ... non enim arbitror ... et theatrum habere. Expecta
igitur hospitem cum animo ... tuis ... Sed ad Petrum

24. Usque ... tuae. De quo etiam ... ad me scribis admoni-
tum ... possem ... ab eo litteras ... te ... vi-
dere ... laborare. Cum non et ex tuis litteris et ex illis ad omnes missis
intellexi et audivi magnae ... salute ... fuisse. Non possum
et non amicus esse. Neque solum tua commendatione qui apud me ...
valet plurimum sed ... ac iudicio meo. Volo enim te scire me pro te
... sollicitudinis et timoris et diligentiae fuisse. ...
... litteris ... fuit ... nostra ... et ... et
... quam te ... et quod ... tuis
molestiis ... nihil aliud ... nisi me ... quod
quod ego non ... nisi a te admonitus essem.
Quocirca iste tuus amicus apud me ... commendatione ... una
... ad ... agnosces. Sed hoc
... te ad ... molestissime fero. Magna enim te de-
lectatione et voluptate ... Deinde ... (... enim ...)
... quod ... solebas ... et oblivisci ...
... Nam ... quos ... non ... probabas. ...
me te factum ... et ... demonstrasse
et ... magnum ... rei quae
demonstrabat nisi ad ... tamen ... flavit
... hoc tempore ... forte tu ... non ...

Invitatio ... ad ... Laudatio ...

Invitatio ... ad ... et voluptatem ...

Sed me hercule mi pete extra iocum moneo te quod pertinere ad beate vivendum acco-
modatius nec ad voluptatem refero sed ad comunitatem vite atque victus
remissionemque animorum que maxime sermone efficitur familiari qui est in conviviis dul-
cissimus. Ut sapientius nostri quam greci: illi Symposia et Syndipnia id est compotationes al Syndipnia
aut concenationes, nos convivia quod tum maxime simul vivitur. Vides ut te philosophando
revocare coner ad cenas. cura ut valeas. id foris cenitando maxime
consequere. Sed cave si me amas existimes me quod iocosius scribam abie-
cisse curam rei publice. Sic tibi mi Pete persuade me dies et noctes
nihil aliud agere vel curare nisi ut mei cives salvi liberique sint.
Nullum locum pretermitto agendi monendi providendi. Hoc denique animo sum
ut si in hac cura atque administratione vita mihi ponenda sit preclare
mecum actum putem. Etiam atque etiam vale. Cicero ad Petum

Summum me ducem tue littere reddiderunt. plane nesciebam te 25.
tam peritum esse rei militaris. Pirri te libros et Cinee vi-
deo lectitasse. itaque obtemperare cogito preceptis tuis. hoc autem amplius
navicularum habere aliquid in hora maritima. Contra equitem parthum negant
ullam armaturam meliorem inveniri posse. Sed quid ludimus? nescis quo cum
imperatore tibi negotium sit. Peritiam quam contriveram legendo totam in hoc
imperio explicavi. Sed iocabimur alias coram et ut spero brevi tempore. Nunc
ades ad imperandum vel ad parendum potius. sic enim antiqui loquebantur. Cum Q.
fabio quem scire te arbitror mihi summus usus est et valde eum diligo
cum propter summam probitatem eius ac singularem modestiam tum quod in his contro-
versiis quas habeo cum tuis combibonibus epicureis optime opera eius uti soleo.
Is cum ad me Laodiceam venisset mecumque ego eum esse vellem repente per-
cussus est atrocissimis litteris in quibus scriptum erat fundum herculanensem
a Q. fabio fratre proscriptum esse qui fundus cum eo communis esset. Id Q. fabius
pergraviter tulit existimavitque fratrem suum hominem non sapientem impulsu i-
nimicorum suorum eo progressum esse. Nunc si me amas mi Pete negotium totum suscipe.
Molestia fabium libera. Auctoritate nobis opus est et consilio et etiam gratia. Noli
pati litigare fratres et iudiciis turpibus conflictari. Matonem et Pollionem
inimicos habet fabius. Quid multa? non me ~~tam~~ hercule tam perscribere

26.

possim / quam quantum mihi feceris. pro ortu fabium reddidit. id ille in te po-
stremum esse putat mihi persuadet. Vale. Petro. [illegible]

Cabrieria hora nona cum ad te literas [illegible] in Valle clausa

extremi. Dives vir. apud Volumnium [illegible] et quod

semper me delectat nostra Virgilius [illegible] tua [illegible]

[illegible] de virtute [illegible] eundem ego [illegible] te [illegible] quem [illegible] audis

Augustus. Exemerat [illegible] eundem [illegible] Domum [illegible] ad [illegible] Venusinus

[illegible] alium [illegible] consessor. haud possem [illegible]

[illegible] et non [illegible] sed [illegible]

[illegible] et si minus [illegible] in terra [illegible] te [illegible]

[illegible] cum [illegible] me domum [illegible] non [illegible]

[illegible] Eutrapelum [illegible] / in [illegible] Tum ille

fuit [illegible] omnia [illegible] obtinebat [illegible] me [illegible]

[illegible] ille [illegible]

non [illegible] obtentum [illegible] laudari [illegible] laude

[illegible] non [illegible] vides [illegible] nihil [illegible]

[illegible] Tum nunc [illegible] ubi [illegible]

[illegible] ut [illegible] et gemitum et in risus magnos [illegible]

[illegible] qui [illegible] ille [illegible] dixisset

[illegible] te [illegible] amore [illegible] Ille vero te putabat [illegible]

[illegible] ad te [illegible] ad te

tibi [illegible] quotidie [illegible] legeret aut scriberet [illegible]

amicus nihil tribuamus epulamur [illegible] non [illegible] legere [illegible]

[illegible] quia nihil [illegible] adventu [illegible] / non [illegible]

[illegible] accipies [illegible] Vale.

Liber nonus explicit.

Cicero salutem dicit Planco. Cum et affui proficiscens in Greciam et 1.
postea quam de medio cursu rei publice voce revocatus, numquam per M.
Anthonium quietus fui, cuius tanta est non insolentia. Nam id quidem
vulgare vicium est, sed immanitas non modo ut vocem sed ne vultum quidem liberum
possit ferre cuiusquam. Itaque mihi maxime cure est non de mea quidem
vita, cui satisfeci vel etate vel factis vel si quid etiam hoc ad rem pertinet
gloria. Sed me patria sollicitat in primisque, mi Plance, expectatio consulatus
tui, que ita longa est ut optandum sit ut possimus ad id tempus rei publice spiritum
ducere. Que potest enim spes esse in ea re publica in qua hominis impudentissimi atque
intemperantissimi armis oppressa sunt omnia, et in qua nec senatus nec populus vim
habet ullam, nec leges ulle sunt nec iudicia, nec omnino simulacrum aliquod ac
vestigium civitatis. Sed quoniam acta omnia mitti ad te arbitrabar, nihil erat
quod de singulis rebus scriberem. Illud autem erat amoris mei, quem a tua pu-
ericia susceptum non servavi solum sed etiam auxi, monere te atque hortari
ut in rem publicam omni cogitatione curaque incumberes. Que si ad tuum tempus perducitur,
facilis gubernatio est. Ut perducatur autem magne cum diligentie est
tum etiam fortune. Sed et te aliquanto ante, ut spero, habebimus, et
preterquam quod rei publice consulere debemus, tamen tue dignitati ita favemus ut o-
mne consilium, officium, laborem, operam, diligentiam ad amplitudinem tuam
conferamus. Ita facillime et rei publice, que mihi carissima est, et amicicie nostre, quam
sancte a nobis colendam puto, me intellego satisfacturum. Furnium nostrum
tanti a te fieri quantum ipsius humanitas et dignitas postulat nec miror
et gaudeo, teque hoc existimare volo: quicquid in eum iudicii officiique contu-
leris, id ita me accipere ut in me ipsum putem te contulisse.

Cicero S. D. Cn. Planco. Meum studium honori tuo pro 2.
necessitudine nostra non defuisset, si aut tuto in senatum aut
honeste venire potuissem. Sed nec sine periculo quisquam libere de re publica
sentiens versari potest in summa impunitate gladiorum, nec nostre dignitatis videtur
esse ibi sententiam de re publica dicere ubi me et melius et propius audiant
armati quam senatores. Quapropter in privatis rebus nullum neque officium neque studium
meum desiderabis, ne in publicis quidem, si quid erit in quo me interesse necesse sit

nisi decrevi ne cum periculo quidem meo dignitati tue. In his autem rebus que nihil omnino et ego absens confirmare possum: peto a te ut omnes vos habere velis et salutis et dignitatis mee.

3\. Cicero Planco salutem. Cum ipsum Furnium per se vidi libentissime tum hoc libentius quod illum audiens te videbar audire. Nam et in re militari virtutem et in administranda provincia iustitiam et in omni genere prudentiam tuam mihi exposuit. et preterea mihi non ignotam in consuetudine et familiaritate suavitatem tuam adiunxit. preterea erga se summam liberalitatem. que omnia mihi iocunda fuerunt. hoc extremum etiam gratum fuit. Ego Plance necessitudinem constitutam habui cum domo vestra. ante aliquanto quam tu natus es. amorem autem erga te ab ineunte pueritia tua confirmata iam etate familiaritatem cum studio meo tum iudicio tuo constitutam. His de causis mirabiliter faveo dignitati tue: quam tecum statuo habere communem. Omnia consecutus es virtute duce comitante fortuna. eaque es adeptus adolescens multis invidentibus quos ingenio industriaque fregisti. Nunc me amantissimum tui nemini concedentem qui tibi vetustate necessitudinis potior possit esse si audies: omnem tibi reliquam dignitatem ex optimo rei publice statu acquires. Scis profecto (nihil enim te fugere potuit) fuisse quoddam tempus cum homines existimarent te nimis servire temporibus. quod ego quoque existimarem te si ea que patiebare probare etiam arbitrarer. Sed cum intelligerem quid sentires te arbitrabar videre quid posses. Nunc alia ratio est omnium rerum tuum iudicium est idque liberum. Consul es designatus optima etate summa eloquentia maxima orbitate rei publice virorum talium. Incumbe per deos immortales in eam curam et cogitationem que tibi summam dignitatem et gloriam afferat. Unus autem est hoc presertim tempore per tot annos re publica divexata rei publice bene gerende cursus ad gloriam. Hec amore magis impulsus scribenda ad te putavi quam quo te arbitrarer monitis et preceptis egere. Sciebam enim ex eisdem te hec haurire fontibus ex quibus ipse hauseram. Quare modum faciam. Nunc tantum significandum putavi ut potius tibi amorem ostenderem meum quam ostentarem prudentiam. Interea que ad dignitatem tuam pertinere arbitrabor studiose diligenterque curabo.

o ñro

Rinucio Cardini salutem. Gratissime michi tue littere fuerunt quibus confirmare
firmiter te scripsisse accedunt. Ego autem pro tui temporis excusatione
affero: quod te confectum audieram nec multo ante redisse fore quod ex optata
tua congratulatione nullum cum in te officium me minime prestiti maxima culpa
videor posse preteriri in quo tuendo habeo causas plurimas vel patrie
[illegible] vel mee a prima observantie vel tui dilecti erga me mutui
amoris. Crede michi Cardo quod mea tua que patris etatis persuadet tibi te
tamen esse in quo credendo [illegible] preter[illegible] mi constituendi sanitate. Omnia ipse tua
gratia michi non magis quam ego ex mea [illegible] metior. Crede pro aut aliis
sermonibus tue admonitio tua me reprimere, aut si dubitationes [illegible] appellare
possent ut id sequeretur, quod tu optimum putares. Nunc vero quid est quod me
in alia parte [illegible] possit, quamque in me bona sit. aut fortune [illegible] [illegible]
aut meo labore parta: cum si a te egregie amoris [illegible] sit estimatio in ri-
[illegible] indicio tanta sit. ut per bonam famam nichil deperdere videatur.
Crede hoc unum tibi persuade: quantum verbis erit. gratia gaudere. ante
morte [illegible]: hoc est rei p. [illegible] [illegible] [illegible] in sensibus tuis
[illegible] facultatis optabilis in [illegible] potius tamen erit. Unumque a tuis [illegible]
discrepare. me mirum quod [illegible] ut [illegible] fore meum [illegible] me reprehendere
posse. Unum in [illegible] omnium rerum quod in Gallia [illegible]: qui in [illegible]
[illegible] ianuario [illegible], ut [illegible] maximam hoc sollicitudine [illegible]
quam sustinebo [illegible] aliam [illegible] agetis [illegible] mala [illegible] preter [illegible]
[illegible] si gaudere ut ipse [illegible] successerit [illegible] et tibi cui maxime
[illegible] omnibus viris bonis [illegible]. Valeas me quam mutuo diligas.

Iacobo Angeli Salutem. Unam a te accepi litteras cum exemplo 5.
quod [illegible] argumento [illegible] fuit diligentie tue. Intellexi enim te
laborare ut ad me [illegible] litteras [illegible] ex quibus cepi fructum
duplicem, [illegible] [illegible] difficile ad [illegible] amorem tuum erga me
tum an [illegible] in re p. plus [illegible] putare. Est enim caritas
patrie magna [illegible] maxima, sed [illegible] voluntatis quam [illegible] plures
[illegible] hoc [illegible] commoratio patrie [illegible] [illegible] quam eius
quod erga me [illegible] [illegible] [illegible] quam [illegible] ad [illegible] [illegible] [illegible]

incredibilem in letitiam attulerunt. Rursus declaratio animi tui quem haberes de re publica
quemque habiturus esses mihi erat iucundissima, eoque maior erat hec letitia
quod ad illa superiora accedebat. Itaque te non hortor solum, mi Plance, sed
plane etiam oro, quod feci hiis litteris quibus tibi transmisi, ut cum omni
animo toto omnique cum impetu in rem publicam incumbas. Nihil est quod tibi maiorem
fructum glorieque afferre possit, nec quicquam ex omnibus rebus humanis est preclarius
aut prestantius quam de re publica bene mereri. Adhuc enim, patitur tua summa
humanitas et sapientia me quod sentiam libere dicere, fortuna suffragante videris
res maximas consecutus, quod quamquam sine virtute non potuisses, tamen ex maxima
parte ea que es adeptus fortune temporibusque attribuuntur. His temporibus difficillimis
rei publice quicquid subveneris, id erit totum tuum et proprium. Incredibile est omnium
civium latronibus exceptis odium in Anthonium, magna spes in te et in
tuo exercitu, magna expectatio. Cuius, per deos, gratie glorieque cave tempus
amittas. Sic moneo ut filium, sic faveo ut mihi, sic hortor ut et pro
patria et amicissimum. Vale

6. Cicero Planco. Salutem. Que locutus est Furnius
noster de animo tuo in re publica, ea gratissima fuerunt senatui, populoque Romano
probatissima. Que autem recitate littere sunt in senatu nequaquam consentire cum Furnii
oratione vise sunt. Pacis enim auctor eras cum collega tuus vir clarissimus a fedissimis
latronibus obsideretur, qui aut positis armis pacem petere debent, aut si pugnantes
eam postulant, victoria pax non pactione parienda est. Sed de pace littere vel Lepidi
vel tue quam in partem accepte sint ex viro optimo fratre tuo et ex C. Furnio
poteris cognoscere. Me autem impulit tui caritas ut quamquam nec tibi ipsi consilium deesset
et fratris Furniique benivolentia, fidelitas, prudentia tibi presto esset, vellem
tamen pro plurimis nostris necessitudinibus preceptum aliquod a te pervenire.
Crede igitur mihi, Plance, omnes quos adhuc dignitatis gradus consecutus sis (es
autem adeptus amplissimos) eos honorum vocabula habituros non dignitatis insignia nisi
te cum libertate populi Romani et cum senatus auctoritate coniunxeris. Seiunge
te, queso, aliquando ab hiis cum quibus te non tuum iudicium sed temporum vincula coniunxerunt.
Complures in perturbatione rei publice consules dicti, quorum nemo consularis habitus
nisi qui animo extitit in rem publicam consulari. Talem te esse oportet primum

ab [illegible] omnium tui dissimilium serenitate distinguas. Deum et honestati bonis
quam omnibus. antequam principe dum habeas probatis. Postremo cetera pace de indirectis
non in annis postis. sed in animum amoris et fraternitatis motu. Hec per agens
et formes [illegible] non modo grates et gratulans. sed etiam magnus grates et gratulatorias
personaliter tua in istis amplissimis nobis non modo dignitas nulla erit. sed etiam summa
deformitas. Ut [illegible] [illegible] semper paulo [illegible]. quod tu in [illegible]
ea [illegible] te dignum et veram [illegible] cognosceres. Datum xxij aprilis 7. ut quod non fiat aut non fiat

Iacobus [illegible] [illegible] Philippo [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible]

Cum [illegible] reddere [illegible] tuo magis [illegible] ora me rei
per [illegible]. quod [illegible] [illegible] [illegible]. et [illegible] tibi [illegible]
non [illegible] eum a te [illegible] quam dilexi semper malui. [illegible] te magis in ista
[illegible] mihi [illegible] quam [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] volui. sed [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] tamen
[illegible] [illegible] ad [illegible] meum ipsum ad te [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] valde [illegible]. [illegible] alii omni-
[illegible] [illegible] laudis [illegible]. sed [illegible] in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ut dig-
[illegible] [illegible] et [illegible] meo [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] me [illegible] per fortuna
non [illegible] me [illegible]. [illegible] magno [illegible] [illegible]. per [illegible] [illegible]. et [illegible]
[illegible] honoris et in posterorum memoria [illegible]. A te [illegible] ut [illegible] mee
[illegible] et [illegible] [illegible] ad laudem me [illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible]
[illegible] [illegible] non [illegible] [illegible] te quam [illegible] [illegible] in [illegible]. [illegible] [illegible]
me quam [illegible] diligas

Iacobus [illegible] [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 8.
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. per. de
[illegible] voluntate [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] me [illegible] [illegible] [illegible]
quam [illegible] [illegible]. [illegible] ulli [illegible]. non [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]. sed [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] me [illegible] in tanta [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] voluntate [illegible] quam honores
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] in [illegible] [illegible] fortuna me
[illegible]. ut [illegible] [illegible] magna in [illegible] [illegible] [illegible]

opponere / aut si in vo[stris] mihi temporis isse malueris occasiones ad congratulandum habeam
expeditius iter vobis salutis, quam tue laudis ve mali. Nam ut quod in ea
fortuna q[ue] mea e[st] et ab ea vita / quam in me[a] gerim[us] honestius arbitror et tu ea
spe quam in manibus habeo. aut sordidum quod pestis / aut pernosum decepisse pot[est] /
si aliquantum nobis temporis et magni laboris et multo inpense opus fuit ut q[ui]
ve[stre] p[aternitatis] bonis quam omnibus pollicemur exitum prestaremus / ut ad auxilium prece mihi cum
bona voluntate sed cum fere[n]tibus accedemus Confirmandus erat exercitus nobis
magnus sepe cum irruptis soliditatis. ut ab ve[stre] p[aternitatis] precis mandata / quam ab vobis ista
fecerat Confirmande complures civitates q[ue] superiore anno longis ... con-
tra predictos ... erant obligate. ut et illa vana putarent et eadem
a multis amicis concepta existimarent Alterorum etiam voluntates reliquie
qui finitimis ... que perfuerunt. ut precis cum pluribus societate
defenderemus libertatis ... q[uod] cum paucioribus funesta orbi terre victoria
pateret Accurrendum est nos metipsi ... exercitu Anglicis quam multipli-
tatis. ut cum perferimus ... etiam apte tum etiam ... quibusdam sti ... q[ui]
defensum ... / non esset periculosum ... distribuor. multa mea et
ad effectum horum complexorum ... et plage ... / et ... tum dolorem
q[ui] primatum demittans boni ... ipatu quod periculosa erat ex tam colligere
videbam ... noie et ... legato viro forti atque strenuo ...
... quod ... mandata dedimus. ut ... ad vos ... et
nos armari ... propius. ... intelligi pot[est] ve[stre] p[aternitatis] ... defende-
iam ... apud nos ... Nunc ... benignitate ab ... ve
... / non solum bene ... de nobis ... sed ... veloratum invitare
volumus / ... habeo ... sub ... fide ... quod ve[stre] p[aternitatis] ...
... et ... liberalitate nobis ... contra omnium civitatum ...
... / ... ad officia civitate / ... Anglicorum quam tantas
copias / ... ad defendendum ... salutem libertate quam ... possit
... in ... ... vel ... vel ... noret / ...
vel tradere exercitum / Anglica / ... vel omni impetu belle in me
... non ... aut ... patrie salutem aut p[er]i-
culum possim mereri / hec si iam ... tranquillo quam statu civitatis

pollicetur.

polliceor in dando mee laudis rei p. quomodo letabor Cum ad societatem
itaque primorum et maximorum consulorum accedam, epistola vero equitis iudicibus ab obtrec-
tatorum invidorum defendenda quomodo apud quos ipsi fruuntur multorum meorum in rei
p. sollempnitate factis magnis et paternis. Eos vero qui mea auctoritate et intro multis
curis servitus nec ulla spe decepti nec ullo metu terreri potuerint, ut com-
mendatos vestris litteris contendam videtur. P. C.

Nihil mihi est gratius, aut de rebus de me scriptis scripsisse letor. etc. 9.
hec magis habes testimonium amoris mei, quo scriptis scripsisse
letor multiplicibus tibi ceteris epistola mea volui esse nota. Iudicis vero amicorum
meorum sunt amplioris pendere te puto. Confirmari magis tempore quod ad me
attinet nunc Curio ita ab omnibus sperat rei p. me admirate liberum sperat
honores primaque vera scripsisse esse tua mobilitate. ut scias huius
nihil de meo studio esse causa cum scivisse. Magis in multitudine opti-
morum civium spectatum mei fuit singularis et opera propria. nisi ad meam
dignitatem accede volo sufficit esse vim Campisto aut nihil in quo
spe propriis et opibus et in moderatione te facile parere esse, nihil aut pro
aut excipere, a propria cum tribuere potest videre Curiam ad quam tibi omnis cho-
dam tibi magis utriusque vero esse nulle vera bono esse permis-
isse si lepido non impediatur celeritate satisfacia, si aut ratione meo se
opposuerit ad te epistolam capiam copiosius adducto et amico et opere et fidelitate
sumpsisse. De ut dilectus me sibi mutuo me futuri scis nescio.
Te si satis esse firmo meo conversa quod tua voluntas, quod epistolam
De re p. cet. te tuis litteris lectis legatis de toto scripsi tuo inde 10.
tam Cicero esse in meo epistola omnis factus rei p. disputat. eadem quod cum hoc
legis, tu deum arbitrabar. Fortis ipsa fama quod de tua voluntate probaret mag-
nam ob laudem gesserunt. Itaque verum sibi epistolam habuisse declaratum est a senatu
p. tuis magnis honoribus, que semper est conatus et apparatus tuis, tum vero non
me peregisse te si in mentem esse etiam nunc meo iudicio fuit. Is cum dixisset
honos nisi vendi solet, cum non esset spem feci bonos. Scripsi magis amicitia
clarus viris deserit et datur Cicero sic meo atque rei p. in quo honos clarior possit
dabo nisi rei amplissimis honoribus habundabis. Si aut quod facere potest appellari

honores non mutantur ad tempus sed tua ... Clara obire mi placeat in-
cultu toto tempore ad laudem. Scilicet ... colligere omnium generum ...
et incredibile apparatum adiuncta ... morum ... adventus dignus sanctitate ...
in rebus tibi accessimus fidelissimum quod cognosces ad eas omnes quibus ... me
nos amore communi ... offerens vetustate ... caritas accepit. ea quod
efficit ut tecum vitam ... in ... Apostolus. Vale.

41.

Nicolaus planus Ciceroni ... Immortales ago tibi gratias agam-
que dum vivam. Nam relationem me afferre non possum. Tantis
enim tuis officiis non videbatur respondere posse nisi solo ... in ...
descripsisse quod ... tua ... est ut me ... gratiam cum
modicam tenebo ... filii tui dignitate ... amabilis ... nihil
facere potuissem ... tuae ... cum ... ad tempus ...
quod amicorum ... assidua et ... de me ... cum ob-
... notissima ... non mediocre adhibuerit ... ut ...
me dignum ... laudibus ... amicitia tua amore ...
... tuum animus ... et ... in ... rebus quod
cognoscis defendere ac suscipere. Cum ... transcripsisse ...
quod in rebus ... quemadmodum ... dixit ...
de ... facto ... et ... libertate audivi ...
nullum aliud ... Anthonium reliquias ... erant ... et ...
duas ... lapide ... altare ... quod quidam ...
... Anthonio fuit ... in
Alobrogibus ... ut ... Patris ... movet ...
... Anthonius ... videor ... me ... esse
... vitam ... lapide ...
... addere ... lapso ... opera
... cum reliquiis ... ad ... videtur ... dedit ... tibi
opera ... me ... tractatus ...
quod nobis ... opinatur ... spondeo ... nullum
... nulla ... in ... solitudine
esse ... me ... me ... parte ... vobis ... eadem

per alobrogos intelligitur delphinatum et sanbaudiam

Ideo quidem ego optarem ut etiam Lepidum ad hoc [illegible] potestate
omnia que ei obligata [illegible] pellicerer, si [illegible] reparare vellet. [illegible] har-
te admirabilis [illegible] fratre meo Lateranense et fratre meo isto [illegible]
expediret [illegible] quo magis [illegible] palente [illegible] -
tissimo gratiam / [illegible] maxime [illegible] et
maior fortasse [illegible] gloria [illegible] satisfactionem. Fac valeas meque multo
diligas. Vale.

Iacobo [illegible] magne grande 12.
[illegible] te [illegible] operis [illegible]
[illegible] ita te [illegible] ut magna [illegible]
in [illegible] tua dignitatis [illegible] et [illegible] futuram amplissimam
[illegible] tuas [illegible]
[illegible] veritatis [illegible] tuorum [illegible]
[illegible] / [illegible] novum
[illegible] et te [illegible] et tuarum litterarum ad [illegible] me misisse [illegible]
et habere a [illegible] meo [illegible]
[illegible] de tua voluntate dubitassem [illegible]
possem [illegible] / Itaque [illegible] ad [illegible]
[illegible] tuas litteras [illegible] reddidisti [illegible]
[illegible] Cum [illegible] optimorum
[illegible] de domo [illegible] voluptatis [illegible]
[illegible] ad me [illegible] / At ego ei tuas litteras [illegible]
[illegible] ad me [illegible]
a te [illegible] Paulo post [illegible] litteras
legendas dedit [illegible] / [illegible]
ut statim ad [illegible] litteras [illegible] ab-
[illegible] maiore [illegible] fra-
[illegible] atque [illegible] tuarum litterarum [illegible]
oblata [illegible] admonitu [illegible] satis [illegible]
[illegible] dedisse [illegible] a [illegible] collegio [illegible] / Itaque [illegible] oblata
[illegible] magis [illegible] tua dignitate [illegible]

Sub finem quam esset gratia effecisset de scriptura summa gratulatione frequens cum
tamen senatus reliqui, et in omni alia disceptatione, mirificeque summa qua solita gratulatione
erat ut frequens assentiretur. Servilius rogatus sententiam. P. Titius intercessit;
res in posterum dilata. Venit paratus Servilius, Iovem ipsum iniuria Iovis, cum in
templo res agebatur. Illum quemadmodum fregerim, quanta contentione Titium intercessorem
abiecerim, ex aliorum te litteris malo cognoscere. Unum hoc ex meis: senatus gravior,
constantior, amicior tuis laudibus esse non potuit quam tum fuit, nec vero se-
natus amicior quam cuncta civitas. Mirabiliter enim populus romanus universus et omnium generum
ordinumque consensus ad liberandam rem publicam conspiravit. Perge igitur ut facis,
et tuum nomen quod tibi commenda immortalitati; haec quae habent speciem
gloriae collecta inanibus splendoris insignibus contemne, brevia, fucata atque
caduca existima. Verum decus in virtute positum est, quae maxime illustratur mag-
nis in rem publicam meritis. Eam facultatem habes maximam, quam quoniam complexus
es, tene; perfice ut ne minus res publica tibi quam tu rei publicae debeas. Me tuae
dignitatis non modo fautorem, sed etiam amplificatorem cognosces. Id
cum rei publicae, quae mihi est mea vita carior, tum nostrae necessitudini debere me
arbitror. Atque in his curis quas contuli ad dignitatem tuam cepi magnam
voluptatem, quod bene cognitam mihi T. Munatii prudentiam et fidem
magis etiam perspexi in eius incredibili erga te benivolentia et diligen-
tia. xij. kl. Aprilis

13. Cicero S. D. L. Planco. Ut primum potestas data est augende dig-
nitatis tue, nihil pretermisi in te ornando quod positum esset aut in premio
virtutis aut in honore verborum. Sed ex ipso consulto senatus potes cognoscere.
Ita enim perscriptum est ut a me de scripto sententia dicta est, quam senatus frequens secutus
est studio summo magnoque consensu. Ego quamquam ex tuis litteris quas mihi misisti
perspexeram te magis iudicio bonorum quam insignibus gloriae delectari, tamen con-
siderandum nobis existimavi, etsi tu nihil postulares, quantum tibi a re publica
deberetur. Tu contexes extrema cum primis. Qui enim M. Antonium oppresserit, is
bellum confecerit. Itaque Homerus non Aiacem nec Achillem, sed Ulixem
appellavit [ptolipornon]. Vale.

gr. 14. Cicero S. D. L. Planco. O gratam famam biduo ante victoriam

[illegible] de [illegible]

de suspicione tua, de studio, de alacritate, de copiis atque de hostibus [illegible]
[illegible] omnia in te est. Progressus enim ex [illegible] Antonius dicitur notissimis La-
[illegible] ducibus. Est autem [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] depellere. Et
quod sperabam in tuis litteris, idque in multis [illegible] [illegible] Lepido, rei publicae
adiumentum fore, et rei publicae [illegible] facturum. Iam illa [illegible] [illegible]
[illegible] mei [illegible] ut me quasi scintilla belli [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] et rei publicae [illegible] [illegible] afferes. [illegible] gloria
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. Vale.

Plancus Ciceroni s. d. His litteris scriptis, quae postea 15.
accidissent scire te ad rem publicam pertinere putavi. Sedulitas
mea, ut spero, et mihi et rei publicae tulit fructum. Namque assiduis in-
ternuntiis cum Lepido egi ut omissa omni contentione reconciliataque voluntate
nostra communi consilio rei publicae succurreret, se, liberos urbemque pluris quam unum
perditum abiectumque latronem putaret, obsequioque meo, si ita faceret, ad omnes
res abuteretur. Profeci itaque. Per Laterensem internuntium fidem mihi dedit se
Antonium, si prohibere provincia sua non potuisset, bello persecuturum, me ut
venirem copiasque coniungeremus rogavit, eoque magis quod et Antonius ab
equitatu firmus esse dicebatur et Lepidus ne mediocrem quidem equitatum ha-
bebat. Nam etiam ex paucitate eius non multis ante diebus X, qui optimi
fuerant, ad me transierunt. Quibus rebus ego cognitis cunctatus non sum; in
cursu bonorum consiliorum Lepidum adiuvandum putavi. Adventus meus quid profec-
turus esset, videbam, vel quod equitatu meo persequi atque opprimere equitatum eius possem,
vel quod exercitu Lepidi eam partem quae corrupta est et a re publica alienata
et corrigere et cohercere praesentia mei exercitus possem. Itaque in Isara flumine
maximo, quod in finibus est Allobrogum, ponte uno die facto exercitum ad IIII
Idus Maias traduxi. Cum vero mihi nuntiatum esset L. Antonium praemissum
cum equitibus et cohortibus ad Forum Iulii venisse, fratrem cum equitum quattuor milibus
ut occurreret ei, misi ad V Idus Maias; ipse maximis itineribus cum quattuor
legionibus expeditis et reliquo equitatu subsequar. Si nos mediocris
fortuna adiuverit, et audaciae perditorum et meae sollicitudinis hic finem reperiemus.
[illegible] S. D. Cn. Planco [illegible] [illegible] [illegible] non desperabam 19.
cum Laterensis [illegible] [illegible] adventu [illegible] in Italiam se recipere coepit Bruti et
offerre occurrere ei, cui studio nec [illegible] nec animo defuturum. Ego tamen, si id
audierit, fratrem tuum cum equitatu mittam, qui Italiam a vastatione defendat.
Fac valeas meque ut [illegible] diligas. Verum mea epistula nihil [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] in principio [illegible] [illegible]

cum re ipsa atque animo scire esse gratissimum (tamen fatendum est) fuit ea mihi per-
iocunda; sic enim vidi quasi ea que oculis cernuntur me a te amari. Dices
quid antea? semper quidem, sed numquam illustrius. Littere tue mirabiliter grate sunt senatui
cum rebus ipsis que erant gravissime et maxime fortissimi animi summique consilii, tum
etiam gravitate sententiarum atque verborum. Sed mi Plance incumbe ut belli extrema
perficias. In hoc erit summa et gloria et gratia. Cupio omnia rei publice causa. Sed
mehercule in ea conservanda iam defatigatus non multo plus patrie faveo
quam tue glorie, cuius maximam facultatem tibi dii immortales ut spero
dederunt; quam complectere obsecro. Qui enim Anthonium oppresserit, is hoc bellum
teterrimum periculosissimumque confecerit. Vale.

20. Cicero S. d. Planco. Ita erant omnia que istinc afferebantur
incerta, ut quid ad te scriberem non occurreret; modo enim que vellemus
de Lepido, modo que nollemus nunciabantur. De te tamen fama constans nec decipi
posse nec vinci, quorum alterum fortune quodam, alterum est pro-
prium prudentie tue. Sed accepi litteras a collega tuo datas idibus maijs,
in quibus erat te scripsisse a Lepido non recipi Anthonium. Quod erit
certius si tu idem ad nos scripseris. Sed minus audes fortasse propter
inanem letitiam litterarum superiorum. Verum ut errare mi Plance potuisti, quis
enim id effugit, sic decipi te non potuisse quis non videt? Nunc vero
etiam erroris causa sublata est. Culpa illa bis ad eundem vulgari re-
prehensa proverbio est. Sin ut scripsisti ad collegam ita se res habet, omni cura
liberati sumus; nec tamen erimus prius quam ita esse tu nos certiores feceris. Mea
quidem ut ad te sepe scripsi hec sententia est: qui reliquias huius belli oppresserit
eum totius belli confectorem fore; quem te et opto esse et confido futurum. Studia
mea erga te, quibus certe nulla esse maiora potuerunt, tibi tam grata esse
quam ego putavi fore minime miror vehementerque letor. Que quidem
tu si recte istic erit maiora et graviora cognosces, nec tibi [illegible].
Vale.

21. Munatius Plancus S. d. Ciceroni. Puderet me inconstantie mearum
litterarum si non ex aliena levitate penderet. Omnia feci quare Lepido
coniuncto ad r. p. defendendam minore sollicitudine vestra perditis resisterem.

[illegible]

Cicero Planco salutem d. Nihil post hominum memoriam glo- 16.
riosius nihil gratius ne tempore quidem ipso oportunius accidere
vidi quam tuas, Plance, litteras. Reddite sunt enim frequenti se-
natui Cornuto cum is frigidas sane et inconstantes recitasset
litteras Lepidi. Sub eas statim recitate sunt tue, non sine magnis
quidem clamoribus. Cum enim rebus ipsis essent et studiis beneficiisque
in rem publicam gratissime, tum erant gravissimis verbis atque sententiis. Flagitare
institit senatus Cornutum ut referret statim de tuis litteris. Ille se considerare
velle. Cum ei magnum convicium fieret cuncto a senatu, quinque tribuni plebis retulerunt.
Servilius rogatus rem distulit. Ego eam sententiam dixi cui sunt assensi
ad unum. Ea que fuerit ex senatus consulto cognosces. Tu quamquam consilio non
egeas vel abundes potius, tamen hoc animo esse debes ut nihil huc rei
cias, ne in rebus tam subitis tamque angustiis a senatu consilium pete-
ndum putes. Ipse tibi sis senatus, quocumque te rei publicae ratio ducet
sequare. Cures ut ante factum aliquid a te egregium audiamus quam futurum
putaremus. Illud tibi promitto quicquid erit a te factum, id senatum
non modo ut fideliter sed etiam ut sapienter factum comprobaturum.

Plancus Ciceroni. Antonius Idibus Maiis ad Forum Iulii 17.
cum primis copiis venit. Ventidius bidui spatio abest
ab eo. Lepidus ad Forum Voconium castra habet, qui locus a Foro Iulii
quattuor et viginti milia passuum abest, ibique me expectare constituit
quemadmodum ipse scripsit mihi. Quod si omnia mihi integra et ipse et Fortuna
servarit, recipio vobis celeriter me negotium ex sententia confecturum. Fratrem meum
assiduis laboribus concursationibusque confectum graviter se habuisse antea tibi scripsi.
Sed tamen cum primum posse ingredi cepit, non magis sibi quam rei publicae se convaluisse existimans
ad omnia pericula princeps esse non recusavit. Sed ego eum non solum hortatus
sum, verum etiam coegi isto proficisci, quod et illa valitudine magis conficere se quam
me iuvare posset in castris, et quod acerbissimo interitu consulum rem publicam nudatam
tali cive pretore in urbanis officiis indigere existimabam. Quod si qui vestrum
non probabit, mihi prudentiam in consilio defuisse sciat, non illi erga patriam
fidelitatem. Lepidus tamen, quod ego desiderabam, fecit ut Apellam ad me
mitteret, quo obside fide illius et societatis in re publica administranda uterer.
Studium mihi suum L. Gellius de tribus fratribus Segulianis probavit,
quo ego interprete novissime ad Lepidum sum usus. Amicum eum rei
publicae cognosse videor libenterque ei sum testimonio et omnibus qui
merentur. Fac valeas meque mutuo diligas dignitatemque meam
si mereor tuearis, sicut adhuc singulari cum benivolentia fecisti.

18. Plancus Ciceroni sal. Quid habuerim in animo cum Levus
Nervaque discesserunt a me et ex litteris quas eis dedi et ex
ipsis cognoscere potuisti qui omnibus rebus consiliisque meis interfuerunt
Accidit mihi quod homini pudenti et cupido satisfaciendi rei publice bonisque
omnibus accidere solet ut periculosum sequerer consilium magis dum me probarem
quam tutum quod habere posset obtrectationem. Itaque post discessum legatorum
cum binis continuis litteris et Lepidus me ut venirem rogaret et La-
terensis multo etiam magis prope implorans obtestaretur non ullam rem
aliam extimescens quam eandem que me quoque facit timere varietatem atque
infidelitatem exercitus eius non dubitandum putavi quin succurrerem
meque communi periculo offerre. Sciebam enim et aliud tamen erat consilium
exspectare me ad Isaram dum Brutus traiceret exercitum et cum consenciente
collega sicut milites faciunt hostibus obviam ire tamen si quid Lepidus
bene sentiens detrimenti cepisset hoc omne assignatum iri aut pertinacie
mee aut timori videbam si aut hominem offensum mihi coniunctum cum
re publica non sublevassem aut ipse a certamine belli tam necessarii
me removissem. Itaque potius periclitari volui si possem mea presentia et
Lepidum tueri et exercitum facere meliorem quam nimis cautus videri.
Sollicitiorem certe hominem non suis contractibus neminem puto fuisse. Nam
res nullam habebat dubitationem si exercitus Lepidi abesset ea nunc
afferret magnam sollicitudinem magnumque habet casum. Mihi enim si
contigisset ut prior occurrerem Antonio non mehercule horam constitisset
tantum ego et mihi confido et sic perculsas illius copias Ventidiique mu-
lionis castra despicio. Sed non possum non exhorrescere si quid intra cutem
subest vulneris quod prius noceat quam sciri curarique possit. Sed
certe in uno loco me tenente magnum etiam pars exercitus adiret que
bene de re publica sentit. magnam etiam perditi hostes accessionem sibi
fecissent si quas copias a Lepido abstraxissent. Que si adventus meus
represserit agam gratias fortune constantieque mee que ad hanc experientiam
excitavit. Itaque ad X kal. Iunii ab Isara castra movi. pontem tamen
quem in Isara feci castellis duobus ad capita positis reliqui presidiaque
ibi posui firma ut venienti Bruto exercituique eius sine mora
transitus esset paratus. Ipse ut spero diebus octo quibus has
litteras dabam cum Lepidi copiis me coniungam. Ipse ut spero diebus
octo quibus has litteras dabam

finis ep. 18.

quid ei et petenti recepi et ultro pollicitus sum scripsique
tibi biduo ante confidere me bono Lepido esse usurum communique consilio bellum
administraturum. Credidi chirographis eius, affirmationi presentis Laterensis
qui tum apud me erat reconciliaremque me Lepido fideremque orabat
non licuit diutius bene de eo sperare. Illud certe cavi et cavebo ne mea
credulitate rei publice summa fallatur. Cum Isara flumine uno die
ponte effecto exercitum traduxissem pro magnitudine rei publice celeritatem
adhibens quod petierat per litteras ut maturarem venire, ipso mihi fuit stator
eius cum litteris quibus ne venirem denuntiabat se posse per se confi-
cere negotium, interea ad Isaram expectarem. Indicabo temerarium meum consilium tibi. Nihilominus
ire decreveram existimans eum socium glorie vereri, putabam posse me non
de laude unius hominis deliberare quod subesse tamen propinquis locis ut si du-
rius quid accidisset subvenire celeriter possem. Ita ego non malitiosus homo non
suspicabar. At vero Laterensis sanctissimus suo chirographo mittit mihi
litteras in his desperans de se, de exercitu, de Lepidi fide, querensque se de-
stitutum aperte denuntiabat. Videam ne fallar, suam fidem solutam esse, rei
publice ne desim. Exemplar eius chirographi Titio misi. Ipsa chirographa omnia
et ea quibus credidi et ea quibus non habendam fidem putavi Levo Cispio
dabo perferenda, qui omnibus his interfuit rebus. Accessit eo ut mili-
tes eius cum Lepidus contionaretur, improbi per se corrupti etiam per eos
qui presunt, Canidios Rufrenosque et ceteros quos cum opus erit scietis, con-
clamarint viri boni pacem se velle neque esse cum ullis pugnaturos
duobus iam consulibus singularibus occisis, tot civibus pro patria amissis, hostibus
denique omnibus iudicatis bonisque publicatis. Neque hoc aut vindi-
carat Lepidus aut sanarat. Huc me venire et duobus exercitibus coniunctis
obicere exercitum fidelissimum, maxima auxilia, principes Gallie, provinciam cunctam summe dementie et
maxime temeritatis videbam, et mihi si ita oppressus essem remque publicam mecum pro-
didissem mortuo non modo honorem sed misericordiam quoque defuturam. Itaque redi-
turus sum, nec tanta munera fortune hominibus perditis dari sinam. Exercitum ha-
beo opportunis locis, tueri provinciam etiam si ille exercitus descierit omnia-
que integra servare dabo operam quoad exercitus huc summittatis parique felicitati

pugna ... [illegible]

rei p. hic videritis nec depugnari p(er) oratio(n)e velit / nec c(on)sp(ec)tu si
vite fuit / nec mori p(ro) eo ~~[illegible]~~ videt q(uod) nobis pavor fuit q(uam) ... Cu(m)
hortor te ... vestra hec transeu(n)t q(ua)m p(ri)mu(m) ... et malicies ...
hostes corroborent(ur) magis et nu(n)c ... i p(ro) ... et adhibita
... p. i ... victorie deletis ... ... Hec ... meos

21a mutuo diligas ... mea tibi ... et ad o(mn)ia gratissimu(m)
... q(uo)n(iam) ex labore i(n) februa ... videt assidua et satis molesta
(i ad vos)
... potius ... ... non dubitabit me p(ro) loco ... dicte
mea dignitate co(m)me(n)data(m) habeas. ... nihil opo(rte)t / habeo
(affecto)
et amatissimu(m) meu(m) / ... optavi ... tu ... q(ua)ntu(m) et q(uam)
tuu(m) ... apud me ... te rogo i(n) ... loco me ...
et ad tuu(m) amore(m) et ad mea(m) ...

22. ... ... dum ... te et i(n) collega tuo ... (... bruto)
... (viri) ... q(uod) ... declara(n)t ... e / ...
... tibi senatus et tota civitas ... ad me ...
de ... ... honorificentissime de
(...) te ... senatus ... ego ... tarditate ...
mora ... ad ... non ... ... commodissimu(m)
... q(uod) ... arbitrio ... (ordinale) ... Cius
... impedimento ... te ... literis ... sine i ... consulto
... i(n) ... q(uod) ... tibi ... tanta ... apud ...
honos tui ... et ... amplissime dignitatis ...
... q(uod) tibi non ... litteras tuas ... expecto ... tal
qualis opto. Vale.

23. ... me ... Cicero ... magna ...
... ... accidit ... a ... ... temeritate
Absum ... (...) ... ... lepido ...
... est magis ... culpa ... ...
... facile ... Sed ego non hec ... lepidu(m)
(hor ...)
... ... qui i(n) bello magis ...
... hic ... fuisse. Nam ... loco ...

ne obtrectator videretur / et nimium pertinaciter de lepido offensus / et ante
pacientia etiam aleret bellum. Itaque copias fere in conspectu lepidi Anthoniique ad-
duxi. quadragintaque milium passuum spacio relicto consedi eo consilio. ut vel
celeriter accedere vel cum salute me recipere possem. Adiunxi hec in loco eligendo
flumen oppositum / ut haberem in quo mora transitus esset. vocontii sub manu ut
essent / per quorum loca fideliter michi pateret iter. Lepidus desperato adventu
meo. quem non mediocriter captabat se cum anthonio coniunxit ad iiii kal. iunii
eodemque die ad me castra moverunt. viginti milia passuum cum abessent
res michi nunciata est. Dedi operam deum benignitate / ut et celeriter me reci-
perem et hic discessus nichil simile haberet fuge ne miles ullus non eques
non quicquam impedimentorum amitteretur / aut ab illis ferventibus latronibus interciperetur
Itaque pridie nonas iunii omnes copias ysaram traieci. pontesque quos feceram
interrupi ut et spacium ad colligendum se homines haberent / et ego me interim cum collega
coniungerem / quem triduo cum has dabam exspectabam. Laterensis nostri et fidem et ani-
mum in rem publicam singularem semper fatebor. sed certe nimia eius indulgencia in lepidum ad
hec pericula perspicienda fecit eum minus sagacem. qui quidem cum in fraudem se deductum
videret / manus quas iustius in lepidi perniciem armasset. sibi afferre conatus est
in quo casu tamen interpellatus et adhuc vivit. et dicitur victurus. sed tamen de hoc
michi parum certum est. Magno cum dolore parricidarum elapsus sum nam
veniebant eodem furore in me. quo in patriam incitati. iracundias autem harum
rerum recentes habebant. quod lepidum castigare non destiteram / ut extingueret
bellum / quod colloquia facta improbabam. quod legatos fide lepidi dimissos ad
me in conspectum venire vetueram. quod C. Catium vestinum tribunum militum
ab antonio ad me cum litteris exceperam. in quo hanc capio voluptatem.
quod certe quo magis me petiverunt tanto maiorem his frustratio dolorem
attulit. Tu mi cicero quod adhuc fecisti idem praesta. ut vigilanter nervose-
que nos qui stamus in acie subornes. Veniat cesar cum copiis quas habet
firmissimas aut si ipsum aliqua res impedit exercitus mittatur. cuius ipsius
magnum periculum agitur. Quicumque aliquid habituri sunt in castris parricidarum quod ha-
bemus utamur / quod si vos istic non defueritis profecto. quod ad me attinet omni-
bus habunde rei publice satisfaciam. Te quidem mi cicero in dies mehercule

habeo cariorem. sollicitudinem quam meas quotidie magis tua merita exacuunt.
Nec quid aut ex amore aut ex iudicio tuo perdam, opto ut mihi liceat
iam pro tua pietate meorum consiliorum tua beneficia tibi facere condigna.
Cum rediisset pro Ciceronem rex scribit Allobrogum.

24. Catulus imperator consul designatus S. D. Ciceroni. Facere non possem quin
quom in singulas res merita ac tua tibi gratias agerem. Si me honori
fano ne pudeat, nam cum tanta multitudo quanta tu mihi tenue et voluisti
desperare videtur quorum adeas, nam ego libenter et maxime beneficia tua tam
vel munere desumptor oravit. et malo prius observantia indulgentia apprehen
tate memorem me tibi gratias, quam si mihi vita constitit, cum omnes amicas
alias etiam prius contestatus in tua observantia indulgentia appreciatate vivam.
Amor enim tuus ac videram de me. vivum in plus dignitatis in spectum
an voluptatis quotidie sit allatum non facile dixerim. De multis commodis
sunt tibi nunc, quos ego non potuerim nunc ea (nihil enim mei non salu
tavit respectare sive) orande velim a senatu, sed primum quam ita multos indi
cabam. Deinde quam ad omnes eas quorum vis mei pro eo velut nonnisse et
ab omni sollicitudine ausus eos quanti tales constare possem quales adhuc
fuerunt. Nos adhuc hic omnia atque festinemus, quod semper animi etsi grata
sit aviditas hominum non ea tales belli victoriae spero, tu res gratias spero
nec enim si quos in hostes reperitos sit ossis(?) magis subsidia tibi quam hic repa
rata. quibus subito impetum a latronibus permiscedare respectas. Copias
vero meas notas tibi esse arbitror in castris meis legiones sunt veteranae
tres. tyronum vel lucidorum copia ex vicinis cum in castris Gnei vicina
legio, altera bina, octo tyronum. ita universus exercitus meus amplissimus
est. firmitate regendus. quanto aut in acie tyronum sint quantitudine animi
saepe expertum habemus. Adhuc robur meorum commentum, sed affirmamus exercitus
prius in veteranis, sed et ex plebis adeptissimis ecce ad summam vel per distinen
deduxerimus. Magnitudo aut comptus esse quod ad referre attinet videbamus,
nihil deesse in loco hortatu. nam ille, retempt esse. Cum itaque ad ipso
alleas ab hac respicere ad alia gloria video se produxisse. Ego tibi adeum
firmum meum cum mandatis litteris quam misi si quod forte essent possum. Vale.

si sit amora vinc

tu mi nicol(ae) q(ui) ad ceteras amorem addidit societatem multor(um) iam annor(um). Vel q(uia) in fa-
miliaritate desiderabilis unio illorum temporum cum et dilectissime sunt multum nunc. Vel q(uia)
ipse qualem esse nosse potuisti moderatissimi atque humanissimi sunt semper. Vel
q(uia) tam exiguum amicitia mea atque desideriis habet filii loco et illius et meo
in dicto substitutum, non grande multum habere videtur. Si quid sibi scribo dolent
Super Herculis magnis quam summe fama. Ex nunc Anthonius hodie q(ui) Lepidus
cum [illegible] exercitu habent quam [illegible] q(ui) [illegible] tecum acceptum [illegible] posset
in ea [illegible] reperta. Si ex eo tempore quo ipse multum confessus es vincere vo-
luisset aut oppressisse [illegible] bellum aut in adversis [illegible] illa Hispania non detineretur
[illegible] maximo [illegible] [illegible] aut [illegible] gloria sibi non
et nova, et salutaria [illegible] et ad [illegible] beneficiis summo
in [illegible] et [illegible] [illegible] expectatione [illegible] posse
Aptius in hac re multum videntur [illegible] et [illegible] et [illegible] posse
plurimum et precor te [illegible] ille [illegible] nemo, ut me
[illegible] maiori ac plura [illegible] tibi debi[illegible] / de [illegible] rebus et
[illegible] / cum [illegible] [illegible] apud [illegible]
plurimum [illegible] bellum [illegible]
[illegible] dimicatio[illegible] putamus / [illegible]
magis [illegible] Caesar [illegible] aut
[illegible]
constituisti me delegatus [illegible] V. kal. septembres
ex castris

Iacobo [illegible] S. Cum [illegible] 25.
[illegible] ad ex-
[illegible] belli [illegible] nihil [illegible] 18 [illegible] tam
[illegible] laudabilis [illegible] posse atque [illegible]
[illegible] anteponendum [illegible] Nolo te [illegible]
laude [illegible] [illegible] [illegible] testor
[illegible] tibi [illegible]
ad magis [illegible] [illegible] aut [illegible] honesto
anteponendum / sum aut [illegible] ad [illegible] [illegible]

plura [illegible]

mature futura sit veniendum vereor. domus mea quam hic Ambrosiana sortitus sum
quam inviat vis glorie. quia sortitus fuimus scriptor clarissime ut in tempore
daret operam petrarcus sive non obiciet. quod Karolus [illegible] est quod non est [illegible]
hic tibi destinatus, ut per eadem [illegible] per breviter [illegible] esset,
nunc nihil committere audebo [illegible] et quod legisti [illegible] ad [illegible]
Vidro aut plato [illegible] etiam [illegible] varietas habebis. tu [illegible]-
dideris petrarcus tua. per [illegible] ista ex [illegible] venit. Dico me plura
scribere, tu tuum tamen [illegible] tu [illegible] sit arbitrium non ita [illegible]-
sit tu [illegible] tibi ignota esse nobilis [illegible] hic fuerit [illegible] dign-
itate malim quam ambitore [illegible] ponere in [illegible] laudes quam in
[illegible]. hic [illegible] domi mee [illegible] et fratre meo et
[illegible] et [illegible] studiosissimis tui [illegible] libros sive [illegible]
[illegible] [illegible] sed tu [illegible]

26. Sevo sermone lectis tuis litteris quibus declarabas aut dicendas ver-
ba [illegible] aut [illegible] dimittendum. ad illud magis [illegible]
[illegible] non molestie fero. [illegible] de planta et [illegible] [illegible] in [illegible] ma-
xima [illegible] [illegible] [illegible] studio nobis [illegible] [illegible] et [illegible]
[illegible] ad [illegible] [illegible] itaque [illegible]
[illegible] stomachatus fui [illegible] scribis [illegible] ad comitia [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] fuit [illegible] quam [illegible]
[illegible] quia alienas tam facile destas te nunc candidatum te putas et
ad [illegible]. ut aut ad comitia curras. aut [illegible] domi tue [illegible] magno
[illegible]. ut [illegible] non arbitror te ita sentire. [illegible] ad
laudes [illegible] [illegible] ut [illegible] ita [illegible] non magis te. quam de te [illegible]
[illegible] te [illegible] [illegible] per ita [illegible]
et [illegible] [illegible] [illegible] laudibus [illegible] te [illegible]
[illegible] et [illegible] sed ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
non ut ita de te [illegible] [illegible] ut [illegible]. [illegible]
quam aliter [illegible] aut [illegible] [illegible] tibi [illegible] nobis [illegible]
[illegible] [illegible] tibi [illegible] plura [illegible] quam pauca [illegible] gloria quam
[illegible] [illegible] hic de te [illegible] et [illegible] [illegible] [illegible].

In nunc candidatum te putas

tuique amantissimus te amissum quotidie commendo tibi quoque ... quae facere
possimus quoniam multis de causis rei publicae arbitramur conducere in Ianuarium mensem pro-
tendimus. Cura ut valeas et vale.

Cicero Lepido S. D. Quod mihi pro summa erga te benivolentia 27.
magnae curae est ut quam amplissima dignitate sis, moleste tuli te se-
natui gratias non egisse cum esses ab eo ordine ornatus summis honoribus.
Pacis inter cives conciliandae te cupidum esse laetor. Pacem eam si a servitute seiungas consules
sin ista pax perditum hominem in possessionem impotentissimi dominatus restitutura est hoc
animo scito omnes sanos ut mortem servituti anteponant. Itaque sapientius meo
quidem iudicio facies si te in istam pacificationem non interpones quae neque se-
natui neque populo nec cuiquam bono probatur. Sed haec audies ex aliis
aut certior fies litteris. Tu pro tua prudentia quid optimum factu sit videbis.

Cicero Trebonio S. D. Quam vellem ad istas pulcherrimas epulas 28.
me Idibus Martiis invitasses: reliquiarum nihil haberemus. At nunc
cum his tantum negotii est ut vestrum illud divinum in rem publicam beneficium nonnullam
habeat querelam. Quod vero a te viro optimo seductus est tuoque beneficio adhuc vivit
haec pestis interdum quod mihi vix fas est tibi subirascor. Mihi enim negotii plus
reliquisti uni quam praeter me omnibus. Ut enim primum post Antonii foedissimum
discessum senatus haberi libere potuit ad illum animum meum reverti pristinum quem
tu cum cive acerrimo patre tuo in ore et amore semper habuisti. Nam in
senatum ad XIII Kal. Ian. tribuni plebis vocavissent deque alia re referrent, sum
complexus totam rem publicam egique acerrime senatumque iam languentem et
defessum ad pristinam virtutem consuetudinemque revocavi magis animi quam ingenii viribus.
Hic dies meaque contentio atque actio spem primum populo Romano attulit libertatis
recuperandae. Nec vero ipse postea tempus ullum intermisi de re publica non cogitandi
solum sed etiam agendi. Quod nisi res urbanas actaque omnia ad te perferri
arbitrarer ipse perscriberem quamquam eram maximis occupationibus impeditus. Sed illa alia
cognosces ex aliis, a me pauca et ea summatim. Habemus fortem senatum,
consulares partim timidos partim male sentientes. Magnum damnum factum est
in Servio. L. Caesar optime sentit sed quod avunculus est non acerrimas dicit sententias.
Consules egregii, praeclarus D. Brutus, egregius puer Caesar de quo spero

cognoscere velles. Hoc ego cum habeo, mihi ille exercitus velit conspexisse le-
giones quam de exercitu Antonii; si ad eius animum accessisset, aliter ipse oppo-
situs esset terror Antonio, nihil Antonium sceleris nihil crudelitatis praeter-
misisse. Haec tibi ex(cepta) audita arbitrabar, quae vellem tibi nota esse;
plura scribam si plus otii habuero.

29. Cicero Appio S. De meo studio erga salutem et incolumitatem
tuam credo te cognosse ex litteris tuorum, quibus me cumulatissime
satisfecisse certo scio; nec iis cedo, quamquam sunt singulari in te benevolentia,
ut te salvum malint quam ego. Illi mihi necesse est concedant ut tibi plus quam ego
hoc tempore prodesse possint. Ad quod me desiit facere nec desistam: cum
in magna re feci et fundamenta iam salutis tuae iaci. Tu fac bono animo
magno quam sis, meque tibi nulla in re defuturum esse confidas. Vale.

30. Galba Ciceroni. Cum Pansa in castris Hirtii esset futurus,
cum quo ego eram, nam ei obviam processeram milia passuum centum quo
maturius veniret, Antonius legiones eduxit duas, II et quintam tricesimam, et cohortes
praetorias duas, unam suam, alteram Silani, et evocatorum partem. Ita obviam venit
nobis, quod nos quattuor legiones tironum habere solum arbitrabatur. Sed noctu,
quo tutius venire in castra possemus, legionem Martiam, cui ego praees-
se solebam, et duas cohortes praetorias miserat Hirtius nobis. Cum equites Antonii
apparuissent, contineri neque legio Martia neque cohortes praetoriae potuerunt. Quas
sequi cepimus coacti, quoniam retinere eas non poteramus. Antonius ad Forum
Gallorum suas copias continebat neque sciri volebat se legiones habe-
re; tantum equitatum et levem armaturam ostendebat. Postea quam vidit se invito legionem
ire, Pansa sequi se duas legiones iussit tironum. Postquam angustias
paludis et silvarum transivimus, acies est instructa a nobis XII cohortium. Nondum
venerant legiones due: repente Antonius in aciem suas copias de vico pro-
duxit et sine mora concurrit. Primo ita pugnatum est ut acrius non posset
ex utraque parte pugnari. Dextrum cornu, in quo ego eram cum Martie
legionis cohortibus octo, primo impetu fugaverat legionem XXXV legionis
Antonii, ut amplius passibus quingentis ultra aciem quo loco steterat processerit. Itaque
cum equites nostrum cornu circumire vellent, recipere me cepi et levem

unitatum opponere maiorum castella, ne adversus meos aggrederentur. simul me vi-
deo esse inter Antonianos. Antonianum quoque post me ex agmine repente equum
misi ad eam legionem tironum quae veniebat ex castris scuto reiecto. Antoniani
me insequi, nostri pila conicere velle. Ita nescio quo fato sum servatus, quod sum
scito a meis sum cognitus. In ipsa Emilia ubi cohors Caesaris praetoria pede
referre coepit, quod ab equitatu circumibantur, quo vel optime valet Antonius,
cum omnes se recepissent nostri ordines, recipere me novissime coepi ad castra.
Antonius tamquam victor putavit castra se posse capere. quo cum venit complures
ibi amisit, nec egit quicquam. Audita re Hirtius cum cohortibus XX veteranis redeunti
Antonio in sua castra occurrit copiasque eius omnes delevit fugavitque eodem loco
ubi erat pugnatum, ad Forum Gallorum. Antonius cum equitibus hora noctis
quarta se in castra sua ad Mutinam recepit. Hirtius in ea castra rediit unde
Pansa exierat, ubi duas legiones reliquerat, quae ab Antonio erant oppug-
natae. Sic partem maiorem suarum copiarum Antonius amisit veteranorum, nec
id tamen sine aliqua iactura cohortium praetoriarum nostrarum et legionis Martiae fi-
eri potuit. Aquilas duas, signa LX sunt relata Antonii. Res bene gesta est.
a. d. XI Kal. Mai. ex castris.

Asinius Pollio Ciceroni S. D. Minime mirum tibi 31.
debet videri nihil me scripsisse de re publica, postquam itum est ad arma.
Nam saltus Castulonensis, qui semper tenuit nostros tabellarios, etsi frequenti-
oribus latrociniis infestior factus est, tamen nequaquam tanta in mora est quanta
locis omnibus dispositi ab utrisque scrutantur tabellarios et retinent. Itaque
nisi navibus litterae perlatae essent, omnino nescirem quid istic fieret. Nunc vero nacta
occasione, postquam navigari coeptum est, cupidissime et quam creberrime potero scribam
ad te. ne movear eius sermonibus, quem tametsi nemo est qui videre velit,
tamen nequaquam proinde ac dignus est oderunt homines. periculum non est. adeo enim
invisus mihi, ut nihil non acerbum putem quod cum illo commune sit. Natura autem mea
et studia trahunt ad libertatis et pacis cupiditatem. Itaque illud initium civilis
belli saepe deflevi. Cum vero non liceret mihi nullius partis esse, quia utrubique magnos
inimicos habebam, ea castra fugi, in quibus plane tutum me ab insidiis
inimici sciebam non futurum. compulsus eo quo minime volebam, ne in extremis

essem. plane perdita nos dubitatione adij. Cesare nostro quod a me tanta fortuna mea
coniuncti vetustissimorum familiarium loco habuit. Diligo summa cum pietate et fi-
dere cuncta sententia mihi certe habent ita fere ut optimus quisque maxime proba-
uit. Quod nisi fuisset eo tempore. atque ita fere ut apparet inito ipsa tamen esse-
cunctis fortissima iniuria commodare me potuit quam veneranda libertas, et quam
amissa sub dictatore etiam vita; ita pro id agitur ut maneremus in potestate eorum
sunt. quidque ibi est ad me confiteor invitus: aut periculum est illorum. quod
quod libertate aut consequutam aut deperire, sed concedebis, atque senatus eius, nam
litteris suis comparat in quo factum. mirabatur eius post adhuc quamvis demum a
Parisia? litteris accepi. in quibus hortatur me ut senatum scriba me et ex-
ercitum in potestate attineret futurum. Ego vero Lepidum commonefaciam. atque eius
scribet se conatum tum Antonio magnam gloriam fuit. Nam quibus comme-
atibus inito illo quod illius gratia legiones tenerent aut per vitam fecissem
Unde etiam alpes potuit transcendere quod presidio illius teneretur. Adde huc quod
postremo tutum nulla gloria potuerunt. Sperabam enim loris reprimerentur. Dum
vero retineretur a Lepido tabellarius. Illud me conturbat quod gratia deprehen-
sum vocabit in dubium. gratiam me ante, cum qui a senatu missus
venisset traditurus. Nam de legione tricesima tuenda quantas gratias
haberemus quod ego scriba quam tradita, quanto quod re p. infirmiorem fu-
turum fecerint. quibus reprimerent. hac enim legione quibus arcuit aut pugnaturus
quamquam putaret ex Cluniaco cum me opportunum esse quod primum quantis impedimentis
sum, ordo enim inuetis plane studio ex salute, deinde quod et me et rem
p. vendicare in libertate paratus sum. Ego familiare meum tecum omnino
habebis optime amicum generatus est, inde illi tum quod ambulat et iterat
tuum. quod vero quid respondeam, si iussum habent venire in oro receptus. nihil
enim vestigium absentiae dispersis fuerint. Illud vehementer admiror non scripsis-
se te mihi manendo in Grecia, an veniendo exercitum in Ytalia rei p. magis
satisfacere posses. Ego quidem ut sum amicus tuus, at animi laboriosi est
maxime tum quia video tali tempore aliquo magis legionibus opus esse quam gratia
quod restituat tempore nullo meliore potuit, consilium ut amice et non secreta
conscribi. Deum ego bene iam pacifice neque regnastos omnia. Magis tibi care

exemplar misi xvii Aprilis Cordube
Alia Asinius Pollio Ciceroni S. Balbus questor magna nu- 32.
merata pecunia pondere auri maiore argenti coacto de publi-
cis exactionibus, ne stipendio quidem militibus reddito duxit a Gadibus, et tri-
duum tempestate retentus ad Calpem K. Iunii traiecit sese in regnum
Bogudis plane bene peculiatus. Hiis rumoribus utrum Gades an Romam
ad singulos cum nuntios turpissime consilia mutat non dum scio, sed preter furta
et rapinas et caesos virgis socios. Hoc quoque fecit ut ipse gloriari solet eadem
quod C. Caesar ludis quos Gadibus fecit Herennium Gallum histrionem summo
ludorum die anulo aureo donatum in xiiii sessum deduxit, tot enim
fecerat ordines equestris loci. Quattuorviratum sibi prorogavit. comitia bien-
nii biduo habuit. hoc est renuntiavit quos ei visum est. exules reduxit
non horum temporum, sed illorum quibus a seditiosis senatus trucidatus aut expulsus
est Sex. Varro proconsule. Illa vero iam ne Cesaris quidem exemplo, quod ludis
pretextam de suo itinere ad L. Lentulum proconsulem sollicitandum posuit. et
quidem cum ageretur flevit memoria rerum gestarum commotus. Gladiatoribus autem
Fadium quendam militem Pompeianum quia cum depressus in ludum bis
gratis depugnasset auctorare sese nolebat et ad populum confugerat primum
Gallos equites immisit in populum coniecti enim lapides sunt in eum cum
Fadius deinde abstractum defodit in ludo, et vivum combussit, cum quidem
pransus nudis pedibus tunica soluta manibus ad tergum reiectis
inambularet et illi misero quiritanti civis Romanus natus sum re-
sponderet abi nunc populi fidem implora. bestiis vero cives Romanos, in hiis
circulatorem quendam notissimum hominem Hispali quia deformis erat obiecit, cum
huiusce portento res mihi fuit. sed de illo plura coram. Nunc quod prestat quid
me velitis facere constituite. tres legiones firmas habeo quarum unam xxviii cum
ad se initio belli arcessisset Antonius hac pollicitatione quo die in castra
venisset denarios quingenos singulis militibus daturum in victoria vero eadem premia
que suis legionibus, quorum quis ullam finem aut modum futurum putavit in-
citatissimam retinui egre hercule, nec retinuissem si uno loco ha-
buissem ut puta cum singule cohortes quedam seditionem fecerint

queque religiose non destitit litteris atque nuntiis pollicitationibus tentare. Nec non
minus Lepidus rescripsit et sic et Antonius litteris ut legionem xxx mitterem
sibi. Itaque quod efficere neque vendere illis … nolui. Ante …
mortem, qui certioribus illis praetendebatur, dimittere debebis existimare
retentum et conservatum rei p. Et atque ita credere … far-
tunam fuisse si quod restitissent fieri. Nam et provinciam in otio et exercitum in mea
potestate tenui. Finibus me provincie nusquam excessi; militem non modo legionarium
sed ne auxiliarium quidem ullum quoquam misi, et quos equites decedentes
nactus sum supplicio affeci. Quarum rerum fructum satis magnum re p. salva
tulisse me putabo, sed res p. si me satis novisset et maior pars
senatus, maiores ex me fructus tulisset. Epistulam quam Balbo cum etiam nunc
in provincia esset scripsi legendam tibi misi. Etiam pretextam si volles legere
Gallum Cornelium familiarem meum poscito. vi idus Jun. Corduba.

Asinius Pollio Ciceroni s. p. d. Si vales bene est

33. ego quoque valeo. Quo tardius certior fierem de preliis apud Muti-
nam factis Lepidus effecit, qui meos tabellarios novem dies retinuit,
tametsi tantam calamitatem rei p. quam tardissime audire optandum est, sed illis
qui prodesse nihil possunt neque mederi. Atque utinam eodem edicto quo Plancum et Lepidum
in Italiam arcessistis me quoque iussissetis venire; profecto non accepisset res p.
hoc vulnus. Quo si qui letantur in presentia, quia videntur et duces et veterani Ce-
saris partium interisse, tamen postmodum doleant necesse est, cum vastitatem
Italie respexerint. Nam et robur et soboles militum interiit, si quidem
que nuntiantur ulla ex parte vera sunt. Neque ego non videbam quanto usui
rei p. futurus si ad Lepidum venissem … quas
Narbone habuisse dicitur, similiter plane … per-
provinciam eius iter faciens habere. Preterea verebar ne si ante quam ego incepta per-
ficerem prelium confectum esset, pium consilium meum raperent in contrariam partem obtrectatores
mei propter amicitiam que mihi cum Antonio non maior tamen quam Planco fuit. Itaque
a Gadibus mense Aprili binis tabellariis in duas naves impositis et tibi
et consulibus et Octaviano scripsi ut me facerent certiorem quo pacto plu-
rimum possem prodesse rei p. Sed ut ratiocinor, quo die prelium Pansa commisit

eodem aquilonibus naves profecte sunt, nulla enim post hiemem fuit ante eam
diem navigatio. et hercule longe remotus ab omni suspicione futuri civilis tu-
multus penitus in hispania legiones in hibernis collocaram. Itaque porro fe-
stinavit vix confecte. tamen nihil magis timeo quam ne maxime r. p. de-
trimento bellum reperiatur sed si confirmandum fuit, nihil non summi
discriminis consilio commisisse hirtium video. Nunc haec mihi scribuntur ex gallia lepidi
et nuntiantur pansae exercitum concisum esse. deinde pansam ex vulneribus mortuum. eodem
proelio martiam legionem interisse et L. fabatum et C. peducaeum et D.
carfulenum. Hirtiano autem proelio et quartam legionem et omnes peraeque antonii caesas
Item hirtii. quartam vero cum castra quoque antonii cepisset a quinta legione concisam
esse. ibi hirtium quoque perisse, et pontium aquilam dici etiam octavianum cecidisse
quae si quod di prohibeant vera sunt non mediocriter doleo. Antonium tur-
piter mutinae obsessionem reliquisse. sed habere equitum legiones sub signis armatas
tres et publii bagienni unam inermes bene multos. Ventidium quoque
se cum legione VII VIII VIIII coniunxisse. si nihil in lepido spei sit descen-
surum ad extrema. ut non modo nationes sed etiam servitia concitaturum. Parmam
direptam. L. antonium alpes occupasse. Quae si vera sunt neminem nostrum cessandum
nec expectandum quid decernat senatus, res enim cogit huic tanto incendio succurrere omnes
qui aut nomen denique populi romani salvum volunt esse. Brutum enim cohortes XVII
et duas non frequentes tironum legiones quas conscripserat antonius habere audio. neque
tamen dubito quin omnes qui supersunt de hirtii exercitu confluant ad eum. Nam in dilectu
non multum spei puto esse praesertim cum nihil sit periculosius quam spatium confirmandi
sese antonio dari. Anni autem tempus libertatem mihi maiorem dat propterea quod fru-
menta aut in agris aut in villis sunt. Itaque litteris consilium meum expediam. Nam
neque deesse neque superesse rei publicae volo. maxime tamen doleo adeo et longo
et infesto itinere ad me veniri ut die quadragesimo post aut ultra etiam
quam facta sunt omnia nuntientur.

Epidus imperator iterum pontifex maximus S. D. Ciceroni S. valet 34, a, b,

be e. Cum audissem antonium cum suis copiis praemisso L. antonio
cum parte equitatus in provinciam meam venire institui. Itaque continuis itineribus
ad forum voconium veni et ultra castra ad flumen argenteum contra anthonianos

feci. P. Ventidius suas legiones tres coniunxit cum eo: et ultra me castra posuit
: habebat antea legionem secundam et ex reliquis legionibus magnam multitudinem /
sed inermorum. equitatum habet magnum / nam omnis ex proelio integer discessit ita ut sint
amplius equitum v. milia. ad me complures milites et equites ab eo transierunt
: et in dies singulos eius copie minuuntur. Silanus et Culleo ab eo discesserunt
Nos etsi graviter ab hiis lesi eramus / quod contra nostram voluntatem ad Antonium ierant
tamen nostre humanitatis et necessitudinis causa eorum salutis rationem habuimus. nec tamen eorum
opera utimur: neque in castris habemus. neque ulli negotio prefecimus. quod ad bellum
pertinet. nec senatui nec rei p. deerimus. que postea egerimus faciam te cer-
tiorem. Ego si omni tempore summa studia officii mutuo inter nos certatim constiterunt pro nostra
summa familiaritate et proinde diligenter ab utroque conservata sunt / tamen non dubito in
tanto / et tam repentino motu rei p. quin non nulla de me falsis rumoribus
a meis obtrectatoribus me indigna ad te delata sint. que tuum animum magnopere
moverent. pro tuo amore in rem p. ea te moderate accepisse / meque temere iudicandum
indicasse a meis gratulationibus certior factus sum / que mihi ut debent gratissima
sunt. memini enim et illa superiora que tua a voluntate profecta sunt ad meam
dignitatem augendam et ornandam / que perpetuo animo meo manebunt fixa. a te
mi mi Cicero magnopere peto si meam vitam et studium diligentissime super-
ioribus temporibus in re p. administranda que Lepido digna sunt perspectata habes.
ut paria aut eo ampliora reliquo tempore expectes: et proinde tua auctoritate
tuendum existimes quo tibi pro tuo merito debeo. Vale. D. XI Kal.
Iun. ex ponte Argenteo   Explicit liber decimus epistolarum familiarium

lib. XI.

Quo in statu simus cognoscite. Heri vesperi apud me Hirtius 1.
fuit. qua mente esset Antonius demonstravit, pessima scilicet et in-
fidelissima. nam se neque mihi provinciam dare posse aiebat neque
arbitrari tuto in urbe esse quemquam nostrum. adeo esse militum
concitatos animos et plebis. quorum utrumque falsum esse puto vos animadvertere. atque illud
esse verum quod Hirtius demonstrabat, timere eum ne si mediocre auxilium
dignitatis nostre habuissemus, nulle partes his in re publica relinquerentur. cum
in his angustiis versarer, placitum est mihi ut postularem legationem liberam mihi
reliquisque nostris, ut aliqua causa proficiscendi honesta quereretur. hec se impetraturum
pollicitus est, nec tamen impetraturum confido. tanta est hominum insolentia et nostri
insectatio. ac si dederit quod petimus, tamen paulo post futurum puto ut iudicemur
hostes aut aqua et igni nobis interdicatur. Quid ergo est inquis tui consilii?
dandus est locus fortune, cedendum ex Italia, migrandum Rhodum aut aliquo
terrarum arbitror. si melior casus fuerit, revertemur Romam. si mediocris
in exilio vivemus. si pessimus, ad novissima auxilia descendemus. succurret
fortasse hoc loco alicui vestrum cur novissimum tempus expectemus potius quam
nunc aliquid moliamur. quia ubi consistamus non habemus preter Sex. Pompeium et
Bassum Cecilium qui mihi videntur hoc nuncio de Cesare allato firmiores
futuri. satis tempore ad eos accedemus ubi quid valeant sciverimus. pro Cassio
et te si quid me velitis respondete. post novissimum sermonem Hirtii pla-
citum est mihi postulare ut liceret nobis Rome esse publico presidio. quod illos
nobis concessuros non puto. magnam enim invidiam iis faciemus. nihil tamen non po-
stulandum putavi quod equum esse statuerem.

Brutus et Cassius pretores M. Antonio consuli salutem. Si non optime 2.
de tua fide et benivolentia in nos existimaremus, non
scripsissemus hec tibi, que profecto quoniam istum animum habes, in optimam partem accipies.
Scribitur nobis magnam veteranorum multitudinem Romam convenisse iam et ad kal.
Iun. futuram multo maiorem. De te si dubitemus aut vereamur, simus nostri
dissimiles. sed certe cum ipsi in tua potestate fuerimus tuoque adducti consilio dimiserimus ex
municipiis nostros necessarios, neque solum edicto sed etiam litteris id fecerimus, digni sumus quos
habeas tui consilii participes in ea presertim re que ad nos pertinet. Quare petimus

ac facias nos certiores tue voluntatis in nos putasne nos tutos fore
in tanta frequentia militum veteranorum quos etiam de reponenda ara
cogitare audimus quod velle et probare vix quisquam posse videtur qui nos salvos
et honestos velit. Nos ab initio spectasse otium nec quicquam aliud libertate
communi quesisse exitus declarat. Fallere nemo nos potest nisi tu quod certe abest ab
tua virtute et fide. Sed alius nemo facultatem habet decipiendi nos. Tibi enim
uni credimus et credituri sumus. Maximo timore de nobis afficiuntur amici nostri
quibus etsi tua fides explorata est tamen illud in mentem venit multitudinem vetera-
norum facilius impelli ab aliis quolibet quam a te retineri posse. Rescribas nobis
ad omnia rogamus. Nam illud valde leve est ac nugatorium esse denunti-
atum esse veteranis quod de commodo eorum mense Iunio laturus esses. Quem enim futurum
impedimento putas cum de nobis certum sit nos quieturos. Non debemus cuiquam videri
nimium cupidi vite cum accidere nobis nihil possit sine pernicie et confu-
sione omnium rerum.

3. Brutus et Cassius pretores s. d. M. Antonio consuli. Si vales
bene est nos quidem valemus. Litteras tuas legimus simillimas
edicti tui contumeliosas minaces minime dignas que a te nobis mitterentur.
Nos Antoni te nulla lacessivimus iniuria neque miraturum credimus si pretores
et ea dignitate homines aliquid edicto postulassemus a consule. Quod si indignaris
ausos esse id facere concede nobis ut doleamus hoc ne abs te Bruto et Cassio
tribui. Nam de dilectibus habitis et pecuniis imperatis exercitibus sollicitatis
et nuntiis transmarinis missis quod te questum esse negas nos quidem tibi credimus
optimo animo te fecisse. Sed tamen neque agnoscimus quicquam eorum et te miramur
cum hec reticueris non potuisse continere iracundiam tuam quin nobis obiceres de morte
Cesaris. Illud vero quemadmodum ferendum sit tu te cogita non licere pretoribus concordie
ac libertatis causa per edictum de suo iure decedere quin consul arma minetur. Quorum
fiducia nihil est quod nos terreas. Nam neque decet aut convenit nos periculo ullo
submitti animum nostrum neque est Antonio postulandum ut hiis imperet quorum opera
liber est. Nos si alia hortarentur ut bellum civile suscitare vellemus littere tue nihil
proficerent. Nulla enim minantis auctoritas apud liberos est. Sed pulchre intelligis
non posse nos quoquam impelli et fortasse ea re minaciter agis ut iudicium

tuum metiens videatur. nos in hac sententia sumus ut te cupiamus in libera re p. mag-
num atque honestum esse vocemus te ad nullas inimicitias sed tamen pluris nostram liber-
tatem quam tuam amiciciam extimemus. Tu etiam atque etiam vide quid suscipias
quid sustinere possis. neque quam diu vixerit Cesar sed quam non diu regnavit fac
cogites. Deos quesumus consilia tua rei p. salutaria sint. at tibi si minus ut
salva atque honesta re p. tibi quam minimum noceant optamus. [illegible]

Brutus consul de. s. d. Ciceroni. Si de tua in me voluntate dubitarem 4.
multis a te verbis peterem ut dignitatem meam tuerere. Sed profecto
est ita ut mihi persuasi me tibi esse cure. Progressus sum ad Inalpinos cum
exercitu non tam nomen imperatorum captans quam cupiens militibus satisfacere firmosque
eos ad tuendas nostras res efficere quod mihi videor consecutus. multa ca-
stella cepi multa vastavi. non sine causa ad senatum litteras misi. adiuva nos
tua sententia. quod cum facies ex magna parte communi commodo inservieris

Marcus Cicero s. d. Bruto. Lupus familiaris noster cum a te venisset 5.
cumque Rome quosdam dies commoraretur ego eram in hiis locis in
quibus maxime tuto me arbitrabar esse. eo factum est ut ad te Lupus sine meis
litteris rediret cum tamen curasset tuas ad me perferendas. Romam autem veni ad v.
idus decembris. habui quicquam antiquius quam ut Pansam statim convenire ex quo
ea de te cognovi ad te maxime hortabar. quare hortatore tu quidem non eges
si ne in illa quidem re que a te gesta est post memoriam hominum maxima hortatorem desi-
derasti. Illud tamen breviter significandum videtur populum Ro. omnia a te exspectare
atque in te aliquando reciperande libertatis omnem spem ponere. Ut si dies noctesque
memineris quod te facere certo scio quanta re gesseris non oblivisce profecto quante
tibi etiam nunc gerende sint. Si enim iste provinciam nactus erit cui quidem ego semper
amicus fui antequam illum intellexi non modo aperte sed etiam libenter cum re p. bellum
gerere spem reliquam nullam video salutis. Quamobrem te obsecro hisdem
precibus quibus senatus populusque Romanus ut in perpetuum re p. dominatu regio liberes
ut principiis consentiant exitus. Tuum est hoc munus tue partes. a te hoc
civitas vel omnes potius gentes non exspectant solum sed etiam postulant. Quamquam
cum hortatione non egeas ut supra scripsi non utar ea pluribus verbis. faciam illud
quod meum est ut tibi omnia mea officia studia curas cogitationes pollicear

que ad tuam laudem et gloriam pertinebunt. Quare velim tibi ita persuadeas
me tum rei p. causa que mihi vita mea est carior, tum quod tibi ipsi faveam, tua-
que dignitatem amplificari velim, me tuis optimis consiliis amplitudini glo-
rie nullo loco defuturum.

6. Marcus Cicero s. d. D. Bruto consuli designato. Lupus meus cum
Romam sexto die Mutina venisset, postridie me mane convenit,
tua mihi mandata diligentissime exposuit et litteras reddidit. Quod mihi tuam
dignitatem commendas, eodem tempore existimo tibi meam dignitatem commendari,
quam mehercule non habeo tua cariorem. Quare mihi gratissimum facies si
exploratum habebis tuis laudibus nullo loco nec consilium nec studium meum
defuturum. Cum tribuni pl. edixissent, senatus adesset ad XIII Kal. Ian.,
haberentque in animo de presidio consulum designatorum referre, quamquam statueram in sena-
tum ante Kal. Ian. non venire, tamen cum eo die ipso edictum tuum propositum esset,
nefas esse duxi, aut ita haberi senatum, ut de tuis divinis in rem p. meritis
sileretur, quod factum esset nisi ego venissem, aut etiam si quid de te honorifice
diceretur, me non adesse. Itaque in senatum veni mane. Quod cum esset animadversum,
frequentissimi senatores convenerunt. Que de te in senatu egerim, que in contione maxima
dixerim, aliorum te litteris malo cognoscere. Illud tibi persuadeas velim, me omnia
que ad tuam dignitatem augendam pertinebunt, que est per se amplissima, summo
studio suscepturum et defensurum; quod quamquam intelligo me cum multis esse
facturum, tamen appeto huius rei principatum.

7. Marcus Cicero s. d. Decio Bruto imp. consuli designato. Cum adhibuisset
domi mee Lupus me et Libonem et Servium consobrinum tuum, que
mea fuerit sententia cognosse te ex M. Seio arbitror, qui nostro sermoni interfuit;
reliqua, quamquam statim, tamen ex Graeceio poteris cognoscere. Caput autem est hoc, quod te diligentissime
percipere et meminisse velim, ut ne in libertate et salute p. R. conservanda
auctoritatem senatus expectes nondum liberi, ne et tuum factum condemnes. Nullo enim consilio
publico rem p. liberasti, quo etiam est res illa maior et clarior, et ado-
lescentem vel potius puerum Caesarem iudices temere fecisse, qui tantam causam publi-
cam privato consilio susceperit, denique eos rusticos sed fortissimos viros civesque
optimos dementes fuisse iudices, primum milites veteranos, commilitones

tuos

tuos. deinde legionem marciam, legionem quartam, qui suo consilio hostem iudicaverunt
seseque ad salutem rei publice defendendam contulerunt. Voluntas senatus pro auctoritate haberi
debet, cum auctoritas impeditur metu. Postremo suscepta tibi causa iam bis
est, ut non sit integrum: primum idibus decembribus, deinde exercitu novo et
copiis comparatis coadunatis(?) ad omnia ita paratus, ut auctor debes esse. non
est nihil in ipsis, sed ut speravi(?) ita in ab omnibus summa cum admiratione
laudetur.

Marcus Cicero s. d. D. bruto imperatori consuli designato. Eo tempore 8.
Polla tua misit ad me, si quid vellem dare litterarum, cum quid scriberem dare
non habebam. omnia enim erant suspensa propter expectationem legatorum, qui quid egissent
nondum nuntiabatur. Hec tamen scribenda existimavi: primum senatum populumque romanum
de te laborare non solum salutis tue causa, sed etiam dignitatis tue. Admira-
bilis enim est quedam tui nominis caritas amorque singularis in te omnium civium.
Ita enim sperant atque confidunt, ut antea rege, sic hoc tempore regno te rem publicam
liberaturum. Rome delectus habetur, totaque italia, si hic delectus appellandus
est, cum ultro se offerunt omnes: tantus ardor occupavit animos hominum desiderio
libertatis odioque diutine servitutis. De reliquis rebus a te iam expectare litteras
debemus, quid ipse agas, quid noster hircius, quid Cesar meus, quos spero brevi tempore
societate victorie tecum copulatos. Reliquum est de me id scribam, quod te ex tuorum
litteris et spero et malo cognoscere: me neque deesse ulla in re neque umquam
defuturum dignitati tue.

d Brutus imperator s. d. Ciceroni. Pansa amisso quantum detrimenti 9.
res publica acceperit non te preterit. nunc auctoritate et prudentia tua
prospicias oportet, ne inimici nostri consulibus sublatis sperent se convalescere posse.
Ego ne consistere possit antonius in italia dabo operam: sequar confestim. Utrumque
me prestaturum spero, ne aut ventidius elabatur aut antonius in italia mo-
retur. In primis rogo te ad hominem ventosissimum lepidum mittas, ne bellum
nobis redintegrare possit antonio sibi coniuncto. Nam de pollione asinio puto
te perspicere quid facturus sit. Multe et bone et firme sunt legiones lepidi et
asinii. Neque hec idcirco tibi scribo, quod te non eadem animadvertere sciam, sed quod
mihi persuasissimum est asinium et lepidum recte facturum numquam. Si forte vobis de hoc

8

1

dubium est planum quin confirmatis ero / quod ipso pulso antonio rei p.
non defuturum. Vale. Si se alpes Antonius   constituit presi-
dium in alpibus collocare. et te de omni re facere certiorem. m° kal. maias
ex castris regiis.

D. Brutus Ciceroni S.d. Non mihi re p. plus debere arbitror.

10. Quam me tibi gratum esse ea autem te posse quam iste quam perversi sint in me
exploratum habes / si tu hoc tempore ab his credatur dum mallem me hercule
tuum iudicium quam ex altera parte omnium istorum / tu enim a recto sensu et non moveris de
nobis. quod iste me faciat summa malivolentia et livore impediunt impellet
me pro meis honoribus sum dum me impellat quo minus rei p. a me commode ad-
ministrari possit. quanto sit in periculo quam potius brevissime exponam. Primum omnium quanta
perturbationem rerum urbanarum afferat obitus consulum quantamque cupiditatem iniciat
vacuitas non te fugit. satis me multa scripsisse que litteris commendari possint
arbitror. scio enim cui scribam. Revertor nunc ad antonium qui ex fuga cum per-
versam manum militum haberet inermium ergastula solvendo omneque genus hominum
arripiendo satis magnum numerum videtur effecisse. Huc accessit manus Ventidii
qui trans appenninum itinere facto difficillimo ad vada pervenit atque ibi se cum
Antonio coniunxit. Est numerus veteranorum et armatorum satis frequens cum Ventidio
consilia Anthonii hec sint necesse est. aut ad lepidum se conferat si recipitur aut a
pennino alpibusque se teneat / et decursionibus per equites quos habet multos vastet
ea loca in que incurrerit / aut rursus se in ethruria referat quod ea pars italie sine exercitu
est. quod si cesar audisset atque apenninum transisset in tantas angustias antonium
compulissem / ut inopia potius quam ferro conficeretur. sed neque Cesari imperari potest nec
cesar exercitui suo. quod utrumque pessimum est / cum hec et talia sint quominus quod
ad me pertinebit homines impellet ut suscipiam non impedio. hec quemadmodum
possint aut a te cum explicabuntur ne impediantur timeo. alere milites non
possumus. cum ad rem p. liberandam accessi sestertium amplius fuit mihi pecunie. tantum
tamen abest ut mee rei familiaris liber sit quisquam / ut omnes meos amicos
ere alieno constrinxerim. septem numero legiones alo / qua difficultate te
arbitrare. non si varronis thesauros haberem subsistere sumptui possem. Cum si
hoc idem facere sensero. iiij non. maii ex castris derthona.

Brutus imperator consul designatus salutem dicit Ciceroni. Eodem exemplo 11.
litterae a te mihi redditae sunt, quo mihi Pansa attulit; me tibi
debere existimo. cum tum persolvere difficile est, scripsi tibi que hic geruntur. In itinere est
Antonius ad Lepidum proficiscitur, ne de Planco quidem spem abiecit adhuc, ut
ex libellis eius animadverti, qui in me inciderunt, in quibus quos ad Asinium, quos ad
Lepidum, quos ad Plancum mitteret scribebat. Ego tamen non habui ambiguum et statim
ad Plancum misi, et biduo ab Allobrogibus et totius Galliae legatos expecto, quos
firmatos domum remittam. Tu que istic opus erunt administranda perspicies, ut
ex tua voluntate reique publice fiant. Malivolentiae hominum si poteris in me
occurres; si non poteris, hoc consolabere, quod me de statu meo nullis contumeliis
deicere possunt. Data Nonis Maii ex castris Dertonensibus.

Marcus Cicero salutem dicit Decimo Bruto imperatori consuli designato. Tres 12.
una die accepi litteras, unam brevem quam Flacco Volumnio dederas, duas
pleniores, quarum alteram tabellarius T. Vibii attulit, ad me misit Lupus.
Ex tuis litteris et ex Graeceii oratione non modo non restinctum bellum sed etiam inflammatum
videtur. Non dubito autem pro tua singulari prudentia quin perspicias, si aliquid fir-
mitatis nactus sit Antonius, illa preclara in te merita ad nihilum esse
ventura. Ita enim erat nuntiatum, ita persuasum omnibus, cum paucis inermibus perterritis
metu fracto animo fugisse Antonium. Qui si ita se habet ut, quemadmodum audiebam
de Graeceio, confligi cum eo sine periculo non possit, non ille mihi fugisse a Mutina
videtur, sed locum belli gerendi mutasse. Itaque homines alii facti sunt, nonnulli etiam
queruntur quod persecuti non sitis; opprimi potuisse si celeritas adhibita esset existimant.
Omnino est hoc populi maximeque nostri, in eo potissimum abuti libertate per quem eam consecuti
sint. Sed tamen providendum est ne qua iusta querela esse possit. Res se sic habet: is
bellum confecerit qui Antonium oppresserit. Hoc quam vim habeat te existimare malo quam
me apertius scribere.

Decimus Brutus imperator consul designatus salutem dicit Ciceroni. Iam non ago 13., a,
tibi gratias; cui enim re vix referre possum, huic verbis non patitur res
satisfieri. Attendere te volo que in manibus sint; qua enim prudentia es, nihil te
fugiet si meas litteras diligenter legeris. Sequi confestim Antonium his de causis
non potueram: eram sine equitibus, sine iumentis; Hirtium perisse nesciebam; Caesari

non credebam prius quam misisset, et collocutus essem; hic dies mihi abiit. Postera die
a Pansa mane sum accersitus Bononiam; cum in itinere essem, nuntiatum mihi
est eum mortuum esse. Recurri ad meas copiolas; sic enim vere eas appellare
possum; sunt extenuatissime et inopia omnium rerum pessime accepte. Biduo me
Antonius antecessit; itinera multo maiora fugiens quam ego sequens. Ille enim iit
passim, ego ordinatim. Quacumque iter fecit ergastula solvit, homines arripuit; constitit nusquam
prius quam ad Vada venit. Quem locum tibi volo notum esse: iacet inter Apenninum et Alpes
impeditissimus ad iter faciendum. Cum abessem ab eo milia passuum triginta, et se iam
Ventidius coniunxisset, contio eius ad me est allata, in qua petere coepit a militibus ut se trans Alpes sequerentur; sibi cum M. Lepido convenire. Succlamatum est frequenter a militibus Ven-
tidianis (nam suos valde quam paucos habet) sibi aut in Italia pereundum esse aut vincendum,
et orare coeperunt ut Pollentiam iter faceret. Cum sustinere eos non posset, in posterum diem
iter suum contulit. Hac re mihi nuntiata statim quinque cohortes Pollentiam premisi
meumque iter eo contuli. Hora ante presidium meum Pollentiam venit quam Trebellius cum equitibus.
Sane quam sum gavisus. In hoc enim victoriam puto consistere quod (?) ... confido ... In spem venerant quod et
Planci quattuor legiones omnibus suis copiis pares arbitrabantur, neque ex Italia tam
celeriter exercitum traici posse credebant. Quos ipsi adhuc satis arroganter
Allobroges equitatusque omnis, qui eo premissus erat a nobis, sustineri posse confidebant, nostroque
adventu sustineri facilius posse confidimus. Tamen si quo casu Isaram se traiecerint, ne quod
detrimentum rei publice iniungant, summa a nobis dabitur opera. Vos magno animo op-
timaque spe de summa re publica esse volumus, cum et nos et exercitus nostros singulari concordia coniunc-
tos ad omnia pro vobis paratos videatis. Sed tamen nihil de diligentia remitti debet,
dareque operam ut quam paratissimi ab exercitu reliquisque rebus pro vestra salute contra scele-
ratissimorum conspirationem hostium confligamus. Qui quidem eas copias quas diu simulatione
rei publice comparabant subito ad patrie periculum converterunt.

14. M. Cicero s. d. D. Bruto cos. desig. Mirabiliter, mi Brute,
letor mea consilia measque sententias a te probari de decemviris, de ornandis
adolescentibus. Sed quid refert? Mihi crede, homini non glorioso: plane iam, Brute, frigeo.
Opus enim erat meum senatus; id iam est dissolutum. Tantam spem attulerat
explorate victorie tua preclara Mutina eruptio, fuga Antonii concisi exercitu,
ut omnium animi relaxati sint, meeque ille vehementes contentiones tamquam (?) ...
esse videantur. Sed ut ad rem redeam, legionem Martiam et quartam negant qui illas

venit illa ad te opinione quidem, sententia mea de ponte quam ha-
buerim de Bruto arcessendo Caesareque ad Italiae praesidium tenendo. Quid tibi
assentior. Sed ut scribis, habeo obtrectatores, quos quidem facillime sustineo,
sed tamen impediunt. Ex Africa legiones exspectantur. Sed bellum istuc renatum mirantur
homines. Nihil tam praeter spem umquam. Nam die tuo natali victoria nuntiata in
multa saecula videbamus rem publicam liberatam. Novi timores retexunt superiora. Scrip-
sisti autem ad me iis litteris quas Idibus Maiis dedisti, modo te accepisse a Planco
litteras non recipi Antonium a Lepido. Id si ita est, omnia faciliora; sin aliter, mag-
num negotium, cuius exitum non extimesco; tuae partes sunt. Ego plus quam feci facere
non possum. Te tamen, id quod spero, omnium maximum et clarissimum videre cupio.

Marcus Cicero s. d. Decio Bruto. Etsi mihi tuae litterae iucundissimae 15.
sunt, tamen iucundius fuit quod in summa occupatione tua Planco
collegae mandasti ut te mihi per litteras excusaret; quod fecit ille diligenter.
Mihi autem nihil amabilius officio tuo et diligentia. Coniunctio tua cum collega concordiaque vestra,
quae litteris communibus declarata est, senatui populoque Romano gratissima accidit. Quod superest,
perge, mi Brute, et iam non cum aliis, sed tecum ipse certa. Plura scribere non debeo,
praesertim ad te, quo magistro brevitatis uti cogito. Litteras tuas vehementer exspecto, et
quidem tales quales maxime opto.

Marcus Cicero s. d. Bruto. Permagni interest quo tibi haec tempore epistula 16.
sit reddita, utrum cum sollicitudinis aliquid haberes an cum ab omni molestia va-
cuus esses. Itaque ei praecepi quem ad te misi ut tempus observaret epistulae tibi reddendae.
Nam quemadmodum coram qui ad nos intempestive adeunt molesti saepe sunt, sic
epistulae saepe offendunt non loco redditae. Si autem, ut spero, nihil te perturbat, nihil
impedit, et ille cui mandavi satis scite et commode tempus a te cepit adeundi,
confido me facile quod velim a te impetraturum. L. Lamia praeturam petit. Hoc ergo
uno utor omnium plurimum; magna consuetudo intercedit, quodque plurimum valet, nihil
mihi eius est familiaritate iucundius. Magno praeterea beneficio eius magnoque benefi-
cio sum obligatus. Nam Clodianis temporibus, cum equestris ordinis princeps esset
proque mea salute acerrime propugnaret, a Gabinio consule relegatus est, quod ante
id tempus civi Romano Romae contigerat nemini. Hoc cum populus Romanus meminerit, me ipsum
non meminisse turpissimum est. Quapropter persuade tibi, mi Brute, me petere

ptura. Quare cum Lamia summo splendore summa gratia et magnificentissimo munere aedilicio
tum quia aetas non posset, ergo suscepi totum negotium, nunc si me tanti facis
quanti et facis quanti certe debes centurias tenes equites quibus regnas mitte ad Lupum nostrum ut
is nobis eas centurias conficiat. Non tenebo te pluribus. Ponam in extremo quod
sentio, nihil est Brute cur omnia a te expectem, quod mihi gratius facere posses.
Arcus Cicero s. d. Decio Bruto cons. designato. Lamia uno omnium
17. familiarissime utor, magna eius in me non dico officia sed merita, eaque
sunt populo Romano notissima. Is magnificentissimo munere aedilitatis perfunctus petit praeturam
omnesque intellegunt nec dignitatem ei deesse nec gratiam, sed is ambitus excitari videtur
ut ego omnia pertimescam, totamque petitionem Lamiae mihi suscipiendam putem. In ea
re quantum possis me adiuvare facile perspicio. Nec vero quantum velis dubito.
Velim igitur mi Brute tibi persuadeas nihil me maiore studio a te petere nihil
te gratius facere posse, quam si tuis omnibus opibus omni studio, Lamiam in petitione iuveris,
quod ut facias vehementer rogo. Vale.
18. Arcus Cicero s. d. Bruto imp. Ex te mandatis quae Galbe vo-
lumnioque ad senatum dedisti, quid timendum suspicandumque putares.
Suspicabamur tamen timidiora mandata videbantur quam erat dignum populique Romani victoria. Senatus autem
mi Brute fortis est et habet fortes duces. Itaque moleste ferebat se a te quem omnium quicumque
fuissent fortissimum iudicaret timidum atque ignavum iudicari. Etenim cum te incluso
spem maximam omnes habuissent in tua virtute florente Antonio quis erat qui quicquam ti-
meret profligato illo te liberato. Nec vero Lepidum timebamus. Quis enim esset qui illum
tam furiosum arbitraretur ut qui in maximo bello pacem se velle dixisset, is in
optatissima pace bellum rei publicae indiceret. Nec dubito quin tu plus provideas. Sed tamen
tam recenti gratulatione quam tuo nomine ad omnia deorum templa fecimus renovatio timoris
magnam molestiam afferebat. Equidem velim quod et spero ut plane abiectus
et fractus sit Antonius. Sin aliquid virium forte collegerit, sentiet nec sena-
tui consilium nec populo Romano virtutem deesse nec rei publicae te vivo imperatorem. Data
[illegible] Iun
19. Arco Ciceroni Decimus Brutus s. d. Ad senatum quas litteras misi, velim
prius perlegas, et si qua tibi videbuntur commutes. Necessario me scripsisse
animadvertes. Nam cum putarem quartam et Martiam legiones mecum futuras

ut diuisio pardorumque placeat nobis assentiendum, numquam de reliquis rebus laborandum
existimaui. Silanum ego cum fuerim tyrannis egerit ipse valde et amicum et carum
carum dedica[m] nunc et seruitium meum et cum bruti obseruat, hos amicosque pari
suo uinculo si a senatu mereatur ea, a te peto causam habere optimam aestimeris
in re publica. firmum cum hominem adiutore sedatissimum et vetustissimum. XII kal. Iun.
Vercellis

Decimus brutus imperator Ciceroni. Quod pro me non facio, id pro te — 20.
facit amor meus in te tuaque officia ut timeam. Saepe enim
mihi cum esset dictum neque a me contemptum, nouissime labeo segulius, homo sui simillimus,
narrauit mihi se apud cesarem fuisse, multumque sermonem de te habitum
esse; ipsum Cesarem nihil sane de te questum nisi dictum, quod diceret te dixisse lau-
dandum adolescentem, ornandum, tollendum; se non esse commissurum ut tolli possit.
Hoc ego labeonem credo illi retulisse aut finxisse dictum, non ab adolescente
prolatum. Veteranos uero pessime loqui uolebat labeo me credere, et tibi ab his
instare periculum maximum, maximeque indignari quod in decem viris neque cesar neque ego habiti
essemus atque omnia ad vestrum arbitrium essent collata. Haec cum audissem et iam in itinere essem,
committendum non putaui prius ut alpes transgrederer quam quid istic agere-
tur scirem. Nam de tuo periculo credo illos iactatione uerborum et denuntiatione periculi
sperare te pertimefacto, adolescente impulso, posse magna consequi premia: et
totam istam cantilenam ex hoc pendere, ut quamplurimum lucrentur. Neque tamen non te cautum
esse uolo et insidias uitare; nihil enim mihi tua uita potest esse iucundius neque
carius. Illud uide ne timendo magis timere cogaris, et quibus rebus potest occurri
ueteranis occurras: primum quod desiderant de decem viris facias, deinde de
premiis, si tibi uidetur, agros eorum militum qui cum antonio ueterani fuerunt iis dandos
censeas ab utrisque; de nummis lente ac ratione habita pecunie senatum de
ea re constituturum. Quattuor legionibus iis quibus agros dandos censuistis
video facultatem fore ex agris sillanis et agro campano. Equaliter aut sorte
agros legionibus assignari puto oportere. Haec me tibi scribere non prudentia mea
hortatur, sed amor in te et cupiditas otii, quod sine te consistere non potest. Ego, nisi
ualde necesse fuerit, ex ytalia non excedam. Legiones armo, paro; spero me non
pessimum exercitum habiturum ad omnes casus et impetus hominum. De exercitu quem

parsimoniam habuit: legionem mihi Caesar non remittit. ad has litteras statim
mihi rescribe tuorumque aliquem mitte si quid reconditum erit magis necessarium
scire opus esse putabis. Vale. XIII Kal. Iun. Eporediae

21. Marcus Cicero s. d. D. Bruto imperatori. Di isti Segulio male
faciant, homini nequissimo omnium, qui sunt, qui fuerunt, qui futuri sunt. Quid? tu
illum tecum solum aut cum Caesare? qui neminem praetermisit, quicum loqui potuit, cui non
eadem ista dixit. Te tamen, mi Brute, sic amo ut debeo, quod illud quidquid esset
nugarum me scire voluisti; signum enim magnum amoris dedisti. Nam quod
idem Segulius ait veteranos queri quod tu et Caesar in decemviris non essetis,
utinam ne ego quidem essem! quid enim molestius? sed tu cum ego sensissem de
his qui exercitus haberent sententiam ferri oportere, idem illi qui solent reclamarunt.
Itaque excepti estis me vehementer repugnante. Quare Segulium neglegamus,
qui res novas quaerit, non quo veterem comederit, nullam enim habuit, sed hanc
ipsam recentem novam devoravit. Quod autem scribis te, quod tempore non timeas
ut dixi, et de me timeas aliquid, omni te opere, mi Brute,
de me metu libero. Ego enim quae provideri poterunt non fallar; quae
cautionem non habebunt, de his non valde ita laboro. Sim etenim impudens,
si plus postulem quam homini a rerum natura tribui potest. Quod mihi praecipis ut
caveam ne timendo magis timere cogar, et sapienter et amice praecipis. Sed velim tibi
persuadeas, cum te constet excellere hoc genere virtutis ut numquam extimescas,
numquam perturbere, me huic tuae virtuti proxime accedere. Quam ob rem nec metuam
quicquam et cavebo omnia. Sed vide ne tua iam, mi Brute, culpa futura sit, si ego quicquam
timeam: tuis enim opibus et consulatu tuo, etiam si timidi essemus, tamen omnem timorem
abiceremus, praesertim cum persuasum omnibus esset mihique maxime, a te nos unice diligi.
Consiliis tuis quae scribis de quattuor legionibus deque agris assignandis ab utrisque
vestrum vehementer assentior. Itaque cum quidam de collegis nostris agrariam curationem
ligurirent, disturbavi rem totamque vobis integram reservavi. Si quid erit occultius
et ut scribis reconditum, meorum aliquem mittam, quo fidelius ad te litterae perferantur.
Pridie Non. Iun.

22. Marcus Cicero s. d. D. Bruto imperatori. Cum Appio Claudio C. F.
summa mihi necessitudo cum multis eius officiis et meis mutuis

constituta. Peto a te maiorem in modum vel humanitatis tue vel omnia ea vel nostri
amoris causa ut eum auctoritate tua que plurimum valet conservatum velis. Volo te cum vir fortissimus sis cognitus
etiam clementissimum existimari; magno tibi erit ornamento nobilissimum adolescentem be-
neficio tuo esse salvum; cuius quidem causa hoc melior debet esse, quod pietate adductus pro-
pter patris restitutionem se cum Antonio coniunxit. Quare etsi minus veram causam habebis, tamen vel
probabilem aliquam poteris inducere. Nutus tuus potest hominem summo loco natum
summo ingenio, summa virtute, officiosissimum preterea et gratissimum incolumem
in civitate retinere. Quod ut facias, ita a te peto ut maiore studio magis-
ve ex animo petere non possim.

D Brutus s. d. Ciceroni. Nobis hic valemus recte et quo melius simus operam 23.
dabimus. Lepidus commode de nobis sentire videtur. Omni timore deposito debemus
libere rei publice consulere. Quod si omnia essent aliena, tamen tribus tantis
exercitibus propriis rei publice valentibus magnum animum habere debebas, quem et semper
habuisti et nunc fortuna adiuvante augere potes. Que tibi superioribus litteris mea
manu scripsi terrendi tui causa homines loquuntur. Si frenum momorderis, peream si
te omnes quotquot sunt conantes loqui ferre poterunt. Ego, tibi ut antea scripsi,
dum mihi a te littere veniant, in Italia morabor. VIII Kal. Iun. Eporedia.

Marcus Cicero s. d. Decio Bruto imperatori consuli designato. Narro tibi: an- 24.
tea subirascebar brevitati litterarum tuarum, nunc mihi loquax esse
videor. Te igitur imitabor. Quam multa quam paucis! Te recte valere, operam dare
ut cotidie melius, Lepidum commode sentire, tribus exercitibus quidvis nos
oportere confidere. Si timidus essem, tamen ista epistola omnem metum mihi abstersisset. Sed
ut mones, frenum momordi. Etenim qui te incluso omnem spem habuerim in te,
quid nunc putas? Cupio iam vigiliam meam, Brute, tibi tradere, sed ita ut ne
desim constantie mee. Quod scribis in Italia te moraturum, dum tibi littere
mee veniant, si per hostem licet, non erras; multa enim Rome. Sin adventu tuo
bellum confici potest, nihil sit antiquius. Pecunia expeditissima que erat tributa de-
creta est. Habes amantissimum Servilium; nos non deerimus, immo deerimus. VI
Idus Iun.

Marcus Cicero s. d. Decio Bruto imperatori consuli designato. Expectanti mihi 25.
tuas cotidie litteras Lupus noster subito denuntiavit ut ad te

scriberem si quid velles. Ego autem etsi quod scriberem non habebam attamen eum ad te mitte-
re sciebam. Iamne autem summas litteras vel responsum ex audiebam. Civitate fervente
scim te magno vinculo ... in te et in collegia ... esse. De Bruto autem
nihil adhuc certi. Quod ego quemadmodum praeceptis senatus litteris ad bellum re-
vocare non desino. Qui utinam iam adesset. Intestinum urbis malum, quod est non medi-
ocre, minimus timerem. Sed quid ago non mirer   tam alta via pagella
procedit. Vive et vale ... quinto

28. D   Brutus s. d. Ciceroni. Magna voluptate tuas ex litteris cepi
quod quam pergratam adoptationem habere te de me opinionem cognovi. De quo
etsi non dubitabam, tamen quod maximi estimabam, ut in omnibus meis rebus laborabam. Con-
firmatus autem mihi etiam nihil a me commissum esse, quod boni civis offenderet ani-
mum ego nunquam credebam. Plurimis atque optimis artibus ornato tibi tamen quoque per-
suaderi potuisse. Postremum in quo mea ... et ... fuissent atque etiam bene-
volentia. Quod quoniam ut volui scio esse, cunctis omnibus quibus tu quoque me ut
par dat tua singulari bonitate et auctoritate mea saepe restitisti. Multa enim
mihi sunt quae in me post ... mortem contulit. Nunc mihi dat quod morte
hominis necessarium ... fero. Atque eum quod diligere possem deprecor. Amant
enim pariter amore ... quidem de sua ... ... rei per ...
... sed non atque asture fateor me ad istum ... saepe non per-
misisse ... ... dissimulare ... sunt ... sed ... ...
te offendebat. Tu non deserui ... bello ... aut etiam ... dis-
simpatis ... quod etiam ... sine studium ... ...
hominis necessarium ... honoris ... partem ... sine ... quibus
... ... minimus apud eum quod ego eum possem moderate ... ...
atque ... facultate in ea lege ... diminuta est ... ... plerique
qui ... ... remansit ... ...
... at ... ... salute laboravi ... ... volueris ...
... a quo ... ... possem non indignari ... ... hominis ...
... ... et ... fuerit ... ego ... ...
... o superbiam inauditam ... ... me dolet quod
... ... fuit ... ... debent

sine pena quod aliquis dubito. Qui nunc et quam ista civitate libertatis auctores
minitantur nobis exterrere conantur. Sed nihil agent nullius enim periculo terrebor
ab officio aut ab humanitate desciscam. Numquam enim honestam mortem fugiendam
sepe etiam appetendam putavi. Sed quid sum secutus? Sed opto ut peniteat eos
sui facti. Cupio enim Caesaris mortem omnibus esse acerbam. At debeo pro civili parte
rem publicam velle salvam. Id quidem me cupere nisi et ante acta vita et reliqua
mea spes tacente me probat, dicendo vincere non postulo. Quare maiorem in modum
te rogo ut rem potiorem oratione ducas, mihique si sentis expedire recte fieri credas
nullam communionem cum improbis esse posse. An quod adolescens prestiti, cum etiam errare
cum excusatione possem, id nunc etate precipitata commutem ac me ipse re-
texam? Non faciam, neque quod displiceat committam, preterquam quod hominis mihi coniunctissimi
et viri amplissimi doleo gravem casum. Quod si aliter essem animatus, numquam quod facerem
negarem, ne et in peccando improbus et in dissimulando timidus ac vanus
existimarer. At ludos quos Caesaris victorie Caesar adolescens fecit curavi.
At id ad privatum officium, non ad statum rei publice pertinet, quod tamen munus et hominis a-
micissimi memorie atque honoribus prestare etiam mortui debui, et optime spei
adolescenti ac dignissimo Caesare petenti negare non potui. Veni etiam consulis
Antonii sepe domum salutandi causa, ad quem qui me parum patrie amantem
esse existimant rogandi quidem aliquid aut auferendi causa frequentes ventitare re-
peries. Sed que hec est arrogantia, quod Caesar numquam interpellavit quin quibus vellem
et etiam quos ipse non diligebat tamen iis uterer, eos qui mihi amicum eri-
puerunt carpendo me efficere conari ne quos velim diligam? Sed non vereor
ne aut vite mee modestia parum valitura sit in posterum contra falsos rumores
aut ne etiam hii qui me non bene amant propter meam in Caesarem constantiam
non malint mei quam sui similes amicos habere. Mihi quidem si optata contingent
quod reliquum est vite in otio Rhodi degam. Sin casus aliquis interpellarit, ita
Rome ero ut recte fieri semper cupiam. Trebatio nostro magnas ago gratias
quod tuum erga me animum simplicem atque amicum aperuit, et quod eum quem semper
dilexi quo magis iure colere atque observare deberem fecit. Bene vale et me dilige.

Marcus Cicero s. d. Matio. Nondum satis constitit molestie 27
me plus an voluptatis attulerit mihi Trebatius noster homo tum plenus

officiorum tum utriusque nostrum amantissimus. nam cum in tusculanum vesperi venissem postridie
ille ad me nondum satis firmo cum esset corpore mane venit. quem cum obiurgarem quod parum
valetudini parceret tum ille nihil sibi longius fuisse quam ut me videret. numquid nam inquam
novi. detulit ad me querelam tuam de qua prius quam respondeo pauca proponam.
Quantum memoria repetere possum nemo est mihi te amicus antiquior. sed vetu-
stas habet aliquid commune cum multis amor non habet. dilexi te quo die cognovi
meque a te diligi iudicavi. tuus deinde discessus isque diuturnus ambitio
nostra et vitae dissimilitudo non est passa voluntates nostras consuetudine conglutinari.
tuum tamen animum cognovi erga me multis annis ante bellum civile cum caesar
esset in gallia. quod enim vehementer mihi utile putabas nec inutile ipsi caesari perfecisti
ut ille me diligeret coleret haberet in suis. multa praetereo quae temporibus illis inter nos familia-
rissime dicta scripta communicata sunt. graviora enim consecuta sunt. et initio belli civilis
cum brundisium versus ires ad caesarem venisti ad me in formianum. primum hoc ipsum
quanti praesertim temporibus illis. deinde oblitum me putas consilii sermonis humanitatis tuae
quibus rebus interesse memini trebatium. nec vero sum oblitus litterarum tuarum quas ad
me misisti cum caesari obviam venisses in agro ut arbitror trebulano. secu-
tum illud tempus est cum me ad pompeium proficisci sive pudor meus me coegit
sive fortuna. quod officium tuum quod studium vel in absentem me vel in praesentes meos
defuit. quem porro omnes mei et mihi et sibi te amiciorem iudicaverunt. Veni brun-
disium. oblitum me putas qua celeritate ut primum audieris ad me tarento
advolaris. quae tua fuerit assessio oratio confirmatio animi mei fracti communium miseriarum
metu. tandem aliquando romae esse coepimus. quid defuit nostrae familiaritati. in maximis
rebus quonam modo me gererem adversus caesarem usus tuo consilio sum.
in reliquis officiis cui tu tantum tribuisti excepto caesare ut domum eius frequen-
tares horasque multas saepe suavissimo sermone consumeres. tum quidem si
meministi ut ad philosophiam ascriberem tu me impulisti. post caesaris reditum quid
tibi maiori curae fuit quam ut essem ego illi quam familiarissimus. quod effeceras.
Quorsum igitur haec oratio longior quam putaram. quia sum admiratus cum tu
haec nosse deberes quicquam a me commissum quod esset alienum nostra amicitia credidisse. Nam
praeter haec quae commemoravi quae testata sunt et illustria sunt. quae vix verbis exsequi possum
omnia me tua delectant sed maxime maxima cum fides in amicitia consilium gravitas

constantia, cum lepos humanitatis lux. Ceterum redeo nunc ad querela. Ego te
suffragium tulisse in illa lege primum non credidi, deinde si credidissem, numquam id sine
iusta causa existimarem te fecisse. Dignitas tua facit ut animadvertatur quicquid facias,
malevolentia autem hominum ut nonnulla durius quam a te facta sint proferantur. Ea tu
si non audis, quid dicam nescio. Equidem si quando audio tam defendo quam me
scio a te contra iniquos meos solere defendi. Defensio autem est duplex: alia sunt quae
liquido negare soleam, ut de isto ipso suffragio; alia quae defendam a te pie fieri
et humane, ut de curatione ludorum. Sed te hominem doctissimum non fugit, si Caesar
rex fuerit, quod mihi quidem videtur, in utramque partem de tuo officio disputari posse:
vel in eam qua ego soleo, laudandam esse fidem et humanitatem tuam, qui amicum etiam
mortuum diligas; vel in eam qua nonnulli utuntur, libertatem patriae vitae amici anteponendam.
Ex his sermonibus utinam essent delatae ad te disputationes meae. Illa vero duo
quae maxima sunt laudum tuarum, quis aut libentius quam ego commemorat aut
saepius? te et non suscipiendi belli civilis gravissimum auctorem fuisse, et
moderandae victoriae, in quo qui mihi non assentiretur inveni neminem. Quare habeo
gratiam Trebatio familiari nostro, qui mihi dedit causam harum litterarum; quibus nisi
credideris, omnis officii et humanitatis expertem iudicabis; quo nec mihi
gravius quicquam potest esse nec alienius a te.

Cicero · S · D · Ego pro dubitatione mihi [illegible] sit [illegible] de 29.
hoc toto consilio, quae in utramque partem in mentem mihi veni-
bant: magnum pondus accepit ad tollendam dubitationem iudicium et consilium tuum.
Nam et scripsisti aperte quid tibi videretur, et Atticus ad me sermonem tuum
pertulit. Semper iudicavi in te et in capiendo consilio prudentiam summam esse
et in dando fidem, maximeque sum expertus cum initio belli civilis per litteras te
consuluissem, quid mihi faciendum esse censeres, eundumne ad Pompeium an
manendum in Italia. Suasisti ut consulerem dignitati meae. Ex quo quid sentires
intellexi, et sum admiratus fidem tuam et in consilio dando religionem, quod cum
aliud malle amicissimum tuum putares, antiquius tibi officium meum
quam illius voluntas fuit. Equidem et ante hoc tempus te dilexi: et semper me a te
diligi sensi, et cum abessem atque in magnis periculis essem, et me absentem
et meos praesentes a te cultos et defensos esse memini; et post

meum reditum quam familiariter mecum vixeris, queque ego de te et senserim et predicarim
omnes qui solent hec animadvertere testes habemus. Gravissimum vero iudicium de mea
fide et constantia fecisti, cum post mortem Cesaris totum te ad amicitiam meam
contulisti. Quod iudicium tuum nisi summa mea benivolentia erga te omnibus-
que meritis comprobaro, ipse me hominem non putabo. Tu autem Oppi conservabis
amorem tuum, et si more magis hoc quidem scribo quam quo te admonen-
dum putarem, meaque omnia tuebere, que tibi ne ignota essent Attico mandavi.
A me autem cum paulum otii nacti erimus uberiores litteras expectato. Da
operam ut valeas. Hoc mihi gratius nihil facere potes.

XII

1. [F]inem nullum facio mihi crede Cassi de te et Bruto
nostro id est de tota re publica cogitandi, cuius omnis spes in vobis
est et in Decimo Bruto. Quam quidem iam habeo ipse meliorem
re publica a Dolabella meo preclarissime gesta. Manabat enim
illud malum urbanum et ita corroborabatur cotidie ut ego
quidem et urbi et otio diffiderem urbano. Sed ita compressum est ut mihi
videamur esse iam ad tempus ab illo dumtaxat sordidissimo periculo tuti futuri.
Reliqua magna sunt ac multa sed posita omnia in vobis. Quamquam primum quidque expli-
cemus. Nam ut adhuc quidem actum est non regno sed rege liberati videmur.
Interfecto enim rege regios omnes nutus tuemur. Neque vero id solum, sed etiam
que ipse ille si viveret non faceret ea nos quasi cogitata ab illo probamus.
Nec eius quidem rei finem video. Tabule figuntur, immunitates dantur,
pecunie maxime describuntur, exules reducuntur, senatus consulta falsa re-
feruntur, ut tantummodo odium illud hominis impuri et servitutis dolor de-
pulsus esse videatur, res publica iaceat in hiis perturbationibus in quas eam ille
coniecit. Hec omnia vobis sunt expedienda nec hoc cogitandum satis iam habere
rem publicam a vobis. Habet illa quidem tantum quantum numquam mihi in mentem venit optare,
sed contenta non est, et pro magnitudine et animi et officii vestri a vobis magna desi-
derat. Adhuc ulta suas iniurias est per vos interitu tyranni; nihil amplius

continentia eius. sed quod temperavit / an quia eo mortuo parent quod vivum ferre
non potest / et cuius eam refugere debebamus eius acta defendimus
At vero ita decrevimus senatus ad quandam temporibus cedendum quae valent in re p.
plurimum si moderate cedat et iste sua facultate abutitur. Sed hec
coram dicam / et multa alia coram iterum reliquam. Sic tibi ita persuadeas
in re p. quam ego habui semper tui amoris cura magne cure
esse tuam dignitatem. Da operam ut valeas. Vale

Ehementer letor tibi probari sententiam meam. qua si sepius uti 2.
liceret nihil esset negotii libertatem et re publica recuperare
sed homo amens et perditus multoque nequior quam ille ipse quem tu nequissimum
occisum esse dixisti cedis initium querit. nullamque aliam ob causam me auctorem
fuisse Cesaris interficiendi criminatur nisi ut in me veterani incitentur. quod
ego periculum non extimesco / modo vestri facti gloriam cum mea laude
communicet. ita nec Pisoni qui in eum primus invectus est nullo assentiente
nec michi qui idem tricesimo post die feci nec P. Servilio qui me est conse-
cutus tuto in senatum venire licet. cedem enim gladiator querit. eiusque initium
ad quartum kal. octobr. a me se facturum putavit / ad quem paratus venerat cum
in villa Metelli complures dies commentatus esset. quae autem in lustris et in vino
commentatio esse potuit. itaque omnibus est visus ut antea ad te scripsi vomere
non dicere. Quare quod te scribis confidere auctoritate et eloquentia nostra aliquid posse
profici non nihil ut in tantis malis est profectum. intelligit enim populus Romanus tres esse consu-
lares / qui quia de re publica bene senserint libere locuti sint tuto in senatum
venire non possunt. nec est preterea quod quicquam expectes. tuus enim necessarius affini-
tate nova delectatur. Itaque iam non est studiosus ludorum / infinitoque fratris
tui plausu dirumpitur. Alter item affinis novis commentariis Cesaris de-
linitus est. sed hec tollerabilia. illud non ferendum quod est qui vestro anno filium
suum consulem futurum putet / ob eamque causam se huic latroni deservire pre se ferat
Nam L. Cotta familiaris meus fatali quadam desperatione ait minus
in senatum venit. L. Cesar optimus et fortissimus civis valetudine impe-
ditur. Ser. Sulpicius et summa auctoritate et optime sentiens non adest. re-
liquos exceptis designatis ignosce michi si non numero consulares habes

auctoritate consulis publicani qui etiam minimus bonis viris carus est. Eandem consulis patris
in re publica. Est igitur spes omnis in vobis. Qui si idcirco abestis ut sitis in tuto, ne in vobis quidem;
sin aliquid dignum vestra gloria cogitatis, velim salvis nobis; sin id minus, res
publica tamen per vos brevi tempore ius suum reciperabit. Ego tuis neque desum neque
deero; qui sive ad me referent sive non, mea tibi tamen benivo-
lentia fidesque prestabitur. Vale.

3. Cicero Cassio s. d. Auget tuus amicus furorem in dies.
Primum in statua quam posuit in rostris inscripsit parenti optime merito,
ut non modo sicarii sed iam etiam parricide iudicemini. Quid dico iudicemini?
iudicemur potius; vestri enim pulcherrimi facti ille furiosus me principem dicit esse
fuisse. Utinam quidem fuissem, molestus nobis non esset. Sed hoc vestrum est; quod quoniam preteriit,
utinam haberem quod vobis darem consilii. Sed ne mihi quidem ipsi reperio quid
faciendum sit. Quid enim est quod contra vim sine vi fieri possit. Consilium autem
hoc est illorum, ut mortem Cesaris persequantur. Itaque ante diem vi. nonas
productus in contionem a Canutio turpissime ille quidem discessit, sed tamen ea dixit
de conservatoribus patrie que dici deberent de proditoribus. De me quidem non dubitanter
quin omnia de meo consilio et vos fecissetis et Canutius faceret. Cetera cuiusmodi
sint ex hoc iudica, quod legato tuo viaticum eripuerunt. Quid eos
interpretari putas cum hoc faciunt? Ad hostem scilicet portari. O rem miseram!
dominum ferre non potuimus, conservo servimus. Et tamen me quidem favente magis
quam sperante etiam nunc residet spes in virtute tua. Sed ubi sunt copie? De
reliquo malo te ipsum tecum loqui quam nostra dicta cognoscere. Vale.

4. Cicero Cassio s. Vellem idibus martiis me ad cenam invitasses;
reliquiarum nihil fuisset. Nunc me reliquie vestre exercent, et quidem
pre ceteris. Quamquam egregios consules habemus, sed turpissimos consulares, senatum
fortem, sed in infimo quemque honore fortissimum. Populo vero nihil fortius, nihil
melius Italiaque universa. Nihil autem fedius Philippo et Pisone legatis,
nihil flagitiosius, qui cum essent missi ut Antonio ex senatus sententia certas
res imperarent, cum ille earum rerum nulli paruisset, ultro ab illo ad nos in-
tollerabilia postulata retulerunt. Itaque ad nos concurritur. Factique iam in re
salutari populares sumus. Sed tu quid ageres, quid acturus, ubi denique esses

instituta fama mirabatur te esse in Syria. Auctor erat nemo. De Bruto quo propius est eo firmiora videntur esse que nunciantur. Dolabella valde vituperabatur ab hominibus non stultis quod tibi tam cito succederet, cum tu vixdum triginta dies in Syria fuisses. itaque constabat eum recipi in Syria non oportere. Summa laus et tua et Bruti est quod exercitum preter spem existimamini comparasse. Scriberem plura si rem causamque nossem. Nunc que scribo, scribo ex opinione hominum atque fama. Tuas litteras avide exspecto. Vale.

Cicero Cassio S. D. Hiemem credo adhuc prohibuisse quo minus 5.
de te certum haberemus quid ageres maximeque ubi esses. loquebantur omnes tamen, credo quod volebant, in Syria te esse, habere copias. Id autem eo facilius credebatur quia simile veri videbatur. Brutus quidem noster egregiam laudem est consecutus; res enim tantas gessit tamque inopinatas ut he cum per se grate essent tum ornatiores propter celeritatem. Quod si tu ea tenes que putamus, magnis subsidiis fulta res publica est. A prima enim ora Grecie usque ad Egyptum optimorum civium imperiis muniti erimus et copiis. Quamquam nisi me fallebat, res se sic habebat ut totius belli omne discrimen in D. Bruto positum videretur; qui si ut sperabamus erupisset Mutina, nihil belli reliqui fore videbatur. Parvis omnino iam copiis obsidebatur, quod magno presidio Bononiam tenebat Antonius. Erat autem Claterne noster Hirtius, ad Forum Cornelium Cesar, uterque cum firmo exercitu, magnasque Rome Pansa copias ex delectu Italie comparat. Hiems adhuc rem geri prohibebat. Hirtius nihil nisi considerate, ut mihi crebris litteris significat, acturus videbatur. Preter Bononiam, Regium Lepidi, Parmam totam Galliam tenebamus studiosissimam rei publice. Tuos etiam clientes Transpadanos mirifice coniunctos cum causa habebamus. Erat firmissimus senatus exceptis consularibus, ex quibus unus L. Cesar firmus est et rectus. Ser. Sulpitii morte magnum presidium amisimus. Reliqui partim inertes partim improbi. Nonnulli invident eorum laudi quos in re publica probari vident. Populi vero Romani totiusque Italie mira consensio. Hec erant fere que tibi nota esse vellem. Nunc autem opto ut
Cicero ab istis orientis partibus virtutis tue lumen eluceat. Vale.
Cassio S. D. Qui status rerum fuerit tum cum has litteras 6.

dedite dederim. Sic poteris ex Ottidio Strabone viro bono et optime de re p.
sentiente nam quid dicam cupidissimo tui. qui domo et fortunis relictis ad te
potissimum profectus sit. Itaque eum tibi ne commendo quidem. Adventus
ipsius ad te satis eum commendabit. Tu velim sic existimes tibique persuadeas
omne perfugium bonorum in te et Bruto esse positum. si quod nolim adversi quid evenerit.
Res cum hec scribebam erat in extremum adducta discrimen. Brutus enim Mutine-
ne vix iam sustinebat. qui si conservatus erit vicimus / sin quod dii omen avertant
oppositus ibi est. omnis omnium cursus est ad vos. Proinde fac animum tantum habeas
tantumque apparatum quanto opus est ad universam rem p. recuperandam. Vale

7. Marco Cassio s. dicit. Quanto studio dignitatem tuam et in
senatu et ad populum defenderim / ex tuis te malo quam ex me
cognoscere. Que mea sententia in senatu facile valuisset. nisi Pansa vehe-
menter obstitisset. Ea sententia dicta productus sum in contionem a Servilio tribuno pl.
Dixi de te que potui tanta contentione quanta contione / quantum forum est tanto
clamore consensuque populi / ut nihil unquam simile viderim / id velim mihi
ignoscas / quod invita socru tua fecerim. mulier timida verebatur ne
Panse animus offenderetur. In contione quidem Pansa dixit matrem quoque tuam et
fratrem illam a me voluisse sententiam dici. sed me hec non movebant. alia ma-
lebam. favebam rei p. cui semper favi et dignitati et glorie tue. Quod autem et
in senatu pluribus verbis disserui et dixi in contione in eo velim fidem meam liberes.
Promisi enim et prope confirmavi te non exspectasse nec exspectaturum decreta nostra. sed
te ipsum tuo more rem p. defensurum. Et quamquam nihil dum audieramus nec ubi
esses. nec quas copias haberes. tamen sic statuebam omnes que in illis partibus essent
opes copiasque tuas esse. per te quoque Asiam provinciam confidebam rei p. recuperatam. tu
fac in augenda gloria te ipsum vincas. Vale

8. Cicero Cassio s. Scelus affinis tui Lepidi summam levi-
tatem et inconstantiam ex actis que ad te mitti certo scio cognosse te arbi-
trator. Itaque nos confecto bello ut arbitrabamur renovatum bellum gerimus. Spem-
que omnem in D. Bruto et Planco habemus. verum si queris in te et in M. Bruto
non solum ad presens perfugium si quod nolim adversi quid acciderit. sed etiam ad confirmationem
perpetue libertatis. Nos hic de Dolabella audiebamus que vellemus sed certos

auctores non habebamus. Te quidem magnum honorem et populi iudicio et reliqui
temporis expectatione scito esse. Hoc tibi proposito fac ut ad summa contendas. nihil
est tam populare quod non populus Romanus te plene atque optime posse iudicet. Vale

Cicero Cassio. sal. Brevitas tuarum litterarum me quoque breviorem 9.
in scribendo facit, et vere ut dicam non satis occurrit quid scribam. nostras
enim res in actis perferri ad te certo scio. tuas autem ignoramus, tamquam enim clausa
sit Asia, sic nihil perfertur ad nos preter rumores de oppresso Dolabella satis illos quidem
constantes. sed adhuc sine auctore. Nos autem cum bellum confectum putaremus repente
a Lepido tuo in summam sollicitudinem adducti sumus. Itaque tibi persuade maximam
rei publice spem in te et in tuis copiis esse. firmos omnino exercitus habemus. sed tamen
ut omnia ut spero prospere procedant, multum interest te venire, exigua enim est
spes rei publice. nam nullam non libet dicere, sed quecumque est ea despondetur anno consu-
latus tui.

Cicero Cassio. s. Lepidus affinis tuus meus familiaris pridie kal. 10.
quintiles sententiis omnibus hostis a senatu iudicatus est, ceterique qui una cum
illo a re publica defecerunt. quibus tamen ad sanitatem redeundi ante kal. Septembres potestas
facta est. fortis sane senatus, sed maxime spe subsidii tui. bellum quidem cum
hec scribebam sane magnum erat scelere et levitate Lepidi. Nos de Dolabella
cotidie que volumus audimus. sine adhuc sine capite sine auctore rumore nuntio
quod cum ita esset, tuis litteris quas nonis maiis ex castris datas acceperamus
ita persuasum erat civitati, ut illum iam oppressum omnes arbitrarentur. te autem in
Italiam venire cum exercitu, ut si hec ex sententia confecta essent consilio atque auctoritate
tua roboraret, sin quid forte titubatum esset, ut fit in bello, exercitu tuo niteremur.
quem quidem ego exercitum quibuscumque potero rebus ornabo. cuius rei
tum tempus erit cum quid opus sit rei publice laturus sis, aut quid ea tulerit notum esse
ceperit. Nam adhuc tantum conatus audiuntur optimi illi quidem et preclarissimi, sed gesta
res expectatur, quam quidem aut iam esse aliquam aut appropinquare confido. tua virtute
magnitudine animi nihil est nobilius. Itaque optamus ut quam primum te in Italia
videamus. rem publicam nos habere arbitrabimur si vos habebimus. preclare viceramus
nisi spoliatum inermem fugientem Lepidus recepisset. Antonium itaque numquam
tanto odio civitati Antonius fuit, quanto est Lepidus. ille enim ex turbulenta

re. p. hic ex parte et victoria bellum versabatur hinc oppositos consules de-
signatos habemus in quibus est magna illa quidem spes. sed anceps eorum cura propter
incertos exitus preliorum/ Persuade tibi igitur in te et in Bruto tuo esse omnia
Vos expectamus brutum quidem iam iamque. quod si ut spero victis hostibus nostris veneritis
tamen auctoritate vestra res. p. exurget et in aliquo statu tollerabili consistet.
Sunt enim permulta quibus erit medendum. etiam si res. p. satis esse vi-
debitur sceleribus hostium liberata. Vale

Cassius proconsul. s. d. Marco Ciceroni. Si vales bene est ego quidem
11. valeo. In Syriam me profectum esse scito ad. L. murcum. et Q. crispum
imperatores. Viri fortes optimi cives/ postea quam audierunt/ que Rome gererentur exercitus
mihi tradiderunt: ipsique mecum una fortissimo animo re. p. administrant. Item
legionem quam. Q. Cecilius bassus habuit ad me venisse scito Nunc te coho-
tandum non puto indigere ut nos absentes remque p. quantum est in te defendas
Scire te volo firma presidia vobis senatuique non deesse. ut optima spe
et maximo animo re. p. defendas/ reliqua tecum aget. L. carteius familiaris
meus.

Cassius proconsul. s. d. M. Ciceroni legi tuas litteras. in quibus
12. mirificam tuam erga me benivolentiam videbaris enim non
solum favere nobis id quod et nostra et rei. p. causa semper fecisti. sed etiam gravem curam
suscepisse. vehementerque de nobis esse sollicitum Itaque quod te primum existimare
putabam nos re. p. oppressa quiescere non posse/ deinde cum suspicarere nos
nos moliri quod te sollicitum esse et de salute nostra et de rerum eventu
putabam simul ac legiones accepi. quas aulus alienus eduxit ex egipto
. scripsi ad te tabellariosque complures romam misi: scripsi ad senatum litteras
quas reddi vetui prius quam tibi recitate essent/ si forte mei obtemperare volu-
erunt michi Quod si littere perlate non sunt non dubito quin Dolabella/ qui nefarie
Trebonio occiso. Asiam occupavit/ tabellarios meos deprehenderit. litterasque
interceperit Exercitus omnes qui in syria fuerunt teneo/ habui paululum more dum
promissa militibus persolvo Nunc iam sum expeditus A te peto ut dig-
nitatem meam tibi habeas si me intelligis nullum neque periculum neque la-
borem patrie denegasse Si contra importunissimos latrones arma cepi te hortante

et auctorem, si non solum exercitum ad rem p. liberandam defendendamque comparavi
sed etiam crudelissimis tyrannis eripui, quos si occupasset Dolabella, non
adventu sed etiam opinione et expectatione exercitus sui An-
tonium confirmasset. Quas ob res milites tuere, si eos mirifice de re p.
meritos esse animadvertis, et effice ne quem peniteat rem p. quam spem prede et
rapinarum sequi maluisse. Item Murci et Crispi imperatorum dignitatem, quantum
est in te, tuere. Nam Bassus misere noluit michi legionem tradere. Quod nisi mili-
tes invito eo legatos ad me misissent, clausam Apameam tenuisset, quoad
vi esset expugnata. Hec a te peto non solum rei p. que tibi semper carissima fuit
sed etiam amicitie nostre nomine, quam confido apud te plurimum posse. Crede michi hunc
exercitum, quem habeo, senatus atque optimi cuiusque esse, maximeque tuum, de cuius volun-
tate assidue audiendo mirifice te diligit carumque habet. Qui si intellexerit sua
commoda tibi cure esse debere, se tibi etiam omnia putabit. Litteris scriptis, audivi
Dolabellam in Ciliciam venisse cum suis copiis; proficiscar in Ciliciam. Quid egerim
celeriter ut scias dabo operam. Ac velim ut meremur de re p. sic felices
simus. Fac valeas meque ames. Nonis Martiis ex castris.

Cassius s. d. M. Ciceroni. Cum rei p. vel salute vel victoria 13
gaudemus, tum instauratione tuarum laudum, quod maximus consularis
maximum consulem te ipse vicisti, et letamur et mirari satis non possumus.
Fatale nescio quid tue virtuti datum, id quod sepe iam experti sumus. Est enim tua
toga omnium armis felicior, que nunc quoque nobis pene victam rem p. ex ma-
nibus hostium eripuit ac reddidit. Nunc ergo vivemus liberi, nunc te omnium
maxime civis et michi carissime, id quod maxime rei p. te comparasti, nunc te
habebimus testem nostri et in te et in coniunctissimam tibi rem p. amoris, et que
sepe pollicitus es, et taciturum dum serviremus et dicturum de me tum cum
michi profutura essent. Nunc illa non ego quidem dici tantopere quam sentiri a te
ipso; neque enim omni iudicio malim me a te commendari quam ipse tuo iudicio
digne ac mereor commendatus esse, ut hec novissima nostra facta non subita
nec inconvenientia sed similia illis cogitationibus quarum tu testis es fuisse iudi-
ces meque ad optimam spem non minimum tibi ipsi producendum putes. Sunt
tibi, Marce Tulli, liberi propinquique digni quidem te et merito tibi carissimi

esse erga rem publicam cognosces hos etiam: qui studiosiores bonorum sint invenisse. Ego
esse cupio tibi copiam. Si tu non magna me turba puto excludi quo magis
tibi constet me reperisse, et ad omnia que voles et probes gaudere. Cum tibi meum
fortasse probabimus, si hominum doctrina sentias, et gloriatur ex prima tui quod erat
passa e cunda. Nos ora maritima Asie provincie, et in ex insulis quas potuimus
naves deduximus, dilectum remigum magna contumacia civitatum
tamen satis celeriter habuimus. Secuti sumus classem Dolabelle cui L. Figulus preerat, qui
spem sepe transitionis prebendo, neque umquam non decedendo, novissime se Corycum contulit
et clauso portu se tenere cepit. Nos illa relicta quod et castris putavimus satius esse
putabamus, et sequebatur classis altera, quam anno superiore in Bithynia Tillius Cimber
comparat, cui Turullius preerat questor, Cyprum petivimus. Ibique cognovimus scribere ad
nos quam celerrime voluimus. Dolabellam ut Tarsenses socii pessimi, ita Laudiceni
multo amentiores ultro arcessierunt, ex quibus utrisque civitatibus Grecorum militum
numero speciem exercitus effecit. Castra habet ante oppidum Laudiceam posita et partem
muri demolitus est, et castra oppido coniunxit. Cassius noster cum X legionibus
et cohortibus angelariis, et quattuor milium equitatu, a milibus passuum viginti castra
habet posita [illegible] et existimat se sine prelio posse vincere, nam iam ternis tetradrach-
mis triticum apud Dolabellam est. Nisi quid navibus Laodicenorum supportarit, cito
fame pereat necesse est. Ne supportare possit et Cassii classis bene magna cui
preest Sextilius Rufus, et tres quas nos adduximus hoc facile prestabunt. Volo spe-
rare bene et rem publicam et nos istis expeditis, ita parva la[?] here pro celeriter
nobis respondere posse. Vale. Idibus Iuniis Cypro ex Crommyacride.
14. Lentulus Ciceroni. Cum Brutum meum convenisse, eumque tardius in Asiam
venturum animadverterem, in Asiam redii, ut reliquias mei laboris colligerem
et pecuniam quam primum mitterem Romam. Interim cognovi in Licia esse classem
Dolabelle, ampliusque centum naves onerarias in quas exercitus eius imponi posset
id Dolabellam ea mente comparasse, ut si Sirie spes eum frustrata esset, conscenderet
in naves et Italiam peteret, seque cum Antoniis et reliquis latronibus coniungeret. Cuius
rei tanto in timore fui ut omnibus rebus relictis cum paucioribus et minoribus navibus
ad illas ire conatus sim. Que res si a Rhodiis non essem interpellatus
fortasse tota sublata esset. Tamen magna ex parte ~~sublata~~ est profligata, quando

classis dissipata est adventu meo timore milites duces que effugerunt omne-
naves omnes ad unam a nobis sunt recepte, quod maxime timui cecidit ex sententia
ut non posset Dolabella in Italiam pervenire, nec sine suis sociis firmioribus du-
rius vobis efficere negotium. Rhodii nos et rem publicam quam valde desperarint
ex litteris quas publice misi cognosces. Et quidem multo parcius scripsi, quam
re vera eos furere inveni, quod vero aliquid de his scripsi mirari noli. mira est
eorum amentia. nec me movere mee privatim iniurie. malus animus eorum
in nostram salutem cupiditas partium aliarum perseverantia in contemptu optimi cuiusque ferenda mihi
non fuit, nec tamen omnes perditos esse puto, sed iidem qui tum fugientem patrem meum
, qui L. Lentulum, qui Pompeium, qui ceteros viros clarissimos non receperunt, idem
tamquam aliquo fato, et nunc magistratum gerunt aut eos qui sunt in magistratu in
sua habent potestate. Itaque eadem superbia in pravitate utuntur. quorum improbitatem
aliquando retundi, et non pati impunitate augeri non solum utile est rei publicae nostre sed
etiam necessarium. De nostra dignitate velim tibi ut semper cure sit et quocumque tempore occa-
sionem habueris, et in senatu et in ceteris rebus laudi nostre suffragere. Quoniam
consulibus decreta est Asia, et permissum est his ut dum ipsi venirent darent ne-
gotium qui Asiam obtineret. Rogo petas ab his ut hanc dignitatem
potissimum mihi tribuant, et mihi dent negotium ut Asiam obtineam, dum ipsorum
alteruter venit. Nam quod huc properent in magistratu venire aut exercitum mittere
causam non habent. Dolabella enim in Syria est et ut tu divina tua mente per-
spexisti et predicasti dum isti veniunt Cassius eum opprimet. Exclusus enim ab
Antiochia Dolabella, et in oppugnando male acceptus nulla alia confisus
urbe Laodiceam que est in Syria ad mare se contulit. Ibi spero celeriter eum penas
daturum, nam neque quo refugiat habet, neque diutius ibi poterit tantum exercitum Cassii
sustinere. Spero etiam confectum esse iam et oppressum Dolabellam. Quare non puto
Pansam et Hirtium in consulatu properaturos in provincias exire, sed Rome acturos
consulatum. Itaque si ab his petieris ut interim nobis procuratio Asie detur
, spero te posse impetrare. Preterea promiserunt mihi Pansa et Hirtius coram et
absenti mihi scripserunt, Verrio nostro Pansa affirmavit se daturum operam ne in
suo consulatu mihi succedatur. Ego porro non mehercules cupiditate provincie
produci mihi longius spatium volo, nam mihi fuit ista provincia plena laboris

provincie detrimento. quod ego me confestim subvenirem, me ne pergam reliquas meas
diligentie conscriptas decedere rogar(e). quibus laboris nostri participem potuissem, quod vexatam
pecuniam mutuo sumptam postulare, et mihi succedere, nunc quam Cassio dedi
quam Trebonii morte amiseram, quam etiam crudelitate Dolabelle, aut perfidia eorum
qui mihi fidem rei publice non prestiterunt, id consequi et referre volo. quod autem non
potest si nihil spatium habebo, id ut per te consequar velim, ut solet tibi cure sit.
Ego me de re publica puto esse meritum, ut non provincie istius beneficium expec-
tare deberem, sed tantum quantum Cassius et Bruti, non solum illius facti periculique socie-
tate, sed etiam huius temporis studio et virtute. Primus enim ego leges
antonias fregi, primus equitatum Dolabelle ad rem publicam traduxi Cassio-
que tradidi, primus delectus habui pro salute omnium contra consceleratissimam factionem,
solus Cassio et rei publice Syriam exercitusque qui ibi erant coniunxi. Nam nisi
ego tantam pecuniam tantaque presidia et celeriter Cassio dedissem, ne ausus quidem
esset ire in Syriam, et nunc non minora pericula rei publice a Dolobella insta-
rent quam ab Antonio. atque hec omnia is feci, qui sodalis et familiarissimus Do-
labelle eram, coniunctissimus sanguine Antoniis, provinciam quoque illorum beneficio habebam.
sed patriam meam magis amans omnibus meis bellum primus indixi. hec
etsi adhuc non magnopere tulisse fructum animadverto, tamen non despero nec
defatigabor permanere non solum in studio libertatis, sed etiam in labore et periculis.
attamen si etiam aliqua gloria iusta et merita provocabimur senatus et optimi
cuiusque officiis, maiore cum auctoritate apud ceteros et eo plus rei publice prodesse
potero. Filium tuum ad Brutum cum veni videre non potui, ideo quod iam in
hiberna cum equitibus erat profectus. sed medius fidius ea esse eum opinione
et tua et ipsius et in primis mea causa gaudeo. fratris enim loco mihi est, qui ex te
natus teque dignus est.

15. Lentulus p. f. proquestor s. d. cos. pr. tr. pl. senatui populo romano

Sceleris Dolabelle oppressa Asia in proximam provinciam Macedoniam
presidiaque rei publice quae M. Brutus vir clarissimus tenebat me contuli, et id egi
ut per quos celerrime possent Asia provincia vectigaliaque in vestram potestatem
redirent. quod cum pertimuisset Dolabella, vastata provincia, correptis vectigalibus, pre-
cipue civibus romanis omnibus crudelissime denudatis ac divenditis, celeriusque

conspexisset Asia

interfuisset Asia / quam et praesidium adduci potuisset / dum commorari / aut exspectare
praesidium, non necesse habui / et quod primum ad meum officium tuendum mihi esse
praestitum. ut et reliqua vectigalia exigerem et quae deposita pecuniaque colligerem
quas ex ea receperunt. aut quorum id culpa accidisset cognoscerem, et quam primum
vos de omni re facerem certiores. Interim cum per Asiam navigarem, nuntiatum
est classem Dolabellae in Lycia esse, Rhodiosque naves complures instructas et
paratas in aqua habere cum his navibus. quas autem mecum adducerem, aut compri-
merem praesertim conspiratos / hoc in tanta facultate / tum etiam sceleratis in re p. con-
iunctissimos Rhodios viderem contra senatus consulto / quo hoste
Dolabella iudicatus est, foedusque quod cum his M. Marcello Servio
Sulpicio renovatum erat / quo iuraverant Rhodii / eosdem hostes se habituros / quos
senatus populusque Romanus / quare vehementer nos fefellit / tantum enim afuit / ut
illorum praesidio nostram firmaremus classem / ut etiam a Rhodiis urbe portu statione
quae extra urbem est commeatu aqua / denique prohiberentur nostri milites / nos vix
ipsi singulis cum navigiolis reciperemur. Quam indignitatem deminutionem-
que maiestatis / non solum iuris nostri / sed etiam imperii populique Romani ideo tulimus
quod interceptis litteris cognoveram Dolabellam / si desperasset de Syria Aegyptoque
quod necesse erat fieri / in naves cum suis omnibus latronibus atque omni pecunia conscen-
dere esse paratum / Italiamque petere / ideo etiam naves onerarias quarum minor nulla
erat duum milium amphorarum contractas in Lycia a classe eius obsideri. Huius
rei timore p. c. percitus iniurias perpeti et cum contumelia etiam omnia nostra prius
experiri malui. Itaque ad illorum voluntatem introductus in urbem et in senatum
eorum quam diligentissime potui causam rei p. egi / periculumque omne quod instaret / si ille
latro cum omnibus suis / naves conscendisset exposui. Rhodios autem tanta in
pravitate animadverti / ut omnes firmiores putarent quam bonos / ut hanc concordiam
et conspirationem omnium ordinum ad defendendam libertatem / propense non crederent esse
factam / ut patientiam senatus et optimi cuiusque manere etiam nunc confiderent / nec
potuisse audere quemquam Dolabellam hostem iudicare / ut denique omnia quae improbi
fingebant magis vera existimarent / quam quae vere facta erant / et a nobis doce-
bantur / qua mente etiam ante nostrum adventum post Treboni indignissimam caedem
ceteraque tot tam nefaria facinora / Binae profectae erant ad Dolabellam

9

ingratorum eorum / et quidem nouo exemplo quod leges eorum constituerant hominum
qui tum ingratissimi fuerunt hec sunt timores et dignitatem / de agris quos in continenti
habent / sed hunc sic patria pauciorum / qui et antea parum fideles nobis ela-
tiores afferrent / et iam magis ingratos reperimus illo exemplo. nam cum
ex parte / nam meo periculo / nam minime etiam Italie urbique nostre periculo / qui ille parricida
cum suis latronibus et nauibus ex Asia. Syriaque expulsus Italiam peruasisset / modo
tum facile posset nolunt / nonnullis etiam ipsi ingratissimi contendebant in suspicionem
detinuisse nos / et demonstrabant de demum classis Dolabelle inter fuerunt
de aduentu meo / quam suspicionem confirmantes nobis aliquid augebant. magis quod subito
ex Laodicea / maximus et C. Trinius legati Dolabelle ~~inter fuit de aduentu meo~~
~~cum suspicionem confirmante nobis~~ a classe discesserunt Mamaz Bonga complures
onerariis relictis quibus collegerunt non minimum temporis laboris consump-
serunt. itaque cum a Rhodo cum hijs quas habueramus nauibus in Lyciam venissemus nauesque
onerarias recepimus / diuisque restituimus eodem quo maxime timebant ne
posset Dolabella cum suis latronibus in Italiam venire timore defensionis classe
sufficiente comperimus Sinum cursumque pedem / quod extremo regno et prouincie maxime ibi
commoni prorsus manum Dolabelle diffugisse. Cliquis Syriam ingressum que peruenisse
/ quibus desertis cum sine C. Cassii singularis viris et ducis classem
maximam fore posito in Syria ad meum officium veniret. Daboque operam ut meum
studium diligentiam nobis pro C. rei publice prestem / peruenisse que comparare maximam potero
et celerrime cogitam / omnibus que rebus ad vos mittam. Si peruenero ad
prouinciam / et testimonio quam vos / et rei publice fidem prestitit in consuada pecunia
a me deposita. quinque solere vltro. pro fide prestitit in consuada pecunia
a me deposita / quinque solere vltro defendentes peruniam. Sed hec minime
societate facinorum cum Dolabella venit / Syriam vos viderit. De quibus
pro vobis videbitur sicut multi sunt eiusmodi gloriantes / vos quam eorum autem
confirmantes / facilius et vsque eiusque vectigalia et exactiones consuade patrum
omnia quo tamen diuinitus vectigalia tueri prouinciam que ab iniuria defendere possim
/ copiam nostrorum voluntarii que comparam. Hijs literis scriptis milites circiter
quos Dolabella ex Asia conscripserat e Syria fugientes Pamphyliam venie-
runt ubi nuntiauit Dolabellam Antiochiam / quo in Syria est euenisse / non recepta

conatū ex aliquotiens ex urbe / inpulsū ... c̄ cū magno suo detrimento. Itaq3
centum amississe, ceterisq3 relictis noctu Anthiochiā profugisse Laodiceā versus
ea nocte om's fere Apameos milites ab eo discessisse. ex ipsis ad octingentos An-
thiochiā redisse. et se ipsos tradidisse qui Cassio relicti illi urbi preerant / ce-
teros per Amanum in Ciliciā descendisse. quo exemplo se quoque dicebat. Cassium autem
cum omnibus suis copiis / nunciatum esse quatriduum iter Laodicea abfuisse / cum ...
Dolabella eo tenderet. Quare breve opinione celerius confido sceleratissimi latronis
penas daturum. III° non. Iun. Pergis

Trebonius Ciceroni S. Athenas veni XI kal. Iun. atq3 ibi quod
maxime optabam vidi / filium tuum deditum optimis studiis. summaq3
modestie fama. qua ex re quantam voluptatem ceperim. scire etiam potes me ta-
cente; non enim nescis quanti te faciam. et quam pro nostro veterrimo verissimoq3 amore
omnibus tuis etiam minimis commodis non modo tanto bono gaudeam. Noli putare
mi Cicero hoc auribus tuis dare / nihil adolescente tuo / atq3 adeo nostro / nihil
enim mihi a te potest esse seiunctum ... maxime amas / hoc est optimarum. Itaq3 quod tibi ve-
re facere possim / libenter quoque congratulor / nec minus etiam nobis / quod eum quem necesse erat dili-
gere qualiscumq3 esset. talem habemus ut libenter quoque diligamus. Qui cum mihi in sermone inieci-
sset se velle Asiam visere. non modo invitatus sed rogatus est a me ut po-
tissimum id nobis optinentibus provinciam faceret cui nos et caritate / et amore
tuum officium prestaturos non debes dubitare. Illud quoque nobis erit cure ut
Cratippus una cum eo sit / ne putes in Asia feriatum illum ab ipsis studiis
in que tua cohortatione incitatur futurum / Nam illum paratum ut video et ingressum
pleno gradu cohortari non intermittemus. quo indies longius discendo exercendo
que se procedat. Vos quid ageretis in re publica cum has litteras dabam non sciebam
/ audiebam quedam turbulenta, que scilicet cupio esse falsa / ut aliquando ociosa liber-
tate fruamur / quod vel minime mihi adhuc contigit / ego tamen nactus in naviga-
tione nostra pusillum laxamenti concinnavi tibi munusculum ex instituto meo et
dictum cum magno nostro honore a te dictum conclusi et tibi subscripsi. in quibus
versiculis si tibi quibusdam verbis [ ] videbor. turpitudo persone gr
eius in quam liberius invehimur nos vindicabit / ignosces etiam iracundie nostre
/ que iusta est in eiusmodi. et homines et cives / deinde quid magis hoc Lucilio

haberet assumere libertatis, quam nobis cum etiam si ordo par fuit, et vos quos lepore
eminetis non magis dignos habuit. In qua tanta libertate urbem veniret. Tu
ferunt pollicetur et, adiungeres me quam primum ad tuos senio. Nunc quidem illud non
dubito, quin si quid de statu rei publicae senseris, non patieris me minima gloria
et rei et amoris tui fore. Vale et meos, meos quos tibi commendatos
habe. D. VIII Kal. Iun. Arpinis

17. Cicero s. d. Cornificio collegae. Grata mihi vehementer est me-
moria nostri tua, quam significasti litteris; quam ut conserves non quo de tua
constantia dubitem, sed quia mos ita requirit, rogo. Ex Syria nobis tumultuosio-
ra quaedam nuntiata sunt; quae tibi sunt propiora quam nobis, tua me causa magis movent
quam mea. Romae summum otium est, sed ita ut malis salubre aliquod et honestum nego-
tium; quod spero fore: video id curae esse Caesari. Me scito, dum tu absis, quasi
occasionem quandam et licentiam nactum scribendi audacius, et cetera quidem
fortasse quae etiam tu concederes, sed proxime scripsi de optimo genere dicendi; in quo saepe
suspicatus sum te a iudicio nostro, sic scilicet ut doctum hominem ab non indocto, paulum
dissidere. Huic tu libro maxime velim ex animo, si minus, gratiae causa suffragere; dicam
tuis, ut eum, si velint, describant atque mittant. Puto enim, etiamsi rem minus
probabis, tamen in ista solitudine quicquid a me profectum sit iucundum tibi fore. Quod mihi
existimationem tuam dignitatemque commendas, facis tu quidem omnium more; sed velim
sic existimes, me, cum amori, quem inter nos mutuum esse intellegam, plurimum tribuam, tum
de summo ingenio, tum de studiis tuis optimis et de spe amplissimae dignitatis
ita iudicare, ut neminem tibi anteponam, comparem paucos.

18. Cicero s. d. Cornificio. Quod extremum fuit in illa epistola quam
a te proxime accepi, ad id primum respondeo. Animadverti enim hoc vos
magnos oratores facere. Nonnumquam epistolas requiris meas; ego autem numquam, cum
mihi denuntiatum esset a tuis ire aliquem, non dedi. Quod mihi videor ex tuis
litteris intellegere te nihil commissurum esse temere nec antequam scisses quo iste nescio
qui Caecilius Bassus erumperet quicquam statuturum, id ego speraram prudentia
tua fretus et ut confiderem fecerunt gratissimae tuae litterae; idque ut facias quam sae-
pissime, ut et quid tu agas et quid agatur scire possim, et etiam quid acturus
sis, valde te rogo. Etsi periniquo patiebar animo te a me digredi, tamen

eo me tempore consolabar quod in summum etiam otium te venire arbitrabar et ab impendentibus magnis negociis discedere. Quamquam quod accidit contra, bellum enim est ortum. Hic pax confecta, sed tamen eiusmodi pax in qua si adesses multa te non delectarent, ea tamen que ne ipsum quidem Cesarem delectant. Bellorum enim civilium hi semper exitus sunt ut non solum ea fiant que velit victor, sed etiam ut hiis mos gerendus sit quibus adiutoribus parta sit victoria. Equidem sic iam obdurui ut ludis Cesaris nostri animo equissimo viderem T. Plancum audirem Laberii et Publii poemata. Nihil michi tam deesse scito quam qui cum hec familiariter docteque rideam. Is tu eris si quam primum veneris. Quod ut facias non mea solum sed etiam tua interesse arbitrabar.

Cicero Cornificio s. d. Libentissime legi tuas litteras in quibus iocundissimum michi fuit quod cognovi meas tibi redditas esse. 19.
Non enim dubitabam quin eas libenter lecturus esses; verebar ut redderentur. Bellum quod est in Syria Syriamque provinciam tibi tributam esse a Cesare ex tuis litteris cognovi. Eam rem volo tibi bene et feliciter evenire. Quod ita fore confido fretus et industria et prudentia tua. Sed de Parthici belli suspicione quod scribis sane me commovit. Quid enim copiarum haberes cum ipse coniectura consequi poteram, tum ex tuis litteris cognovi. Itaque opto ne se illa gens moveat hoc tempore dum ad te legiones ee perducantur quas audio duci. Quod si pares copias ad confligendum non habebis, non te fugiet uti consilio M. Bibuli, qui se oppido munitissimo et copiosissimo tam diu tenuit quam diu in provincia Parthi fuerunt. Sed hec melius ex re et ex tempore constitues. Michi quidem vestra cura erit quid agatis, dum quid egeritis sciero. Litteras numquam habui cui darem quin dederim. A te ut idem facias peto, in primisque ut ita ad tuos scribas ut me tuum sentiant.

Cicero Cornificio s. Grate michi tue littere, nisi quod Sinuessanum deversoriolum contempsisti. Quam quidem contumeliam villa pusilla iniquo animo feret, nisi in Cumano et Pompeiano reddideris [ ] Sic igitur facies, me quoque amabis et scripto aliquo lacesses. Ego enim scripto facilius rescribere possum quam provocare. Quod si ut es cessabis, lacessam, nec tua ignavia etiam michi inertiam afferet. Plura otiosus; hec cum essem in senatu exaravi. 20. gr.

Cicero s. d.   Caius Anicius familiaris meus, vir 21.

omnibus rebus ornatus, negotiorum suorum causa legatus est in Africam legatione libera. Eum velim rebus omnibus adiuves operamque des ut quam commodissime sua negocia conficiat. In primisque quod ei carissimum est dignitatem eius tueare. Idque a te peto quod ipse in provinciis facere sum solitus non rogatus, ut omnibus senatoribus lictores darem; quod idem acceperam et a summis viris factitatum. Hoc igitur, mi Cornifici, facies, ceterisque rebus omnibus eius dignitati reique publice, si me amas, consules. Erit id michi gratissimum. Da operam ut valeas.

22. Cicero Cornificio salutem. Nos hic cum homine gladiatore omnium nequissimo, collega nostro Antonio, bellum gerimus, sed non pari condicione, contra arma verbis. At etiam de te contionatur, nec impune; nam sentiet quos lacessierit. Ego autem acta ad te omnia arbitror perscribi ab aliis; a me futura debes cognoscere, quorum quidem non est difficilis coniectura. Oppressa omnia sunt, nec habent ducem boni, nostrique tyrannoctoni longe gentium absunt. Pansa et sentit bene et loquitur forte. Hyrtius noster tardius convalescit. Quid futurum sit plane nescio. Spes tamen una est aliquando populum romanum maiorum similem fore. Ego certe rei publice non deero, et quicquid acciderit a quo mea culpa absit animo forti feram. Illud profecto quoad potero tuam famam et dignitatem tuebor. A. d. XIII Kal. Ian. senatus frequens michi est assensus cum de ceteris rebus magnis et necessariis, tum de provinciis ab hiis qui obtinerent retinendis neque cuiquam tradendis nisi qui ex senatus consulto successisset. Hoc ego cum rei publice causa censui, tum mehercule in primis retinende dignitatis tue. Quam ob rem te amoris nostri causa rogo, rei publice causa hortor, ut ne cui quicquam iuris in tua provincia esse patiare, atque ut omnia referas ad dignitatem, qua nichil esse potest prestantius. Vere tecum agam, ut necessitudo nostra postulat: in Sempronio, si meis litteris obtemperasses, maximam ab omnibus laudem adeptus esses. Sed illud et preteriit et levius est; hec magna res est. Fac ut provinciam retineas in potestate rei publice. Plura scripsissem, nisi tui festinarent. Itaque Cerippo nostro me velim excuses.

23. Cicero Cornificio salutem. Omnem condicionem imperii tui statumque provincie michi demonstravit Tratorius. O multa intollerabilia locis omnibus! Sed quo maior tua dignitas, eo que tibi acciderunt minus ferenda. Neque enim

que tu propter magnitudinem et animi et ingenii tui moderate fers. ea non ulciscenda sunt/ et si non sunt dolenda. sed hec posterius. Rerum urbanarum acta tibi mitti certo scio. quod ni ita putarem ipse perscriberem/ in primisque cesaris octaviani conatum. de quo multitudini fictum ab antonio crimen videtur ut in pecuniam adolescentis impetum faceret/ prudentes autem et boni viri et credunt factum et probant. Quid quaeris magna spes est in eo. Nihil est quod non existimetur laudis et glorie causa facturus. Antonius autem noster familiaris tanto odio se esse intelligit/ ut cum interfectores suos domi comprehenderit rem proferre non audeat ad VI idus oct. brundusium erat profectus obviam legionibus macedonicis quattuor quas sibi conciliare pecunia cogitabat. easque ad urbem adducere/ et in cervicibus collocare nostris. habes formam rei publice si in castris potest esse res publica. in qua tuam vicem sepe doleo/ quod nullam partem per etatem sane et salve rei publice gustare potuisti. Atque antehac quidem sperare saltem licebat. nunc etiam id ereptum est. Quae enim est spes cum in contione ausus sit dicere Antonius Cannutium apud eos locum sibi querere. quibus se salvo locum in civitate esse non posset. Equidem et hec et omnia que homini accidere possunt. sic fero ut philosophie magnam habeam gratiam que me non modo a sollicitudine abducit. sed etiam contra omnes fortune impetus armat tibique idem censeo faciendum/ nec a quo culpa absit/ quicquam in malis numerandum. Sed hec tu melius. Tratorium nostrum cum semper probassem tum maxime in tuis rebus summam eius fidem diligentiam prudentiamque cognovi. Da operam ut valeas. hoc mihi gratius nihil facere potes.

Tertio Cornificio. S. Ego nullum locum pretermitto/ nec enim debeo non modo laudandi tui. sed ne ornandi quidem. sed mea studia erga te et officia/ malo tibi ex tuorum litteris/ quam ex meis esse nota. te tamen hortor ut omni cura in rem publicam incumbas. hoc est animi. hoc est ingenii tui. hoc eius spei quam habere debes amplificande dignitatis tue. Sed hac de re alias ad te pluribus. cum enim hec scriberem in expectatione erant omnia. Nondum legati redierant. quos senatus non ad pacem deprecandam. sed ad denuntiandum bellum miserat/ nisi legatorum nuntio paruisset. Ego tamen ut primum occasio data est meo pristino more rem publicam defendi/ me principem senatui populoque romano professus sum/ nec postquam suscepi causam libertatis 24

minimum temporis amisi tuende salutis libertatisque communis. Sed hec quidem te ex aliis
malo. T. Pinarium familiarissimum meum, tibi tanto studio commendo, ut maiore
non possim. cui tum propter omnes virtutes, tum etiam propter studia communia sum a-
micissimus. Is gerit rationes negotiaque Dionisii nostri. quem et tu multum
amas et ego omnium plurimum, ea ego tibi non debeo commendare. Sed commendo
tu facias igitur ut cognoscam ex Pinarii gratissimi hominis litteris tuum et erga illum et
erga Dionisium studium perspiciam liberalius.

25. Cicero Cornificio. S. Litteras accepi tuas quas mihi Cornificius
altero vicesimo die, ut dicebat, reddidit. eo die non fuit
senatus. nec postero. Quinquatribus frequenti senatu causam tuam egi non invita Mi-
nerva. etenim eo ipso die senatus decrevit, ut Minerva nostra custos ur-
bis. quam turbo deiecerat restitueretur. Pansa tuas litteras recitavit magna
senatus approbatio consecuta est cum summo gaudio, et offensione Minotauri
id est Calvisii et Tauri. factum de te senatus consultum honorificum. postulabatur autem
ut etiam illi notarentur. sed Pansa clementior. Ego mi Cornifici quo die
primum in spem libertatis ingressus sum. et cunctantibus ceteris ad XIII kal. Ian.
fundamenta rei publice ieci, eo ipso die providi multum atque habui ratio-
nem dignitatis tue, mihi enim est assensus senatus de obtinendis provinciis.
nec vero postea destiti labefactare eum qui summa cum tua iniuria contumeliaque
rei publice provinciam absens obtinebat. itaque crebras vel potius cotidianas
compellationes meas non tulit. seque in urbem recepit invitus. nec solum spe
sed certa re iam et possessione deturbatus est meo honestissimo iustissimoque
convicio. te tuam dignitatem summa tua virtute tenuisse virtute quod honoribus
amplissimis affectum vehementer gaudeo. Quod te mihi de Sempronio purgas
accipio excusationem. fuit enim illud quoddam cecum tempus servitutis. ego
tuorum consiliorum auctor, dignitatisque fautor, iratus temporibus in Greciam desperata
libertate rapiebar, cum me etesie quasi boni cives relinquentem rem
publicam prosequi noluerunt. Auster quidem adversus maximo flatu me ad tribu-
los tuos Regium retulit. atque inde ventis remis in patriam omni festi-
natione properavi. postridieque in summa reliquorum servitute liber unus fui.
Sic sum in Antonium invectus, ut ille non ferret omnemque suum vinolentum

timore in me tam offenderet, neque tu dicere vellet ad reditum suum, tu temptaret
insidiis: quae ergo mutationem et inconstantiam affert in castris Octavianis plagis/
Veniet enim exercitus Caesaris populo Romano et nobis, deinde senatus rei p. co-
paravit: qui nisi fuisset, Antonii reditus a Brundisio pestis patriae fuisset.
Quae deinceps acta sint scire te arbitror. Sed redeamus illuc unde di-
vertimus. Accepto convicio de Sempronio, nam ita statui, quod in tanta perturbatione
habere potuisti. Nunc hic dies aliam vitam affert, alios mores postulat, ut
ait Terentius Eunuchus. Conscende mihi Quinte nobiscum et quidem ad puppim.
Una navis est iam bonorum omnium, quam quidem damus operam ut rectam teneamus,
utinam prospero cursu. Sed quicumque venti erunt, ars nostra certe non aberit.
Quid enim praestare aliud virtus potest? Tu fac magno animo sis et excel-
so, cogitesque omnem dignitatem tuam cum re p. coniunctam esse debere. P. Luccium 25a.
meum commendabis, quem quibuscumque rebus poteris diligenter tuebere. Hirtium quidem
et Pansam collegas nostros in consulatu rei p. salutares. Alterum fere tempus amisimus
re p. Antoniano quidem latrocinio liberata, sed nondum omnino explicata. Quam nos, si nos plures
morbi non turbabunt, tamen admodum sumus iam defatigati. Sed nulla lassitudo
impedire officium et fidem debet. Verum haec hactenus. Ab aliis te de me
quam a me ipso malo cognoscere. Audiebam etiam quam maxime vellem de te in summo.
quod te comperi laudi ad celum laudibus extulisse, maxime dare te esse. Id gratum
sit. Quod quid aliter agatur facias me certiorem. Vale. Q. Turius 26.
qui in Africa negotiatus est, vir bonus et honestus, heredes fecit similes sui
atque sui. Cn. Saturninum, Sex. Aufidium, C. Anicium, Q. Considium Gallum, L. Ser-
vilium Postumum, C. Rubellium. Ex eorum oratione intellexi gratiarum actione vos magis
egere quam commendatione. Tantam enim liberalitatem se tuam expertos praedicabant ut
iis plus a te tributum intellegerem quam ego de te auderem rogare. Audebo ta-
men; scio enim quantum ponderis mea commendatio sit habitura. Quare a te peto
ut ad eam liberalitatem quam sine meis litteris expertus es, quam maximus meis litteris
cumulus accedat. Caput autem est meae commendationis ne patiare.
Et tamen libro ut ... fecit liberalitate fortuna ante-
ribus quam omnibus rebus. Hos vos a me commendatissimos magna ex eorum sple-
ndore et observantia capies voluptatem, quod ut ... eorum aliquam etiam vestro.

27. Cicero Cornificio s. Sextus Aufidius et observantia qua me colit
accedit ad proximos et splendore equitis Romani nemini cedit. Est autem ita
temperatis moderatisque moribus ut summa severitas summa cum humanitate iungatur. Cuius
tibi negotia que sunt in Africa ita commendo ut maiore studio magisque ex animo
commendare non possim. Pergratum mihi feceris si dederis operam ut is intelli-
gat meas apud te litteras maximum pondus habuisse. Hoc te vehementer
mi Cornifici rogo.

28. Assentior tibi eos quos scribis Lilibetanos minari istic penas debuisse
dare. Sed metuisti ut ais ne nimis liber in ulciscendo viderere. Ver-
metuisti igitur ne gravis civis ne nimis te dignus viderere. Et quod societatem
rei p. conservande tibi mecum a patre acceptam renovas gratum. Que societas
inter nos semper mi Cornifici manebit. Gratum etiam illud quod mihi tuo nomine
gratias agendas non putas; nec enim id inter nos facere debemus. Senatus sepius
pro tua dignitate appellaretur si absentibus consulibus unquam nisi ad rem novam
cogeretur. Itaque nec de HS. xx nec de HS. dcc quicquam agi nunc per senatum
potest. Tibi autem ex senatus consulto imperandum mutuumque sumendum censeo. In
re p. quid agatur credo te ex eorum litteris cognoscere qui ad te acta debent
perscribere. Ego sum spe bona. Consilio cura labore non desum. Omnibus inimicis
rei p. me esse acerrimum hostem prae me fero. Res neque nunc in loco
difficili videtur et fuisset facillima si culpa a quibusdam abfuisset.

29. Cicero Cornificio s. Non modo tibi cui omnia mea notissima
sunt sed neminem in populo Romano arbitror esse cui sit ignota ea fami-
liaritas que mihi cum L. Lamia est. Etenim magno theatro spectata est
tum cum est ab A. Gabinio consule relegatus quod libere et fortiter salutem
meam defendisset. Nec ex eo amor inter nos natus est sed quod erat vetus
et magnus propterea nullum periculum pro me adire dubitavit. Ad hec offi-
cia vel merita potius iucundissima consuetudo accedit ut nullo prorsus
plus homine delecter. Non puto te iam exspectare quibus eum tibi verbis
commendem. Causa enim tanti amoris intelligis que verba desideret. Hinc
me omnibus eximie caritatis te velim existimes si negotia Lamie pro-
curatores libertos familiam quibuscumque rebus opus erit defenderis

gratius mihi futurum quam si ea tua liberalitas pertinuisset ad rem familiarem meam. Non
dubito quin sic mea commendatione; quod tum e(st) iudicium de hominibus ipsius Lamie cum studiose
omnia faceremus. Etenim erat nobis dictum te existimare alteri senatusconsulto quod dig-
nitatem tuam fieret scribendo Lamiam affuisse, qui omnino consulibus illis numquam fuit ad
scribendum; deinde omnia tunc falsa senatusconsulta deferebantur. Nisi forte etiam illo Sem-
pronio s. c. me censes affuisse, qui ne Rome quidem fui, ut tum de eo ad te
scripsi recenti re. Sed hec hactenus. Te, mi Cornifici, etiam atque etiam rogo ut omnia
Lamie negotia mea putes esse curesque ut intelligat hanc commendationem maximo
sibi usui fuisse. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Cura ut valeas.

icero Cornificio s. Ita ne? Preter litigatores nemo ad te meas litteras?
Multe iste quidem: tu enim perfecisti ut nemo sine meis litteris tibi 30
se commendatum putaret. Sed quis tuorum umquam mihi dixit esse cui darem? Quin
dederim, aut quid mihi iocundius quam cum coram tecum loqui non possim aut scribere
ad te aut tuas legere litteras? Illud magis mihi solet esse molestum, tantis
me impediri occupationibus ut ad te scribendi meo arbitratu facultas nul-
la detur; non enim te epistulis sed voluminibus lacesserem, quibus quidem a me te provocari
oporteret. Quamvis enim occupatus sis, otii tamen plus habes; aut si ne tu quidem
vacas, noli impudens esse nec mihi molestiam exhibere et a me litteras
crebriores cum tu mihi raro mittas flagitare. Nam cum antea distinebar ma-
ximis occupationibus propterea quod omnibus curis rem publicam mihi tuendam putabam, tum
hoc tempore multo distineor vehementius; ut enim gravius egrotant hii qui
cum levati morbo viderentur in eum de integro inciderunt, sic vehementius nos la-
boramus, qui profligato bello ac pene sublato renovatum bellum gerere
conamur. Sed hec hactenus. Tu tibi, Cornifici, fac ut persuadeas non esse
me tam imbecillo animo, ne dicam inhumano, ut a te vinci possim aut officiis
aut amore. Non dubitabam equidem, verum tamen multo mihi notiorem amorem tuum
effecit Cherippus. O hominem illum quidem mihi semper aptum, nunc vero etiam suavem!
Vultus me hercule tuos mihi expressit omnes. Non solum animum ac verba
pertulit. Itaque noli vereri ne tibi succensuerim, quod eodem exemplo ad me quo
ad ceteros. Requisivi equidem proprias ad me unum a te litteras, sed neque vehementer
sed amanter. De sumptu quem te in rem militarem facere et fecisse dicis, nihil sane

6

possum tibi gratulari, gratia tuis artibus servata, consulibus designatis et redditis
angustiis premeretur. Ego quod consilii vindicas, ut optime meritis militibus promissa
solvantur, quod quidem fieri sine tributo posse non arbitror. De Atheio Dionysio
nihil puto esse, qui mihi nihil dixit. Tractarunt de P. Luccio, nihil tibi
concedo, quo studiosior eius sis quam ego sum; est enim vehementer mihi familiaris. Sed a
magistris cum contenderem de proferendo die, probavit mihi sese quo minus id
faceret et compromisso et iureiurando impediri. Unde veniendum arbitror
Luccio. Si meis litteris obtemperavit, cum tu haec leges, illum Romae esse oportebat.
Ceteris de rebus maximeque de pecunia, cum Pansae mortem ignorares, scri-
psisti quae per nos ab eo consequi arbitrarere, quae te non fefellissent si viveret.
Nam te diligebat. Post mortem autem eius quid fieri posset non videbamus.
De Venuleio Latino Horatio valde laudo. Illud non nimium probo quod
scribis, quo illi animo aequiore ferrent, te tuis etiam legatis lictores ademisse.
Honore enim cum ignominia dignis non erant comparandi. Eos si non ex senatus consulto
decedunt, cogendos ut decedant existimo. Haec fere ad eas litteras
quas eodem exemplo binas accepi. De reliquo velim tibi persuadeas non
esse mihi tuam dignitatem mea cariorem.

lib. XIII

1. Etsi non satis mihi constiterat cum aliquane animi molestia mei
an potius libenter te Athenis visurus essem, quod iniuria
quam accepisti dolore me afficeret, sapientia tua qua fers
iniuriam laetitia, tamen vidisse mallem. Nam quod est molestiae
non sane multo levius est cum te non video, quod esse potuit
voluptatis certe, si vidissem te, plus fuisset. Itaque non dubitabo dare
operam ut te videam, cum id satis commode facere potero. Interea quod per
litteras et agi tecum et, ut arbitror, confici potest, agam nunc. Ac te illud primum
rogabo, ne quid invitus mea causa facias, sed id quod mea intelleges, tua nul-
lam in partem multum interesse, ita mihi des, si tibi ut id libenter facias an-

Persuaseris cum patrone epicureo michi omnia sunt nisi quod in philosophia vehementer ab eo dissentio. Sed et initio rome cum te quoque et tuos omnes observabat me coluit in primis. Et nuper cum ea que voluit de suis premiis et commodis consecutus est me habuit suorum defensorum et amicorum fere principem. Et iam a phedro qui nobis cum pueri essemus antequam philonem cognovimus valde ut philosophus postea tamen ut vir bonus et suavis et officiosus probabatur traditus mihi commendatusque est. Is igitur patro cum ad me rome litteras misisset ut te sibi placarem peteremque ut nescio quid illud epicuri parietinarum sibi concederes nichil scripsi ad te ob eam rem quod edificationis tue consilium commendatione mea nolebam impediri. Idem ut veni athenas cum idem ut ad te scriberem rogasset ob eam causam impetravit quod te abiecisse illam edificationem constabat inter omnes amicos tuos. Quod si ita est et iam plane tua nichil interest velim si qua offensiuncula facta est animi tui perversitate aliquorum nosti enim genus illud des te ad lenitatem vel propter summam tuam vel etiam honoris mei causam. Equidem si quid ipse sentiam queris nec cur ille tantopere contendat video nec cur tu repugnes nisi tamen multo minus tibi concedi potest quam illi laborare sine causa. Quamquam patronis et orationem etiam et tibi cognitam esse certo scio honorem officium testamentorum ius epicuri auctoritatem phedri obtestationem sedem domicilium vestigia summorum hominum sibi tuenda esse dicit. Totam hominis vitam rationemque quam sequitur in philosophia deridere licet si hanc eius contentionem volumus reprehendere. Sed mehercule quoniam illi ceterisque quos illa delectant non valde inimici sumus nescio an ignoscendum sit huic si tantopere laborat in quo etiam si peccat magis ineptiis quam improbitate peccat. Sed ne plura dicendum enim aliquando est pomponium atticum sic amo ut alterum fratrem nichil est illo michi nec carius nec iocundius. Is non quo sit ex istis est enim omni liberali doctrina politissimus sed valde diligit patronem valde phedrum amavit sic a me contendit homo minime ambitiosus minime in rogando molestus ut nichil umquam magis nec dubitat quin ego a te nutu hoc consequi possem etiam si edificaturus esses. Nunc vero si audierit te edificationem deposuisse neque tamen me a te impetrasse non te in me illiberalem sed me in se neglegentem putabit. Quamobrem peto a te ut scribas ad tuos posse tua voluntate decretum illud areopagitarum quem ypomnematismon illi vocant tolli. Sed redeo ad prima. Prius velim tibi persuadeas ut hec mea causa libenter facias quam ut facias.

Sic tu habeto pro certo quod rogo fore mihi gratissimum. Vale

2. Cicero Memmio s. d. Gaviano Evandro, qui habitat in tuo sa-
crario, et ipso multum utor et patrono eius M. Emilio fami-
liarissime. Peto igitur in maiorem modum, quod sine tua molestia fiat, ut ei de
habitatione accommodes. Nam propter opera instituta multa multorum subitum est
ei remigrare Kl. Quintilis. Impedior verecundia, ne te pluribus rogem, neque
tamen dubito, quin si tua nihil aut non multum intersit, eo sis animo quo ego essem
si quid tu me rogares, mihi certe gratissimum feceris.

3. Cicero Memmio Fufium unum ex meis intimis observantissimum, studio-
sissimumque mei, eruditissimum hominem velim ita tractes, ut mihi coram recepi-
sti. Tam gratum mihi id erit quam quod gratissimum. Ipsum praeterea summo officio et
summa observantia tibi in perpetuum devinxeris.

Marcus Cicero s. d. Valerio Q. f.

4. Cum municipibus Volaterranis mihi summa necessitudo est, magno
enim meo beneficio affecti cumulatissime mihi gratiam retulerunt. Nam me in honoribus
meis nunquam deseruerunt. Cum quibus si nulla causa mihi intercederet, tamen quod te vehemen-
tissime diligo, quodque me a te plurimi fieri sentio, et monerem te et hortarer
ut eorum fortunis consuleres, praesertim cum prope praecipuam causam haberent ad ius obtinendum:
primum quod Sullani temporis acerbitatem deorum immortalium benignitate subterfugerunt,
deinde quod summo studio p. R. a me in consulatu meo defensi sunt, cum tr. pl.
legem iniquissimam de eorum agris promulgavissent, facile senatui populoque Romano persuasi
ut eos cives quibus fortuna pepercisset salvos esse vellet. Hanc actionem meam
C. Caesar primo suo consulatu lege agraria comprobavit, agrumque Volaterranum et
oppidum omni periculo in perpetuum liberavit, ut mihi dubium non sit, quin is qui novas
necessitudines adiungat, sua vetera beneficia conservari velit. Quam ob rem est tuae
prudentiae aut sequi eius auctoritatem, cuius sectam atque imperium summa cum tua dignitate
secutus es, aut certe illi integram omnem causam reservare. Illud vero non dubitare debes
quin tam grave, tam firmum, tam honestum municipium tibi tuo summo beneficio in perpetuum obligari
velis. Sed haec quae supra scripta sunt eo spectant ut te horter et suadeam. Reliqua
sunt quae pertinent ad rogandum, ut non solum tua causa tibi consilium me dare putes, sed
quod mihi opus sit me a te petere et rogare. Gratissimum igitur mihi feceris

(si voluimus eorum rebus integris valuimus quod voluimus. Hoc ergo domicilia
sedes rem fortunas qui a dis immortalibus et a prestantibus in re p. ambobus summo
senatus populique Romani studio conservate sunt / tue fidei iustitie / bonitatique commendo
All' comodo Si pro meis pristinis opibus facultatem mihi res hoc tempore daret
/ut ita defendere possem / Volaterranos quemadmodum consuevi tueri meos nullum
officium / nullum denique certamen in quo illis prodesse possem pretermitterem. Sed quoniam
apud te nihilominus hoc tempore valere me confido quam valuerim pro apud omnes pro summa
necessitudine nostra parique inter nos et mutua benivolentia / abs te peto ut ita de Vol-
aterranis mereare ut existiment te eum quasi divino consilio isti negotio prepositum
esse / apud quem unum nos eorum perpetui defensores plurimum valere possemus

Arcus Cicero Valerio s. Non moleste fero eam necessitudinem 5
/ que mihi tecum est / notam esse quam plurimis / neque tamen ob eam causam quod tu optime
existimare potes te impedio quominus susceptum negotium / pro tua fide et
diligentia et voluntate Cesaris qui tibi rem magnam difficilemque commisit gerere
possis. Nam cum multi a me petant multa / quod de tua erga me voluntate non
dubitent non committo ut ambitione mea conturbem officium tuum. C. Curtio ab ineunte
etate familiarissime sum usus eius et Sillani temporis iniustissima calamitate dolui
/et cum hiis qui similem iniuriam acceperant amissis omnibus fortunis / reditus tamen in patriam
voluntate omnium concedi videretur adiutor incolumitatis fui. Is habet in Volaterrano possessionem
cum in eam tamquam e naufragio reliquias contulisset / hoc autem tempore eum Cesar in senatum
legit. quem ordinem ille ista possessione amissa tueri vix potest. Gravissimum autem
est cum superior factus sit / ordine inferiorem esse fortuna / minimeque conveniens / ex eo
agro qui Cesaris iussu dividatur eum moveri qui Cesaris beneficio senator sit
. Sed mihi minus libet multa de equitate rei scribere / ne causa potius apud te
valuisse videar quam gratia. Quamobrem te in maiorem modum rogo ut C. Curtii
rem meam putes esse quicquid mea causa faceres / id C. Curtii causa cum feceris
existimes / quod ille per me habuerit / id me habere abs te putato. Hoc
te vehementer etiam atque etiam rogo

Arcus Cicero s. d. Valerio propretori Credo te memoria tenere 6
/ me et coram P. Cuspio tecum locutum esse / cum te prosequerer
paludatum et item postea pluribus verbis tecum egisse ut quoscumque tibi eius

necessarios commendare haberes eos in numero meorum necessariorum. id tu pro tua summa erga me benivolentia perpetuaque observantia mihi liberalissime atque humanissime recepisti. Cuspius in omnes suos officiosissimus mirifice quosdam homines ex ista provincia tuetur et diligit propterea quod fuit in affrica bis cum maximis societatis negotiis preesset. Itaque hoc eius officium quod adhibet erga illos mea facultate et gratia soleo quantum possum adiuvare. Quare Cuspianorum omnium commendationis causam hac tibi epistola exponendam putavi. Reliquis epistolis tantum faciam ut notam apponam eam que mihi tecum convenit et simul significem de numero esse Cuspii amicorum. Sed hanc commendationem quam his litteris consignare volui scito omnium esse gravissimam. Nam P. Cuspius singulari studio contendit a me ut tibi quam diligentissime L. Iulium commendarem. Cuius ego studio vix videor mihi satisfacere posse si utar verbis hiis quibus cum diligentissime quid agimus uti solemus. nova quedam postulat et putat me eius generis artificium quoddam tenere. Ego ego pollicitus sum me ex intima nostra arte depromptum mirificum genus commendationis. Id quoniam assequi non possum tu re velim efficias ut ille genere mearum litterarum incredibile quiddam perfectum arbitretur. Id facies si omne genus liberalitatis quod et ab humanitate et potestate tua proficisci poterit non modo re sed etiam verbis vultu denique exprompseris. que quantum in provincia valeant vellem expertus essem. Sed tamen suspicor. Ipsum hominem quem tibi commendo perdignum esse tua amicitia non solum quia mihi Cuspius dicit credo tametsi id satis esse debebat sed quia novi eius iudicium in hominibus et amicis deligendis. Harum litterarum vis quanta fuerit propediem iudicabo tibique ut confido gratias agam. Ego que te velle quaeque ad te pertinere arbitrabor omnia studiose diligenterque curabo. Cura ut valeas. Cornelius qui litteras tibi reddit et in a P. Cuspio commendatus [illegible] [illegible] esse facile cognosces. Etiam te rogo ut eum ut ex hac commendatione Cuspius quam maximas quam primum [illegible] gratias agat

7\. [C]icero [C]luvio s. Cum in gallia pro tua necessitudine tuaque in me observantia ad me domum venisses locutusque essem tecum de agro vectigali municipii atellani qui esset in gallia quantoque opere eius municipii causa laborarem tibi ostendissem

pro tuo animo in me singulari existimavi me oportere ad te accuratius scribere etsi non sum nescius et que temporum ratio et que tua potestas sit, tibique negotium dati esse a Caio Cesare non iudicium preclare intelligo. Quare a te tantum peto quantum et te facere posse et libenter mea causa facturum esse arbitror, et primum velim existimes quod res est in municipii fortunas omnes in isto vectigali constitutas; his autem temporibus maximis honeribus pressum summis affectum esse difficultatibus. Hoc etsi commune videtur esse cum multis tamen crede singulares huic municipio calamitates accidisse, quas ideo non commemoro ne de miseriis meorum necessariorum conquerens homines quos nolo videar offendere. Itaque nisi magnam spem haberem C. Cesari nos causam municipii probaturos non erat causa cur a te hoc tempore aliquid contenderem. Sed quia confido mihique persuasi illum et dignitatis municipii et equitatis et etiam voluntatis erga se habiturum esse rationem, ideo a te non dubitavi contendere ut hanc causam illi integram conservares. Quod etsi nihilominus a te peterem si nihil audissem te tale fecisse, tamen maiorem impetrandi spem nactus sum postquam dictum est hoc idem a te Regienses impetravisse, qui etsi te aliqua necessitudine attingunt tamen tuus amor in me sperare me cogit te, quod tuis necessariis tribueris idem esse tributurum meis, presertim cum ego pro hiis unis petam; habeam autem qui simili causa laborent complures necessarios. Hoc me non sine causa facere neque aliqua levi ambitione commotum a te contendere, etsi te existimare arbitror, tamen mihi affirmanti credas velim me huic municipio debere plurimum, nullum umquam fuisse tempus neque honorum meorum neque laborum meorum in quo non huius municipii studium in me extiterit singulare. Quare a te etiam atque etiam pro nostra summa coniunctione pro tua in me perpetua et maxima benivolentia maiorem in modum peto atque contendo ut cum fortunas agi municipii intelligas, quod sit mihi necessitudine, offitiis, benivolentia coniunctissimum, id mihi des. Quod erit huiusmodi ut si a Cesare quod speramus impetraverimus tuo beneficio nos consecutos esse iudicemus; sin minus pro eo tamen habeamus id quod a te data sit opera impetraverimus. Hoc cum mihi gratissimum feceris tum viros optimos, homines honestissimos eosdemque gratissimos et tua necessitudine dignissimos summo beneficio in perpetuum // tibi tuisque devinxeris

Marcus Cicero Rupilio

Cum et mihi conscius essem quanti te facerem a tua 8.

erga me benivolentiam expertus essem, non dubitavi a te petere quod mihi petendum esset.
P. Sestium quanti faciam ipse optime scio, quanti autem facere debeam et tu et omnes
homines sciunt. Is cum ex aliis te mei studiosissimum esse cognosset, petiit a me
ut ad te quam accuratissime scriberem de re C. Albini senatoris, cuius ex filia
natus est L. Sestius optimus adolescens, optimi filius P. Sestii. Hoc ideo
scripsi ut intelligeres non solum me pro P. Sestio laborare, sed Sestium etiam
pro Albino. Res autem hec. A M. Laberio C. Albinus predia in extimationem accepit,
que predia Laberius emerat a Cesare de bonis Plotianis. Ea si dicam non esse
e re publica dividi, docere te videar, non rogare. Sed tamen cum Cesar Sillanas ven-
ditiones et assignationes ratas esse velit, quo firmiores existimentur sue, si ea predia
dividentur que ipse Cesar vendidit, que tandem in eius venditionibus esse poterit auctoritas?
Sed hoc quale sit tu pro tua prudentia considerabis. Ego plane rogo atque ita
ut maiore te studio, iustiore de re, magis ex animo rogare nihil possim, ut
Albino parcas, predia Laberiana ne attingas. Magna me affeceris non
modo leticia, sed etiam quodammodo gloria, si P. Sestius homini maxime necessario satis-
fecerit per me, ut ego illi uni plurimum debebam. Quod ut facias te vehementer
etiam atque etiam rogo. Maius mihi dare beneficium nullum potes. Id mihi
intelliges esse gratissimum.

9 Quanquam tibi prius commendavi ut potui diligentissime socios Bithy-
nie, et te tua sponte intellexi cupere ei societati quibuscumque rebus
posses commodare, tamen, cum hii quorum res agitur magni sua interesse arbitrarentur
me etiam tibi per litteras declarare qua essem erga ipsos voluntate, non du-
bitavi hec ad te scribere. Volo enim te existimare me, cum universo ordini
publicanorum semper libentissime tribuerim, idque magnis eius ordinis erga me
meritis facere debuerim, tum in primis amicum esse huic Bithynice societati,
que societas ordine ipso hominum genere pars est maxima civitatis. Constat enim
ex ceteris societatibus, et casu multi sunt in ea societate valde mihi fa-
miliares, in primisque hic cuius precipuum officium agitur hoc tempore, P. Rupilius
P. f. Men., qui est magister in ea societate. Que cum ita
sint, in maiorem modum a te peto Cn. Pupium, qui est in operis eius societatis,
omnibus tuis officiis atque omni liberalitate tuearis, curesque ut eius ope-

quod tibi facile factu est quoniam amplissime sunt socii et utilitate sociorum eius rei quantam quaestor habeat. non sum ignarus [illegible] ut te quam maxime desiderent et amicum velis. id cum mihi gratissimum feceris, tum illud tibi expertus promitto et spondeo te socios Bithyniae si iis commodaris memores et gratos cogniturum.

Cicero Bruto s. Cum ad te tuus quaestor M. Varro proficisceretur 10,

commendatione eum egere non putabam. satis enim commendatum tibi arbitrabar ab ipso more maiorum, qui ut te non fugit hanc quaesturae coniunctionem liberorum necessitudini proximam voluit esse. sed cum sibi ita persuasisset ipse meas litteras maximum apud te pondus habituras, a meque contenderet ut quam diligentissime scriberem, malui facere quod meus familiaris tanti fieri interesse arbitraretur. Ut igitur debere me facere hoc intelligas: cum primum M. Terentius in forum venit, ad amicitiam meam se contulit. deinde ut se corroboravit, duae causae accesserunt, quae amorem in illum benevolentiamque augerent: una, quod versabatur in hoc studio nostro, quo etiam nunc maxime delectamur, et cum ingenio, ut nosti, nec sine industria; deinde quod mature se contulit in societates publicanorum, quod quidem nollem: maximis enim damnis affectus est. sed tamen causa communis ordinis mihi commendatissimi fecit amicitiam firmiorem. deinde versatus in utrisque subselliis optima fide et fama iam ante hanc commutationem rei publicae petitioni se dedit honoremque honestissimum existimavit fructum laboris sui. his autem temporibus a me Brundisio cum litteris et mandatis profectus ad Caesarem est. qua in re et amorem eius in suscipiendo negotio perspexi et diligentiam in conficiendo et fidem in renuntiando cognovi. Videor mihi, cum separatim de probitate eius et moribus dicturus fuissem, propter eius causam eius tanto opere diligam, quod tibi reposuissem in ipsa commendatione satis etiam de probitate dixisse. sed tamen separatim promitto in meque recipio fore eum tibi et voluptati et usui. Nam et modestum hominem cognosces et prudentem et a cupiditate omni remotissimum, praeterea magni laboris summaeque industriae. neque ego haec polliceri debeo, quae tibi ipsi cum bene cognoris iudicanda sunt; sed tamen in omnibus novis coniunctionibus interest qualis primus aditus sit et qua commendatione quasi amicitiae fores aperiantur: quas ego his litteris aperire volui, etsi ipsa per se quaestoria necessitudo aperuisse debebat. sed tamen nihilo infirmior illud

hoc addito. Cura igitur pro tua me fide et Varro consistat et ipse ser-
mone nostro quam primum intelligat. Habet enim commendationes tuas illi certissimas ampl-
issimas, quas et ipse speravit, nec ego dubitavi.

11. Cicero Bruto s. Quia semper animadverti studiose te operam dare
ut ne quid meorum tibi esset ignotum, propterea non dubitabo
quin scias non solum cuius municipii sim, sed etiam quam diligenter soleam meos
municipes Arpinates tueri. Quorum quidem omnia commoda omnesque facultates quibus
et sacra conficere et sarta tecta aedium sacrarum locorumque communium tueri possint
consistunt in his vectigalibus quae habent in provincia Gallia. Ad ea visenda
pecuniasque quae a colonis debentur exigendas totamque rem et cognoscendam
et administrandam legatos equites Romanos misimus, Q. Fufidium Q. f., M. Faucium
M. f., Q. Mamercum Q. f. Peto a te in maiorem modum pro nostra necessitudine
ut ea res tibi curae sit, operamque des ut per te quam commodissime negotium
municipii administretur quamque primum conficiatur, ipsosque quorum nomina scripsi ut
quam honorificentissime pro tua natura et quam liberalissime tractes.
Bonos viros ad tuam necessitudinem adiunxeris municipiumque gratissimum
beneficio tuo devinxeris; mihi vero etiam gratius feceris, quod cum semper tueri
municipes meos consuevi, tum hic annus praecipue ad meam curam officiumque
pertinet; nam constituendi municipii causa hoc anno aedilem filium meum fieri
volui et fratris filium et M. Caesium, hominem mihi maxime necessarium. Is enim magistra-
tus in nostro municipio nec alius ullus creari solet. Quos cohonestaris
in primisque me, si res publica municipii studio tuo diligentiaque bene ad-
ministrata erit. Quod ut facias vehementer etiam atque etiam rogo.

12. Cicero Bruto s. Alia epistola tibi commendavi legatos
Arpinatium ut potui diligentissime, ac separatim Q. Fufidium, quocum
mihi omnes necessitudines sunt, diligentius commendo, non ut de illa commendatione de-
minuam, sed ut ad eam adiungam hanc. Nam et privignus est M. Caesii, mei maxime
et familiaris et necessarii, et fuit in Cilicia mecum tribunus militum; quo
in munere ita se tractavit ut accepisse ab eo beneficium viderer, non dedisse.
Est praeterea, quod apud te valet plurimum, a nostris studiis non abhorrens. Quare
velim eum quam liberalissime complectare operamque des ut in ea legatione quam

suscepit quod tuum commendatum rerum autem meam commagne appellat et industria
erit enim id quod optimo cuique viro tributum est cum maxima laude, ab hiis
qui tecum ? in municipio gratias ? quod et contingent si hec mea co-
mmendatio tuum erga se studium erit consecuta.

Cicero Bruto s. p. d. Lucius Castronius Petus longe princeps 13.
municipii Lucensis est honestus, gravis, plenus officii, bonus
plane vir, et cum virtutibus tum etiam fortuna, si quid hoc ad rem pertinet,
ornatus, meus autem est familiarissimus, sic prorsus ut nostri ordinis observat neminem
diligentius. Cumulate et et meum amicum et tua dignum amicitia tibi commendo,
cui quibuscumque rebus commodaveris tibi profecto iucundum, mihi certe erit
gratum. Vale.

Cicero Bruto s. p. d. Lucio Titio Strabone equite romano 14.
in primis honesto et ornato familiarissime utor. omnia michi cum
eo intercedunt iura summe necessitudinis. huic in tua provincia pecuniam debet
Publius Cornelius. Ea res a Volcatio, qui Rome ius dicit, reiecta
in Galliam est. Peto a te hoc diligentius quam si mea res esset, quo est ho-
nestius de amicorum pecunia laborare quam de sua, ut negotium conficiendum
cures, ipse suscipias, transigas, operamque des, quoad tibi equum et rectum
videbitur, ut quam commodissima condicione libertus Strabonis, qui eius rei causa missus
est, negotium conficiat ad nummosque perveniat. id et michi gratissimum erit
et tu ipse L. Titium cognosces amicitia tua dignissimum. quod ut tibi cure
sit, ut omnia solent esse que me velle scis, te vehementer etiam atque etiam
rogo.

Cicero Cesari imperatori s. Precilium tibi commendo unice, tui 15.
necessarii, mei familiarissimi, optimi viri filium. quem cum adolescentem
ipsum propter eius modestiam, humanitatem, animum et amorem erga me singu-
lari mirifice diligo, tum patrem eius re doctus intellexi et didici mi-
chi fuisse semper amicissimum. En hic ille est de illis qui maxime me ridere atque
obiurgare me solitus est, quod me non tecum, presertim cum abs te honori-
ficentissime invitarer, coniungerem [σ] audiebam enim nostros proceres gr.
clamitantes [γ] sed tamen idem me consolatur etiam hominis sapientissimi et gr.

91. gloria credidit. Itaque atque ita loquitur [g] Ipse
meminimus iam monet, ut credo. Itaque ad hominem magni eloquentia confirmo me
ad veram propter g quem ego semper plurimus laudat existime et aut
posse eadem et g vide et te intelligimus g sed ut indicam
ad id eodem tempore vehementer mihi gratum feceris si hunc adolescentem huma-
nissime qui est singularis complexus. et ad id quod pro ceteris soles tuum te
velle arbitror addideris cumulum commendationis meae. Epistule nono sunt
litterae ad te scriptus. et intelliges non vulgarem esse hanc commendationem
16. Cicero Cesari. sed Publium Crassum ex omni nobilitate adole-
scentem dilexi plurimum, et ex eo cum ab ineunte eius etate bene
sperassem, tum perbene existimare cepi, et ex hiis iudiciis que de eo fe-
ceras cognitis. eius libertum Appolonium iam tum illo vivente et magni faci-
ebam, et probabam. Erat enim et studiosus Crassi et ad eius optima stu-
dia vehementer aptus. Itaque ab eo diligebatur. Post mortem autem Crassi
eo mihi etiam dignior est visus, quem in fidem atque amiciciam meam reciperem
quod eos a se observandos et colendos putabat, quos ille dilexisset
et quibus carus fuisset. Itaque et ad me in Ciliciam venit. multisque
in rebus mihi magno usui fuit, et fides eius et prudentia et
ut opinor tibi in Alexandrino bello quantum studio et fidelitate consequi
potuit, eciam non defuit. te quoque ita existimare. in Hyspaniam ad te ma-
xime quidem ille suo consilio. sed et me auctore est profectus. cui ego
commendationem non sum pollicitus, non quod non existimarem apud te valere
sed neque egere mihi commendatione videbatur, qui et in bello tecum fuisset, et
propter memoriam Crassi de tuis unus esset, et si vellet commendationibus uti, vellet
etiam per alios eum videbam consequi posse. Testimonium mei de eo iudicii
quod et ipse magni estimabat, et ego apud te valere eram expertus ei libenter
dedi. Doctum ergo hominem cognovi. et studiis optimis deditum: idque a puero.
Nam domi mee cum Diodoto Stoico. homine meo iudicio eruditissimo
multum a puero fuit. nunc autem incensus studio rerum tuarum eas litteris grecis
mandare cupiebat. posse arbitror. Valet ingenio. habet usum. iam pridem
in eo genere studii litterarumque versatur. satisfacere immortalitati laudum tuarum

mirabiliter cupiat. habebis copiosum meae testimonium. Sed tu hoc facilius multo pro tua singulari prudentia iudicabis. Et tamen quod me maxime commovet tibi eum eundem quam ei commendationis erit mihi maiore in modum.

[illegible] s. d. [illegible] Marcus curius qui patras 17.
negociatur multis et magnis de causis a me diligitur. Nam et amicitia pervetus mihi cum eo est, ut primum in forum venit instituta, et patras cum aliquotiens antea, tum proxime hoc miserrimo bello domus eius tota mihi patuit. qua si opus fuisset tam essem usus quam mea. Maximum autem mihi vinculum cum eo est quasi sanctioris cuiusdam necessitudinis, quod est attici nostri familiarissimus eumque unum praeter ceteros observat ac diligit. quem si tu iam forte cognosti puto me hoc quod facio facere serius. ea est enim humanitate et observantia ut eum tibi iam ipsum per se commendatum putem. quod tamen si ita est, magnopere a te quaeso ut ad eam voluntatem si quam in illum ante has meas litteras contulisti, quam maximus potest mea commendatione cumulus accedat. Sin autem propter verecundiam suam minus se tibi obtulit, aut nondum eum satis habes cognitum, aut quae causa est cur maioris commendationis indigeat, sic tibi eum commendo ut neque maiore studio quemquam neque iustioribus de causis commendare possim. faciamque id quod debent facere ii qui religiose et sine ambitione commendant. Spondebo enim tibi vel potius spondeo in meque recipio tales esse M. curii mores eamque tum probitatem tum etiam humanitatem, ut eum et amicitia tua et tam accurata commendatione si tibi sit cognitus dignum sis existimaturus. Mihi certe gratissimum feceris, si intellexero has litteras tantum quantum scribens confidebam apud te pondus habuisse.

Tertio Servio s. Non gaudia vero attico meo quem elatum letitia 18.
vidi commendationes tuae significasse ad eum et humanissime scriptas litteras fuerint quam mihi. Nam etsi utrique nostrum gratissime erant, tamen ego admirabar magis te, qui rogatus aut admonitus liberaliter attico respondisses, quod tamen dubium nobis quin ita futurum esset non erat, ultro ad eum scripsisse. eique nec opinanti voluntatem tuam tantam per litteras detulisse. de quo non modo rogare te, ut eo studiosius mea quoque causa facias, non debeo, nec vero cumulatius fieri potest quam polliceris. sed me gratias agere, quod tu tam[illegible]

ca et tua sponte feceris Illud tamen dicam mihi id quod fecisti esse gratissimum / tale
enim tuum iudicium de homine eo quem ego vehementer diligo non potest mihi non summe
esse iocundum. quod cum ita sit esse gratum mihi necesse est / sed tamen quoniam mihi pro coniunctione nostra vel
peccare apud te scribendo licet utrumque eorum que negavi mihi facienda esse
faciam. Nam et ad id quod Attici causa te ostendisti esse facturum / tantum ve-
lis addas / quantum ex nostro amore accessionis fieri potest. et quod modo tibi verebar
gratias agere nunc plane ago. teque ita existimare volo: quibuscumque
officiis in epiroticis reliquisque rebus Atticum obstrinxeris isdem me
tibi obligatum fore

19. Cicero Servio s. Cum lysone patrensi est mihi quidem hospi-
tium vetus: quam ego necessitudinem sancte colendam puto: sed
et ea causa etiam cum aliis compluribus familiaritas tanta nullo cum hospite: et
ea cum officiis eius multis tum etiam consuetudine cotidiana sic aucta est ut nihil
sit familiaritate nostra coniunctius: is cum Rome annum prope ita fuisset ut
mecum viveret / etsi eramus in magna spe te meis litteris commendationeque di-
ligentissime facturum id quod fecisti ut eius rem et fortunas absentis tuerere tamen
quia in unius potestate erant omnia: et quod lyso fuerat in nostra causa nostrisque presidiis
cotidie aliquid timebamus. Effectum tamen est et illius splendore et nostro
reliquorumque hospitum studio: ut omnia que vellemus a Cesare impetraremus
quod intelliges ex his litteris quas Cesar ad te dedit. nunc non modo
non remittimus tibi aliquid ex nostra commendatione adepti iam omnia: sed eo vehe-
mentius a te contendimus: ut lysonem in fidem necessitudinemque recipias
tuam: cuius dubia fortuna timidius agebamus verentes ne quid accideret
eiusmodi ut ne tu quidem mederi posses. explorata vero eius incolumitate omnia
a te summo studio curaque peto que ne singula enumerem totam tibi do-
mum commendo in his adolescentem filium eius: quem C. Menius Ge-
mellus cliens meus cum in calamitate exilii sui patrensis civis
factus esset patrensium legibus adoptavit / ut eius ipsius hereditatis
ius causamque tueare. Caput illud est ut lysonem quem ego virum optimum
gratissimumque cognovi recipias in necessitudinem tuam: quod si feceris non
dubito quin in eo diligendo ceterisque postea commendando idem quod ego /

sis iudicium

sed iudicium et voluntatem habuit. quam ob rem tibi hunc vehementer commendo. tu vero illud ca-
veto: ne per imprudentiam committas credere fecisse aliquid eius causa me ille neglegentius
scripsisse putet. non te oblitum mei: quin eum me facies. tu ex sermonibus
cotidianis meis. tuis epistulis cum tuis potuit cognoscere

Cicero Servio S. Asclapone Patrensi medico utor familiariter 20. commendatio medici
eiusque tum consuetudo iucunda fuit, tum ars etiam, quam sum expertus
in valitudine meorum, in qua mihi cum ipsa scientia, tum etiam fidelitate benivolentiaque
satisfecit. Hunc igitur tibi commendo, et ita a te peto ut des operam ut
intellegat diligenter me scripsisse quantum de se, meamque commendationem usui
magno sibi fuisse, erit id mihi vehementer gratum

Cicero Sulpicio S. M. Avianius Aemilius ab ineunte adulescentia me 21.
observavit semperque dilexit, vir cum bonus, tum perhumanus et in
omni genere officiorum diligendus: qui si arbitraretur esse Sicyone et nisi audiret
cum tibi cum nunc ubi reliqui ergo Tibur commoraretur nihil est necesse
plura me ad te de eo scribere, perficeret enim ipse profecto moribus suis suaque
humanitate ut sine ullius commendatione diligeretur abs te non minus quam a me
et a ceteris suis familiaribus. sed cum abesse putem commendo tibi in maiorem
modum domum eius quae est Sicyone, remque familiarem maxime C. Avianium
Hammonium libertum eius, quem quidem tibi etiam suo nomine commendo. Nam cum
propterea mihi est probatus, quod est in patronum suum officio et fide singulari, tum
etiam in me ipsum magna officia contulit, mihique molestissimis temporibus ita fide-
liter benevoleque praesto fuit ut si a me manumissus esset. Itaque peto a te
ut eum Hammonium et in patroni eius negotio sic tueare ut eius procuratorem
quem tibi commendo, et ipsum suo nomine diligas habeasque in numero tuorum. hominem pu-
dentem et officiosum cognosces et dignum qui a te diligatur. Vale.

Cicero Servio Sal. Titum Manlium qui negotiatur Thespiis diligo 22.
vehementer. nam et semper me coluit diligentissimeque observavit et a stu-
diis nostris non abhorret. Accedit eo quod Varro Murena magnopere
eius causa vult omnia, qui tamen existimavit etsi suis litteris quibus tibi Manlium co-
mmendabat valde confideret tamen mea commendatione aliquid accessurum. me quidem
cum Manlii familiaritas, tum Varronis studium commovit ut ad te quam accuratissime

scribam gratissimum erit mihi si habebit commendatorem meum tum [illegible]
quoniam tu tribuisti plurimum id est si D. [illegible] maxime quibuscumque rebus
honeste ac pro tua dignitate poteris iuveris atque ornaveris ex ipso [illegible]
gratissimis et humanissimis moribus [illegible] tibi [illegible] fructum ab honore
vestro officiis expectare ex capere.

23. Jacobo [illegible] suo [illegible] amico et [illegible] meo [illegible]
salutem [illegible]. Nam et [illegible] nobis [illegible] temporibus [illegible] et
[illegible] meo [illegible] in tuo [illegible] [illegible] Ita [illegible]
domus mee [illegible] in primis [illegible] [illegible] homo
et patre et patrono [illegible] quo in modo ego [illegible] hunc tibi
ita commendo ut si meus [illegible] erit [illegible] apud me loco erit quo
[illegible] apud [illegible] maiori studio commendare non possum [illegible]
mihi feceris si eum in amicitiam tuam receperis atque [illegible] sine molestia tua
fiat si quid in re opus et [illegible] iuveris id et [illegible] [illegible]
et tibi [illegible] [illegible] hominem cum summa [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]

24. Jacobo [illegible] Cum antea [illegible] ex officio meo vo-
luptatem [illegible] [illegible] tibi [illegible] [illegible] et [illegible]
meum et hospitem commendasse [illegible] ex [illegible] [illegible]
tibi falso [illegible] fuisse [illegible] [illegible] me tam di-
ligenter [illegible] commendando fuisse Ita enim [illegible] ad me [illegible] mea commen-
datione adiumento fuisse [illegible] ad me [illegible] [illegible] dignitate tua
[illegible] de te loqui [illegible] de quo et si pro tua facultate et huma-
nitate [illegible] sit tibi [illegible] ut debeo [illegible] gratias
ago [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] habueras de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] non [illegible] magno [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] tua summa laude [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] me [illegible] audire arbitrabatur [illegible] [illegible]
loquebatur [illegible] tua et facta et dicta laudabat [illegible] [illegible]
ita [illegible] ut iam non [illegible] commendationem meam [illegible]

omnia consentiunt pateat. tamen a te peto in maiorem modum ut eum etiam atque etiam
tuis officiis liberalitate complectare scribasque ad me qualis vir sit ut superioribus
litteris fecerimus, nisi cum tam perspicuum ita tibi satis esse notum arbitrer.

Acilio. Cicero. s. Hagesaretus larisseus magnis meis bene- 25.
ficiis ornatus in consulatu meo memor et gratus fuit meque postea
diligentissime coluit. eum tibi magnopere commendo ut et hospitem meum et fami-
liarem meum et gratum hominem et virum bonum et principem civitatis sue et tua
necessitudine dignissimum. Pergratum mihi feceris si dederis operam ut is intelli-
gat hanc meam commendationem magnum apud te pondus habuisse.

Servio Cicero. s. Lucius mescinius ea mecum necessitudine coniunctus 26.
quod mihi questor fuit. sed hanc causam quam ego ut a maioribus accepi semper
gravem duxi. fecit virtute et humanitate sua iustiorem. Itaque sic eo utor
ut me familiarius illo nec libentius. Is quamquam confidere videbatur te sua causa que
honeste posses libenter esse facturum, magnum tamen speravit apud te meas
litteras pondus habituras. Id cum ipse iudicabat tum pro familiari consuetudine sepe ex me
audierat quam suavis esset inter nos et quanta coniunctio. Peto igitur a te tanto
scilicet studio quanto intelligis debere me petere pro homine tam mihi necessario. ut eius negotia que sunt in
Achaia ex eo quod heres est M. Mindio fratri suo qui Eli negotiatus est ex-
plices et expedias, cum iure et potestate quam habes, tum etiam auctoritate et
consilio tuo. Sic enim prescripsimus hiis quibus ea negotia mandavimus. ut
omnibus in rebus que in aliquam controversiam vocarentur te arbitro et quod commodo
tuo fieri posset te disceptatore uterentur. Id ut honoris mei causa suscipias, vehe-
menter te etiam atque etiam rogo. Illud preterea si non alienum tua dignitate
putabis esse feceris mihi pergratum si qui difficiliores erunt ut rem sine controversia confici
nolint si eos quoniam cum senatore res est Romam reieceris. quod quo minore
cum dubitatione facere posses litteras ad te a M. Lepido consule non que te aliquid iuberent
neque enim id erat tue dignitatis ut arbitrabar sed quodammodo quasi commendati-
cias sumpsimus. Scriberem quam id beneficium bene apud Mescinium positurus esses nisi et
te scire confiderem et mihi peterem. sic enim velim existimes non minus me de illius
re laborare quam ipsum de sua. Sed cum illum studeo quam facillime ad suum pervenire, tum illud la-
boro ut non minimum hanc meam commendationem sibi profuisse arbitretur.

27. Cicero Servio s. Licet eodem exemplo tibi saepius litteras mittam cum gratias agam
quod meos commendatos tam diligenter et observantius, quod feci in aliis et faciam
ut video saepius, sed tamen non parcam operae, et ut soletis in formulis sic ego in epistolis de
eadem re alio modo. C. Avianus Hammonius igitur incredibiles mihi gratias per
litteras egit et suo et Aemilii Aviani patroni sui nomine, nec liberalius nec honorificen-
tius potuisse tractari nec se praesentem nec libertos absentis patroni sui. Id mihi tum
iucundum est eorum causa quos ego tibi summa necessitudine et summa coniunctione adductus
commendaram, quod M. Aemilius unus est ex meis familiarissimis atque intimis maxime
necessarius homo et magnis meis beneficiis devinctus et prope omnium qui mihi debere
aliquid videntur gratissimus, tum multo iucundius te esse in me tali voluntate ut plus
prosis amicis meis quam ego praesens fortasse prodessem. Credo quod ego magis du-
bitarem quid illorum causa facerem quam tu quid mea. Sed hoc non dubito quin existimes
mihi gratum esse. Illud te rogo ut illos quoque existimes ex eo genere hominum
quod ita et gratum atque summo. Quare velim quicquid habent negotii des operam
quod commodo tuo fiat ut te obtinente Achaiam conficiant. Ego cum tuo summo
iucundissimo coniunctissimoque vivo. Magna quidem cum tui ex assiduo officio familiaritate
studio, tum ex virtute et probitate voluptatem capio.
28. Cicero Servio s. Etsi libenter a te petere soleo si quid est opus meorum
cuipiam, tamen multo libentius gratias tibi ago cum fecisti aliquid commen-
datione mea, quod semper facis. Incredibile est enim quas mihi gratias agant etiam medio-
criter a me commendati, quae omnia mihi grata sunt, sed de L. Mescinio gratissimum. Sic enim
mecum est locutus, te ut meas litteras legeris statim procuratoribus suis polli-
citum esse omnia, multo vero plura et maiora fecisse. Id igitur, puto enim esse
etiam atque etiam mihi dicendum esse, velim existimes mihi te fecisse gratissimum. Quod
quidem hoc vehementius laetor quod ex ipso Mescinio te video magnam capturum
voluptatem. Est enim in eo cum virtus et probitas et summum officium summaque obser-
vantia, tum studia illa nostra quibus antea delectabamur, nunc etiam vivimus. Quod
reliquum est velim augeas tua in eum beneficia omnibus rebus quae te erunt dignae. Sed duo
quaedam nominatim rogo: primum ut si quid satisdandum erit amplius eo nomine non peti,
cures ut satisdetur fide mea; deinde cum fere consistat hereditas in his rebus
quas avertit Oppia, quae uxor fuit Mescinii, adiuves ac des operam quemadmodum

mulier ea romam perducatur / quod si contigerit illa fide, ut spero, mea et nego-
tium conficiemus. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.
Illud quod praescripsi, id tibi me recipio de ea quod fecisti necessarii quod fecisti tua
ita bene collocaturum, ut ipse iudicares hoc te gratissimo iucundissimoque benefecisse.
Volo enim te id scire quod mea causa feceris id etiam accedere. Nec Lacedaemonios
arbitror dubitare quin ipsi sua maiorum suorum auctoritate satis commendati sint fidei
et iustitiae tuae, et ego qui te optime novissem, non dubitavi quin tibi notissima
et iura et merita populorum essent. Itaque cum a me peteret Philippus Lacedaemonius
ut tibi civitatem commendarem, etsi memineram me ei civitati omnia debere, tamen respondi
commendatione Lacedaemonios non apud te egere. Itaque velim sic existimes me omnes
Achaiae civitates arbitrari pro horum temporum felices, quod his tu praesis, eundemque
me ita iudicare te, quod unus optime nosses, non nostra solum sed etiam Graeciae
monumenta omnia, tua sponte amicum Lacedaemoniis et esse et fore. Quare tantum
a te peto, ut cum ea facies Lacedaemoniorum causa quae tua fides amplitudo iustitia
postulat, his si tibi videbitur significes te non moleste ferre quod intelli-
gant ea quae facias mihi quoque grata esse. Pertinet enim ad officium meum eos existi-
mare curae mihi suas res esse. Hoc te vehementer etiam atque etiam rogo.
Cicero Lucio Planco s. d. Non dubito quin scias in his necessariis 29.
qui tibi a patre relicti sint me tibi esse vel coniunctissimum, non his
modo causis quae speciem habeant magnae coniunctionis, sed his etiam quae familiaritate et
consuetudine tenentur, quam scis mihi iucundissimam cum patre tuo summam fuisse. Ab
his initiis noster in te amor profectus auxit paternam necessitudinem, et eo magis
quod intellexi ut primum per aetatem iudicium facere potueris, quanti quisque tibi faciendus
esset, me a te in primis coepisse observari coli diligi. Accedebat non medio-
cre vinculum, tum studiorum earumque artium quae per se ipsae eos qui voluntate eadem
sunt etiam familiaritate devinciunt. Expectare te arbitror haec tam longe re-
petita principia quo spectent. Id primum ergo habeto, non sine magna causa iustaque
hanc a me commemorationem factam. C. Ateio Capitone utor familiarissime. Notae sunt
tibi varietates meorum temporum, in omni genere et honorum et laborum meorum et animus
et opera et auctoritas etiam gratia etiam res familiaris. C. Capitonis praesto fuit et
paruit et temporibus et fortunae meae. Huius propinquus fuit T. Antistius, qui

cum forte quaestor Macedoniam obtineret, nec ei successum esset, Pompeius in eam
provinciam cum exercitu venit. facere Antistius nihil potuit. Nam si potuisset nihil
fuisset antiquius quam ut Capitonem, quem ut parentem diligebat, reverti, praesertim
cum sciret quanti is Caesarem faceret semperque fecisset. Oppressus tamen attigit negotii
quantum recusare non potuit. Cum signaretur argentum Apolloniae non possum dicere
eum praefuisse, nec possum negare affuisse, sed non plus duobus aut tribus
mensibus. Deinde afuit a castris, fugit omne negotium. Hoc mihi ut testi
velim credas; meam enim ille maestitiam in illo bello videbat, mecum omnia communi-
cabat. Itaque abdidit se in intimam Macedoniam quo potuit longissime a castris,
non modo ut non praeesset ulli negotio, sed etiam ut non interesset quidem. Ex proelio
se ad hominem necessarium ad Plautium in Bithyniam contulit, ubi eum cum Caesar vidisset,
nihil aspere, nihil acerbe dixit; Romam iussit venire. Ille in morbum continuo
incidit, ex quo non convaluit; aeger Corcyram venit, ibi est mortuus. Testamento quod
Paulo et Marcello consulibus fecerat heres ex parte dimidia et tertia est Capito;
in sextante sunt hi quorum pars sine ulla cuiusquam querela publica potest esse. Ea est ad xxx.
Sed de hoc Caesar viderit. Te, mi Plance, pro paterna necessitudine, pro nostro amore,
pro studiis et omni cursu nostro totius vitae simillimo rogo et a te peto
ut maiore cura, maiore studio nullo modo possim, ut hanc rem suscipias,
meamque putes esse, enitare, contendas, efficias ut mea commendatione, tuo studio,
Caesaris beneficio hereditatem propinqui sui C. Capito obtineat. Omnia quae potui
in hac summa tua gratia ac potentia a te impetrare, si petissem, ultro te ad me
detulisse putabo, si hanc rem impetravero. Illud fore tibi adiumento spero,
cuius ipse Caesar est optimus iudex: semper Caesarem Capito coluit et di-
lexit. Sed ipse huius rei testis est; novi hominis memoriam. Itaque nihil te
doceo; tantum tibi sumito pro Capitone apud Caesarem quantum ipsum meminisse
senties. Ego quod in me ipso experiri potui ad te deferam; in eo quantum sit ponderis
tu videbis. Quam partem in re publica causamque defenderim, per quos homines ordinesque
steterim, quibusque inimicus fuerim, non ignoras. Hoc mihi velim credas, si
quid fecerim hoc ipso in bello minus ex Caesaris voluntate, quod intellexerim scire
ipsum Caesarem me invitissimum fecisse, id fore aliorum consilio, hortatu, auctoritate. Quod
fuerim moderatior temperatiorque quam in ea parte quisquam, id me fecisse maxime

auctoritate capitonis cum plus si aliquos amicos habuissem rei p. fortasse nos
nihil/mihi ita plurimum profuissem. hanc vero in me plane si effeceris meam de
tua erga me benevolentia spem confirmaveris. hunc capitonem gratissimum
officiosissimum optimum virum ad tuam necessitudinem tuo summo beneficio ad-
iunxeris

terco Siculo. C. Lucius manlius e sosis is fuit catinensis 30.
sed est una cum reliquis neapolitanis civis Ro. factus decurio
que neapoli/ erat enim ascriptus in id municipium ante civitatem sociis et latinis
datam. huius frater Catine nuper mortuus est. nullam omnino arbitramur de ea heredi-
tate controversiam eum habiturum. et est hodie in bonis. sed quoniam habet praeterea negotia vetera
in Sicilia sua et hanc hereditatem fraternam/ omnia eius tibi commendo. in primisque ipsum vi-
rum optimum/ mihi familiarissimum/ hiis studiis litterarum doctrine que preditum. quibus ego
maxime delector/ Peto igitur abs te ut eum, sive aderit sive non aderit in Sicilia
in meis intimis/ maxime que necessariis scias esse itaque tractes ut intelligat meam sibi
commendationem magno adiumento fuisse

ferro Tulio. sal. Flavio honesto et ornato et mihi valde 31.
familiaris/ fuit enim generi mei C. Pisonis pernecessarius/ meque
diligentissime observat/ et ipse et L. Flavius frater eius. Quapropter velim honoris
mei causa. quibus rebus honeste et integra dignitate poteris quam honorificentissime
/et quam liberalissime C. Flavium tractes/ id mihi sic erit gratum ut gratius esse nihil
possit. sed praeterea tibi affirmo. neque ambitione adductus facio: sed cum familiaritate
et necessitudine tum etiam veritate/ te ex C. Flavii officio et observantia et praeterea
splendore atque inter suos gratia magnam voluptatem esse capturum

In allesina civitate tam lauta tam nobili coniunctissimos habeo 32.
et hospitio et familiaritate. M. et gaium clodium archagatum et filo-
nem. sed vereor ne quia complures tibi praecipue commendo exequare videar ambitione
quadam commendationes meas. quamquam a te quidem cumulate satisfit/ et mihi et
meis omnibus. sed velim sic existimes hanc familiam. et hos mihi maxime esse
coniunctos vetustate officiis benevolentia. Quare peto a te ut amicorum
in meorum hos omnibus in rebus quantum tua fides dignitasque patietur commodes
/id si feceris erit mihi vehementissime gratum.

33. Cicero Acilio proconsuli. Cneo Otacilio Nasone utor familiarissime ita prorsus
ut illius ordinis nullo familiarius. Nam et humanitate eius et probitate coti-
diana magnopere delector. Nihil iam opus est exspectare te quibus eum verbis
commendem, quo sic utor ut scripsi. Habet is in provincia tua que procurant liberti eius Hi-
larus, Antigonus, Demostratus, quos tibi negotiaque omnia Nasonis non secus
commendo ac si mea essent. Gratissimum mihi feceris si intellexero hanc commen-
dationem magnum apud te pondus habuisse. Vale.

34. Cicero Acilio proconsuli. Cum mihi hoc hospitium est cum Lysone Lysonis
filio Lilibetano valdeque ab eo observor, cognovique dignum et patre
et avo. Est enim familia nobilissima. Quapropter commendo tibi rem eius domumque
maiorem in modum magnoque opere abs te peto cures ut is intelligat meam
commendationem maximo sibi apud te adiumento et ornamento fuisse.

35. Cicero Acilio proconsuli s. Gaius Avianus Philoxenus antiquus
est hospes meus et preter hospitium etiam valde familiaris, quem Cesar
meo beneficio in Novocomenses rettulit. Nomen autem Aviani secutus est, quod homine
nullo plus est usus quam Flacco Aviano meo, quemadmodum te scire arbitror, familiarissimo.
Que omnia ego collegi ut intelligeres non vulgarem esse commendationem hanc meam. Peto
igitur abs te ut omnibus rebus quod sine molestia tua facere possis commodes habeasque
in numero tuorum perficiasque ut intelligat has litteras meas magno sibi usui
fuisse. Erit mihi maiorem in modum gratum.

36. Cicero Acilio s. Cum Demetrio Mega vetustissimum mihi ho-
spitium est, familiaritas autem quanta cum Siculo nullo. Ei Dola-
bella rogatu meo civitatem a Cesare impetravit, qua in re ego interfui.
Itaque nunc P. Cornelius vocatur. Cumque propter sordidos quosdam homines qui Cesaris
beneficia vendebant tabulam in qua civitate donatorum incisa erant revelli ius-
sissent, eidem Dolabelle me audiente Cesar dixit nihil esse quod de Mega
vereretur; beneficium suum in eo manere. Hoc te scire volui ut eum in numero ro-
manorum haberes, ceterisque in rebus tibi eum ita commendo ut maiore studio neminem
commendarim. Gratissimum mihi feceris si eum ita tractaris ut intelligat meam
commendationem magno ornamento fuisse. Vale. Dilecte mi Cele et
ut valere possis cura.

Cicero Acilio s. d. Hippiam Philoxeni filium Calatinum hospitem et 37.
familiarem meum tibi commendo in maiorem modum. eius bona quemadmodum
delata sunt ad me res publica possidet alieno nomine contra leges Calatinorum
id si ita est causa ipsa commendatione ab equitate tua res ipsa impetrare debet ut
ei subvenias. quoquo autem modo res se habet peto a te ut honoris mei
causa eum expedias, tamque ei commodes et in hac re et in ceteris quantum tua fides
dignitasque patietur. id mihi vehementer gratum erit

Cicero Acilio. Lucius Bruttius eques Romanus. adolescens omnibus 38.
rebus ornatus in meis familiarissimis est. meque observat diligentissime
cuius cum patre magna mihi fuit amicitia iam inde a questura mea Siciliensi. om-
nino ipse Bruttius Rome mecum est. sed tamen domum eius et rem familiarem et
procuratores tibi sic commendo ut maiore studio commendare non possim. Gratissi-
mum mihi feceris si curaveris, ut intelligat Bruttius id quod ei recepi hanc
meam commendationem sibi magno adiumento fuisse

Cicero Acilio s. Cum familia Titurnia necessitudo mihi in- 39.
tercedit vetus. ex qua reliquus est M. Titurnius Rufus, qui mihi omni
diligentia atque officio est tuendus. Est igitur in tua potestate ut ille in me satis
sibi presidii putet esse. Eum igitur tibi commendo in maiorem modum et abs
te peto ut efficias ut intelligat commendationem intelligat sibi magno ad-
iumento fuisse erit mihi vehementer gratum

Cicero C. Acilio proconsuli s. Lucium et Gaium Aurelios Lucii filios 40.
quibus et patre eorum et ipsis viro optimo familiarissime utor. commen-
do tibi maiorem in modum adolescentes optimis artibus ornatos, meos necessarios.
tuaque amicitia dignissimos. si ulla mea apud te commendatio valuit. quod scio multas
plurimum valuisse. hec ut valeat rogo. Eos si honorifice liberaliterque tractaris
et tibi gratissimos optimosque adolescentes adiunxeris et mihi gratissimum feceris

Cicero Culleolo proconsuli s. Que fecisti L. Lucceii causa scire te plane 41.
volo te homini gratissimo commodasse, et cum ipsi que fecisti pergrata sunt
tum Pompeius quotiescumque me videt, videt autem sepe gratias tibi agit sin-
gulares. Addo etiam illud quod tibi iocundissimum esse certo scio me ipsum erga
Lucceium ex tua benignitate maxima voluptate affici. Quod superest quamquam

in nostro est dubium. Sed tamen antea mea causa, nunc etiam tue constantie gratia mansurum
puto in eadem illa liberalitate. Cum absit te vehementer etiam atque etiam peto, ut ea
que initio ostendisti deinceps que fecisti ad exitum augeri cumularique velis.
Id et Luccio et Pompeio valde gratum, te quidem apud eos preclare positurum
confido et spondeo. De re p. de qua hiis negotiis cogitationibusque nostris per-
scripseram ad te diligenter paucis ante diebus easque litteras dederam pueris
tuis. Vale.
Cicero Culleolo proconsuli s. L. Luccius Lucceius homo omnium gratissimus mi-
42. rificas tibi apud me gratias egit, cum diceret omnia a te cumulatis-
sime et liberalissime procuratoribus suis pollicitum esse. Cum oratio tua tam ei
grata fuerit, quam gratam rem ipsam existimamus fore, cum ut spero que pollicitus
es feceris. Omnino ostenderunt Bulliones sese Luccio Pompei arbitratu satis
facturos. Sed vehementer opus est nobis et voluntate et auctoritate et imperio
tuo accedere. Quod ut facias te etiam atque etiam rogo. Illud quoque mihi gratis-
simum est, quod ita sciunt Luccii procuratores et ita Lucceius ipse ex litteris tuis
quas ad eum misisti intellexit hominis nullius apud te auctoritatem aut gratiam
valere plus quam meam. Id ut re experiantur, iterum et sepius te rogo.
43. Cicero Q. Gallio s. Etsi plurimis rebus spero fore, ut perspiciam, quod
tu iampridem perspicio me a te amari, tamen ea causa datur
qua facile declarare possis tuam erga me benevolentiam. L. Oppius M.
filius Philomeli negotiatur, homo familiaris meus. Eum tibi unice commendo
eoque magis, quod cum ipsum diligo, tum quod negotia procurat L. Egnatii Rufi, quo ego uno
equite Romano familiarissime utor, et qui consuetudine cotidiana tum
officiis plurimis maximisque mihi coniunctus est. Oppium igitur presentem ut
diligas, Egnatii absentis rem ut tueare eque a te peto ac si mea
negotia essent. Velim memorie tue causa des litterarum aliquid que tibi in provincia
reddantur, sed ita conscribas, ut tu cum eas leges facile recordari possis
huius mee commendationis diligentiam. Hoc te vehementer etiam rogo.
44. Cicero Q. Gallio s. Etsi ex tuis et ex L. Oppii familiarissimi
mei litteris cognovi te memorem commendationis mee fuisse,
idque pro tua summa erga me benevolentia, et pro nostra necessitudine

munere suum adiumentum, te etiam atque etiam L. Oppium presentem et L. Egnatii
familiarissimi mei absentis negotia commendo. Tanta mihi cum eo necessitudo
est familiaritasque ut si mea res esset non magis laborarem. Quapropter gratissi-
mum mihi feceris si curaveris ut is intelligat me a te tam amari quam ipse
existimo. Hoc mihi gratius facere nihil potes. Idque ut facias vehe-
menter te rogo. Vale

Cicero Appuleio sal. L. Egnatio uno equite Romano vel familiarissime 45.
utor. Eius Anchialum servum negotiaque que habet in Asia tibi com-
mendo non minore studio quam si rem meam commendarem. Sic enim existimes
velim mihi cum eo non modo cotidianam consuetudinem summam intercedere sed etiam
officia magna et mutua nostra inter nos esse. Quam ob rem etiam atque etiam a te
peto ut cures ut intelligat me ad te satis diligenter scripsisse. Nam de tua
erga me voluntate non dubitabat. Id ut facias te etiam atque etiam rogo.

Cicero Appuleio s. L. Nostius Zoilus est coheres meus, he- 46.
res autem patroni sui. Ea re utrumque scripsi ut et mihi cum illo ζ[illegible]
causam amicitie scires esse et hominem probum existimares, qui patroni iudicio or-
natus esset. Eum igitur sic commendo ut unum ex nostra domo. Valde mihi
gratum erit si curaris ut intelligat hanc commendationem sibi apud te magno
adiumento fuisse.

Cicero Silio s. Quid ego tibi commendem eum quem tu ipse dili- 47.
gis. Sed tamen ut scires eum a me non diligi solum verum etiam amari
ob eam rem tibi scribo. Omnium tuorum officiorum que et multa et magna sunt
mihi gratissimum fuerit si ita tractaris Egnatium ut sentiat et se a me et me
a te amari. Hoc te etiam atque etiam vehementer rogo. Illa nostra scilicet ceciderunt.
Utamur igitur vulgari consolatione. Quid si hoc melius. Sed hec coram. Tu
fac quod facis ut me ames teque a me amari scias.

Cicero C. Sextilio Rufo q. s. Omnes tibi commendo Cyprios 48.
sed magis Paphios, quibus tu quecumque commodaris erit mihi gra-
tissimum. Eoque facio libentius ut eos tibi commendem quod et tue laudi,
cuius ego fautor sum, conducere arbitror, cum primum in provinciam veneris
ea te instituere que sequantur alii, que ut spero facilius consequere si et P. Lentuli

necessarium tuum habere et ea que cum eo constituta sunt pro ratis. quod tibi confido
magne laudi fore.
49. Cicero Curio proconsuli. Quintus Pompeius Sexti filius multis et veteribus
causis necessitudinis mihi coniunctus est. Is cum antea meis commen-
dationibus et rem et gratiam et auctoritatem suam tueri consuerit. nunc profecto te provinciam
obtinente meis litteris assequi debet ut nemini se intelligat commendatiorem umquam
fuisse. Quamobrem maiorem in modum a te peto ut cum omnes meos
eque tibi esse commendatos pro necessitudine nostra debeas. hunc in primis ita in
tuam fidem recipias ut ipse intelligat nullam rem sibi maiorem maiori
usui aut ornamento quam meam commendationem esse potuisse
50. Cicero Aneto proconsuli. Sumpsi hoc mihi pro tua in me observantia quam pe-
nitus perspexi quamdiu Brundusii fuimus, ut ad te familiariter
et quasi pro meo iure scriberem si qua res esset de qua valde laborarem. Manius
qui Patras negotiatur ita mihi familiaris est ut nihil possit esse coniunctius.
Multa illius in me officia, multa in illum mea, et quod maximum est summus
inter nos amor et mutuus. Que cum ita sint, si ullam in amicitia mea ha-
bes, si ea que in me officia et studia Brundusii contulisti vis mihi et
gratiora fieri, que alioquin sunt gratissima, si me a tuis omnibus amari
vides. hoc mihi da atque largire ut Manium sartum et tectum ut aiunt
ab omni incommodo, detrimento, molestia, sincerum integrumque conserves, et ipse
spondeo et omnes hoc tibi tui pro me recipient ex mea amicitia, et ex
tuo in me officio maximum te fructum summamque voluptatem esse capturum
51. Cicero Celio s. Publium Messienum equitem Romanum omnibus rebus or-
natum meumque perfamiliarem tibi commendo, ea commendatione que potest
esse diligentissima. Peto a te ut pro mea et pro patria amicitia ut eum
in tuam fidem recipias, eiusque rem famamque tueare. Virum bonum tuaque
amicitia dignum tibi adiunxeris, mihi quoque feceris gratissimum feceris
52. Cicero Regi s. Clinius Melitensis antiquissimus est hospes
meus et preterea coniunctus magno usu familiaritatis. hec cum ita
sint, non dubito quin tibi satis commendatus sit. Etenim ex multis cognosco
meam commendationem plurimum apud te valere. hunc ego a Cesare liberavi, frequens

vm erat nobiscum, atque etiam dum est in ea re, quae nos commoratus, quo melius
te de eo existimaturum arbitror, facit ipse, mi rex, ut intelligas hanc
sibi beate plurimum contulisse.

Cicero Termo pro pretore. A. Genucilio Curvo iam pridem utor fa- 53.
miliarissime optimo viro et homini gratissimo, eum tibi penitus commendo
atque trado primum ut omnibus in rebus ei commodes quoad fides tua dig-
nitasque patietur. patietur autem in omnibus, nihil enim abs te umquam quod sit ali-
enum tuis aut etiam suis moribus postulabit. precipue autem tibi commendo
negotia eius que sunt in Hellesponto primum ut obtineat id iuris in agris
quod ei Pariana civitas decrevit et dedit. et quod semper obtinuit sine ulla
deinde si quid habebit cum aliquo Hellespontio controversie, ut in illam diocesim
reicias. sed non mihi videor, cum tibi totum hominem diligentissime commendarim,
singulas causas eius ad te perscribere debere. summa illa sit, quicquid officii, bene-
ficii, honoris in Genucilium contuleris id te existimabo in me ipsum atque in
rem meam contulisse.

Cicero Termo pro pretore. Cum multa mihi grata sunt que 54
adductus mea commendatione fecisti, tum in primis quod M. Marcilium
amici atque interpretis mei filium liberalissime tractasti. Venit Laodiceam et tibi apud
me mihique propter te gratias maximas egit. Quare quod reliquum est a te peto,
quoniam apud gratos homines beneficium ponis, ut eo libentius his commodes
operamque des, quoad fides tua patietur, ut socrus adolescentis rea ne
fiat. Ego cum antea studiose commendabam Marcilium, tum multo nunc studiosius
quod in longa apparitione singularem et prope incredibilem patris Marcilii fidem,
abstinentiam modestiamque cognovi.

Cicero Termo pro pretore. Etsi mihi videor intellexisse cum tecum 55.
Ephesi de re M. Annei legati mei locutus sum te ipsius causa vehementer omnia ve-
lle, tamen et M. Anneium tanti facio ut nihil mihi putem preter-
mittendum quod illius intersit, et me a te tanti fieri puto ut non dubitem
quin ad tuam voluntatem magnus cumulus accedat commendationis
mee. Nam cum iam diu diligerem M. Anneium deque eo sic existimarem ut res
declaravit, quod ultro ei detuli legationem, cum multis petentibus denegassem,

tu vero postea qz mecum i bello atqz i re militari fuit tantaqz erga me be-
niuolentia g[…]ni ut meaz hominis plurius famam Cum cui fauerunt hec
g[…]ospia sibi cuz tibi expositur epistola o qz tu cui cuncta facile[…]
qz cognosces de iudicio meo me huiusce diu dubium fuit qd ad te po-
tissimum scribez fuis cum [..]admodum dignitate clarum et magna cum tua laude
notum est Nobis aut i hac causa nichil aliud opus e nisi te in[…] tuo i
stituto dicere sz tu cui me no fugiat gesta sit i pta audio postem esta
integritate humanitate clementia qua te ex omnibus gstat peto a te
qz meam quantissima [..]cipitudine plurimisqz officiis operibus hac in [..]tuis
ut voluntate amore studio tuo confirmatis ut ad omnium intelligat
te et sibi amicum esse qd no dubitat saepe cum mecum loqutus e et intra
amicorum huius [..]iis [..] re suum i tuo toto ipso at gratia nichil
est qd mihi gratius facere possis Jam apud ipsum gratissimum hominem atqz
optimum virum qz bis porpitus sis studium tuum atqz officium dubitare te
non existimo Vale.

56. Jero Termo gratori Elium[..] puteolanus. valde me delectat
valde qz mihi e familiaris ut ita plus persuadet qui i tua gratia
habeat maiorem ii te gratiam obtinere me cumedarentibus [..]serit id sic in
confidentis i i destempatis habitum mi mihi quz ab anno [..]
tui omnibus i[..] ergo qz tibi ipsum confiteor de me [..]nibus officiis
ita tu tibi nolim molestus sis de [..]iciasius et albadensis pecuniam
clumo debet dicat mihi [..]identibus in epistola [..] semustum
vt Cadiren[..] inlasis roma mittere sed fuisse [..] c. legatos audio [..]
sos esse sed malo [..]di[..] et [..] offere possit [..] peto a te ut eos
et albadensis ut [..] roma mittere proprie [..]behents ala-
y r. badensis [c.] clumo dedit [..] sit [..] [..] ut aut
de apotecis tradat [..] procuratoribus cluniaco reddat tradat aut
pecuniam soluat [..] Heraclio te [..] qui item debet
aut pecuniam soluat aut [..] suis satisfaciat [..]ue[..]ca
debent sz aut se depositam pecuniam [..] id [..] cognosces
et p intelligentibus eos ut ex [..] in [..] deposituz habuisse hujusse

debes eorum, consulimus instituto tuo consentiet. huius de rebus, eo magis labo-
ro quod agitur res Cn. Pompei et nostri necessarii, et quod is magis vel
mihi laborare videtur quam ipse Cluvius, cui satisfactum esse a vobis valde
volo. his de rebus te vehementer etiam atque etiam rogo.

Cicero Thermo pro praetore. Quo magis quotidie ex litteris amicorum bellum mag- 57.
num esse in Syria cognosco, eo vehementius a te pro nostra necessitudine
contendo, ut mihi Anneium legatum primo quoque tempore remittas. nam eius
opera, consilio, scientia rei militaris vel maxime intelligo me et rem publicam adiuvari ..legat
posse. quod nisi tanta res eius ageretur, nec ipse adduci potuisset ut a me disce-
deret, nec ego ut eum a me dimitterem. ego in Ciliciam proficisci cogito circi-
ter Kal. Maias. ante eam diem Anneium ad me redire oportet. illud quod
tecum et coram et per litteras diligentissime egi, et nunc etiam atque etiam rogo:
cure tibi sit ut suum negotium quod habet cum populo Sardiano pro causae verita-
te et pro sua dignitate conficiat. intellexi ex tua oratione, cum tecum Ephesi lo-
cutus sum, te ipsius Anneii causa omnia velle, sed velim existimes
nihil mihi gratius facere posse quam si intellexero per te illum ipsum negotium ex sententia
confecisse; idque quam primum ut efficias te etiam atque etiam rogo.

Cicero C. Titio L. Rufo praetori urbano. L. Custidius est 58.
tribulis et municeps et familiaris meus. is causam habet, quam causam
ad te deferet. commendo tibi hominem sicut tua fides et meus pudor postulat,
tantum ut faciles ad te aditus habeat, quae aequa postulabit ut libente te impe-
tret, sentiat meam sibi amicitiam etiam cum longissime absim prodesse in primis
apud te. vale.

Cicero Curtio Peducaeano praetori. M. Fabium unice diligo. 59.
summaque mihi cum eo consuetudo et familiaritas est. in eius controversia
in eius controversiis quid decernas a te nihil peto. sed quod tua digni-
tas et fides postulat edictum et institutum, sed ut quam facillime ad te aditus
habeat, et quod erit aequum libente te impetret, et meam amicitiam sibi etiam cum procul absim
prodesse sentiat, praesertim apud te. hoc tibi vehementer etiam atque etiam rogo. vale.

Cicero C. Munatio C. filio s. L. Livineius Trypho est omnino L. Reguli 60.
familiarissimi mei libertus, cuius calamitas etiam officiosiorem

me facit in illa clam beneuolentior quam si fecit ut non possim. Ergo libertum
meum propter se ipsum diligo. Summa enim eius erga me officia exstiterunt his meis
temporibus quibus facile bonam beneuolentiam hominum et fidem perspicere potui. Eum s
ita commendo, ut homines grati et memores beneficiorum de se commendari de-
bent. Postremo vero scitis, si ille intellexit, se quam pro salute mea a vestra parte
adiecit, saepe in mare summa nauigavit, quam bona erga meos summa beneuole-
ntia eorum tibi esse haberi
61. Marcus Cicero s. Tironi suo Tito primo karissime me
visum scire te arbitror, quod quidem ille testamento confirmauit declarauit
qui me tam tutelam, tum etiam studium heredi constituit eius filio mire studio-
so, et ornato et modesto prudentia adolescentis. Quidem debet ad septimum
octauumque et ut audio in patris vicem dicat se lubens. Postremo vero scitis quam non
modo reliquum tutelis quod sint, quam me faciat. Sed etiam opere ope sibi persuasit
te omnia circa tua statuere et per iudicibus operam, quoad tua fides dignitasque
patietur, ut proximum prudentia primo soluatur ... nouo
62. Marcus Cicero filio s. Et in aliis negotiis, te amavi. Cum omnes saepe
veritissem, tum honestum esse ... non ... tuo confirmaui et me hortante
saepe fecit. Quo habui te in meo animo de quo lacrime mihi gaudium et singulare me-
ruisse[?] iterumque ... tibi ago gratias, quod me omni modestia liberas. Deum pru-
dentia perficiatur. Sed vide satis quam, te enim saepe feci solum et tuebor ut quam
diligentissime. Et fratrem meum sicut diligis, eo numero tueri ut habeas
quo me ita magnum beneficium tum magno cumulo auxeris
63. Tyro Cicero s. Non putaui fieri posse, ut multa verba dixissent
sed tu in ... bene commendando dixisti. Itaque verum tibi exponam
paucis verbis, si te plane et perspicue possis voluntate mea intelligere
esse quanto fratrem et ego et frater meus, qui nobis cum quo[?] ad ... id fit
cum plurimis eius officiis, tum summa probitate et singulari modestia, cum ego
a me mitissimum dimisi, tum propter familiaritatem et consuetudinis suauitatem, tum
quod consilio eius fidem ac bono libenter vtebar. Sed vereor ne iam nobis sup-
ervacua verba putetis, quod opera desiderata. Commendo tibi hominem sicut intelligis
me quo ea scripsissem debere commendari, atque vehementer vel etiam etiam

rogo ac peto: ut quod hic in tua provincia negotiorum expediat, quod tibi videbitur
rectum esse ipse decernas hominemque facillimum liberalissimumque cognosces. Itaque te rogo
ut eum solutum liberum, confectis eius negotiis, per te quam primum ad me remittas.
Id mihi fratrique meo gratissimum feceris. Vale.

[illegible] Celio. Nero meus mirificas apud me tibi gratias egit, 64.
prorsus incredibiles, ut nullum honorem sibi haberi potuisse diceret
qui a te praetermissus esset. Magnum fructum ex ipso capies; nihil est enim
illo adolescente gratius. Sed me hercule mihi quoque gratissimum fecisti; pluris enim ex
omni nobilitate neminem facio. Itaque si ea feceris que ille per me tecum agi voluit,
gratissimum mihi feceris: primum de provincia Pausania Alabandensi sustineas re-
dum Nero veniat; vehementer eius causa cupere eum intellexi; itaque hoc te valde rogo.
Deinde Nyseos, quos Nero in primis habet necessarios diligentissimeque tuetur ac
defendit, habeas tibi commendatissimos, ut intelligat illa civitas sibi in Neronis
patrocinio summum esse presidium. Strabonem Servilium tibi sepe commendavi;
nunc eo facio id impensius, quod eius rem Nero suscepit. Tantum a te petimus
ut agas eam rem ne relinquas hominem innocentem ad alicuius tui dissimilis questum. Id cum
gratum mihi erit, tum etiam existimabo te humanitate tua esse usum. Summa huius epistole
hec est ut omnes omnibus rebus Neronem forte constituisse atque fecisse. Magnum
mihi theatrum habet ista provincia, non ut hec nostra, ad adolescentis nobilitatem ingenium
abstinentiam commendandam atque gloriam. Quare si te fautorem habebit, sicut certe
sito et veteres et suas et amplissimas clientelas acceptas a maioribus
confirmare poterit et beneficiis suis obligare. Hoc in genere si eum adiuveris eo
studio quo ostendisti, apud ipsum preclarissime posueris; sed mihi gratissimum
etiam feceris.

Marcus Cicero s. dicit P. Cornelio propretori. Cum P. Terentio 65.
Hispone, qui operas in scriptura pro magistro dat, mihi summa familiaritas
consuetudoque est, multaque et magna inter nos officia paria et mutua inter-
cedunt. Eius summa existimatio agitur in eo ut pactiones cum civitatibus reliquis
conficiat. Non me preterit nos eam rem Ephesi expertos esse, neque ab Ephesiis
ullo modo impetrare potuisse; sed quemadmodum omnes existimant et ego intel-
ligo, tua summa integritate, tua singulari humanitate et mansuetudine

consecutus es / ut libentissimis grecis nutu quod velis consequare. Peto a te in maiorem
modum ut honoris mei causa hanc laudem hisponem assequi velis. Preterea cum
sociis scripture mihi summa necessitudo est, non solum ob eam causam quod ea socie-
tas universa in mea fide est, sed etiam quod plerisque sociis utor familiarissi-
me. Ita et hisponem meum per me ornabis et societatem mihi coniunctiorem
facies / tuque ipse et ex huius observantia gratissimi hominis et ex sociorum gratia
hominum amplissimorum maximum fructum capies et me summo beneficio affi-
cies / sic enim velim existimes ex tota provincia omnique isto imperio nihil
esse quod mihi gratius facere possis

66. Cicero p. Servilio s. A. Cecinam maxime proprium clientem
familie vestre non commendarem tibi cum scirem / qua fide in tuos / qua
clementia in calamitosos soleres esse / nisi me et patris eius quo sum fami-
liarissime usus memoria et huius fortuna ita moveret ut hominis omnibus
meum studiis officiisque coniunctissimi movere debebat / A te hoc omni contentione
peto / sic ut maiore cura / maiore animi labore petere non possim / ut ad ea
que tua sponte sine cuiusquam commendatione faceres in hominem tantum et talem cala-
mitosum addas aliquem cumulum litteris meis quo studiosius eum quibuscumque rebus
possis iuves. Quod si Rome fuisses etiam salutem A. Cecine ut opinio
mea fert tua lenitate consecuti / de qua tamen magnam spem habemus freti clementia collegae
tui. Nunc quoniam tuam iustitiam secutus tutissimum sibi portum provinciam
istam duxit / etiam atque etiam te rogo / atque oro ut eum et in reliquiis veteris
negotiationis colligendis iuves / et ceteris rebus tegas atque tueare.
Hoc mihi gratius facere nihil potes

67. Cicero p. Servilio. Ex provincia Ciliciensi / cui scis tres dio-
ceses asiaticas fuisse / nullo familiarius sum usus quam Androne
Arthemonis filio Laodicensi eumque habui in ea civitate / cum hospitem tum ve-
hementer ad meam vitam et consuetudinem accommodatum / quem quidem multo
etiam pluris postquam decessi facere cepi / quod multis rebus expertus sum
hominem gratum meique memorem. Itaque Rome eum libentissime vidi. Non enim
te fugit qui plurimis in ista provincia benigne fecisti / quam multi grati reperiantur.
Hec propterea scripsi ut et me non sine causa laborare intelligeres / et ut ipse eum

118

dignum tuo hospitio indicabis, scribo tibi amice clarissime sed et declarabo
quanti me facias. Si receperis eum in fidem tuam, et quodcumque in rebus suis
ac sua molestia tua opera adiuvabis. Hoc michi erit vehementer gratum
id quod et facias te etiam atque etiam rogo.

Antonio Lusco p. Cencius Romanus [illegible] s. Ornate amice 68.

vehementer tue littere fuerunt ex quibus cognovi reversum navi-
gationum tuarum. Suspicabar enim [illegible] tua [illegible]: quod amice
nichil poterat esse iocundius [illegible] in lepore [illegible] etiam [illegible], sed id ad
me de re p. et de statu [illegible] de constitutis [illegible] facultatibus scribebas
quem [illegible] ex vitiis [illegible] tua claritate [illegible] ex tuis litteris
cognosco. Ego ad te de rei publice forma, quam semper non sepe [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aut [illegible], [illegible] eum video
[illegible] collegio [illegible] et [illegible] re p. [illegible]
magis [illegible] te [illegible], sed si tibi [illegible] gloriosius [illegible]
posse, et istam [illegible] rei publice male affectam [illegible] michi quod [illegible]
tibi in laude tue [illegible] optare debet. Ego etiam quod ad tuam digni-
tatem [illegible] arbitror summo studio diligentia [illegible] [illegible] tuebor
observantia ac clarissimum [illegible] tuum, [illegible] et [illegible] nostris
et pro dignitate [illegible] facere debeo.

[illegible] collegio s. [illegible] [illegible] [illegible] 69.

[illegible] et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
et [illegible], [illegible] atque illum [illegible] [illegible], [illegible] ego [illegible]
[illegible] domi mee [illegible], in quibus et be-
nivolentiam eius erga me [illegible] fidem, [illegible] [illegible]
[illegible] michi [illegible] scribere [illegible], [illegible] et [illegible]
[illegible] domo et de [illegible] mea. Hoc ad te [illegible], [illegible]
[illegible] non [illegible] Ambrosii [illegible] primo [illegible]
[illegible] de fundo [illegible]
et in [illegible] rebus, [illegible] tuo commodo, [illegible] et honoris mei [illegible]
[illegible] et [illegible] modestiam [illegible] tibi nulla [illegible] sed et [illegible]
et sua [illegible] [illegible] existimes [illegible] se [illegible]

arbitrabitur. Ut igitur eum recipias in fidem habeasque in numero tuorum te ve-
hementer etiam atque etiam rogo. Ego que te velle queque ad te pertinere
arbitrabor studiose diligenterque curabo.

70. Cicero Servio Sulpicio s. Quoniam non est obscura tua in me
benivolentia. sic fit ut multi per me tibi velint commendari
. Ego autem tribuo non numquam in vulgus: sed plerumque necessariis in hoc tempore
. Nam cum T. Ampio Balbo mihi summa familiaritas necessitudoque
est. eius libertum T. Ampium Menandrum hominem frugi et modestum
et patrono et nobis vehementer probatum tibi commendo maiorem in modum
. Vehementer mihi gratum feceris si quibuscumque rebus sine molestia tua poteris ei
commodaris: quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo

71. Cicero Sulpicio s. Multos tibi commendare necesse est quoniam omnibus
nota necessitudo nostra est tuaque erga me benivolentia.
Sed tamen etsi omnium causam quos commendo velle debeo, tamen cum omnibus non eadem mihi causa
est. T. Agusius et comes meus fuit illo miserrimo tempore, et omnium itinerum
et navigationum laborum et periculorum meorum socius, nec hoc tempore discessisset
a me nisi ego ei permisissem. Quare sic tibi eum commendo ut unum de meis do-
mesticis et maxime necessariis. Pergratum mihi feceris, si eum ita tractaris, ut in-
telligat hanc commendationem sibi magno usui atque adiumento fuisse

72. Cicero Sulpicio sal. Cerellie necessarie mee rem nomina possessiones
Asiaticas, commendavi tibi in ortis tuis quam potui diligentissime,
tuque mihi pro tua consuetudine, proque tuis in me perpetuis maximisque
officiis omnia te facturum liberalissime recepisti, meminisse te id spero, scio enim
solere. Sed tamen Cerellie procuratores scripserunt te propter magnitudinem provincie
multitudinemque negotiorum etiam atque etiam commonefaciendum. Peto igitur
ut memineris te omnia que tua fides pateretur mihi cumulate recepisse.
Equidem existimo te magnam habere facultatem. sed hoc tui est consilii
et iudicii, ex eo senatus consulto quod in heredes C. Vennonii factum est
Cerellie commodandi. Id senatusconsultum tu interpretabere pro tua sapientia
. Scio enim eius ordinis auctoritatem semper apud te magni fuisse. Quod reliquum
est sic velim existimes quibuscumque rebus Cerellie benignitatem tuam impertieris mihi te

gratissimum.

gratissimum esse facturum

Marcus Cicero s. Q. Philippo Gratulor tibi quod ex provincia 73.
salvum te ad tuos recepisti incolumi et re p. quod si Rome te
vidissem coram gratias egissem quod tibi L. Egnatius familiarissimus meus
absens L. Oppius presens cure fuisset. Cum Antipatro Derbete non mihi
non solum hospitium verum etiam summa familiaritas intercedit. Ei te ve-
hementer succensuisse audivi et moleste tuli. De re nihil possum
iudicare nisi illud mihi persuadeo te talem virum nihil temere fecisse
A te autem pro vetere nostra necessitudine etiam atque etiam peto ut eius
filios qui in tua potestate sunt mihi potissimum condones nisi quid
existimes in ea re violari tuam existimationem. Quod ego si arbitrarer numquam
te rogarem mihique tua fama multo antiquior esset quam illa necessitudo est. Sed
ita mihi persuadeo potest fieri ut fallar eam rem laudi tibi potius quam vituperationi
fore. Quid fieri possit et quid mea causa facere possis nam quin velis non dubito velim
si tibi grave non erit certiorem me facias.

Marcus Cicero s. d. Q. Philippo Etsi non dubito pro tua in me ob- 74.
servantia quin et nostra necessitudine commendationem meam memoria
teneas tamen etiam atque etiam eundem tibi L. Oppium familiarem meum presentem et
L. Egnatii familiarissimi mei absentis negotia commendo. Tanta mihi cum
eo necessitudo est familiaritasque ut si mea res esset non magis labo-
rarem. Quapropter gratissimum mihi feceris si curaveris ut is intelligat me
a te tantum amari quantum ipse existimo. Hoc mihi gratius nihil facere po-
tes idque ut facias vehementer te rogo

Marcus C. Titio Titi filio collegae s. Etsi non dubito quin 75.
apud te mea commendatio prima satis valeat tamen obsequor
homini familiarissimo C. Aviano Flacco cuius causa omnia tum cupio tum mehercule
etiam debeo. De quo ad presens tecum egi diligenter cum tu mihi humanissime
respondisti et scripsi ad te accurate antea. Sed putat interesse sua a me
ad te quam sepissime scribi. Quare ignosces si illius voluntati
obtemperans minus videbor meminisse constantie tue. A te illud idem peto
ut de loco quod deportet frumentum et de tempore Aviano commodes quorum

utriusque per eundem me obtinuit tecum dum pompeius isti negocio praefuit. Summa est in quo mihi gratissimum facere possis, si curaris ut amantis ut amamus qui se a me amari putet eum a te amari sentiat erit id mihi gratum.

76. Marcus Cicero imperator quattuor viris et decurionibus salutem. Tanta mihi cum Quinto hippio causae necessitudinis sunt, ut nihil possit coniunctius esse quam nos inter nos sumus. Quod nisi ita esset, uterer mea consuetudine, ut vobis nulla in re molestus essem, etenim vos mihi optimi estis testes, cum mihi persuasum esset nihil esse quod a vobis impetrare non possem, numquam tamen me gravem vobis esse voluisse. Vehementer igitur vos etiam atque etiam rogo, ut honoris mei causa liberalissime C. Valgium hyppianum tractetis remque cum eo conficiatis, ut quam possessionem habet in agro fregellano a vobis emptam, eam liberam ac immunem habere possit. Id si a vobis impetraro, summo me beneficio vestro affectum arbitrabor.

77. Marcus Cicero Sulpicio imperatori salutem. Cum his temporibus non sane in senatum ventitarem, tamen ut tuas litteras legi, non existimavi me salvo iure nostri veteris amoris multorumque inter nos officiorum facere posse, ut honori tuo deessem. Itaque affui supplicationemque tibi libenter decrevi, nec reliquo tempore ullo aut rei aut existimationi aut dignitati tuae deero. Atque haec ut tui necessarii sciant, quibus te a me scio diligi, velim facias eos per litteras certiores, ut si quid tibi opus sit, ne dubitent mihi iure suo denuntiare. M. Bolanum virum bonum et fortem et omnibus rebus ornatum meumque veterem amicum tibi magnopere commendo. Pergratum mihi feceris si curaris, ut is intelligat hanc commendationem sibi magno adiumento fuisse, ipsumque virum optimum gratissimumque cognosces. Promitto tibi me ex eius amicitia magnam voluptatem esse capturum. Praeterea a te peto maiorem in modum pro nostra amicitia et pro tuo perpetuo in me studio, ut in hac re etiam elabores. Dionisius servus meus qui meam bibliothecam multorum nummorum tractavit, cum multos libros surripuisset nec se impune laturum putaret, aufugit. Is est in provincia tua. Eum et M. Bolanus familiaris meus et multi alii Naronae viderunt, sed cum se a me manumissum esse diceret, crediderunt. Hunc tu si mihi restituendum

mentis / nec possim dicere quam michi iocundum futurum sit / nec ipsa pena. Si autem mea do-
lor magnus est vobis pro et quod si peperit volumus te docebit. Ego pro honore pro te
tempero. summo a te diffensio affectu arbitrabor.

Iero Alieno s. Demetrius Scerbis non plus hospes meus est. sed 78.

etiam quod michi nec contingit qui omnis possum valde familiaris. Est enim
in eo summa gravitas. summa ... summa in hospites liberalitas et observantia / me
quod qui nobis et colit et observat et diligit. cum tamen nec me facere munus
verum pene arbitrare propter cognoscere. Hunc ergo summo adducatur ad tuam
consuetudinem patefacio / et munio cognoscentur per te ipsum quod tua mora est dignum
tua amicitia / atque hospitio indicabis. Peto igitur a te ut huius vires habitis
tempus cum in tuam fidem. polliceare omnia te facturum me ... de reliquo
pro eo quod confido fore dignum tua amicitia. hospitioque cognoscitis peto
ut caritate diligas / in tuis hortis sit id in maiori in medium grati.

Iero Alieno s. Ego sic arbitror quam fuerit C. amicum 79.

placuit: et ergo audivimus ipso optimo et doctissimo homine: quam
a te liberalis esset tractatum cum filio ... illo opere neccessarium necces-
sarios / quos ergo curae diligo commendo tibi sic ut maxima studio nullos
commendare possim C. amicus in Italia est. ... et ... ut illi dig-
nitate omnibus civibus te cotidie desiderabis te rogo / hanc in commendis in ista
provincia nihil facere potes quod magis sint faciatis te velimus etiam atque
etiam rogo

Lib. XIV.

1. Et litteris multorum et sermone omnium perfertur ad me incredi-
bilem virtutem tuam et fortitudinem teque nec animi nec cor-
poris laboribus defatigari. Me miserum te ista virtute fide
probitate humanitate in tantas erumnas propter me incidisse
Tulliolamque nostram ex quo patre tantas voluptates ca-
piebat ex eo tantos percipere luctus. Nam quid ego de
Cicerone dicam qui cum primum sapere cepit acerbissimos dolores miseriasque per-
cepit. Que si ita ut tu scribis fato facta putarem ferrem paulo facilius. Sed
omnia sunt mea culpa commissa qui ab hiis me amari putabam qui invide-
bant eos non sequebar qui petebant. Quod si nostris consiliis usi essemus
neque apud nos tantum valuisset sermo aut stultorum amicorum aut improborum
beatissimi viveremus. Nunc quoniam sperare nos amici iubent dabo operam ne mea
valetudo tuo labori desit. Res quanta sit intelligo quantoque fuerit facilius
manere domi quam redire. Sed tamen si omnes tribunos pl. habemus si Lentulum tam studiosum
sit desperandum de familia quo placuisse amicis scribis faciemus de loco nunc
quidem abiit pestilentia sed quam diu fuit non me attigit. Plancius homo officiosis-
simus me cupit esse secum et adhuc retinet. Ego volebam loco magis
deserto esse in Epiro quo neque Piso veniret nec milites sed adhuc Plancius
me retinet sperat posse fieri ut mecum in Ytaliam decedat. Quem ego
diem si videro et si in vestrum complexum venero ac si et vos et me
ipsum recuperaro satis magnum mihi fructum videbor percepisse et vestre
pietatis et mee. Pisonis humanitas virtus amor in omnes nos tantus est
ut nihil supra possit. Utinam ea res ei voluptati sit. Glorie quidem video
fore. De Quinto fratre nihil ego te accusavi sed vos cum presertim tam pauci
sitis volui esse quam coniunctissimos. Quibus me voluisti agere gratias egi et
me a te certiorem factum esse scripsi. Quod ad me mea Terentia scribis te
vicum vendituram quid obsecro te me miserum quid futurum est
et si nos premet eadem fortuna quid puero misero fiet. Non queo reliqua
scribere tanta vis lacrimarum est neque te in eundem fletum adducam. Tantum
scribo si erunt in officio amici pecunia non deerit si non erunt tu efficere
tua pecunia non poteris. Per fortunas miseras nostras vide ne puerum

perditum? Gener noster. Mi, si quid erit ut me cogites mediocrem celeritate opus esse, commodio-
re fortuna et certa conscripsi. Fac valeas et ad me tabellarios mittas, ut
sciam quid agatur et vos quid agatis; mi omnino iam brevis exspectatio est. Tulliole
et Ciceroni salutem dicit. Valete. ad VI Kal. Decembris Dyrrachio. Dyrrachium
veni quod et libera civitas est et in me officiosa et proxima Italie; sed
si me offendet loci celebritas, alio me conferam, ad te scribam.

Tullius s. d. Terentie sue et Tullie et Ciceroni suis. Noli puta- 2
re me ad quemquam longiores epistulas scribere, nisi si quis ad me
plura scripserit, cui puto rescribi oportere. Nec enim habeo quid scribam,
nec quicquam hoc tempore facio difficilius. Ad te vero et ad nostram Tulliolam non queo
sine plurimis lacrimis scribere. Vos enim video esse miserrimas, quas ego bea-
tissimas semper esse volui, idque praestare debui, et nisi tam timidi fuissemus, praestitisse-
m. Pisonem nostrum merito eius amo plurimum. Eum ut potui per litteras cohortatus
sum gratiasque egi ut debui. In novis tribunis pl. intelligo spem te
habere. Id erit firmum si Pompei voluntas erit. Sed Crassum tamen metuo. A te quidem
omnia fieri fortissime et amantissime video, nec miror, sed maereo casum eiusmodi
ut tantis tuis miseriis mee miserie subleventur. Nam ad me Publius
Valerius homo officiosus scripsit, id quod ego maximo cum fletu legi, quemadmodum
a Vesta ad tabulam Valeriam ducta esses. Hem, mea lux, meum desiderium,
unde omnes opem petere solebant, te nunc, mea Terentia, sic vexari, sic iacere
in lacrimis et sordibus, idque fieri mea culpa, qui ceteros servavi, ut nos periremus.
Quod de domo scribis, hoc est de area, ego vero tum denique mihi videbor
restitutus, si illa nobis erit restituta. Verum hec non sunt in nostra manu. Illud
doleo quod impensa facienda est, in eius partem te miseram et despoliatam venire.
Quod si conficitur negotium, omnia consequemur; sin eadem nos fortuna premet, etiamne
reliquias tuas misera proicies? Obsecro te, vita mea, quod ad sumptum at-
tinet, sine alios qui possunt, si modo volunt, sustinere, et valitudinem
istam infirmam, si me amas, noli vexare. Nam mihi ante oculos dies noctesque
versaris. Omnes labores te excipere video; timeo ut sustineas. Sed video in
te esse omnia. Quare ut id quod speras et quod agis consequamur, servi valitu-
dini. Ego ad quos scribam nescio nisi ad eos qui ad me scribunt, aut

aut ad eos de quibus ad me scribis aliquid scribitis longius quam ita vobis
placet non discedam. Sed velim quam sepissime litteras mittatis presertim si quid est
firmius quod speremus. Valete mea desideria, valete. D. a. d. III non. Octobris
Thessalonice.

Tullius s. d. Terentie sue, Tullie et Ciceroni suis. Accepi ab
3. Aristocrito tris litteras, quas ego lacrimis prope delevi. Conficior
enim merore, mea Terentia, nec me mee miserie magis excruciant
quam tue vestreque. Ego autem hoc miserior sum quam tu, que es miserrima,
quod ipsa calamitas communis est utriusque nostrum, sed culpa mea propria. Meum fuit
officium vel legatione vitare periculum vel diligentia et copiis resistere vel
cadere fortiter. Hoc miserius, turpius, indignius nobis nihil fuit. Quare cum dolore
conficiar, tum etiam pudore. Pudet enim me uxori mee optime, suavissimis
que liberis virtutem et diligentiam non prestitisse. Nam mihi ante oculos dies
noctesque versantur squalor vester et meror et infirmitas valitudinis
tue; spes autem salutis pertenuis ostenditur. Inimici sunt multi, invidi pene
omnes. Eicere nos magnum fuit, excludere facile est. Sed tamen quamdiu vos eritis
in spe, non deficiam, ne omnia mea culpa cecidisse videantur. Ut tuto sim, quod
laboras, id mihi nunc facillimum est, quem etiam inimici volunt vivere in tantis mi-
seriis. Ego tamen faciam que precipis. Amicis quibus voluisti egi gratias, et eas
litteras Dexippo dedi, meque de eorum officio scripsi a meis certiorem esse factum. Pisonem nostrum mirifico esse studio in nos et officio et ego perspicio et omnes
predicant. Di f. ut tali genero mihi presenti tecum simul et cum liberis
nostris frui liceat. Nunc spes reliqua est in novis tribunis pl. et in primis quidem diebus.
Nam si inveteraverit, actum est. Ea re ad te statim Aristocritum misi, ut ad
me continuo initia rerum et rationem totius negotii posses scribere. Etsi Dexippo
quoque ita imperavi, ut statim recurreret, et ad fratrem misi ut crebro ta-
bellarios mitteret. Nam ego eo nomine sum Dyrrachii hoc tempore, ut quam ce-
lerrime quid agatur audiam, et sum tuto. Civitas enim hec a me semper defensa
est. Cum inimici nostri venire dicentur, tum in Epirum ibo. Quod scribis te ad me
si velis venturam, ego vero cum sciam magnam partem istius oneris abs te sustineri,
te istic esse volo. Si perficitis quod agitis, me ad vos venire oportet; sin
autem sed nihil opus est reliqua scribere. Ex primis aut summum secundis litteris tuis

consulere poterimus quid nobis faciendum sit. Tu meo nomine ad te me omnia diligentissime
conficiebas; et si magis rem quam litteras debeo exspectare. Cura ut valeas et ita
tibi persuadeas ut mihi te carius nihil esse nec umquam fuisse. Vale mea Te-
rentia quam ego videre videor itaque debilitor lacrimis. Vale. pr. kal.
Decembris

Tullius Terentie sue s. d. Ego minus sepe do litteras quam possum 4.
propterea quod cum mihi omnia tempora sint misera, tum vero cum aut scribo ad
vos aut vestras lego conficior lacrimis sic ut ferre non possim. Quod utinam
minus cupidi vite fuissemus, certe nihil aut non multum in vita mali vidissemus.
Quod si nos ad aliquam alicuius commodi aliquando reciperandi spem fortuna reservavit
minus est erratum a nobis. Si hec mala fixa sunt, ego vero te quam primum mea
vita cupio videre et in tuo complexu emori, quoniam neque dii quos tu castissime
semper coluisti neque homines quibus ego semper servivi nobis gratiam rettulerunt.
Nos Brundusii apud M. Laenium Flaccum dies xiii fuimus, virum opti-
mum, qui periculum fortunarum et capitis sui pro mea salute neglexit neque le-
gis improbissime pena deductus est quo minus hospitii et amicitie ius officiumque
prestaret. Huic utinam aliquando gratiam referre possimus; habebimus quidem semper.
Brundusio profecti sumus ad vi kal. mai. per Macedoniam Cyzicum pe-
tebamus. O me perditum, o me afflictum! quid nunc rogem te ut venias,
mulierem egram et corpore et animo confectam? non rogem? sine te igitur sim?
Opinor sic agam: si est spes nostri reditus, eam confirmes et rem adiuves; sin
ut ego metuo transactum est, quoquo modo potes ad me venias. Unum hoc
scito: si te habebo, non plane mihi videbor perisse. Sed quid Tulliola
mea fiet? iam id vos videte; mihi deest consilium. Sed certe quoquo modo se res
habebit, illius misellae et matrimonio et fame serviendum est. Quid Cicero
meus quid aget? iste vero sit in sinu semper et complexu meo. Non queo
iam plura scribere; impedit meror. Tu quid egeris nescio, utrum aliquid teneas an quod
metuo plane sis spoliata. Pisonem ut scribis spero fore semper nostrum. De fa-
milia liberata nihil est quod te moveat. Primum tuis ita promissum est te facturam
esse ut quisque esset meritus. Est autem in officio adhuc Orpheus, preterea
magno opere nemo. Ceterorum servorum ea causa est ut si res a nobis abisset liberti

mi esset si obtinere potuisset. Sin ad nos pertinet servirent preterquam oppido
pauci. Sed hec minora sunt. Tu quod me hortaris ut animo magno et spem
habeam recuperande iam habes copia. Quis ad me perferet? quas ego expectassem
Brundusii si esset licitum per nautas qui tempestatem pretermittere noluerunt.
Quod reliquum est sustenta te mea Terentia ut potes. Honestissime viximus
floruimus non vitium nostrum sed virtus nostra nos afflixit. Peccatum est nullum nisi quod
non una animam cum ornamentis amisimus. Sed si hoc fuit liberis nostris gratius
nos vivere, cetera quamquam ferenda non sunt feramus. Atque ego qui te confirmo
ipse me non possum. Clodium Philetérum quod valitudine oculorum impediebatur
hominem fidelem remisi. Salustius officio vincit omnes. Pescennius est
perbenivolus nobis quem semper spero fore tui observantem. Sicca dixerat se mecum
fore sed Brundusio discessit. Cura quoad potes ut valeas, et sic existimes
me vehementius tua miseria quam mea commoveri. Mea Terentia fidissima
atque optima uxor et mea carissima et spes reliqua nostra valete. Pridie
kal. Mai. Brundusii.

5. Tullius Terentie sue s. Si tu et Tullia nostra lux valetis,
ego et suavissimus Cicero valemus. Pridie Idus Octobris Athenas
venimus cum sane adversis ventis usi essemus tarde quoque et incommode navi-
gassemus. De nave exeuntibus nobis Acastus cum litteris presto fuit uno
et vicesimo die sane strenue. Accepi litteras tuas quibus intellexi te
vereri ne superiores mihi reddite non essent. Omnes sunt reddite dilige-
tissime quoque a te perscripta sunt omnia idque mihi gratissimum fuit. Neque sum admi-
ratus hanc epistulam quam Acastus brevem fuisse. Iam enim me ipsum expectas
sive nos ipsos qui quidem ad vos quamprimum venire cupimus. Quas attulit Acastus
ad arma rem spectare ut mihi cum venero dissimulare non liceat quid
sentiam. Sed quoniam subeunda fortuna est eo citius dabimus operam ut veniamus
quo facilius de tota re deliberemus. Tu velim quod commodo valitu-
dinis tue fiat quam longissime poteris obviam nobis prodeas. De hereditate Pre-
ciana que quidem mihi magno dolori est valde enim illum amavi hoc
velim cures si ante auctio ante meum adventum fiet ut Pomponius aut
si is minus poterit Pomponius aut si id minus Camillus negotium

nam curet. Nos enim simul erimus reliqua que nos agemus / si tu iam roma
profecta eris, tu curabis ut hoc ita fiat si dum nos existimabat ventur
id Italia speramus fore. Vos mea suavissima et optatissima
Terentia, et Tulliola si nos amatis curate ut valeatis Vale Athenis
ad XV kl novembris

Tullius Terentie sue s. d. Nec sepe est cui litteras demus nec rem 6.
habemus ullam quam scribere velimus ex tuis litteris quas proxime acce-
pi cognovi predium nullum venire potuisse. Quare videatis velim quo
ei satisfiat cui scitis a me satisfieri velle. Quod mea tibi gratias agit
non miror te mereri ut ea tibi merito tuo gratias agere possit. Pollice
si adhuc non est profectus quam primum fac extrudatis. Cura ut valeatis. Idibus
quintilis

Tullius Terentie sue s. d. Omnes molestias et sollicitudines quibus 7.
te miserrimam habui id quod mihi molestissimum est Tulliolamque
que nobis nostra vita dulcior est deposui et eieci. Quid cause aut fuerit
postridie intellexi quam a vobis discessi et noctu eieci / statim ita sum levatus
/ ut deus mihi aliquis medicinam fecisse videatur / cui quidem tu deo / quem
admodum ut soles pie et caste satisfacias i. Appollini et Esculapio
/ navem spero nos valde bonam habere in eam simul atque conscendi / hec scripsi
/ deinde scribam ad meos familiares multas epistolas quibus te et Tullio-
lam meam diligentissime commendabo. Cohortarer vos quo animo fortiores
essetis nisi vos fortiores cognovissem quam quemquam virum / et tamen eiusmodi negocia
spero esse ut et vos istic commodissime sperem esse / et me aliquando cum simili-
bus nostri rem publicam defensurum / ut primum valetudinem tuam velim cures / deinde
si tibi videbitur villis iis utere que longissime aberunt a militibus fundo
Arpinati bene poteris / uti cum familia urbana si cum annona carior fuit
Cicero bellissimus tibi salutem plurimam dicit / etiam atque etiam vale. Vale

Tullius Terentie sue salutem. Si vales bene est ego valeo. 8.
Valetudinem tuam cures diligentissime nam mihi et scriptum et
nunciatum est te in febrim subito incidisse. Quod me celeriter de litteris Cesaris
fecisti certiorem fecisti mihi gratum. Item posthac si quid opus erit si quid

audire veni faciat et seram cura ut valeas Vale D. quarto non. quintil.

9. Tullius Terentiae suae s. p. d. Ad ceteras meas miserias accessit dolor et de Dolabellae valitudine et Tulliae. De omnibus rebus nec quid consilii capiam, nec quid faciam scio. Tu velim tuam et Tulliae valitudinem cures. Vale

10. Tullius Terentiae suae s. d. Quid fieri placeret scripsi ad Pomponium serius quam oportuit. Cum eo si locuta eris, intelliges quid fieri velim. Apertius scribi quoniam ad illum scripseram, necesse non fuit. De ea re et de ceteris rebus quam primum velim nobis litteras mittas. Valitudinem tuam cura diligenter. Vale VII idus quintilis

11. Tullius Terentiae suae s. Tullia mea venit ad me pridie idus Iunii; cuius summa virtute et singulari humanitate graviore etiam sum dolore affecta nostra factum esse neglegentia ut longe alia in fortuna esset atque eius pietas ac dignitas postulabat. Nobis erat in animo Ciceronem ad Caesarem mittere et cum eo Gneum Sallustium. Si profectus erit, faciam te certiorem. Valitudinem tuam cura diligenter. Vale a. d. XVI quintil.

Tullius Terentiae suae s. Tullia mea venit ad me pridie idus Iunii. Et nos Italia salvos venisse gaudes. Velim sed per-
12 turbati dolore animi magnisque iniuriis, metuo ne id consilii ceperimus quod non facile explicare possimus. Quare quantum potes adiuva; quid autem possis mihi in mentem non venit. In viam quod te des hoc tempore nihil est, et longum est iter et non tutum, et non video quid prodesse possis, si veneris. Vale D. pridie non. Nov. Brundusii

Tullius Terentiae suae s. Quod scripsi ad te proximis litteris de nuntio
13 remittendo, quae sit istius vis hoc tempore, et quae concitatio multitudinis ignoro. Si metuendus iratus est, quies tamen ab illo fortasse nascetur. Totum iudicabis quale sit, et quod in miserrimis rebus minime miserum putabis. Vale VI idus quintil.

Tullius Terentiae et Tulliae duabus animis suis et Cicero matri optimae
14 suavissimae sorori s. d. Si vos valetis, nos valemus. Vestrum iam consilium est non solum meum quid sit vobis faciendum. Si ille Romam modeste

venturus est vereor ne dolabella ipse satis nobis prodesse possit etiam illud
metuo ne iam intercludamur ut cum velitis exire non liceat Reliquum est
quod ipse optime considerabitis vestri similes femine sint ne rome si enim non sunt
videndum est ut honeste vos esse possitis quomodo quidem nunc se res
habet modo ut hec nobis loca tenere liceat bellissime vel mecum vel in
nostris prediis esse poteritis etiam illud verendum est ne brevi tempore fames in
urbe sit. his de rebus velim cum pomponio cum camillo cum quibus
vobis videbitur consideretis. Ad summam animo forti sitis. Labienus rem
meliorem fecit. adiuvabit etiam piso quod ab urbe discedit et sceleris
condemnat generum suum Vos mee carissime anime quam sepissime ad me scribite
et vos quid agatis et quid istic agatur. Quintus frater et filius et ruffus
vobis salutem dicunt. Valete viii kalendas formiis

Tullius terentie sue salutem. Si vales bene est constitueramus ut 15.
antea ad te scripsi obviam ciceronem. Cesari mittere sed mutavimus
consilium quia de illius adventu nihil audiebamus De ceteris rebus quamquam nihil
erat novi tamen quid velimus et quid hoc tempore putemus opus esse ex Sicca poteris
cognoscere. Tulliam adhuc mecum teneo Valitudinem tuam cura diligenter.
Vale. viii idus quintiles

Tullius Terentie sue salutem. Etsi eiusmodi tempora nostra sunt ut nihil 16.
habeam quod aut a te litterarum exspectem aut ipse ad te scribam tamen
nescio quomodo et ipse vestras litteras expecto et scribo ad vos cum
habeo qui ferat. volumnia debuit in te officiosior esse quam fuit et id ipsum quod
potuit fecit diligentius facere et cautius. quamquam alia sunt que magis curemus
magisque doleamus que me ita conficiunt ut ii voluerunt qui me de mea sententia de-
truserunt. Cura ut valeas. pridie nonas Ianuarii

Tullius Terentie sue salutem. Si quid haberem quod ad te scriberem facerem 17.
id et pluribus verbis et sepius. nunc que sint negotia vides. Ego
autem quomodo sim affectus ex lepta et trebatio poteris cognoscere. tu fac ut
tuam et tullie valitudinem cures. Vale

Tullius terentie sue et pater suavissime filie Cicero matri et so- 18.
rori salutem dicunt. Considerandum vobis etiam atque etiam anime mee

diligenter puto / quid faciatis Rome an sitis meorum in aliquo tuto loco. Id
non solum meum consilium sed etiam vestrum. michi veniunt in mentem Rome vos esse
tuto posse per Dolabellam eamque rem posse nobis adiumento esse si qua vis aut si qua
rapina fieri ceperit / sed rursus illud me monet quod video omnes bonos
abesse Roma et eos mulieres suas secum habere. hec autem regio et qua
ego sum / nostrorum est cum oppidorum tum etiam prediorum / ut et multum esse mecum
/ et cum abieritis commode et in nostris possitis esse / michi plane non satis constat
adhuc utrum sit melius nos videre quid alii faciant isto loco femine / et ne
cum velitis exire liceat id velim diligenter etiam atque etiam vobiscum et
cum amicis consideretis domus / et propugnacula et presidium habeat / Philotimo
dicetis et velim tabellarios instituatis certos ut cottidie aliquas
a vobis litteras accipiam. Maxime autem date operam ut valeatis / si nos vultis
valere. viiii kl. Formiis

19. Tullius Terentie sue s. In maximis meis doloribus excruciat
me valitudo Tullie nostre / de qua nichil est quod ad te plura scribam /
tibi enim eque magne cure esse certo scio. Quod me propius vultis accedere
video ita esse faciendum et iam ante fecissem: sed me multa impedierunt que
nunc quidem expedita sunt / sed a Pompo. expecto litteras / quas ad me quam primum
perferendas cures / tu velim da operam ut valeas.

20. Tullius Terentie sue s. In Tusculanum nos venturos putamus / aut Nonis aut postridie / ibi fac ut sint omnia
parata / plures enim fortasse nobiscum erunt / et ut arbitror diutius ibi
commorabimur / labrum si in balneo non est. fac ut sit item cetera que sunt
ad victum / et ad valitudinem necessaria Vale kl. octob. de Venusio

21. Tullius Terentie sue s. Da operam ut convalescas / quod opus erit
ut res tempus quod postulat provideas atque administres. et ad
me de omnibus rebus quam sepissime litteras mittas Vale

22. Tullius Terentie sue s. p. d. Si v. b. e. e. q. v. Nos quo-
tidie tabellarios vestros expectamus / qui si venerint fortasse
erimus certiores quid nobis faciendum sit / faciemusque statim te certiorem / Va-
litudinem tuam cura diligenter: Vale. kl. Sept.

M. Tullius Terentie suae s. Reddite mihi tandem sunt a Cesare 23.
litterae satis liberales et ipse opinione celerius venturus esse dicitur
cui utrum obviam procedam an hic eum exspectem, cum constituero faciam
te certiorem. Tabellarios mihi velim quam primum remittas. Valitudinem
tuam cura diligenter. Vale. D. pridie Sept.

M. Tullius Terentie suae s. Nos neque de Cesaris adventu neque 24
de litteris quas Philotimus habere dicitur quicquam adhuc certi habemus
si quid erit certi faciam te statim certiorem. Valitudinem tuam fac ut
cures. III Id. Sextil.

lib. XV

Etsi non dubie mihi nuntiabatur Parthos transisse Eu- 1.
fraten cum omnibus fere copiis suis, tamen quia arbitrabar a
M. Bibulo proconsule certiora de his rebus ad vos
scribi posse, statuebam mihi non necesse esse publice scri-
bere ea que de alterius provincia nuntiarentur. Postea quam
certissimis auctoribus legatis nuntiis litteris sum certior
factus vel quod tanta res erat vel quod nondum audieramus Bibulum in Syriam
venisse vel quia administratio huius belli mihi cum Bibulo pene est communis,
que ad me delata essent scribenda ad vos putavi. Regis Antiochi Coma-
geni legati primi mihi nuntiarunt Parthorum magnas copias Eufraten tran-
sire coepisse. Quo nuntio allato cum essent nonnulli qui ei regi minorem fidem
habendam putarent, statui exspectandum esse si quid certius afferretur. Ad XIII Kal.
Octob. cum exercitum in Ciliciam ducerem in finibus Licaonie et Capadocie mihi
litterae reddite sunt a Tarcondimoto, qui fidelissimus socius trans Taurum amici-
cissimusque populo Romano existimatur, Pacorum Orodi regis Parthorum filium
cum permagno equitatu Parthico transisse Eufraten et castra posuisse Tibe
magnumque tumultum esse in provincia Syria excitatum. Eodem die a labico

phylarcho Arabum quem homines opinantur bene sentire amicumque esse rei p. nostre littere
de eisdem rebus mihi reddite sunt. His rebus allatis etsi intelligebam
socios infirme animatos esse et novarum rerum expectatione suspensos spera-
bam tamen eos ad quos iam accesseram quique nostram mansuetudinem integritatemque
perspexerant amiciores p. r. esse factos Ciliciam autem firmiorem fore
si equitatis nostre particeps facta esset, et ob eam causam et ut opprimerentur hii
qui ex Cilicum gente in armis essent, et ut hostis is qui esset in Syria
sciret exercitum populi Romani non modo non cedere his nuntiis allatis sed etiam
propius accedere exercitum ad Taurum institui ducere. Sed si quid apud vos
auctoritas mea ponderis habet in his presertim rebus quas vos audistis ego
pene cerno magnopere vos et hortor et moneo ut his provinciis
serius vos quidem quam decuit sed aliquando tamen consulatis. Nos quemadmodum instruc-
tos et quibus presidiis munitos ad tanti belli opinionem miseritis non estis
ignari. Quod ego negotium non stulticia occecatus sed verecundia de-
territus non recusavi; non enim umquam ullum periculum tantum putavi quod subter-
fugere mallem quam vestre auctoritati obtemperare. Hoc autem tempore res sese sic habet
ut nisi exercitum tantum quantum ad maximum bellum mittere soletis mature in
has provincias miseritis summum periculum sit ne amittende sint omnes
he quibus vectigalia p. r. continentur. Quam ob rem autem in hoc provinciali
delectu spem habeatis aliquam causa nulla est; neque multi sunt et diffugiunt
qui sunt metu oblato, et quod genus hoc militum sit iudicavit vir for-
tissimus M. Bibulus in Asia qui cum vos ei permisissetis delectum
habere noluit. Nam sociorum auxilia propter acerbitatem atque iniurias impe-
rii aut ita alienata a nobis ut neque expectandum ab his neque commit-
tendum his quicquam esse videatur. Regis Deiotari et voluntatem et copias
quantecumque sunt nostras esse duco. Cappadocia est inanis. Reliqui reges
tyrannique neque opibus satis firmi nec voluntate sunt. Mihi in hac pauci-
tate militum animus certe non deerit; spero ne consilium quidem. Quid casurum
sit incertum est. Utinam saluti nostre consulere possimus; dignitati certe consulemus.

Marcus Cicero proconsul s. d. consulibus pretoribus tribunis plebis senatui. Si
2. vobis bene est ego quidem valeo. Cum pr. k. sextil. in provincia

venissem ut maturius propter itinerum et navigationum difficultatem venire
potuissem maxime convenire officio meo reique publice conducere putavi parare
ea que ad exercitum que ad rem militarem pertinent. que cum essent a me cura
magis et diligentia quam facultate et copia constituta, nuntiique et litere
de bello a Parthis in Syria commoto cottidie fere afferrentur
iter mihi faciendum per Licaoniam et per Ysauros et Capadociam arbi-
tratus sum. Erat enim magna suspicio Parthos si ex Syria egredi atque
irrumpere in eam provinciam conarentur iter eos per Capadociam quod ea maxime
pateret esse facturos. Ita quod cum exercitu per Capadocie partem eam que cum Cilicia
continens est iter feci castraque ad Cibistra quod oppidum est ad montem Thau-
rum locavi ut Artuasdes rex Armenius quocumque animo esset sciret non pro-
cul a finibus exercitum populi Romani esse et Deiotarum fidelissimum regem
atque amicissimum rei publice nostre maxime coniunctum haberet qui et consilio et
opibus iuvare posset rem publicam. quo cum in loco castra haberem equitatum
que in Ciliciam misissem ut et meus adventus hiis civitatibus que in ea parte
essent nuntiatus firmiores animos omnium faceret et ego mature quid ageretur
in Syria scire possem. Tempus eius tridui quod in hiis castris morabar
in magno officio et necessario mihi ponendum putavi. Cum enim vestra auctoritas inter-
cessisset ut ego regem Ariobarzanem Eusebem et Philoromeum tuerer
eiusque regis salutem incolumitatem regnumque defenderem regno regique pre-
sidio essem. Adiunxisset quod et salutem eius regis populo senatuique magne
cure esse quod nullo umquam de rege decretum esset a nostro ordine existimavi
me iudicium vestrum ad regem deferre debere eique presidium meum et fidem et dili-
gentiam polliceri ut cum salus ipsius incolumitas regni mihi commendata esset
a vobis diceret si quid vellet. Que cum essem in consilio meo cum rege locutus
initio ille orationis sue vobis maximas ut debuit deinde etiam mihi
gratias egit quod ei permagnum et perhonorificum videbatur senatui populo
que Romano tante cure esse salutem suam meque tantam diligentiam adhibe-
re ut et mea fides et commendationis vestre auctoritas perspici posset atque ille primo
quod mihi maxime letitie fuit ita mecum locutus est ut nullas insidias
neque vite sue neque regno diceret se aut intelligere fieri aut etiam suspicari

Cum ei gratulatus essem ad me gaudere dixisse habitum commendaret casu
alius iterum prius et vigilantes se tueretur. Atque admonitu senatus consulti
salutis sue tum a me discessit in oppidum se Cybistra. Postero autem die cum
Ariarathe fratre suo et cum patris amicis maioribus natu ad me in
castra venit perturbatusque et flens cum idem et frater faceret et amici, meam
fidem vestram commendationem implorare cepit. Cum admirarer quid accidisset novi
dixit ad se indicia manifestarum insidiarum esse delata que essent ante adventum
meum occultata quod ii qui ea patefacere possent propter metum reticuissent.
Eo autem tempore spe mei presidii complures ea que scirent audacter ad se
detulisse in his amantissimum sui summa pietate preditum fratrem dicere ea
que is me quoque audiente dicebat se sollicitatum esse ut regnare vellet id
vivo fratre suo accipere non potuisse se tamen ante illud tempus eam rem numquam in
medium propter periculi metum protulisse. Que cum esset locutus monui regem ut
omnem diligentiam ad se conservandum adhiberet amicosque patris eius et avi iudicio
probatos hortatus sum regis sui vitam docti casu acerbissimo patris eius
omni cura custodiaque defenderent. Cum rex a me equitatum cohortesque
de exercitu meo postularet etsi intelligebam vestro senatus consulto non modo
id posse facere sed etiam debere tamen cum res publica postularet propter cotidianos ex
Syria nuntios ut quam primum ad Cilicie adducerem, cumque mihi rex patefactis
iam insidiis non egere exercitu populi Romani sed posse suis opibus defendere
videretur illum cohortatus sum ut in sua vita conservanda primum regnare
disceret a quibus perspexisset sibi insidias paratas in eos uteretur iure regio
pena afficeret eos quos necesse esset reliquos metu liberaret presidio
exercitus mei ad eorum qui in culpa essent timorem potius quam ad conten-
tionem uteretur. Fore autem ut omnes quoniam senatus consultum nossent in-
telligerent me regi si opus esset ex auctoritate vestra presidio futurum. Ita confirmato illo
ex eo loco castra movi iter in Ciliciam facere institui cum hac opinione
e Cappadocia discederem ut consilio vestro casu incredibili ac pene divino
regem quem vos honorificentissime appellassetis nullo postulante quemque meae
fidei commendassetis et cuius salutem magne vobis cure esse decrevissetis
meus adventus presentibus insidiis liberaret. Quod ad vos a me scribi

non alienum putavi, ut intelligeretis ea hostes que propter acciderunt vos
multo ante me accidere providisse. Eoque vos studiosius fore moveo
(qui in rege Ariobarzane ea mihi insignia videor contulisse), agerem
fidei, benivolentie que erga vos confecisse, et cum sic ea tanta cura
in vicis vos salute, diligentia que videamini vos contulisse.

arcus Cicero imp. s. d. M. Cathoni. Cum ad me legati 3.
missi ab Anthiocho Comageno venisset in castra ad Ico-
nium ad iii Non. Sept., hiique mihi nunciasset, regis Parthorum filium
(quo cum esset nupta regis Armeniorum soror) ad Eufratem cum copiis iam transire
cepisse, dicique Armenium regem in Capadociam impetum esse facturum, putavi pro
nostra necessitudine me hoc ad te scribere oportere. Publice propter duas cau-
sas nihil scripsi, quod et ipsum Comagenum legati dicebant ad senatum
statim nuncios litterasque misisse, et existimabam M. Bibulum proconsulem, qui
circiter idibus Sextilibus ab Epheso in Syriam navibus profectus erat, (quod secundos ventos
habuisset) iam in provinciam suam pervenisse, cuius litteris omnia certiora perlatum iri ad senatum
putabam. Mihi, ut in eiusmodi re tantoque bello maxime cure est, ut que copiis
et opibus tenuissimis sustinere possumus, ea mansuetudine et continentia nostra, sociorum
fidelitate teneamus. Tu velim, ut consuesti, nos absentes diligas et defen-
das.

arco Catoni s. Summa tua auctoritas fecit, meumque perpetuum 4.
de tua singulari virtute iudicium, ut magni mea interesse pu-
tarem, et res eas quas fecissem aliasque gessissem tibi notas esse, et non ig-
norari a te, equitate et continentia tuerer socios provinciamque administrarem.
Hiis enim a te cognitis arbitrabar facilius me tibi que vellem probatu-
rum. In provinciam cum venissem pridie Kal. Sextiles et propter anni tempus ad exercitum mihi
confestim esse eundum viderem, biduo Laodicee fui, deinde Apamee quadri-
duum, Synnadis totidem dies, Philomeli quibus in oppidis, cum mag-
ni conventus fuisset, multas civitates acerbissimis tributis et gravissimis
usuris, et falso ere alieno liberavi, cumque ante adventum meum seditione
quadam exercitus esset in Licaonia, M. Anneio imperavi ut eas quoque co-
hortes ad reliquum exercitum duceret, coactoque in unum locum exercitu castris in

Lycaonia apud Iconium faceret. Ego cum a bello diligenter et caute ego in
castra ad VIII kal. sept. veni. Cum interea superioribus diebus ex senatus
consulto et evocatorum firmam manum et equitatum sane idoneum et populorum
liberorum regumque et sociorum voluntaria auxilia comparassem, interim cum exercitu
lustrato iter in Ciliciam facere coepissem, kal. sept. legati a rege Coma-
geno ad me missi pertumultuose, nec tamen non vere, Parthos in Syriam transisse
nuntiaverunt. Quo audito vehementer sum commotus cum de Syria, tum de provincia
mea, de reliqua denique Asia. Itaque exercitum cum duxissem per Cappadociae regionem
eam quae Ciliciam attingeret putavi. Nam si me in Ciliciam demisissem, Ciliciam
quidem ipsam propter montis Amani naturam facile tenuissem. Duo sunt enim aditus in
Ciliciam ex Syria, quorum uterque parvis praesidiis propter angustias intercludi potest.
Nec est quicquam Cilicia contra Syriam munitius. Sed me Cappadocia movebat,
quae patet a Syria regesque habet finitimos, qui etiam si sunt amici nobis,
tamen aperte Parthis inimici esse non audent. Itaque in Cappadocia extrema non longe a
Tauro apud oppidum Cybistra castra feci, ut et Ciliciam tuerer et Cappadociam tenens
nova finitimorum consilia impedirem. Interea in hoc tanto motu tantaque expectatione ma-
ximi belli rex Deiotarus, cui non sine causa plurimum semper et meo et tuo
et meo et tuo et senatus iudicio tributum est, vir cum benevolentia et fide
erga populum romanum singulari tum praestanti magnitudine et animi et consilii, legatos ad
me misit se cum omnibus suis copiis in mea castra esse venturum. Cuius ego studio officio-
que commotus egi ei per litteras gratias idque ut maturaret hortatus sum. Cum autem ad
Cybistra propter rationem belli quinque dies essem moratus, regem Ariobarzanem,
cuius salutem a senatu te auctore commendatam habebam, praesentibus insidiis nec-
opinatis liberavi, neque solum ei saluti fui, sed etiam curavi ut cum auctoritate regnaret.
Metram et eum quem tu mihi diligenter commendaras, Athenaeum, importunitate Athena-
idis exilio multatos, in maximam apud regem auctoritatem gratiamque restitui. Cumque
magnum bellum in Cappadocia concitaretur, si sacerdos armis se, quod facturus putabatur, defen-
deret, adolescens et equitatu et peditatu et pecunia paratus, et
toto his his qui novari aliquid volebant, perfeci ut e regno ille discederet, rex-
(4,7) que sine tumultu ac sine armis omni auctoritate aule communita regnum cum dignitate
XV 7. obtineret. Interea cognovi multorum litteris atque nuntiis magnas Parthorum copias

arabum ad oppidum Anthiochiam accessisse, magnumque eorum equitatum, qui in Cili-
ciam transisset ab equitatu meorum turmis, et a cohorte pretoria que erat Epi-
phanie presidii causa   occisum. Quare cum viderem a Capadocia Par-
thorum copias aversas non longe a finibus esse Cilicie, quam potui maximis itine-
ribus ad Amanum exercitum duxi. Quo ut veni hostem ab Anthiochia re-
cessisse Bibulum accessisse Anthiochie cognovi, Deiotarum confestim
iam ad me venientem cum magno et firmo equitatu, et peditatu, et cum
omnibus suis copiis certiorem feci non videri causam cur abesset a regno, meque
ad eum si quid novi forte accidisset, statim litteras nunciosque missurum esse.
Cumque eo animo venissem ut utrique provincie si ita tempus ferret subvenirem,
tum ad quod iam ante statueram vehementer interesse utriusque provincie pacare
Ammanum et perpetuum hostem ex eo monte tollere, agere perrexi. Cumque me
discedere ab eo monte simulassem, et alias partes Cilicie petere, abessemque
ab Amano iter unius diei et castra apud Epiphaniam fecisse, ad iiii
octobris cum advesperasceret expedito exercitu ita noctu iter feci, et ad iii idus
octobris cum lucesceret in Amanum ascenderem, distributisque cohortibus et
auxiliisque quibus frater legatus mecum simul aliis C. Pomtinius legatus re-
liquis M. Anneius et L. Tullius legati preessent, plerosque nec
opinantes oppressimus qui occisi captique sunt reliqui fugiunt, quod fuit
non vici instar sed urbis quod erat Amani caput itemque Sepiram et
Comorin acriter et diu repugnantibus Pomtinio illam partem Amani
tenente ex antelucano tempore usque ad horam diei x magna multitudine
hostium occisa cepimus castellaque sex capta complura incendimus. His rebus
ita gestis castra in radicibus Amani habuimus apud aras Alexandri qua-
driduum et in reliquiis Amani delendis agrisque vastandis que pars eius montis
mee provincie est id tempus omne consumpsimus. Confectis his rebus ad oppidum Eleu-
therocilicum Pindenissum exercitum adduxi, quod cum esset altissimo et munitissimo loco
ab hisque incoleretur qui ne regibus quidem umquam paruissent, cum et fugitivos
reciperet et Parthorum adventum acerrime expectaret ad existimationem imperii
pertinere arbitratus sum comprimere eorum audaciam, quo facilius etiam ceterorum animi
qui alieni essent ab imperio nostro frangerentur. Vallo et fossa circumdedi sex

castellis captis quae maxime sceleri aggere vineis turribus oppugnavi / atque
tormentis multis / multisque sagittariis magno labore meo sine ulla mo-
lestia sumptuve sociorum septimo quinquagesimo die rem confeci / ut omnibus
partibus ceteris disturbatis aut metu compulsi in potestatem meam pervenirent
unus erat Sinitum pars oppidi et Andria tarabani / ab his Pindenisso
capto / obsides accepi / exercitum in hiberna dimisi. Q. fratrem negotio prepo-
sui ut in vicis et captis / aut male pacatis exercitus componeretur al. collocare-
tur. Nunc velim sic tibi persuadeas / si de his rebus ad senatum relatum
sit me existimaturum summam tibi laudem tributam si tu honorem meum sententia tua
comprobaris idque et si talibus de rebus / gravissimos homines et rogare solere
et rogari scio / te admonendum te potius a quam rogandum puto Tu enim
is qui me sententiis tuis sepissime ornasti / qui oratione / qui predicatione / qui
summis laudibus in senatu in contionibus ad celum extulisti / cuius ego semper
tanta verborum pondera esse putavi ut uno verbo tuo cum mea laude
coniuncto omnia me assequi arbitrarer. Te denique memini cum cuidam clarissimo atque
optimo supplicationem non decerneres dicere te decreturum / si referretur ob eas res
quas is consul in urbe gessisset / et tu idem mihi supplicationem decrevisti
togato non / ut multis re. p. bene gesta. sed ut nemini re. p. conservata. Mitto
quod invidiam / quod pericula / quod omnes meas tempestates et subieris et multo etiam
magis / si per me licuisset / subire paratissimus fueris / quod denique inimicum meum tuum
inimicum ~~tuum tum~~ putaris / cuius etiam interitum ut facile intelligerem / mihi quantum tribueres
Milonis causa in senatu defendenda approbaris A me autem haec sunt profecta /
que ego in beneficii loco non pono / sed in veri testimonii atque iudicii / ut virtutes
tuas non tacitus admirarer quis enim id te non faciat / sed in omnibus orationibus
sententiis dicendis causis agendis omnibus scriptis grecis latinis omni denique varietate
litterarum mearum te non modo his quos vidissemus / sed his de quibus audissemus
omnibus anteferrem Queres fortasse quid sit / quod ego hoc nescio quid gratulationis
et honoris a senatu tanti estimem. Agam iam tecum familiariter ut et studiis
et officiis nostris mutuis / et summa amicitia dignum et necessitudine etiam pa-
terna / si quisquam unquam fuit remotus / et natura et magis etiam ut mihi quidem
sentire videor ratione atque doctrina ab inani laude et sermonibus vulgi ego

confecto iis fuimus testes et consules meos, in quo sicut in reliqua vita. Fateor
mihi ea studiose secutum, ex quibus vera gloria nasci posset, ipsam quidem glo-
riam per se numquam putavi expetendam. Quare et provinciam ornatam et spem non
dubiam triumphi neglexi. Sacerdotium denique cum quemadmodum te existimare
arbitror, non difficile consequi possem, non appetivi. Idem post iniuriam acceptam,
quam tu rei publicae calamitatem semper sed etiam gloriam studui atque honestissima senatus
populique Romani de me iudicia intercedere. Itaque et augur postea fieri volui, quod
antea neglexeram, et eum honorem qui a senatu tribui rebus bellicis solet
neglectum a me olim, nunc mihi expetendum puto. Huic meae voluntati in qua
inest aliqua vis desiderii ad sanandum vulnus iniuriae, ut faveas adiutorque sis,
quod paulo ante me rogatam negatam negaram rogaturum, vehementer te
rogo. Sed ita si non ieiunum hoc nescio quid quod ego gessi et contemnendum videbitur
sed tale atque tantum, ut multi nequaquam paribus rebus honores summos a senatu
consecuti sint. Equidem etiam illud mihi animadvertisse videor. Scis enim quam attente
te audire soleam, te non tam res gestas quam mores instituta atque vitam imperatorum
ut spectare solere in habendis aut non habendis honoribus. Quod si in mea causa conside-
rabis, reperies me exercitu imbecillo contra metum maximi belli firmissimum
praesidium habuisse aequitatem et continentiam. His ego subsidiis ea sum consecutus
quae nullis legionibus consequi potuissem, ut ex alienissimis sociis amicissimos
et ex infidelissimis firmissimos redderem, animosque novarum rerum exspectatione suspensos
ad veteris imperii benevolentiam traducerem. Sed nimis haec multa de me, praesertim
ad te, a quo uno omnium sociorum querelae audiuntur. Cognosces ex iis qui meis in-
stitutis se recreatos putant. Cumque omnes uno prope consensu de me apud
te ea quae optatissima sunt praedicabunt, tum duae maximae clientelae tuae, Cyprus
insula et Cappadociae regnum, tecum de me loquentur. Puto etiam regem
Deiotarum, qui uni tibi est maxime necessarius. Quae si etiam maiora sunt et in omnibus
saeculis pauciores viri reperti sunt qui suas cupiditates quam qui hostium
copias vincerent, est profecto tuum, cum ad res bellicas haec rariora et diffici-
liora sunt genera virtutis adiunxeris, ipsas etiam illas res gestas iustiores
esse et maiores putare. Extremum illud est ut quasi diffidens rogationi meae
philosophiam ad te allegem, qua nec mihi carior ulla umquam res in vita

fuit nec homini ceteri magis a diis immortalibus optatum est datum. Hoc est quod integritatis et severitatis studiose atque amici morum quibus a te provincia dedisti ac demum soli ipse modum nobis prestiterunt illam veterem et antiquam qui quibusdam orci esse ac deperditam videtur in foro atque in re publica atque in castra ante porte deduxerunt. Tecum aget de mea laude tui maioris orationis satis ex me puto gaudebo tum tibi sic persuadebis velim si mihi tua sententia tributus honos ex meritis tuis sint me sic existimatum. Tu autem tua tum benevolentia erga me mihi quod maxime cupierim contigisse

Cato Ciceroni salutem. Quod et res publica me et nostra amicitia hortatur 5.
libenter facio, ut tuam virtutem innocentiam diligentiam cognitam in maximis rebus, domi togati armati foris pari industria administrare gaudeam. Itaque quod pro meo iudicio facere potui, ut innocentia consilioque tuo defensam provinciam servatum Ariobarzanis cum ipso rege regnum sociorum revocatum ad studium imperii nostri voluntatem sententia mea et decreto laudarem feci. Supplicationem decretam si tu qua in re nihil fortuito sed summa tua ratione et clementia rei publice provisum est diis immortalibus gratulari nos quam tibi referre acceptum mavis gaudeo, quod si triumphi prerogativam putas supplicationem, id circo casum potius quam te laudari mavis, neque supplicationem sequitur semper triumphus et triumpho multo clarius est senatum iudicare potius mansuetudine et innocentia imperatoris provinciam quam vi militum et benignitate deorum retentam atque conservatam esse, quod ego mea sententia censebam. Atque hec ego id circo ad te contra consuetudinem meam pluribus scripsi, ut quod maxime volo existimes me laborasse, ut tibi persuaderem me et voluisse de tua maiestate quod amplissimum sim arbitratus, et quod tu maluisti factum esse gaudere. Vale et nos dilige et instituto itinere severitatem diligentiamque sociis et rei publice presta.

Cicero Catoni salutem. Letus sum laudari me inquit Hector opinor 6.
apud Nevium abs te pater a laudato viro. Ea est enim profecto iocunda laus, que ab his tribuitur qui ipsi in laude vixerunt. Ego vero vel gratulatione litterarum tuarum vel testimoniis sententie dicte nihil est quod me non assecutum putem idque mihi cum amplissimum tum gratissimum est te libenter amicitie dedisse, quod liquido veritati dares. Et si non modo omnes, verum etiam multi Catones essent

in civitate esse in qua unum exstitisse mirabile est. quem ego currum, aut quam lauream
cum tua laudatione conferrem. Nam ad meum sensum et ad illud sincerum ac sub-
tile iudicium, nihil potest esse laudabilius quam ea tua oratio quae est ad me perscripta
a meis necessariis. Sed causam meae voluntatis. non enim dicam cupiditatis, exposui
tibi superioribus litteris, quae etiam si parum tibi iusta causa est, hanc tamen habet ratio-
nem ut nimis concupiscendus honos, sed tamen si deferatur a senatu minime
aspernandus esse videatur. Spero autem illum ordinem pro meis ob rem publicam susceptis
laboribus me non indignum honore usitato existimaturum. Quod si
ita erit tantum ex te peto quod amicissime scribis, ut cum tuo iudicio quod amplis-
simum arbitraris mihi tribueris, si id quod maluero acciderit gaudeas. Sic enim
fecisse te et sensisse video. resque ipsa declarat tibi illum honorem nostrum
supplicationis fuisse iocundum, quod scribendo affuisti. Haec enim senatus consulta
non ignoro ab amicissimis eius cuius de honore agitur scribi solere.
Ego ut spero te propediem videbo. atque utinam re publica meliore quam
timeo.

9. Cicero Catoni s. d. Te et pietatis in tuos et animi in re
p. et clarissimi atque optimi consulatus C. Marcello consule facto
fructum cepisse vehementer gaudeo. non dubito quin praesentes sentiant nos
quidem longinqui et a te ipso missi in ultimas gentes. ad celum mehercule
tollimus verissimis ac iustissimis laudibus. Nam cum te a pueritia tua unice
dilexerim, tuque me semper in omni genere amplissimum esse et volueris et iu-
dicaveris, tum hoc vel tuo facto vel populi Romani de te iudicio multo acrius
vehementiusque diligo. maximaque letitia afficior cum ab hominibus prudentissimis
virisque optimis omnibus dictis factis studiis institutis vel me tui similem esse
audio, vel te mei. Unum vero si addis ad praestantissimas res consulatus tui ut
aut mihi succedat quam primum aliquis, aut ne quid accedat temporis ad id quod tu mihi et
senatus consulto et lege finisti, omnia me per te consecutum putabo. Cura ut valeas et me
absentem diligas atque defendas. Quae mihi de Parthis nunciata sunt, quia non puta-
bam a me etiam nunc scribenda esse publice, propterea ne pro familiaritate
quidem nostra volui ad te scribere, ne cum ad consulem scripsissem publi-
ce viderer scripsisse.

Cicero M. Marcello

Cicero M. Marcello s. Maxima sum leticia affectus cum audivi 7.
te consulem esse factum, eumque honorem tibi deos fortunare volo atque
a te pro tua parentisque tui dignitate administrari. Nam cum semper te amavi dilexique, tum
mei iam amantissimum cognovi in omni varietate rerum mearum, tum patris tui pluribus
beneficiis vel defensus tristibus temporibus vel ornatus secundis, et sum totus
vester et esse debeo, cum presertim matris tue gravissime atque optime femine maiora
erga salutem dignitatemque meam studia quam erant a muliere postulanda perspe-
xerim. Quapropter a te peto in maiorem modum ut me absentem diligas atque
defendas.

Cicero Marco Marcello s. d. Marcellum tuum consulem factum teque 8.
ea leticia affectum esse quam maxime optasti mirandum in modum gaudeo,
idque cum ipsius causa, tum quod te omnibus secundissimis rebus dignissimum iudico, cuius erga
me singularem benivolentiam vel in laboribus meis vel in honoribus perspexi, totam denique
domum vestram vel salutis vel dignitatis mee studiosissimam cupidissimamque
cognovi. Quare gratum mihi feceris si uxori tue in me gravissime atque optime
femine meis verbis eris gratulatus. A te id quod consuevisti peto absentem
me diligas atque defendas.

Cicero M. Marcello s. Cum id accidit quod mihi maxime fuit op- 10.
tatum ut omnium Marcellorum etiam mirificus enim generis ac nominis vestri
fuit erga me semper animus, cum ergo accidit ita ut omnium vestrum studio tuus
consulatus satisfacere posset, in quem mee res geste, lausque et honos earum
potissimum incideret, peto a te ut id quod facillimum factu sit non aspernante
ut confido senatu, ut quam honorificentissime senatus consultum litteris meis reci-
tatis faciendum cures. Si mihi minus notus esset quam es, in tuis omnibus allegarem
ad te illos a quibus intelligis me precipue diligi. Patris tui beneficia in me
sunt amplissima, neque enim saluti mee neque honori amicior quisquam
dici potest. Frater tuus quanti me faciat semperque fecerit esse hominem qui ignoret
arbitror neminem. Domus tua denique tota me semper omnibus summis officiis
prosecuta est. Neque vero tu in me diligendo cuiusquam concessisti tuorum et in
supplicatione decernenda et in ceteris rebus gratificatione satis tibi esse
commendatum putes.

11. Cicero Marco Marcello s. Quante tibi cure meus honor fuit
et quam idem extiteris consul in me ornando et amplificando qui fueras
semper cum parentibus tuis et cum tota domo. etsi res ipsa loquebatur cognovi
tamen ex meorum omnium litteris. Itaque nihil est tantum quod ego non tua causa debeam factu-
rusque sim studiose et libenter / nam magnum interest cui debeas. debere
autem nemini malui quam tibi cui me studia communia beneficia paria tua que
iam coniunxerant / tum accedit mea / quod sunt maxime vendita / qui ita
rem publicam gessisti atque gessisti qua mihi carius nihil est / ut quantum tibi
omnes boni debeant quantum ego tunc ego tantum debeam non verear.
Quamobrem tibi celsum hi sunt exitus quos mereris / et sic fore
confido. ego si me navigatio non morabitur que incurrebat in ipsos etesi-
as quam primum te ut spero videbo.

Cicero L. paulo s. Etsi mihi numquam fuit dubium quin te populus romanus pro
12. tuis summis in rem publicam meritis et pro amplissima familie dignitate
summo studio cunctis suffragiis consulem facturus esset. tamen incredibili leti-
cia sum affectus cum id mihi nunciatum est / eumque honorem tibi deos fortunare
volo / a te que ex tua maiorumque tuorum dignitate administrari. Atque utinam
presens illum diem mihi optatissimum videre potuissem. pro tuis amplissimis erga
me studiis atque beneficiis tibi operam meam studiumque navare. quam mihi facultatem
quoniam hic me necopinatus et improvisus provincie casus eripuit tamen ut te consulem
rem publicam pro tua dignitate gerentem videre possim magnopere a te peto / ut operam
des / efficiasque ne quid mihi fiat iniurie neve quid temporis ad meum annuum
accedat munus. Quod si feceris magnus ad tua pristina erga me stu-
dia cumulus accedet.

13. Cicero L. paulo s. Maxime mihi fuit optatum Rome esse tecum multas
ob causas. sed et precipue ut in petendo / et in gerendo consulatu / meum
tibi debitum studium perspicere posses / ac petitionis quidem tue ratio mihi semper fuit
explorata / sed tamen navare operam volebam / in consulatu vero cupio te minus negotii
habere meo. sed moleste fero me consulem tuum adolescentulus perspexisse te
meum tum id etatis sum perspicere non posse. sed ita fato nescio quo contin-
gisse arbitror / ut tibi ad me ornandum semper detur facultas / mihi

ad communicandum mihi suppetat, pro voluntate ornasti consulatum, orna-
sti reditum meum, iudicium meum tempus rerum commendavit, ipsum consulatum tuum sta-
quoniam et summa amplitudo tua et dignitas, et meus maximus honos,
magna quoque existimatio postulare videatur, ut a te pluribus verbis gratiam agam ac
petam, ut quam honorificentissimum senatus consultum de rebus meis gestis
faciendum cures, non audeo vehementius a te contendere, ne aut ipse tuae senten-
tiae erga me oblitus esse videar, aut oblitum te putem. Verum ut te
velle arbitror ita faciam. atque ab eo quod omnes sciunt contendo, de me optime
meritum, breviter petam, si alii consules erunt, ad te potissimum paucis mittam
ut eos mihi quam amicissimos reddas. Nunc cum tua summa potestas, summaque auctoritas
notaque omnibus nostra inter nos coniunctio sit, vehementius te rogo, ut et quam honorifice
decernendum cures de meis rebus gestis, et quam celerrime. dignas
esse honore et gratulatione cognovisti ex his litteris quas ad te et collegam
et senatum misi publice. omniaque velim mearum rerum magnae existimationis
mee gravitate suscepta cordi habeas. In primis quoque tibi curae sit, quod
abs te quoque superioribus litteris petivi, ne mihi tempus prorogetur. Cupio te con-
sulem videre. omniaque spero cum absens tum etiam praesens te consule assequi.

Marcus Cicero s. d. C. Cassio. Fabium qui mihi amicum tua commen- 14.
datione das, nullo in eo facio quaestum. multi enim anni sunt cum ille
in aere meo est et a me diligitur, propter summam humanitatem et observantiam.
sed tamen, quod te ab eo video diligi summe, multo amicior ei sum factus.
Itaque quamquam profuerunt litterae tuae, tamen aliquanto commendatiorem apud me fecit
animus ipsius erga te mihi perspectus et cognitus. sed de Fabio faciam studiose
quae rogas. tibi multis de causis vellem me convenire potuisses, primum ut te quem
iam diu plurimi facio tanto intervallo viderem, deinde ut tibi quod feci per
litteras possem praesens gratulari, tum ut quibus de rebus vellem tuis et meis
inter nos communicaremus. Postremo ut amicitia nostra, quae summis officiis ab utroque
culta est, sed longis intervallis temporum interrupta consuetudine, habuit confirmaretur
vehementius. Id quoniam non accidit, utemur bonis litterarum et eadem fere absentes
quae si coram essemus consequemur. Unus scilicet ille fructus qui in te videndo est percipi
litteris non potest. Alter gratulationis est is quidem exilior quam si tibi te ipsum

ciuitas gratulatur. sed tu et fore auctus et facio nunc tibi congratulor magni-
tudine. quod cepisti tu quoque opportunitate temporis consulere et te de gratia decre-
dente. summa laus et summa gratia gerentis gestarum est. Cetera vero
id quidem de meis rebus tota contraposita inter nos confirmavi vel litteris.
Ego ceterarum rerum causa tibi romam properandum magnopere censeo. Nam et
ea que reliqui tranquilla de te erunt et hac tua recenti victoria tanta clare
adventum tuum fore intelligo. sed si qua sunt omnia tecum pro tanta parte ea
ea sustinere possis. quare tibi nihil erit lautius nihil gloriosius. sin in media
contendere in amenissimum tempus cadat, adventus tuus, hunc totum consilium est
tuum. Tu enim, sed si qui sustinere posses, si potes laudabile utique parta-
re sed si plane non potes absens facies. Horum sermonibus sustinebis de
me aut ubi te ut ego litteris quam superioribus egi ut omnibus tuis commodis
in eo contendas: ut cum qui ad hanc gloriam quam et senatus et populus romanus
ei voluit temporis pergeres. hoc ita ante contendo, ut in eo sollicitus meritis
positus putes. habes paulum meum tibi expeditissime. in animo summi
sic velim auctor. quod vero sunt mihi omnia Celium illud mihi est de hiis que
prospera consensio meo amore. De quo pluribus verbis nihil opus est
. Tu quomodo me appetisti. ego autem semper ornamento te in fore augi
fuisse etiam presidio quam tristissimis meis temporibus. Accessit post tuum discessum
familiaritatis mihi cum bruto tuo maxima. Itaque in meo ingenio et
industria mihi gaudium et salutatis et dignitatis constituendum puto, id tu
ut tuo studio confirmes, te vehementer rogo. litteras ad me, et gaudio cont-
tas et tu roma venias quam sepissime.

15. Etsi mihi uterque propter pacis et odio civilis sanguinis abhorre, a
belli pertinacia voluntas, tamen quia nos consilii principes ego fuisse
videor. plus sortasse temporare debeo ipse, quod a te expectare. Ego sed vos sepe
solito meum recordari. sermo familiaris meus tecum, et item amicus tuus
adduxit utrumque nostrum ad consilium retinendum vos cum ipso putaremus, si non
totam tamen, at certe omnem videtur definire queritur. meus quoque hac
mea sunt ceterum cum quoque rephendit. quidem que arbitratur amplius in dolori
oris rei publice quam diminuta et debilitata maneret. Ego autem vos interitu

itu eius nullam spem scilicet mihi proponebam, ex reliquiis magnam. Sed ea sunt consecuta
ut magis mirum sit accidere illa potuisse. Equidem fateor meam coniectu-
ram hanc fuisse, ut illo quasi quodam fatali prelio facto et victores communi saluti
consuli vellent et victi sue. Utrumque autem compositum posse arbitrarer in cele-
ritate victoris. Que si fuisset, eandem clementiam experta esset Affrica quam
cognovit Asia, quam et Achaia, et ut opinor ipso legato ac deprecato-
re. Amissis autem temporibus, que plurimum valent, presertim in bellis civilibus,
interpositus annus alios induxit ut victoriam sperarent, alios ut ipsum vinci con-
temnerent. Atque horum malorum omnium culpam fortuna sustinet. Quis enim
aut Alexandrini belli tantam moram huic bello adiunctum iri, aut nescio
quem istum Pharnacem Asie terrorem illaturum putaret. Nos tamen in consilio pari
casu dissimili usi sumus, tu enim eam partem petisti, ut et consiliis interesses,
et quod maxime curam levat, futura animo prospicere posses. Ego qui festinavi
ut Cesarem in Italia viderem, sic enim arbitrabamur, eumque multis
viris honestissimis conservatis redeuntem ad pacem currentem ut aiunt incitarem, ab
illo longissime et absum et afui. Versor autem in gemitu Ytalie et in
urbis miserrimis querelis, quibus aliquid opis fortasse ego pro mea, tu pro
tua, pro sua quisque parte ferre potuisset, si auctor affuisset. Quare velim
pro tua perpetua erga me benivolentia scribas ad me quid videas, quid sentias,
expectandum, quid agendum nobis existimes. Magni erunt mihi tue littere. Atque
utinam primis illis, quas Luceria miseras, paruissem. Sine enim ulla mo-
lestia dignitatem meam retinuissem.

Marcus Cicero s. C. Cassio. Puto te iam suppudere, cum hec 16.
tertia epistola ante opus sit, quam tu schedam aut litteram. Sed non
urgeo, longiores enim expectabo vel potius exigam. Ego si semper haberem
cui darem, vel ternas in hora darem. Fit enim nescio quomodo ut quasi coram
adesse videare cum scribo aliquid ad te, neque id [g] ut dicunt tui
amici novi, qui putant etiam [g] spectris Catianis excitari.
Nam ne te fugiat Catius Insuber epicureus, qui nuper est mortuus, que ille
Gargettius, etiam ante Democritus [g] hic spectra nominat.
Autem spectris etiam si oculi possent feriri, quod velis ipsa incurrunt,

animus qui possit ego non video / docebis tu me cum poteris cum saluus
veneris / in mea me potestate / ut sit spectrum tuum / ut simul ac mihi collibitum
sit de te cogitare illud occurrat neque solum de te / qui mihi heres in me-
dullis. sed si in insulam Britanniam cepero cogitare eius g   mihi advolabit
ad pectus / sed hec posterius / tempto enim te quo animo accipias. si enim stomachabere
et moleste feres plura dicemus / postulabimusque ex qua re publica in hortis armatis
deiecti sumus in eam restituamur. in hoc interdicto non solet addi in hoc anno. quare si iam
biennium aut triennium est / cum virtuti nuntium remisisti delenitus illecebris vo-
luptatis in integro res nobis erit. quamquam quicum loquor. cum uno viro for-
tissimo. qui postea quam forum attigisti / nihil fecisti nisi plenissimum amplissime
dignitatis in ista ipsa g   metuo ne plus nervorum sit quam ego
putarim. si modo eam tu probas. qui tibi in mentem venit inquies. quia nihil
habebam aliud quod scriberem. de re publica nihil enim scribere possum / nec enim
quod sentio libet scribere

17. Cicero sal. d. C. Cassio Preposteros habes tabella-
rios / et si me quidem non offendunt. sed tamen cum a me discedunt flagitant
litteras cum ad me veniunt nullas afferunt. atque id ipsum facerent commodius si mihi
aliquid spatii ad scribendum darent. sed petasati veniunt comites ad portas
expectare dicunt. ergo ignosces alteras habebis. sed breves. sed expectata omnia
de omnibus. g   et si quid ego ante tibi purgo. cum tui ad me
inanes veniant ad te cum epistolis redeunt / nos hic cum ad te scribam
aliquid. P. Sillam patrem mortuum habebamus alii a latronibus interfectum
alii cruditate dicebant. populus non curabat / combustum enim constabat esse / hoc
tu pro tuo forte equo animo quamquam amisimus Cesarem moleste laturum crederet
ne hasta refrixisset Mundius Marcellus et Attius pigmentarius valde gaude-
bat se adversarium perdidisse / de Hyspania novi nihil. sed expectatio valde
magna / rumores tristiores. sed Pansa noster paludatus / ad iii idus
Ian. profectus est ut quivis intelligere posset id quod tu nuper dubitare cepisti
g   esse nam quod multos miseriis levavit / et quod se in his
malis hominem prebuit mirabiliter cum morem bonorum benivolentia consecuta est
tu quod adhuc Brundisii moratus es valde probo et gaudeo. et me

hercule puto te sapientem futurum si ǵ huc nos qui de te
qui te amamus erit gratum et amabo te dum dabis post hac aliquid
domum tuarum rerum commentarios. ego autem quoniam ad te sciam sine
meis litteris me patiar. Vale.

Cicero s. d. C. Cassio. Longior epistula fuisset, nisi eo ipso tempore 18.
petita esset a me cum iam iretur ad te. longior autem si ǵ
aliquem habuisset. Nam ǵ sine periculo vix possumus. ridere igitur
inquies possumus? non mehercule facile. verumtamen aliam aberrationem nullam
a molestiis habemus. ubi igitur inquies philosophia? tua quidem in culina,
mea molesta est. pudet enim servire. itaque facio me alias res agere, ne
convicium Platonis audiam. De Hispania nihil adhuc, tamen nihil omnino novi.
Te abesse mea causa moleste fero, tua gaudeo. sed flagitat tabellarius.
Valebis igitur meque ut a puero fecisti amabis.

Cassius sal. d. Ciceroni. Si vales bene, ego quidem gaudeo. 19.
Non mehercule in hac mea peregrinatione quicquam libentius facio
quam scribo ad vos; videor enim cum presente loqui et iocari. nec tamen hoc usu
venit propter spectra Catiana; pro quo tibi remissa epistula tot rusticos
stoicos regeram ut Catium Athenis natum esse dicas. Pansam nostrum
secunda voluntate hominum paludatum ex urbe exisse, cum ipsius causa gaudeo
tum mehercule et omnium nostrorum; spero enim homines intellecturos quanto sit
omnibus odio crudelitas et quanto amori probitas et clementia, atque ea
que maxime mali petant et concupiscant ad bonos pervenire. difficile est
enim persuadere hominibus ǵ non esse
virtute iustitia ǵ parari et verum et probabile est. ipse enim
epicurus a quo omnes Catii et Amafinii mali verborum interpretes proficiscuntur
dicit ǵ itaque et Pansa qui sequitur virtutem retinet. et
hii qui a vobis et ǵ omnesque virtutes et colunt et retinent.
Itaque Sulla cuius iudicium probare debemus, cum dissentire philosophos videret, non
quesivit quid bonum esset et bona omnia coemit; cuius ego mortem forti me
hercule animo tuli. nec tamen Cesar diutius nos eum desiderare patietur; nam
habet dampnatos quos pro illo nobis restituat, nec ipse sectorem desiderabit

;um filium videt. nunc ut ad te redeam quid in hyspaniis gerat rescribe. parum
nisi scholaticus sum ac male veterum ac clemente dominum habere quam novum et crude-
lem nostre reipublice Britos quam si fit fatuus Britos quo crudelitate clemente
putet. Vereor ne vos rustice et gladio perculit. quod quam fiat
si me diligis, rescribe hunc quam velim scire, verum ista scholastice dico. an
scholastice legatus Britanniam cum eodem tempore quod me scire oporteat ne longior sim
Vale me ut facias ama. si Caesar vocat me velit experta.

20. Marcus Cicero s. d. Trebonio amatori meo suo plurimam salutem
Sabinio tuo commendavi. natio me hominis impulit ut ei recte
putarem, nisi forte candidiorem(?) homerica; hic quoque ceterus hoc sibi cognomen
arripuit, ita si molestus ei sufficietis. sermo quam constans habere quidam acrimoniis
videbatur sed de Sabino satis. tu autem Trebonii, quam ad amorem meum qui
olim discedens aliquantulum addidisti, quo tollerabilius feram quod ignoratum
desiderium tui crebris nos litteris appellato. atque ita si idem fiet, a nobis quam
due cause sunt cur tu in hoc officio frequentior esse debeas quam nos. primum
quod olim solebant ad procurales(?) autos qui rome erant de re publica scribebant
nunc te nobis scribere oportet, res enim publica ibi cum est, deinde quod nos
aliis officiis tibi absenti satisfacere possimus. Tu nobis nisi litteris non video
quare aliis satisfacere possis. sed cura scribas ad nos postea. nunc hoc
primo cupio cognoscere iter tuum cuiusmodi sit ad nos ubi Brutum nostrum videris
et quam diu simul fueritis, deinde cum processeris longius de bellicis rebus
de toto negotio, ut existimare possimus quo statu simus. Ego tamen
me scire putabo, cum tuas litteras habebo cognitum. Cura ut valeas
me quam ames amore tuo illo singulari.

21. Marcus Cicero s. d. Trebonio Et epistolam tuam legi libenter et
librum libentissime. sed tamen in ea voluptate hunc accepi dolorem quod
cum incendisses cupiditatem meam consuetudinis augende tue. ista ad amorem
quidem nihil potest accedere, tu discedis a nobis. meque tanto desiderio
afficis ut unam mihi consolationem relinquas fore ut utriusque nostrum absentis
desiderium crebris et longis epistolis leniatur. quod ego non modo de me tibi
spondere possum sed de te etiam mihi nullam ut apud me reliquisti

duravit quantum me amares. nam ut alia omittam que in civitate teste fecisti: tu meum
inimicitias curasti, tu me gravibus [illegible] defendisti, tu consolator in me atque in pro ea
complures partes sustinuisti tu etiam [illegible] plus consolator non appuisti. tu tuis [illegible] collega
pariter et haec veneranda que in numero [illegible] oblivisceris quod tua sollicitudo tu ad te
[illegible] et dolores meos [illegible] Brundisium te denique ad me [illegible] fuisse
nisi subito in hispaniam missus esses. Ut haec igitur omittam que in tanta exami-
natione sunt quanta certa estimo et salute estimo. liber iste quem tu misisti certa
declaratio sit amoris tui primum. quod est servare videtur. quia ego dixi quod
alius fortasse non tale dominum quod illa sine facta sunt sine [illegible] sit [illegible] et
vetustissima. tu etiam cuiusque ad me [illegible] risus omnes pene consumitur. quod in hoc
[illegible] ut [illegible] quod vere sunt de uno me [illegible] cogitavissem [illegible]
[illegible] nisi te amavissem [illegible] et quod scripta [illegible] sublimo amore
cogitare non potuimus non possumus existere. plus quod [illegible] a se ipso quam a te me a te
amari. cui [illegible] ego amare [illegible] possem amare [illegible] repo-
debo [illegible] multa respondeam. primum tu ego illas [illegible] habeas
nisi non plus quam [illegible] veritas. Aliter enim [illegible]
solos quibus [illegible] alii [illegible]
[illegible] laudibus quam tu [illegible] potuisse putas. primum quod ita in-
dicabam [illegible] monebat [illegible] quoddam [illegible] in quo [illegible] lapsus quo
valebat tamen asserebat [illegible] contra [illegible] et [illegible] non erat
ad eam igitur adhortabar in [illegible] et in [illegible] plurimum valet si
laudes eum qui [illegible] habes de talibus complura et [illegible] meum complura
quod hortandi [illegible] laudavi. [illegible] de [illegible] valde existimavi [illegible]
Reliquum est tua [illegible] amoris [illegible] reditum [illegible] absente meo-
riam [illegible]. de [illegible] litteras [illegible] comprehendis quam [illegible] te vel
tua in me studia et officia multum [illegible] quod tu tibi licet
tu [illegible] sit oblivisci non [illegible] bonum existimabis me. [illegible]
vera te amare a me plurimum intelligabis. Vale.

lib. XVI.

5. Vide quanta sit in te suavitas duas horas Tirea fuimus Xenomenes
hospes tam me diligit quam vixerit tecum. Is omnia pollicitus
est que tibi essent opus facturum puto. Mihi placebat si fir-
mior esses ut te Leucadem deportaret ut ibi te plane
confirmares. Videbis quid Curioni quid Lisoni quid medico placeat.
Volebam ad te Marionem remittere quem cum meliuscule tibi
esset ad me mitteres. Sed cogitavi unas litteras Marionem
afferre posse me autem crebras expectare. Poteris igitur et facias si me diligis
ut cotidie sit Acastus in portu multi erunt quibus recte litteras dare possis qui
ad me libenter perferant. Equidem Patras euntem neminem pretermittam. Ego omnem spem tui
diligenter curandi in Curio habeo. nihil potest illo fieri humanius. nihil nostri amantius
ei totum trade. Malo te paulo valere quam statim imbecillum videre. Cura igitur nihil
aliud nisi ut tu valeas. Cetera ego curabo. Etiam atque etiam vale. Leucade proficiscens
vii idus novemb.

7. Tullius Tironi s. d. Septimum iam diem Corcyre tenebamur et
autem pater et filius Buthroti. Solliciti eramus de tua valetudine mirum in
modum nec mirabamur nihil a te litterarum. His enim ventis istinc navigatur quod si
essent nos Corcyre non sederemus. Cura igitur te et confirma et cum commode et per vale-
tudinem et per anni tempus navigare poteris ad nos amantissimos tui veni. Nemo nos
amat qui te non diligit. Carus omnibus expectatusque venies. Cura ut valeas
etiam atque etiam Tiro noster vale. xv kl. dec. Corcyre.

Tullius Tironi s. p. d. Cicero meus et frater et fratris filius. Paulo
1. facilius putavi posse me ferre desiderium tui. Sed plane non fero
et quamquam magni ad honorem nostrum interest quam primum ad urbem me venire tamen peccasse
mihi videor qui a te discesserim. Sed quia tua voluntas ea videbatur esse ut prorsus nisi
confirmato corpore nolles navigare approbavi tuum consilium. Neque nunc muto si tu in
eadem es sententia. Sin autem postea quam cibum cepisti videris tibi posse me consequi tuum
consilium est. Marionem eo ad te misi ut aut tecum ad me quam primum veniret
aut si tu morarere statim ad me rediret. Tu autem hoc tibi persuade si commodo
valetudinis tue fieri possit nihil me malle quam te esse mecum. Si autem intelliges
opus esse te Patris convalescendi causa paulum commorari nihil me malle quam

te valde. Si statim navigabis, nos Leucade consequere. Sin te confirmare vis, et
comites et tempestates et navem idoneam ut habeas diligenter videbis.
Unum illud, mi Tiro, videto, si me amas, ne te Marionis adventus et
hae litterae moveant. Cum valetudini tuae maxime conduxerit, tum feceris maxime obte-
mperaris voluntati meae. Haec pro tuo ingenio considera. Nos ita te deside-
ramus ut amemus. Amor ut valentem videamus hortatur, desiderium ut
quam primum. Illud igitur potius. Cura ergo potissimum ut valeas. De tuis in-
numerabilibus in me officiis erit hoc gratissimum. iii nonas novembris

Tullius Tironi s. d. Non queo ad te nec libet scribere quo 2.
animo sim affectus. Tantum scribo, et mihi et tibi maxime vo-
luptati fore si te firmum quam primum videro. Tertio die abs te ad Alyziam accessi-
mus. Is locus est citra Leucadem stadia cxx. Leucade aut te ipsum aut tuas
litteras a Mario putabam me accepturum. Quantum me diligis, tantum fac ut
valeas, vel quantum a me diligi te scis. vii non. novembris Alyzia

Tullius Tironi s. d. Et Cicero pater et filius et nos apud Alyziam 3.
ex quo loco tibi litteras ante dederamus, unum diem commorati sumus
quia Quintus nos consecutus non erat. Is enim dies fuit nonas novembris. Inde ante
lucem proficiscentes ante diem viii idus novembris has litteras dedimus. Tu
si nos amas omnes et praecipue me magistrum tuum, confirma te. Ego valde suspen-
so expecto te primum scilicet, deinde Marionem cum tuis litteris. Omnes cupimus, ego in
primis, quam primum te videre, sed mi Tiro, te valentem. Quare nihil properaris. Satis
quottidie videro si valebis. Utilitatibus tuis possum carere; te valere tua causa
primum volo, tum mea, mi Tiro. Vale.

Tullius Tironi suo s. p. d. et Cicero et Q. frater et Q. filius. Varie
sum affectus tuis litteris, valde priore pagina perturbatus, paulum 4.

aliqua retardatus. Curare autem tu fac, non dubito, quin quam plane valeas te prius
navigationi ne te committas. satis enim te mature video si plane confirmatum
videro. De medico et tu bene existimari scribis et ego sic audio. sed
plane curationes eius non probo. ius enim dandum tibi non fuit cum g.

gr. [malo stomacho esses. sed tamen et ad illum scripsi accurate
et lisonem. Ad Curium vero suavissimum et summi officii summaeque humanitatis
hominem multa scripsi in his etiam ut si tibi videretur te ad se transferret.
Liso enim noster vereor ne negligentior sit. primum quia omnes greci, deinde
quod cum a me litteras accepisset mihi nullas remisit. sed eum tu laudas. tu igitur
quid faciendum sit iudicabis. Illud mi Tiro te rogo sumptui ne parcas
ulla in re quae ad valitudinem opus sit. Scripsi ad Curium quod diceres
daret. medico ipsi puto aliquid dandum esse quo sit studiosior. Innumerabilia
tua sunt in me officia, domestica, forensia, urbana, provincialia, in re
privata, in re publica, in studiis, in litteris nostris. omnia viceris si ut spero te validum
videro. Ego puto te bellissime si recte erit cum Mescinio questore decur-
surum. non inhumanus est teque ut mihi visus est diligit. Et cum valitudini tue
diligentissime consulueris, tum mi Tiro consulito navigationi. nulla in re iam te
festinare volo. nihil laboro nisi ut salvus sis. Sic habeto mi Tiro neminem
esse qui me amet quin idem te amet. et cum tua et mea maxime
interest te valere tum multis est curae. Adhuc dum mihi nullo loco deesse
vis numquam te confirmare potuisti. nunc te nihil impedit. omnia depone, corpori
servi. quantam diligentiam in valitudinem tuam contuleris tanti me fieri a te iudi-
cabo. Vale mi Tiro, vale et salve. Lepta tibi salutem dicit et omnes. Vale.

6. Plures. Cicero et q. q. VII idus novemb. Leucade.
Tyroni s. pl. d. Tertiam ad te hanc epistolam scripsi eodem

dem magis instituti mei tenendi causa quia nanctus eram cui darem quam
quo haberem quid scriberem. Illa quantum me diligis tantum adhibe in te
diligentie. Ad tua in me innumerabilia officia adde hoc quod mihi erit
gratissimum. Cum valetudini rationem ut spero habueris habeto etiam naviga-
tionis. In Ytaliam euntibus omnibus ad me litteras dabis ut ego euntem Patras
neminem pretermitto. Cura cura te mi Tiro. Quoniam non contigit ut simul
navigares nihil est quod festines nec quicquam cures nisi ut valeas
etiam atque etiam vale. vii Idus Nov. Alyzia vesperi.

Tullius et Cicero Tironi s. p. d. Magne nobis est sollicitudini 8.

valetudo tua. Nam tametsi qui veniunt [blank] nuntiant

tamen magis consolatione egemus cum sollicitudo si diutius a nobis afuturus es
cuius usum et suavitatem desiderando sentimus. Attamen quamquam video te toto
desiderio cupio, tamen te peniteo rogo ne te tam longe navigationi
et vie per hiemem nisi bene firmum committas, neve naviges nisi explo-
rate. Vix in ipsis tectis et oppidis frigoris infirma valetudo vitatur, nedum
in mari et via sit facile abesse ab iniuria temporis. [blank] inquit Euri-
pides, cui tu quantum credas nescio. Ego certe singulos eius versus singula
eius testimonia puto. Effice si me diligis ut valeas et ut ad nos
firmus ac valens quamprimum venias. Ama nos et vale. Q. f. salutem
tibi dicit.

Tullius et Cicero Tironi s. plurimam d. Nos apud te ut scis discessi- 9.
mus ad iiii Non. Nov. Leucadem venimus ad viii Idus Nove-
bris, ad vii Actium. Ibi propter tempestatem ad vi morati sumus. Inde ad v
Idus Corcyram bellissime navigavimus. Corcyre fuimus usque ad xvi kal.
in portum Corcyreorum ad Cassiopem stadia cxx processimus ubi retenti

ventis sumus usi. Interea qui cupide profecti sunt multi nau-
fragia fecerunt. nos vero die cenati solvimus. inde austro lenissimo celo
sereno nocte illa et die postero in ytaliam ad ydruntem ludibunde
pervenimus, eodemque vento postridie id erat ad vij. kal. decembris
· servus · cn · planci · brundusii tandem aliquando expectatissimas mihi a te
litteras reddidit · d · id · no · que me molestia valde levarunt utinam
omnino liberassent. sed tamen asclapo medicus plane confirmat propediem te va-
lentem fore. Nunc quid ego te horter ut omnem diligentiam adhibeas
ad convalescendum tuam prudentiam, temperantiam, amorem erga me novi.
scio omnia te facturum, ut nobiscum quam primum sis, sed tamen ita velim, ut
ne quid properes. Symphoniam lysonis vellem vitasses ne in quartam eb-
domadam incideres. sed quoniam pudori tuo maluisti obsequi quam valetudini reliqua
cura. Curioni misi, ut medico honos haberetur, et tibi daret quod
opus esset, me cui iussisset curaturum. Equum et mulum brundusii
tibi reliqui. Rome vereor ne ex kal. ian. magni tumultus
sint. Nos agemus omnia modice. Reliquum est ut te rogem et a te petam
ne temere naviges. solent naute festinare questus sui causa. Cautus
sis mi tyro mare magnum et difficile tibi restat. si poteris cum
mescinio caute is solet navigare. si minus cum honesto aliquo homine cuius
auctoritate naviculari(us) moveatur. In hoc omnem diligentiam si adhibueris atque
nobis incolumem stiteris, omnia a te habebo. etiam atque etiam mi tyro. Vale.
medico. Curio. lisoni de te scripsi diligentissime. Vale. Salve.

Tullius Terentia Tullia · q · q · Tyroni · S · dicunt plurimam

11. Etsi oportunitate operae tue omnibus locis desidero, tamen non tam mea
quam tua causa doleo te non valere. sed quoniam in quartanam conversa vis est morbi. sic

cum scribit curius, spero te diligentia adhibita etiam firmiorem fore. modo fac
id quod est humanitatis tue. ne quid aliud cures hoc tempore, nisi ut quam commodissime
convalescas. non ignoro quantum ex desiderio labores. sed erunt omnia facilia si va-
lebis. festinare te nolo ne nausee molestiam suscipias eger et periculose
hyeme navigetis. Ego ad urbem accessi pridie nonas ianuarii. obviam mihi sic
est proditum ut nihil fieri posset honoratius; sed incidi in ipsam flammam civilis
discordie vel potius belli. cui cum cuperem mederi et ut arbitror possem
cupiditates certorum hominum. nam ex utraque parte sunt qui pugnare cupiant impedimento
mihi fuerunt. omnino et ipse Cesar amicus noster minaces ad senatum et acerbas
litteras miserat, et erat adhuc impudens qui exercitum et provinciam invito senatu
teneret et Curio meus illum incitabat. Antonius quidem noster et q. Cassius
nulla vi expulsi ad Cesarem cum Curione profecti erant. Postea quam senatus con-
sulibus pr. tr. pl. et nobis qui proconsules sumus negotium dederat ut curare-
mus ne quid res publica detrimenti caperet. numquam maiore in periculo civitas fuit. numquam
improbi cives habuerunt paratiorem ducem. omnino ex hac quoque parte diligentissime
comparatur. id fit studio et auctoritate pompei nostri qui sero Cesarem cepit timere.
nobis inter has turbas senatus tamen frequens flagitavit triumphum. sed Lentu-
lus consul quo maius suum beneficium faceret, simul atque expedisset que essent necessaria
de re publica dixit se relaturum. nos agimus nihil cupide eoque est nostra pluris
auctoritas. Italie regiones discripte sunt, quam quisque partem tueretur. nos Ca-
puam sumpsimus. hec te scire volui. tu etiam atque etiam cura ut valeas. lit-
terasque ad me mittas quotienscumque habebis cui des. etiam atque etiam
vale. d. pridie idus ianuarii

Tullius Tironi suo s. Quo in discrimine versetur salus mea 12.
et bonorum omnium atque universe rei publice ex eo scire potes quod domos
nostras et patriam ipsam vel diripiendam vel inflammandam reliquimus. In eum
locum res deducta est ut nisi qui deus vel casus aliquis subvenerit salvi
esse nequeamus. Equidem ut veni ad urbem non destiti omnia et sentire et dicere
et facere que ad concordiam pertinerent. sed mirus invaserat furor non solum improbis
sed etiam hiis qui boni habentur, ut pugnare cuperent me clamante nihil
esse bello civili miserius. Itaque cum Cesar amentia quadam raperetur et

oblitus nominis atque honorum suorum Ariminum Pisaurum Anchonam Arretium
occupavisset urbem reliquimus. Quam sapienter aut quam fortiter nihil attinet
disputari. Quo quidem in casu simus vides. Feruntur omnino condiciones ut Pompeius
eat in Hispaniam, dilectus qui sunt habiti et praesidia nostra dimittantur; se
ulteriorem Galliam Domitio, citeriorem Considio Noniano. His enim obti-
gerunt traditurum; ad consulatus petitionem se venturum, neque se iam velle
absente se rationem haberi suam; se praesentem trinum nundinum petiturum. Accepimus
condiciones, sed ita ut removeat praesidia ex his locis quae occupavit, ut sine
metu de his ipsis condicionibus Romae senatus haberi possit. Id ille si fecerit,
spes est pacis non honestae, leges enim imponuntur, sed quidvis est melius quam
sic esse ut sumus. Sin autem ille suis condicionibus stare noluerit, bellum
paratum est, eiusmodi tamen quod sustinere ille non possit, praesertim cum a suis condi-
tionibus ipse fugerit, tantummodo ut eum intercludamus ne ad urbem possit accedere;
quod sperabamus fieri posse. Dilectus enim magnos habebamus putabamus-
que illum metuere si ad urbem ire coepisset ne Gallias amitteret quas ambas
habet inimicissimas praeter Transpadanos; ex Hispaniaque sex legiones et magna
auxilia Afranio et Petreio ducibus habet a tergo. Videtur si insaniet
posse facile opprimi modo urbe salva. Maximam autem plagam accepit quod is
qui summam auctoritatem in illius exercitu habebat, T. Labienus, socius eius sceleris
esse noluit; reliquit illum et nobiscum est, multique idem facturi esse dicuntur.
Ego adhuc orae maritimae praesum a Formiis. Nullum maius negotium
suscipere volui, quo plus apud illum meae litterae cohortationesque ad pacem
valerent. Sin autem erit bellum, video me castris et legionibus praefuturum.
Habeo illam etiam molestiam quod Dolabella noster apud Caesarem est. Haec
igitur tibi nota esse volui; quae cave ne perturbent et impediant valetudinem tuam.
Ego A. Varroni, quem cum amantissimum mei cognovi, tum etiam valde tui
studiosum, diligentissime te commendavi, ut et valetudinis tuae rationem haberet et
navigationis et totum te susciperet ac tueretur. Quem omnia facturum confido; recepit
enim et mecum locutus est suavissime. Tu quoniam mecum in eo tempore esse non potuisti
quo maxime ego operam et fidelitatem desideravi tuam, cave festines
aut committas ut aut aeger aut hieme naviges. Numquam sero te

venisse putabo · si saluus veneris · adhuc neminem videram · qui te vidisset postquam
a volusio a quo tuas litteras | quod non mirabar | neque enim puto meas ad
te litteras tanta hieme perferri · sed da operam ut convalescas · et si valebis cum recte
navigari poterit tunc naviges · Cicero meus in formiano erat · Terentia et
Tullia Rome · Cura ut valeas · iiii kal. februarii Capua

Tullius Tyroni suo · s · d · Ego cupio te ad me venire sed 10.
viam timeo · Gravissime egrotasti · inedia et purgationibus et
vi ipsius morbi consumptus es · Graves solent offensiones esse ex gravibus
morbis · si qua culpa commissa est · Iam ad id biduum quod fueris in via
dum in cumanum venis accedet continuo ad te reditum dies quinque · ego in
formiano ad iii kal. esse volo · ibi te ut firmum offendam mi tyro effi-
ce · litterule mee sive nostre tui desiderio oblanguerunt · hac tamen epistula
quam acastus attulit · oculos paulum sustulerunt · pompeius apud me
cum hec scribebam · hilare et libenter et cupienti ei audire dixi sine te omnia
mea muta esse · Tu musis nostris para · ut operas reddas · nostra ad dictam
fient · docui enim te fides · quid haberet · fac plane valeas
nos ad sumus · vale · xiii kal.

Tullius tyroni · s · d · Aegypta ad me venit · pridie idus aprilis · Is etsi mihi 15.
nunciavit te plane febri carere / et belle habere / tamen quod negavit te
potuisse ad me scribere curam mihi attulit · et eo magis quod hermia qui
eodem die venire oportuerat non venerat · incredibili sum sollicitudine de
tua valitudine · qua si me liberaris · ego te omni cura liberabo · plura scriberem
si iam putarem libenter legere te posse · Ingenium tuum quod ego maximi
facio facio confer ad te mihi tibique conservandum · Cura te etiam atque etiam
diligenter · Vale · Scripta iam epistula hermia venit · Accepi tuam epistulam
vacillantibus litterulis nec mirum tam gravi morbo · ego ad te egyptam
misi / quod nec inhumanus est / et te visus est mihi diligere / ut is tecum
esset · et cum eo cocum quo uteretur · Vale

Tullius Tyroni suo · s · Andricus postridie ad me venit quam expectaram 14.
itaque habui noctem plenam timoris ac miserie · Tuis litteris
nihilo sum factus certior quo modo te haberes · sed tamen sum recreatus · ego omni

delectatione. his ego omnibus careo quoad te videro. attingere non possim.
Medico mercedis quantum possit promitti iubeto id scripsi ad Ummium
. Audio te animo angi et medicum dicere ex eo te laborare. Si me dili-
gis excita ex sompno tuas litteras humanitatemque propter quam mihi es carissimus. Nunc
opus est te animo valere ut corpore possis id cum tua tum mea causa facias
a te peto. Acastum retine quo commodius tibi ministretur. conserva te
mihi, dies promissorum adest, quem etiam representabo si veneris etiam atque etiam
vale. d. iii id. Iun.

13. Ulius Tyroni suo s. dicit Omnia a te data mihi putabo si te
valentem videro. Summa cura exspectabam adventum Menandri quem
ad te miseram. Cura si me diligis ut valeas et cum te bene confirmaveris
ad nos venias. Vale iiii idus Apriles

16. Iaro. ex. m. fri. s. d. De Tyrone at mi Marce ita te meum
que Ciceronem et meam Tulliolam tuumque filium videam ut mihi
gratissimum fecisti, cum eum indignum illa fortuna ac nobis amicum quam servum esse
maluisti, mihi crede tuis et illius litteris perlectis exsilui gaudio, et tibi gratias
ago et gratulor. si enim mihi Stati fidelitas est tante voluptati quanti esse
in isto hec eadem bona debent additis litteris et sermonibus humanitate que sunt
his ipsis commodis potiora. amo te omnibus equidem de maximis causis, verum
etiam propter hanc vel quod mihi sic ut debuisti nuntiasti te totum in litteris vidi.
Vabi in pueris et promisi omnia et faciam

17. Ulius Tyroni suo sal. Video quid agas tuas quoque epistolas vis re-
ferri in volumina. Sed heus tu qui ... non esse meorum scriptorum soles
unde illud tam ...   valitudini fideliter inserviendo. unde in
istum locum fideliter venit ...   cui verbo domicilium est proprium in officio
migrationes in alienum multe. Nam et doctrina et domus et ars, et ager
etiam fidelis dici potest ut sit quo Theophrasto placet verecundia translatio
. sed hec coram. Demetrius venit ad me. quo ego comitatu ...
satis scite, et tu eum videlicet non potuisti videre. cras aderit videbis
igitur. Nam ego hinc perendie mane cogito. Valitudo tua me val-
de sollicitat. sed inservi. et fac omnia, tum te mecum esse te in comitatu esse

satisfactum putato. Cuspio quod operam dedisti mihi gratum est valde enim eius
causa volo. Vale.
Tullius Tyroni sal. Quid igitur non sic oportet? equidem censeo sic 18.
addendum etiam suo. Sed si placet invidia vitetur. quam quidem ego
saepe contempsi. Tibi diaphoresim gaudeo profuisse, si vero Tuscula-
num. Dii boni quanto mihi illud erit amabilius. Sed si me amas, quod quidem
aut facis, aut perbelle simulas, quod tamen in modum procedit, sicut est indulge
valitudini tuae cui quidem tu adhuc dum mihi deservis servisti non satis.
Ea quid postulat non ·ȝ·   Fac bellus revertare. non modo te sed
etiam Tusculanum nostrum plus amabo. Parhedrum excita, ut ortum ipse
conducat sic olitorem ipsum commovebis. Elico nequissimus · m dabat nullo
aprico orto, nullo emissario, nulla maceria, nulla casa. Iste nos
tanta impensa derideat. Calaphace hominem ut ego Mothonem. Itaque ab-
utor coronis. De Cabra quid agatur, etsi nunc quidem etiam nimium est aquae, tamen
velim scire. Horologium mittam et libros si erit sudum. Sed tu ne tecum
libellos, an pangis aliquid Sophocleum. fac opus appareat. A. Ligurius
Caesaris familiaris mortuus est bonus homo et nobis amicus. Te quando exspectemus
fac ut sciam. Cura te diligenter.
Tullius Tyroni. Sed exspecto tuas litteras de multis rebus, te ipsum 19.
multo magis. Demetrium redde nostrum et aliud si quid potes boni.
De Aufidiano nomine nihil te hortor. Scio tibi curae esse. Sed confice.
Et si ob eam rem moraris, accipio causam, si id te non tenet, advola. Litteras
tuas valde exspecto. Vale.
Tullius Tyroni salutem. Sollicitat ita vivam me tua Tiro 20.
valitudo. Sed confido si diligentiam quam instituisti adhibueris cito
te firmum fore. Libros compone. Indicem cum Metrodoro libebit quoniam eius
arbitratu vivendum est. Cum holitore ut videtur tu poteris. Kl. spectare
gladiatores postridie redire, et ita censeo. Verum ut videbitur. Cura te si
me amas diligenter. Vale.
Tullius Tyroni suo dulcissimo sal. Cum vehementer tabella- 21.
rios exspectarem quotidie aliquando venerunt post diem quadragesimum

et sextum quam a vobis discesserat / quorum mihi fuit adventus optatissimus. Nam
cum maximam cepissem leticiam ex humanissimi et carissimi patris epistola / tum vero
iocundissime tue littere cumulum mihi gaudii attulerunt. Itaque me iam non penite-
bat intercapedinem scribendi fecisse sed potius letabar. Fructum enim magnum hu-
manitatis tue ex silentio mearum litterarum. Vehementer igitur gaudeo te meam
sine dubitatione accepisse excusationem. Gratos tibi optatosque esse qui de me rumores
afferuntur non dubito mi dulcissime tyro prestaboque et enitar / ut in dies
magis ac magis hec nascens de me duplicetur opinio. Quare quod polliceris
te bucinatorem fore existimationis mee / firmo id constanti animo facias
licet. tantum enim mihi dolorem cruciatumque attulerunt errata etatis mee ut non
solum animus a factis sed aures quoque a commemoratione abhorreant / cuius te sollicitu-
dinis et doloris participem fuisse notum exploratumque est mihi. nec id mirum. Nam
cum omnia mea causa velles mihi successa, tum etiam tua, socium enim te meorum
commodorum semper esse volui. Quoniam igitur tum ex me doluisti / nunc ut duplicetur
tuum ex me gaudium prestabo. Cratippo me scito non ut discipulum sed
ut filium esse coniunctissimum. Nam cum ut audio illum libenter / tum etiam propriam eius
suavitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo / noctisque
sepe numero partem / exoro enim ut mecum quam sepissime cenet / hac introducta
consuetudine sepe inscientibus nobis et cenantibus obrepit / sublataque severitate
philosophie humanissime nobiscum iocatur. Quare da operam / ut hunc talem tam
iocundum tam excellentem virum videas quam primum. Nam quid ego de brutto dicam
quem nullo tempore a me patior discedere cuius cum frugi severaque est vita
tum etiam iocundissima conviccio. Non est enim seiunctus iocus a philologia et coti-
diana. huic ego locum conduxi et ut possum ex meis angustiis illius
sustento tenuitatem / preterea declamitare grece apud cassium institui. latine autem
apud bruttum exerceri volo. Utor familiaribus et cotidianis convictoribus quos
secum mitilenis cratippus adduxit hominibus et doctis / et illi probatissimis
multum etiam et mecum est epicrates princeps atheniensium. et leoni-
des et horum ceteri similes.   De gorgia autem quod mihi scribis erat
quidem ille in cotidiana declamatione utilis sed omnia postposui dummodo prece-
ptis patris parerem / diarrides enim scripserat / ut eum dimitterem statim

tergiversari nolui ne mea ni[mia] suspitionem ei aliquam importaret
· deinde illud etiam mihi succurrebat grave esse me de iudicio patris
iudicare / tuum tamen studium / et consilium gratum acceptumque est mihi. Excusationem
angustiarum tui temporis accipio / scio enim quam soleas esse occupatus. emisse
predium te vehementer gaudeo / feliciterque tibi rem istam evenire cupio · hoc loco
me tibi gratulari noli mirari / eodem enim fere loco · tu quoque emisse te
fecisti me certiorem · habes / deponende tibi sunt urbanitates · Rusticus
Romanus factus es / quo modo ego mihi nunc ante oculos tuum iucundissimum conspectum
propono / videor enim videre ementem te rusticas res / cum vilico loquentem
/ lacinia servantem ex mensa secunda semina / sed quod ad rem pertinet me tibi
tum defuisse / aeque ac tu doleo / sed noli dubitare mi Tiro / quin te sub-
levaturum sim si modo fortuna me / presertim cum sciam communem esse
istum fundum de mandatis / quod tibi cure fuit / est enim gratum · sed peto a
te ut quam celerrime mihi librarius mittatur / maxime quidem grecus / multum enim
mihi eripitur opere in exscribendis hypomnematis · Tu velim in primis
cures ut valeas ut una possimus · Anterum tibi
commendo · Vale ·

Tullius Tironi sal. Spero ex tuis litteris tibi melius esse cupio 22.
certe cui quidem rei omni ratione tua ut consulas · et tamen suspicaris
contra mea voluntate te facere quod non sis mecum et si te careo malo
te valitudini tue quam meis oculis et auribus · et si enim et audio et video
/ libenter tamen hoc multo erit si valebis iucundius · Ego hic cesso / quia
ipse nihil scribo lego autem libentissime · Tu istic si quid librarii mea
manu non intelligent / monstrabis · una omnino interpositio difficilior est
/ quam ne ego quidem facile lego · de quodam Catone · mira · ut
facias · Cetera adeat meo post · rogatus sit Demetrius iste / numquam omnino
Phalereus fuit / sed nunc plane Bellienus est / itaque te do vicarium
/ tu eum observabis · Esto verum tamen de aliis nosti cetera / sed tamen si quem cum
eo sermonem habuisti scribes ad me et ut mihi materiam epistule argumentum · et
ut tuas quam longissimas litteras legam · Cura mi Tiro ut valeas · hoc
gratius facere mihi nihil potes · Vale

23. Tullius Tironi s. d. Tu vero confice professionem si potes
et si hec pecunia ex eo genere est ut professione non egeat. Verum tamen
Balbus ad me scripsit tanta se epiphora oppressum ut loqui non posset.
Antonius de lege quod egerit liceat modo rusticari. Ad Bithinicum scripsi.
De Servilio tu videris qui senectutem non contempnis. Et si Atticus noster quia quondam
commoveri me [illegible] intellexit idem semper putat nec videt quibus
presidiis philosophie septus sim. Hercule quod timidus ipse est [illegible]
Cras expecto Leptam. Ego tamen Antonii inveteratam sine ulla offensione amicitiam
retinere sane volo scribamque ad eum. Sed non antequam te videro. Nec tamen te
avoco ad syngrapham [illegible] Cras expecto Leptam, etiam ad cuius
[illegible] pro mihi sermone tuo utendum est. Vale.

24. Tullius Tironi s. Ego mane Harpalum miseram. Tu cum
haberem cui recte darem litteras, etsi novi nihil erat, iisdem de
rebus volui ad te sepius scribere, non quin confiderem diligentie tue, sed rei
magnitudo movebat. Mihi prora et puppis, ut Grecorum proverbium est,
fuit a me tui dimittendi, ut rationes nostras explicares. Offilio et Aure-
lio ut satisfiat a flamma si non potes omne, partem; et reliquum extorqueas
in primisque ut expedita sit pensio K. Ian. De attributione conficies. De re-
presentatione videbis. De domesticis hactenus. De publicis omnia mihi certa
quid Antonius, quid homines opinio, quid futurum putes. Ego vix teneor
quin accurram. Sed per litteras tuas expecto, et scito Balbum tum fuisse Aquini
cum tibi est dictum, et postridie Hirtium. Puto utrumque ad aquas, seu quod le-
gerit Dolabelle procuratores. Fac ut admoneas. Appellabis etiam
Papiam. Vale.

25. Tullius Tironi sal. Etsi iusta et idonea usus es excusatione
intermissionis tuarum litterarum, tamen id ne sepius facias rogo. Nam et si de
r. p. rumoribus certior fio et nunciis, et de sua in me voluntate semper ad
me perscribit, tamen de tua quavis minima re a te ad me perscripta epistola
semper fuit gratissima. Quare cum in primis litteras desidero, noli committere
ut excusatione potius expleas officium scribendi quam assiduitate
litterarum. Vale.

Quintus Tyroni suo s. d. Verberavi te cogitationis tacito 26.
dumtaxat convicio, quod fasciculus alter ad me iam sine tuis litteris perlatus
est. Non potes effugere huius culpe culpe penam te a patrono. Marcus est
adhibendus. isque diu et multis lucubrationibus commeditata oratione. Vide ut
probare possit te non peccasse. Plane te rogo sicut olim matrem nostram facere
memini, que lagenas etiam inanes obsignabat, ne dicerentur inanes aliquas
fuisse, que furtim essent exsiccate, sic tu etiam si quod scribas non habebis, scribito
tamen, ne furtum cessationis quesivisse videaris. Valde enim mihi semper et
vera et dulcia tuis epistolis nunciantur. Ama nos et vale.

Quintus Tyroni suo s. d. Mirificam mi verberationem ces- 27.
sationis epistola dedisti. Nam que parcius frater perscripserat, verecundia
videlicet et properatione, ea tu sine assentatione ut erant ad me scripsisti et maxime
de consulibus designatis, quos ego penitus novi, libidinum et languoris
effeminatissimi animi plenos, qui nisi a gubernaculis recesserint, maximum
ab universo naufragio periculum est. Incredibile est que ego illos scio opposi-
tis Gallorum castris in estivis fecisse, quos ille latro nisi aliquid firmius
fuerit societate viciorum deleniet. Res est aut a tribunoris aut privatis
consiliis munienda. Nam isti duo vix sunt digni quibus alteri Cesaniam
alteri Cossuncianarum tabernarum fundamenta credas. Te ut dixi fero oculis.
Ego vos ad III Kal. videbo tuosque oculos, etiam si te veniens in me-
dio foro videro, dissuamabor. Me ama. Vale. Deo gratias.

Anno domini 1460 die XVI Kal. Januarii.

Epistola C. Fabricii et Emilii Consulum Romanorum super proditione scripta
ad regem Pyrrhum in qua accipitur fuisse proditus Thymocares. Cuius
filius regi pocula ministrabat, ordinem aliquos Nicias qui Consulibus op-
tulerat Regem veneno necare

Consules Romani salutem dicunt Pyrrho Regi. Nos pro tuis in-
iuriis commoti continuo animo inimiciter bellare tecum studemus

/Sed co[mun]is exempli et fidei gr[ati]a visu[m] ut te salvu[m] velim[us] ut e[ss]et que[m]
armis vincere possim[us] Ad nos venit Nicias familiaris tuus qui sibi
a nobis p[re]miu[m] peteret . si te clam i[n]terfecisset . Id negavim[us] nos velle
. ne ve ob eam rem quicq[ua]m co[m]modi expectaret . Et simul visum e[st]
ut te certiore[m] faceremus ne quid ei[us] mo[d]i si accidisset n[ost]ro c[on]silio civita-
tes putarent factu[m], et q[uo]d nobis non placet p[re]cio aut p[re]mio, aut
dolis pugnare / tu nisi caveb[is] iacebis .
Pyrrhus rex Consulib[us] et Romano populo laudes gr[ati]as q[ue] scripsit
Captivosq[ue] o[mn]es quos secu[m] habebat . c[on]festim vestivit reddidit q[ue] :~

lib. V.

Marci Tulii Ciceronis epistolarum liber quintus incipit feliciter

[S]i vales bene est. Existimaram pro mutuo inter nos animo 1.
et pro reconciliata gratia nec absentem ludibrio lesum iri
nec metellum fratrem ob dictum capite ac fortunis per te oppugna-
tum iri. quem si parum pudor ipsius defendebat debebat tamen
vel familie nostre dignitas vel meum studium erga vos remque pub-
licam satis sublevare. Nunc video illum circumventum me desertum a quibus
minime conveniebat. Itaque in luctu et squalore sum qui provincie
qui exercitui presum qui bellum gero. que quoniam nec ratione nec maiorum
nostrorum clementia administrata sunt non erit mirandum si vos peni-
tebit. tam mobili in me meosque esse animo non sperabam. me interea
nec domesticus dolor nec cuiusquam iniuria a re publica abducet. Vale

M. T. C. M. F. dicit Q. Metello Q. F. Celeri proconsuli S. D.

[S]i tu exercitusque valetis bene est. Scribis ad me te 2
existimasse pro mutuo inter nos animo et pro reconciliata
gratia nunquam te a me lesum ludibrio iri. quod cuiusmodi sit satis intelligere
non possum. sed tamen suspicor ad te esse allatum me in senatu cum
disputarem permultos esse qui rem publicam a me conservatam dolerent dixisse
a te propinquos tuos quibus negare non potuisses impetrasse ut
ea que statuisses tibi in senatu de mea laude esse dicenda reticeres.
quod cum dicerem illud adiunxi mihi tecum ita dispertitum officium fuisse in
rei publice salute retinenda ut ego urbem a domesticis insidiis et ab
intestino scelere tu italiam et ab armatis hostibus et ab occulta coniu-
ratione defenderes. atque hanc nostram tanti et tam preclari muneris socie-
tatem a tuis propinquis labefactatam qui cum tu a me rebus amplissimis
atque honorificentissimis ornatus esses timuissent ne qua mihi parte
abs te voluntatis mutue tribueretur. hoc in sermone cum a me exponerem
que mea expectatio fuisset orationis tue quantoque in errore essem versatus
visa est oratio non iniocunda et mediocris quidem risus consecutus non
in te sed magis in errore meum. et quod a me abs te cupisse laudari

13

apte atque ingenue confitebar. Iam hoc quod scribis in te non honorifice esse
dictum me te clarissimis meis atque amplissimis rebus. Tu addis testimonium
fuisse vestris hoc voluisse. Et autem ita scribis pro mutuo inter nos animo
tu quid existimes esse in amicitia mutuum nescio. Equidem hoc arbitror
cum par voluntas accipitur et redditur. Ego si dicam hoc me tua
causa praetermisisse provinciam, tibi ipse levior videar esse. Mea enim ratio
ita tulit atque eius mei consilii maiorem in dies singulos fructum vo-
luptatemque capio. Illud dico ut me primum in contione provinciam deposuerim
statim quemadmodum tibi eam traderem cogitare coepisse. Nihil dico de sortitione
vestra. Tantum suspicari te volo nihil in ea re per collegam meum me
insciente esse factum. Recordare cetera: quam cito senatum illo die facta sortitione
coegerim, quam multa de te verba fecerim, cum tu ipse dixisti orationem meam in te
non solum honorificam sed intelligebas etiam in collegas tuos contumeliosam fuisse. Iam illud se-
natus consultum quod eo die factum est ea praescriptione est ut dum illud extabit
officium meum obscurum in te esse non possit. Postea vero quam profectus es velim
recordere quae ego de te in senatu egerim, quae in contionibus dixerim, quas ad te
litteras miserim. Quae cum omnia collegeris tu ipse velim iudices satisne
videatur his omnibus rebus tuus adventus, cum proxime Romam venisti, mutuo re-
spondisse. Quod scribis de reconciliata gratia nostra, non intelligo cur reconci-
liatam esse dicas quae numquam imminuta est. Quod scribis non oportuisse
fratrem tuum ob dictum capite a me oppugnari, primum hoc velim existimes
animum mihi istum tuum vehementer probari, plenam humanitatis ac pietatis voluntatem
deinde si qua ego in re fratri tuo rei publicae causa restiterim, peto ut mihi
ignoscas. Tam enim sum amicus rei publicae quam qui maxime. Si vero meam
salutem contra illius impetum in me crudelissimum defenderim, satis habeas nihil
me etiam de tui fratris iniuria conqueri. Quem ego cum comperissem omnem
sui tribunatus conatum in meam perniciem parare atque meditari, egi cum
Claudia uxore tua et cum vestra sorore Mucia, cuius erga me studium
pro Cn. Pompei necessitudine multis in rebus perspexeram, ut eum ab illa iniuria
deterrerent. Atque ille, ut te audisse credo, pridie Kalendas Ianuarias, qua
iniuria nemo umquam in aliquo magistratu improbissimus civis affectus est, ea me consulem

afferret. Cum rem p. conservassem atque abeuntem magistratu contionis habende
potestate privavit. Cuius iniuria mihi tamen honori summo fuit. Nam cum ille
mihi nisi ut iurarem permitteret magna voce iuravi verissimum pulcherrimumque
iusiurandum quod populus romanus magna voce me vere iurasse iuravit. Hac ac-
cepta tam insigni iniuria tamen illo ipso die misi ad metellum communes amicos
qui agerent cum eo ut de illa mente desisteret. quibus ille respondit sibi non esse
integrum. etenim paulo ante in contione dixerat ei qui in alios animum
advertisset indicta causa dicendi sibi potestatem fieri non oportere. hominem constantem
et civem egregium qui penam quam senatus consensu bonorum omnium eis affi-
xerat qui urbem incendere et magistratus ac senatum trucidare bellum maxi-
mum conflare voluisset eandem dignum iudicaret esse qui curiam cede urbem
incendiis italiam bello liberasset. Itaque ego metello fratri tuo presenti restiti.
Nam in senatu kal. ianuariis sic cum eo de re p. disputavi ut sen-
tiret sibi cum viro forti et constanti esse pugnandum. ad iii nonas ian.
cum agere cepisset tertio quoque verbo orationis sue me appellabat mihi mi-
nabatur neque illi quicquam deliberatius fuit quam me quacumque ratione posset non
iudicio neque disceptatione sed vi atque impressione evertere. huius ego
temeritati si virtute atque animo non restitissem quis esset qui me in consulatu non
tam casu potius existimasset quam consilio forte fuisse. hec si tu metellum
de me cogitare nescisti debes existimare te maximis de rebus a fratre
esse celatum. sin autem aliquid impertivit tibi sui consilii lenis a te et facilis ex-
istimari debeo qui nihil tecum de ipsis rebus expostulem. Et si intellegis
non me dicto metelli ut scribis sed consilio eius animoque inimicissimo esse
commotum cognosce nunc humanitatem meam si humanitas appellanda est in
acerbissima iniuria remissio animi ac dissolutio. nulla est a me umquam sententia dicta
in fratrem tuum. quotienscumque aliquid est actum sedens iis assensi qui mihi leni-
ssime sentire visi sunt. Addam etiam illud quod iam ego curare non debui
sed tamen fieri non moleste tuli atque etiam ut ita fieret pro mea parte adiuvi ut
senatus consulto meus inimicus quia tuus frater erat sublevaretur. Quare non
ego oppugnavi fratrem tuum sed fratri tuo repugnavi. nec in te ut scribis
animo fui mobili sed ita stabili ut in mea erga te voluntate etiam desertus

ab officiis tuis [illegible] atque hoc ipso tempore tibi pene inimicitate
nec pluribus hec rescribo ac respondeo. ego dolori tuo non solum
ignosco sed summa etiam laude tribuo. meus enim me sensus quanta
vis fraterni sit amoris me admonet. a te peto ut tu quoque equum te
iudicem dolori meo. si acerbe si crudeliter si sine causa sum a tuis oppugnatus
ut statuas mihi non modo non cedendum sed etiam tuo atque exercitus tui
auxilio in eiusmodi causa utendum fuisse. Ego te mihi semper amicum esse volui.
me autem tibi amicissimum esse ut intelligeres laboravi. maneo in voluntate
et quoad voles tu permanebo. citiusque amore tui fratrem tuum odisse de-
sinam quam illius odio quicquam de nostra benivolentia detraham.

3. Quintus Metellus Nepos S. D. M. Ciceroni. hominis importunissimi
contumelie quibus crebris contionibus me onerat tuis erga me
officiis leniuntur et ut sunt leves ab eiusmodi homine a me despiciuntur.
libenterque commutata persona te mihi in loco fratris esse duco. de illo ne meminisse
quidem volo tametsi bis eum invitum servavi. de meis rebus ne vobis multi-
tudine litterarum molestior essem ad Lollium perscripsi de rationibus provincie quid
vellem fieri ut is vos doceret et commonefaceret. si poteris velim pristinam
tuam erga me voluntatem conserves.

4. Marcus Cicero S. D. Q. Metello consuli. littere Quinti fratris et T. Pomponii
necessarii mei tantum spei dederant ut in te non minus
auxilii quam in tuo collega mihi constitutum fuerit. itaque ad te litteras statim misi
per quas ut fortuna postulabat et gratias tibi egi et de reliquo tempore
auxilium petii. postea mihi non tam meorum littere quam sermones eorum qui
hac iter faciebant animum tuum immutatum significabant. que res fecit ut tibi
litteris obstrepere non auderem. nunc mihi Quintus frater meus mitissimam tuam
orationem quam in senatu habuisses perscripsit. qua inductus ad te scribere sum
conatus et abs te quantum tua fert voluntas peto quesoque ut tuos
mecum serves potius quam propter arrogantem crudelitatem tuorum me oppugnes.
tu tuas inimicitias ut rei publice donares te vicisti. alienas ut
contra rem publicam confirmes adduceris. quod si mihi tua clementia opem tuleris omnibus
in rebus me fore in tua potestate tibi confirmo. si mihi neque magistratum neque senatum

ut petam auxilium eius qui mea vi a me cum re publica provincia haberent
Vide ne tu velis renovare tempus omnium restauratorum cum quos servare
non posses miseram everteres

Marcus Tullius Cicero S. d. C. Antonio M. filio imperatori. Ep. 5.
Statueram nullas ad te litteras mittere nisi commendaticias non quo
eas intellegerem satis apud te valere sed ne his qui me rogarent
aliquid de nostra coniunctione imminutum esse ostenderem. Sed cum T. Pomponius homo
omnium meorum in te studiorum et officiorum maxime conscius tui cupidus nostri
amantissimus ad te proficisceretur aliquid mihi scribendum putavi praesertim cum
aliter ipsi Pomponio satisfacere non possem. Sed ego si abs te summa
officia desiderem mirum nemini videri debeat. Omnia enim a me in te profecta
sunt que ad tuum commodum que ad honorem que ad dignitatem pertinerent. Pro
his rebus nullam mihi abs te relatam esse gratiam tu es optimus testis. Contra
etiam esse aliquid abs te profectum ex multis audivi. Nam comperisse me
non audeo dicere ne forte id ipsum verbum ponam quod abs te aiunt falso
in me solere conferri. Sed ea que ad me delata sunt malo te ex Pomponio
cui non minus molesta fuerunt quam ex meis litteris cognoscere. Meus in
te animus quam singulari officio fuerit et senatus et populus Romanus testis est.
Tu quam gratus erga me fueris ipse existimare potes quantum mihi debeas
ceteri existiment. Ego que tua causa antea feci voluntate sum adductus
postea quam constantia tua. Sed reliqua mihi crede multo maius meum studium
maioremque gravitatem et laborem desiderant. Que ego si non profundere ac
perdere videbor omnibus meis viribus sustinebo. Sin autem ingrata esse sentiam non
committam ut tibi ipse insanire videar. Ea que sint et cuius modi sint ex Pomponio
cognosces. Atque ipsum tibi Pomponium ita commendo ut quamquam ipsius causa confido
te facturum esse omnia tamen abs te hoc petam ut si quid in te residet
amoris erga me id omne in Pomponii negotio ostendas. Hoc mihi nihil
gratius facere potes.

Cicero S. d. P. Sestio L. f. proquaestori. Cum ad me Decius librarius venisset 6.
egissetque mecum ut operam darem ne tibi hoc tempore succederetur
quamquam illum hominem frugi et tibi amicum existimabam tamen quod memoria tenebam

cumque ad me litteras antea misisses non satis credidi homini prudenti
tam valde esse mutatam voluntatem tuam. Sed postquam et Cornelia
tua Terentiam convenit et ego cum Q. Cornelio locutus sum adhibui
diligentiam quotienscumque fuit senatus ut adessem in eoque
habui ut ex Fusio tribunum plebis et ceteros ad quos tu scripseras
cogerem mihi potius idem quam tuis litteris. Omnis res tota in mense ianua-
rium reiecta erat sed facile obtinebatur. Ego tua congratulatione commotus
quod ad me primo scripseras velle te bene evenire quod de Crasso domum e-
missem emi eam ipsam domum trigesita quinque aliquanto post tuam gratula-
tionem. Itaque nunc me scito tantum habere eris alieni ut cupiam con-
iurare si quis recipiat sed partim odio inducti me excludunt et aperte vin-
dicem coniurationis oderunt partim non credunt et a me insidias metuunt
nec putant ei nummos deesse posse qui ex obsidione feneratores exemerit. Omnino
semissibus magna copia est. Ego autem meis rebus gestis hoc sum asse-
cutus ut bonum nomen existimer. Domum tuam atque edificationem omnem per-
spexi et vehementer probavi. Antonium etsi eius in me officia omnes desi-
derant tamen in senatu gravissime ac diligentissime defendi senatumque ve-
hementer oratione mea atque auctoritate commovi. Tu ad me velim litteras
crebrius mittas

Marcus Tullius Cicero M. f. Cicero s. d. Gn. Pompeio Gn. f.
7. magno imperatori. S. t. e. q. v. b. e. Ex litte-
ris quas publice misisti cepi unacum omnibus incredibilem voluptatem. tantam
enim spem ostendisti quantam ego semper omnibus te uno fretus pollicebar. Sed
hoc scito tuos veteres hostes novos amicos vehementer litteris perculsos
atque ex magna spe deturbatos iacere. Ad me autem litteras quas misisti quamquam
exiguam significationem tue erga me voluntatis habebant tamen mihi scito
iocundas fuisse. nulla enim re tam letari soleo quam meorum officiorum conscientia
quibus si quando non mutue respondetur apud me plus officii residere
facillime patior. Illud non dubito quin si te mea summa erga te studia
parum mihi adiunxerint res publica nos inter nos conciliatura coniunctura sit ac
me ignores quid ego in tuis litteris desiderarim scribam aperte sicut et mea

ra et nostra amicicia postulat. res eas gessi quarum aliquam in tuis litteris
et nostre necessitudinis et rei publice causa gratulacionem expectaui. quam ego abs te
pretermissam esse arbitror tua quod verebare ne cuius animum offenderes. Sed
scito ea que nos pro salute patrie gessimus orbis terre iudicio et testimonio
comprobari. que cum veneris tanto consilio tantaque animi magnitudine a me gesta
esse cognosces. Ut tibi multo maiori quam affricanus fuit. ~~lelio~~ me non
multo minorem quam lelius facile et in re publica et in amicicia adiunctum
esse patiare.

Marcus Cicero M. licinio p. f. crasso. Quantum meum studium 8.
extiterit dignitatis tue vel tuende vel etiam augende
non dubito quin ad te omnes tui scripserint. Non enim fuit aut mediocre
aut obscurum aut eiusmodi quod silencio posset preteriri. Nam et cum
consulibus et cum multis consularibus tanta contencione decertaui. quanta numquam
antea ulla in causa. suscepique mihi perpetuam propugnacionem pro omnibus orna-
mentis tuis. veterique nostre necessitudini iam diu debitum. sed multa
varietate temporum interruptum officium cumulate reddidi. neque me her-
cule umquam mihi tui aut colendi aut ornandi voluntas defuit
Sed quedam pestes hominum laude aliena dolencium et te non numquam a me
alienarunt. et me aliquando immutarunt tibi. Sed extitit tempus optatum
mihi magis quam speratum. ut florentissimis tuis rebus mea perspici posset
et memoria nostre voluntatis et amicicie fides. Sum enim consecutus non
modo ut domus tua tota. sed ut cuncta ciuitas me tibi amicissimum
esse cognosceret. Itaque et prestantissima omnium feminarum uxor tua. et exi-
mia pietate virtute gracia tui crassi meis consiliis monitis stu-
diis actionibusque nituntur. et senatus populusque romanus intelligit tibi ab-
senti nichil esse tam promptum aut tam paratum quam in omnibus que ad te pertineant
operam. curam. diligenciam. auctoritatem meam. que sint acta queque agantur do-
mesticorum tibi litteris declarari puto. De me sic existimes ac tibi persua-
deas vehementer velim. non me repentina aliqua voluntate aut fortuitu
ad tuam amplitudinem meis officiis amplectendam incidisse. sed ut primum
forum attigerim spectasse semper ut tibi possem quam maxime esse coniunctus

quod scribis in tempore meo memoria teneo · nusquam meam tibi esse [illegible] · verum mihi
tuam summam benevolentiam atque liberalitatem defuisse · pro quo invident non tam
re quam suspitione violata est cum fuerit et falsa tamen [illegible]
ex omni memoria utriusque nostrum · [illegible] tu [illegible] cum [illegible] tempore
et spem in eadem rei p. tempora vidimus amicorum [illegible] quam meam
utriusque nostrum laude [illegible] fore Curio [illegible] tu [illegible] tuo [illegible]
videro ut putes statuis ipse etiam ut spero statues [illegible] dignitate
· ego do tibi confiteor et polliceor [illegible] atque singularem meum studium
in omni genere officii quod ad honestatem et gloriam tuam spectet · in quo etiam si multi
contendent mecum tamen reliquis omnibus tuis necessariis viribus [illegible] facile
superabo · [illegible] ambos [illegible] diligo [illegible] in [illegible] benevolentia
[illegible] · hoc magis sum publico [illegible] quam me [illegible] a prima
sua [illegible] hoc tempore magis sim [illegible] parte et observat et diligit
· has litteras [illegible] hiberis ut [illegible] non esse · [illegible]
[illegible] quod tibi committo ac [illegible] [illegible] esse [illegible] · [illegible]
esse facturum · [illegible] a me suscepta et defensa te absente dignitatis
tue et non ego solum amicitie [illegible] · et [illegible] mee causa
commendo Curio satis [illegible] hoc tempore arbitror sum hoc ad te
scribere si [illegible] intelligo aut ad voluntatem aut ad commodum aut
ad amplitudinem [illegible] mea [illegible] ut factum [illegible] aut [illegible]
aut te [illegible] admonitum aut a tuis [illegible] ut intelligo
nihil [illegible] [illegible] ad me detulisse · Curio
ita et [illegible] ad me scribas de omnibus minimis maximis mediocribus rebus ut
ad hominem amicissimum · et tuis [illegible] ut [illegible] auctore [illegible] mea
[illegible] a [illegible] publice privatim forensibus domesticis tuis · amicorum
[illegible] tuorum negotiorum · ut [illegible] presentie tue desiderium
[illegible] labore minuatur —

9\. Cicero imperator Curioni suo salutem. Si vales bene est · ego
valeo. Si tam consuetudine in provinciis tuendis [illegible]
servas · per Vatinium [illegible] [illegible] dicere volo · Non
puto reputabis [illegible] [illegible] [illegible] · ego aut [illegible]

Epistola [illegible] ut [illegible] in se defendat ·

adoptivum aut morte quam illum quo defendente vitam dedit, an vereare
ne qui potentissimorum hominum conspiratorum neglexit pro mea salute, is
pro honore meo expulsorum atque maledicorum obtrectatorum et iniurias
non compescat atque obterat. Quidam ergo sperent pro illis animas sustinere me
totum atque hoc quasi omnibus et muneribus pro mea dignitate tibi tu-
endum ac substituendum computa. Unus meam fortunam mesto quod facile
obtrectatoribus incensus non meo quasi me hercule merito, si quicquid id
refert, sed tamen fato mestro quod accidit. Si quid forte fuit quod meae dig-
nitati obesse videatur, peto a te ut tuam consuetudinem ac liberalitatem
in me absente defendendo non [illegible]. Literas ad statum de rebus meis
gestis pro exemplo misissem tibi istas [illegible]. Dicitur enim tuus frater
Anacharsis supplicium in vadimonio [illegible] de quo tamen nihil mandaste.
Ergo aut tuam maiestatem atque ut conservet et commendavi et perfecto tibi
illum reperiam nisi in Dalmatiam aufugit, et in tamen aliquam civitatem. Tu
nos fac ames. Vale. l. d. m. l. d. [illegible] ex castris

10

Cinnamus Ciceroni suo s. d. b. r. Si vales bene est

Ego quidem Cathon. de Dionysio tuo adhuc nichil certi et
eo minus quod frequens Dalmatarum conditor erat vel hoc refrige-
ravit. Sed tamen non desistam quin illum aliquam civitatem. Sed tamen omnia enim dum ipsas
de Cathone mestro quod ad me scripsisti deprecationes diligentissime accepte
sunt de meo studio. Nam me hercule ergo quam illum amo. Sed hoc eorum di-
centes hoc tam receptas honestatem omnium indulgentissimum quod tot ingenuas
artes fautas vinculis ... condidit, arripuit, dispendidit, regiones vastavit.
Si enim non summis studio quam me arma tulit, tum bello cepit. Sed tamen ideo
quod facere possum, omnia me hercule cupio quod tu in rebus meis adiungere et
supplicium quo [illegible] quod rescripsisse remitto tibi et condono. Quid
illis respondere possum quod [illegible] bona direpta, navibus expugnatas, fretis
liberos, parentes, [illegible] ... postulat. Sed me hercule [illegible] habeo
in [illegible] effectus sum. Tamen hoc sustinere non possum. Quid ergo [illegible]
omnia [illegible] quod te [illegible] defendit a [illegible] tuo discipulo
si forte a nobis petit atque Dionysio tuo ad [illegible] fugiat in eo [illegible]

[illegible] ad [illegible] principi quod [illegible] malo [illegible] vt [illegible]
de [illegible] dimittat

nobis si quid erit istic opus defendes. Caesar adhuc mihi iniuriam facit: de meis supplicationibus et rebus gestis Dalmaticis adhuc non refert, quasi vero non iustissimi triumphi in Dalmatia res gesserim. Nam si hoc exspectandum est, dum totum bellum conficiam, viginti oppida sunt Dalmatiae antiqua, quae sibi ipsi asciverunt amplius sexaginta. Haec nisi omnia expugno, si mihi supplicationes non decernuntur, longe alia condicione ego sum ac ceteri imperatores. Ego post supplicationes mihi decretas in Dalmatiam profectus sum; sex oppida vi oppugnando cepi. Unum hoc, quod erat maximum, quater a me iam captum; quattuor enim turres et quattuor muros cepi et arcem eorum totam, ex qua me nives, frigora, imbres detruserunt; indigneque, mi Cicero, oppidum captum et bellum confectum relinquere sum coactus. Quare te rogo, si opus erit, ad Caesarem meam causam agas meque tibi in omnibus rebus defendendum putes, hoc existimans, neminem te tui amantiorem habere. Vale. D. n.

11. Marcus Cicero Vatinio imp. s. Gratam tibi meam esse officiam non miror; cognovi enim gratissimum omnium, idque numquam destiti praedicare. Nec enim tu mihi habuisti modo gratiam, verum etiam cumulatissime reddidisti. Quamobrem reliquis tuis rebus omnibus pari me studio erga te et eadem voluntate cognosces. Quod mihi feminam primariam Pompeiam uxorem tuam commendas, cum Sura nostro statim tuis litteris lectis locutus sum, ut ei meis verbis diceret, ut quicquid opus esset mihi denuntiaret; me omnia quae ea vellet summo studio summaque cura facturum: itaque faciam, eamque si opus esse videbitur ipse conveniam. Tu tamen ei velim scribas, ut nullam rem neque tam magnam neque tam parvam putet, quae mihi aut difficilis aut parum me digna videatur. Omnia quae in tuis rebus agam, et non laboriosa mihi et honesta videbuntur. De Dionysio, si me amas, confice. Quamcumque ei fidem dederis, praestabo. Sin vero improbus fuerit, ut est, duces eum captivum in triumpho. Dalmatis di male faciant, qui tibi molesti sunt. Sed, ut scribis, brevi capientur et illustrabunt tuas res gestas; semper enim habiti sunt bellicosi.

12. Marcus Cicero s. d. Lucio Lucceio Q. filio. Coram me tecum eadem haec agere saepe conantem deterruit pudor quidam paene subrusticus

que mihi ex propinquo absens audacius. Epistola enim non erubescit. Ardeo cupi-
ditate incredibili neque ut ego arbitror reprehendenda. nomen ut nostrum scriptis
ut illustretur et celebretur tuis. quod etsi mihi sepe ostendis te esse facturum
tamen ignoscas velim huic festinationi mee. Genus enim tuorum scriptorum etsi
erat semper a me vehementer expectatum tamen vicit opinionem meam meque ita
vel cepit vel incendit ut cuperem quam celerrime res nostras monumentis commen-
dari tuis. neque enim me solum commemoratio posteritatis ad spem quandam
inmortalitatis rapit sed etiam illa cupiditas ut vel auctoritate testimonij
tui vel iudicio benivolentie vel suavitate ingenij divini perfruamur.
neque tamen hoc cum scribebam eram nescius quantis oneribus premerere suscep-
tarum rerum et iam institutarum. sed quia videbam italici belli et civilis historiam
iam a te pene esse perfectam. dixeras autem mihi te reliquas res ordiri deesse
mihi nolui quin te admonerem ut cogitares coniuncte ne malles cum reliquis
rebus nostra contexere an ut multi greci fecerunt Calisthenes troianum bellum Timeus
pirri Polibius numantinum qui omnes a perpetuis suis hystoriis ea que dixi
bella separaverunt. tu quoque item civilem coniurationem ab hostilibus externisque bellis
non seiungeres. Equidem ad nostram laudem non multum video interesse. sed ad prope-
rationem meam quiddam interest non te expectare dum ad locum venias ac statim
causam illam totam et tempus arripere et simul si uno in argumento unaque in
persona mens tua tota versabitur. Cerno iam animo quanto omnia ubero-
ra atque ornatiora futura sint. neque tamen ignoro quam impudenter faciam
qui primum tibi tantum oneris imponam. potest enim mihi denegare occupatio tua.
deinde etiam ut me ornes postulem. quid si illa tibi non tantopere videntur
ornanda. Sed tamen qui semel verecundie fines transierit eum bene et gnaviter
oportet esse impudentem. Itaque te plane etiam atque etiam rogo ut et ornes
ea vehementius etiam quam fortasse sentias et in eo leges
hystorie negligas. gratiamque illam de qua suavissime quodam in prohemio
scripsisti a qua te flecti non magis potuisse demonstras quam herculem
xenophontium illum a voluptate. Si me tibi vehementius commendabit ne
aspernere amorique nostro plusculum etiam quam concedet veritas largiare.
Quod si te adducemus ut hoc suscipias erit ut mihi persuadeo materies

ingenio facultate et copia tua. A principio enim coniurationis usque ad reditum
nostrum videtur mihi modicum quoddam corpus confici posse. In quo et illa
poteris uti civilium commutationum scientia vel in explicandis rerum nova-
rum causis vel in remediis incommodorum, cum et reprehendes ea que vitupe-
randa duces et que placebunt exponendis rationibus comprobabis. Et si li-
berius ut consuevisti agendum putabis multorum in nos perfidiam insidias
proditionem notabis. Multam etiam casus nostri varietatem tibi in scribendo
suppeditabunt plenam cuiusdam voluptatis que vehementer animos hominum in
legendo scripto tenere possit. Nichil est enim aptius ad delectationem
lectoris quam temporum varietates fortuneque vicissitudines. Que etsi nobis
optabiles in experiendo non fuerunt, in legendo tamen erunt iocunde. Habet
enim preteriti doloris secura recordatio delectationem. Ceteris vero nulla per-
functis molestia propria, casus autem alienos sine ullo dolore intuentibus etiam
ipsa misericordia est iocunda. Quem enim nostrum ille moriens apud Manti-
neam Epaminondas non cum quadam miseratione delectat? Qui tum denique
sibi avelli iubet spiculum postea quam ei percontanti dictum est clipeum es-
se salvum, ut etiam in vulneris dolore equo animo cum laude moreretur. Cuius
studium in legendo non erectum Themistoclis fuga redituque retinetur?
Etenim ordo ipse annalium mediocriter nos retinet quasi enumeratione
fastorum. At viri sepe excellentis ancipites variique casus habent ad-
mirationem, expectationem, leticiam, molestiam, spem, timorem. Si vero exitu no-
tabili concluduntur, expletur animus iocundissima lectionis voluptate. Quo
mihi acciderit optatius, si in hac sententia fueris, ut a continentibus tuis scriptis
in quibus perpetuam rerum gestarum historiam complecteris, secernas hanc quasi
fabulam rerum eventorumque nostrorum. Habet enim varios actus mutationesque
et consiliorum et temporum. At non vereor ne assentatiuncula quadam
aucupari tuam gratiam videar, cum hoc demonstrem me a te potissi-
mum ornari celebrarique velle. Neque enim tu is es qui qui sis nescias
et qui non eos magis qui te non admirentur invidos quam eos qui
laudent assentatores arbitrere. Neque enim ego sum ita demens ut me sem-
piterne glorie per eum commendari velim qui non ipse quoque in me commen-

dando gratiam ingenium gloriam consequi. Neque enim Alexander ille gratie cau-
sa ab Appelle potissimum pingi et a Lisippo fingi volebat sed quod
illorum artem cum ipsis tum etiam sibi fore glorie putabat. Atque illi ar-
tifices corporis simulacra ignotis nota faciebant. que si nulla sint
nichilo sint tamen obscuriores clari viri. Nec minus est Spartiates
ille Agesilaus ille perhibendus. qui neque pictam neque fictam suam imaginem
esse passus est. quam qui in eo genere laborarunt. Unus enim Xenophontis
libellus in eo rege laudando facile omnes imagines omnium statu-
asque superavit. Atque hoc prestantius mihi fuerit et ad leticiam animi et
ad memorie dignitatem si in tua scripta pervenero. quam si in ceteros quod non
ingenium mihi solum suppeditatum fuerit tuum sicut Timoleonti a Timeo
aut ab Herodoto Themostocli. Sed etiam auctoritas clarissimi et spectatis-
simi viri et in rei publice maximis gravissimisque causis cogniti atque in primis
probati ut mihi non solum preconium quod cum in Sigeum venisset Alexander
ab Homero Achilli tributum esse dixit. Sed etiam grave testimonium impertitum
clari hominis magnique videatur. Placet enim Hector ille mihi Nevianus
qui non tantum laudari se letatur. Sed addit etiam a laudato viro. Quod si
a te non impetravero hoc est si qua te res impedierit. Neque enim fas esse
arbitror quicquam me rogantem abs te non impetrare. cogar fortasse facere quod
non nulli sepe reprehendunt. scribam ipse de me multorum tamen exemplo
et clarorum virorum. Sed quod te non fugit. hec sunt in eo genere vicia
verecundius ipsi de se se scribant necesse est et si quid est laudandum. et pretereant
si quid reprehendendum est. Accedit etiam ut minor sit fides minor auctoritas
denique reprehendant et dicant verecundiores esse precones ludorum gymnicorum
ludorum qui cum ceteris coronas imposuerint victoribus eorumque nomina magna
voce pronunciarint. cum ipsi ante ludorum missionem corona donentur. alium pre-
conem adhibeant ne sua voce se ipsi victores esse predicent. Hec nos vi-
tare cupimus et si recipis causam nostram vitabimus idque ut facias rogamus.
Ac ne forte mireris cur cum mihi sepe ostenderis te accuratissime nostrorum temporum
consilia atque eventus litteris mandaturum a te id tanto opere et tam multis
verbis petamus. illa nos cupiditas incendit de qua initio scripsi festinationis

quam alacritas et ut ceteri certe viventibus nobis ex libris tuis nos cognoscant
et nos met ipsi vivi gloriola nostra perfruamur. His de rebus quid actu-
rus sis, si tibi non est molestum, rescribas mihi velim. Si enim suscipis
causam, conficiam commentarios rerum omnium; sin autem differes me in tempus
aliud, coram tecum loquar. Tu interea non cessabis et ea que habes
instituta perpolies nosque diliges.

Marcus Cicero S. D. L. Luceio Q. filio

13. Quamquam ipsa consolatio litterarum tuarum mihi gratissima est. Declarat enim
summam benivolentiam coniunctam pari prudentia. Tamen illum fructum ex his
litteris vel maximum cepi, quod te preclare res humanas contempnentem et optime
contra fortunam paratum armatumque cognovi; quam quidem laudem sapientie statuo
esse maximam, non aliunde pendere nec extrinsecus aut bene aut male vi-
vendi suspensas habere rationes. Que cogitatio cum mihi non omnino excidisset
(etenim penitus insederat), vi tamen tempestatum et concursu calamitatum
aliquantulum erat labefacta atque convulsa. Cui te opitulari et video
et id fecisse etiam proximis litteris multumque profecisse sentio. Itaque hoc sepius
dicendum tibi quam non significandum solum sed etiam declarandum arbitror,
nihil mihi esse potuisse tuis litteris gratius. Ad consolandum autem cum illa valent
que eleganter copioseque collegisti, tum nihil plus quam quod firmitudinem gravi-
tatemque animi tui perspexi, quam non imitari turpissimum existimo. Itaque
hoc etiam fortiorem me puto quam te ipsum preceptorem fortitudinis, quod tu
mihi videre spem non nullam habere haec aliquando futura meliora. Casus enim
gladiatorii similitudinesque eae tum rationes in ea disputatione a te collec-
te vetabant me rei publice penitus diffidere. Itaque alterum minus mirum,
fortiorem esse te, cum aliquid speres; alterum mirum, spe ulla teneri. Quod enim
est ita affectum ut id non deletum extinctumque fateare? Circumspice
omnia membra que notissima sunt tibi: nullum reperies profecto quod non
fractum debilitatumve sit, que persequerer, si aut melius ea viderem quam tu
aut commemorare possem sine dolore. Quamquam tuis monitis preceptisque omnis
est abiciendus dolor. Ergo et domestica feremus ut censes et pub-
lica paulo etiam fortius fortasse quam tu ipse qui precipis. Te enim aliqua spes

consolatur ut scribis. nos enim etiam cum aliis disparata fovebis ut tu tuis tam
idem et honestatis et proprietatis. Dabis enim in voluptatibus recordationis consue-
tudinem nostre quam nostra quas tu in primis auctor cessimus. presertim cum prece-
ne minus certe quam debemus. pluris consueto quam ab alio nunquam aut
capho hominis postulatum. Sinistres in de me ipso quam percunctari: quare
cum te rei cogitatione nos levare consuetudine voluisti eorum vel
conservatione levitate itaque ut moneas spiritum posse me ab omnibus
molestiis et anxietatibus abducta. tristitiaque animum ad ea quibus stu-
des obnatus. adversus admirationem. teneo quam et ego tamen animum parat
utraque etas et valitudo. et si vita minus potuimus quam volumus
atque tu quem commodo iisdem quam studiis ita fruerem. Ut nunquam non
vita esse videamur.

Pauli lucensis ad f. Salutati de amico 14.

Iulio aff. filio. Si vales bene est ego valeo sicut solet
leo. paulo tamen et detius quam solebam. Recessisti sepius ut videre venire
quia postea non fuisti quam a me discedebas miratus fuerim quod nihil munus
miror. non habeo itaque quam te res hunc maximum retrahat nisi sollicitu-
dine delectare tuis studiis et quae agas eorum. quorum consuesti grando
mater respondendo tuae epistule. Nam mihi isto per re rerum. non
me misereris hiis temporibus et luctuosis. sed etiam tranquillis et constabilis.
presertim vel alio defatigato tuis enim rebus quoque ex magnis
occupationibus vel erudito quem semper aliquid esse commat quod aliquid
delectet te ipsius laudibus illustret. Tum aut sicut hiis diebus hic
eras lacrimis et tristicie te tradidisti dolens quod dolebis. et angere
non possum te non si credebas consentimus ut libris diutius accusare
quod cum te solus apta non videbas quod per domine certissima
occurrens. tu non intelliges te quantis quottidianis nihil esse non
intelliges duplicari solicitudines. Presertim te tua prudentia postulat
quod si non possemus quam esse suadendo. etiam consideramus et vertemus
si quam vita tua vis prout istis te molestiis laxes et ad quietem animum
redeas. et ad consuetudinem nostram reducere vel tua solus at gaudere cupio

non obtundere te si non delectat meo studio inepto deterreri me patia-
ris in scripto ... dum vel esse graviter me gravabat ex quibus a-
lterum in ... potes obtinere aut alterum non offendas. Vale.

Marcus Tullius Cicero S. D. Lucio Luceio

15 Etsi. Omnis amor tuus ex omnibus partibus se ostendit in his
litteris quas a te proxime accepi, non ille quidem mihi incognitus sed tamen gratus
et optatus; dicerem iocundus nisi illud verbum in omne tempus perdidissem,
neque ob eam unam causam quam tu suspicaris et in qua me lenissimis et a-
mantissimis verbis utens re graviter accusas, sed quod illius tanti vulneris
quae remedia esse debebant ea nulla sunt. Quid enim? ad amicum
me confugiam? quam multi sunt? habuimus enim fere communes, quorum alii occiderunt,
alii nescio quo pacto obduruerunt. Tecum vivere possem et maxime quidem
vellem; vetustas, amor, consuetudo, studia paria; quod vinculum quaeso deest nostrae
coniunctionis? Possumusne igitur esse una? nec mehercule intellego quid
impediat; sed certe adhuc non fuimus, cum essemus vicini in Tusculano, in Puteolano. Nam quid
dicam in urbe? in qua cum forum commune sit, vicinitas non requiritur. Sed casu nescio quo
in ea tempora nostra aetas incidit ut cum maxime florere nos oporteret tum vivere
etiam puderet. Quod enim esse poterat mihi perfugium spoliato et domesticis et forensi-
bus ornamentis atque solaciis? Litterae, credo, quibus utor assidue; quid enim
aliud facere possum? Sed nescio quomodo ipsae illae excludere me a portu et per-
fugio videntur et quasi exprobrare quod in ea vita maneam in qua nihil insit nisi
propagatio miserrimi temporis. Hic tu me abesse urbe miraris, in qua domus
nihil delectare possit, summum sit odium temporum, hominum, fori, curiae?
Itaque sic litteris utor in quibus consumo omne tempus, non ut ab his medi-
cinam perpetuam sed exiguam oblivionem doloris petam. Quod si id egis-
semus ego atque tu, quod ne in mentem quidem nobis veniebat propter cotidianos metus,
omne tempus una fuissemus, neque mihi valitudo tua offensionem neque tibi
maeror meus. Quod quantum fieri poterit consequamur. Quid enim est utrique
nostrum aptius? Propediem igitur te videbo. Vale.

16. Marcus Tullius Cicero S. D. Titio. Etsi unus ex omnibus minime sum
ad te consolandum accommodatus, quod tantum ex tuis molestiis

recepi doloris ut consolacionem ipse exigerem / tu enim longius absens
lucentis acerbitate mentis abeat dolor quam tenuis. statim me meas
studiis esse inmergere in te benivolencie non tarde tanto in tuo merore
tam domini sed adhibere deest modicam consolacionem qui lenire dolorem tuum
posset si minus sanare potuisset. Est autem consolacio communis quidem
illa maxima quam fit in omnibus atque in suo hero [illegible] nos ut et
meminimus ea lege natos ut omnibus bellis fortune exposita sit
vita nostra. ut et transeundum quo nemo [illegible] qui creata sunt nos. Vnius
mere tamen [illegible] eius rari fuerunt quos nullo consilio virtutis possunt
[illegible] aliorum memoria repetendis. nichil accidisse novum nobis
[illegible]. Neque hec ut ille consolaciones que sunt a sapientissimis viris
[illegible] mediocre quam huius [illegible] videntur [illegible] debere. [illegible]
status ipse [illegible] civitatis [illegible] hec [illegible] [illegible] beatissimi
sunt autem amicos non [illegible]. [illegible] aut nusquam [illegible] his temporibus
amiserunt / que si vosque bona aut denique aliquid [illegible] condidisset. [illegible]
si tunc te deperdum [illegible] aut si [illegible]. [illegible] non
facile existimarem tibi istum dolorem posse [illegible] illa te-
reb [illegible] quam magis amore [illegible] occidunt [illegible] lugeat
[illegible] non dicam quod sepissime legi et audivi nichil esse in morte quod
respondeat sensus mortalitatis illa poena quam mors [illegible] sit sine sit
amicitie nulla cordi [illegible] q non sentiat / hec tamen non dubi-
tans [illegible] amicorum [illegible] q q relinquit nullo
modo in deceptus esse videatur. [illegible] pudor [illegible]
[illegible] studiis bonis artibus. sed omnes litteras ac salutis [illegible]
non me [illegible] quod quam audivi hoc [illegible] pestilentissimo anno adole-
scentulum aut puerum [illegible] qui in non [illegible] morbus [illegible]
et [illegible] ante [illegible] vite [illegible] tibi [illegible]
hoc dolere ut me [illegible] amasti [illegible]
erit ex [illegible] tuo diminutum / relinquitur [illegible] illa iam cura
doloris tui q non [illegible] curabitur. sed ad te [illegible] q
non est iam [illegible] tue quam tu [illegible] fratre mediarum

casum incommodorum tuorum que sunt ab eorum quos dilexisti iniuria malo
quod de universis hominibus cum tu semper te et a privatis in rebus publicis pre-
stitisti tuendas tibi ut sit civitas et comparatio hominum illa quasi al-
lata est ipsa civitas diuturnitas que maximas litis vetustate tollet
ad nos antequam propter consilio prudentia quod debemus hominum si et
inimicum sunt pro liberis amissis tamen in bello mulier adeo que non equi
lugendi modum fecit. nec nos qui in ducibus allata ad consilio acci-
re debemus. nec expectare tempus medicinam quam reputare rationem possumus
hec ergo litteris si que conscripsisse existimabis optandum ipsa ante te asse-
cutum. sin nunquam bene valuisset. offero tibi me futurum benevolen-
tissimum atque amicissimum quod tibi me fuisse semper existimes velim.
et futurum me confidas

17. Avunculus Cicero [illegible] d. ep. Vestro ep. s. Non oblivione mea
autem neque intermissione consuetudinis mee superioribus temporibus
ad te nullas litteras misi. sed quia priora tempora in incommodis rei p. mee
que iacuerunt. Posteriora autem mea absidendo tuis iniustissime atque a-
cerbissime incommodis retardarunt. Cum vero et intervallum iam satis
longum fuisset et tuam virtutem atque magnitudinem diligerem cum meum
recordatus non putavi me alienum constitutis meis hec ad te scribere.
Ergo te pro dignitate in primis temporibus illis quibus invidia [illegible] absens et in
crimine vocabatur defendisset cum quod tui familiarissimi in dicendo ac periculo
tuum time [illegible] Ut petivi acciderit tibi tua atque eius tutatus sum.
et semper veteri adventu medicum re aliud constituta offendisse et
in planissime confirmasse. tibi nulla re tue saluti defui. eiusque eo
tempore invidia animum invicti non solum tum etiam eius aurem tuorum in-
gratis longum audierunt tuaque alia vel. per unam plus enim ipsa veritas
quam valuissem. publico tuo neque ope neque consilio neque labore nec gra-
tie testimonio defui. Quamobrem officiis autem diligeret a me sere-
que fratris. in hoc quidem plenitudinem te dignitatis te ut habitaret vo-
garetque. ut et haberi te et virum te meminisset. Quod est ut a tu
[illegible] tuum quod casum quem neque cetera quam nunc mea postulare ullo pacto potest

sapienter ferres et dolorem fortius ac fortiter resisteres cogitares et in tua civitate et in ceteris que potuit etas multis fortissimis atque optimis viris iniustis iudiciis tales casus incidisse. Illud ut ne vere scriberem ea te re publica carere in qua neminem prudentem hominem res ulla delectaret.

// De tuo autem filio vereor ne si nihil ad te scripserim debitum eius virtuti videar testimonium non dedisse sin autem omnia que sentio perscripserim ne refricem meis litteris desiderium ac dolorem tuum. Sed tamen prudentissime facies si illius pietatem industriam virtutem ubicumque eris tuam tecum esse duces. Nec enim minus nostra sunt que animo complectimur quam que oculis intuemur. Quam ob rem et illius eximia virtus summusque in te amor magne tibi consolationi debet esse et nos ceterique qui te non ex fortuna sed ex virtute tua pendimus semperque pendemus et maxime animi tui conscientia cum tibi nihil merito accidisse reputabis et illud adiunges homines sapientes turpitudine non casu et delicto suo non aliorum iniuria commoveri. Ego et memoria nostre veteris amicitie et virtute atque observantia tui filii monitus nullo loco deero neque ad consolandum neque ad levandum fortunam tuam. Tu si quid ad me forte scripseris perficiam ne te frustra scripsisse arbitrere.

Marcus Cicero S. D. T. Fadio. Etsi egomet qui te consolari 18.
cupio consolandus ipse sum propterea quod nullam rem gravius iam diu tuli quam incommodum tuum tamen te magnopere non hortor solum sed etiam pro amore nostro rogo atque oro te colligas virumque prebeas et qua condicione omnes homines et quibus temporibus nati simus cogites. Plus tibi virtus tua dedit quam fortuna abstulit propterea quod adeptus es quod non multi homines novi amisisti quod plurimi homines nobilissimi. Ea denique videtur condicio impendere legum iudiciorum temporum ut optime actum cum eo videatur esse qui quam levissima pena ab hac re publica discesserit. Tu vero qui et fortunas et liberos habeas et nos ceterosque necessitudine et benivolentia tecum coniunctissimos quique magnam facultatem sis habiturus nobiscum et cum omnibus tuis vivendi et cum unum sit iudicium ex tam multis quod reprehendatur ut quod una sententia eaque dubia potentie alicuius condonatum existimetur omnibus his de causis debes istam

Consolatoria in exilium missi

molestiam contulisse ferre prorsus omnia erit in te libertas qua uteris ferre quam tu
esse nobis et quam esse debet

19. Petro Russo salutem. Etsi in utraque diuturnitate sit quam tibi esse
carissimus, tamen quottidie magis ad perpetuitatem quam id quam michi
ostendis quibusdam litteris hoc studiosiore in me video fore quam in generali
fuisset. Et si amore inditio michi ad tuum generale officium addi potest quo
liberius inditium esse posset tuum. itaque me quam proprias tuae litterae tam
admodum delectarunt quibus et cogitatum meum adnectum abs te animum videbam. cum aliud non cepisset ac putassem te meo consilio
magistro esse letatum. Ex his quibus litteris magnum cepi fructum amoris
et officii tui indicium quia intellexi id quod ante feceris ac bonum virum facere
debet michi gratiale erit esse amicum quod non honestius sit. officium quod
te meum commodumque expressisse consilio pollicitus fore quo neque in conspectu neque ut
tibi arbitror honestius esse quam sit eximii consilium captum tandem est.
de quo ad te non puto relandum. cum michi semper antea sed quia
gerendo consilio tali tempore quia quadam admonitio videtur esse officii vel potius
efflagitatio ad tuendum sanctitatem vel tale perdere vel laboris. Cum
vero et tua sit voluntas humanitas benivolentia erga me libenter
amplector tale animum. ita non omnino dictum credas in rogando
meum si hoc ad consilium magna habeo gratias si non fecisse cognoscam
et alium timori. aliud in te metiri non potuisse arbitror. Et cum
tuis effectu magis certum sit appet. quam expediat obstineri esse statim
ut si nobis hic fuerimus qui esse deum quod id est studio dignum ac his
omnibus dubitare non possumus. qui eam magne gaudeat quam sint carissima
quam tu si potest placebit statim ad me venies. sin vero placebit atque
eadem me cum potius omnia et tibi nota sint faciam. quam statim
tuis te in amicum. sin id quod opto a carissimum indicabo.

20. Petro Russo salutem. Cum non potuissem te convenire. si eo
tempore constitueras venire voluisses. Cum autem et si mea commodi
ea commonitionem me ac duxisti, tamen ita existimes velim omnem ante laborem
fuisse si ad meminisses ad voluntatem tuam gaudio meo quod ea

q scripsisti quemadmodum eandem possem de singulis ad te rebus scribere
si ars talis scriba meus adesset a quo in exploratum est in rebus dubiis
taxat respondendi de certis rebus affirmare non possim vel cum scripsi-
sse quod cum gratia aut ira aut existimatione fiat. Deinde si tamen
respondeam inter certos et mos antiquus manet me relatum
rebus nisi certum quod quantum me necessitudinis constitisse consuetudinis
non fuisse. Eundem igitur scripsisse ad verbum si consuetudo ista manet
et quod hoc solum reliquum rebus in principia mei esse. Erat enim
quod totius orbis referre ad examen suum contra ita facere
et te ad meum arbitrium adducere sed tribus tuis quantum me liberasse
unique pertinebit. totum enim scriba meum quod tibi mittere videor ex semper
tum tibi tradidi. Tu vero ad invidiam fratris tui adiecisti. veniens
quoque me absente fuit tecum. ad quod ego nichil addidi nisi licentiam
tibi accepi librum a meo fido scriba et unde accepit asserebat. si honos
is fuit maiorem tibi habere non potui si fides maiorem tibi habui.
quod pene ipse sit. si perdendum fuit me quam alium et tibi et hastam et
utile erat respectu non habui cum veniens id negotium dare quam tibi.
Illud quidem certe firmum erat quod lex iubebat ut apud duas civitates
Laodiceam et Laconiam quando maxime cadebat. quo ita vere erat
rebus gravitatis et consolationis deponentium. Sed hunc loco primum
respondeo. me quantum iustitie de talibus verbis desiderare pervenimus. tu te
expectaturum fuisse non in principia dulcitatis vestre et lateris habere. Eandem
obire de eclipsi quod scribis non est id tamen. Docuerit enim me pater
homo in hac re cum omni peritissimus cum in amicissimis et terminis ad
conclusionem transferri nomine a collibus non potuisse vallis Vallianos
tenuit. nec id erat solis xxx ut scribis sed fuit solis xix. erat
cum tunc evertit velut experta valere multiplis nove ex qua
reliquum quidem erat in vobis de tali sed sit me et libertatis fructu
ipna aspera et diligere. et quod nimis est tui labore in mediocribus eram
perdere libertatis quam mater scribere mea brevis et meo legatum
meum perfectum sed maxima calamitate levatos. tu postremo non

debent te obligatum dilexisse cum existimabas de tanto officio meo
tanto etiam periculo meo fecisse me securitatis mee cogitasse solam
quasi voluisset cum id animi me irritasset quod intulisse prudentie
tuum esse a me non suspicor quod cogitatam putabis Nam et de
Volusio liberando meum fuit consilium et ut multorum civium Romanorum
corporibus corporis in malo depelleret a me inita ratio est quamquam de hoc non
solum probat sed etiam laudat certe non sic est hoc unum scribe meo intelligi
non minimum placere Sed ego putavi esse viri boni tum prius scire
consilium scriveris tot vel citero vel rursum Nam de lucris est ita
actum ut auctore te Pompeio ista pecunia in fano poneretur id ego
consilium meo iussu esse scito qua pecunia Pompeius est usus vero
tua tamen quam deposuerat cepimus quod si nihil ad te intelligo pertinere
id te non animadvertisse moleste ferre est aliquid te in fano pecuniam
meo deposuisse iussu nisi ista pecunia conscripta esset causa quod non
mutetur testata tum dicta quo sententia consilio quibus tribus quibus meis
hos rogari quod scripto tradita esset quod cum condicio tot custodientes ipsa
ut in literis erratur non possit non conscripsi id quod tua cautela inscribat
ego tamen ascripsisse mallem quod ad te eodem depositam fuerit scilicet id
esse respondium idem ipse sermo meus est eo quod a ceteris verbis describi
potuerit tuo addebat enim tu meo iussu quod ego quod non addidi
ut tamen tuum negotium sit si ita est et tu nolles negaret Nam de
scriptis mei verbi nullis rem ita relatum est ut tu sine fructu tamen
referre voluit Sed si quod est quod de legis pars in scriptu est quod ego in rationibus
referendis est mihi coniuncte possum de eo possum mihi licitum consulto non
sum usus quod per leges liceat comprendum est te tecum in pecunie varie ista inscri-
ptis meis verbis relatis non oportuit nisi si me fallit Dicit enim alius prudens.
Illud tamen dubitas quin ego omnia facturus sim que te velle et que ad te pertinere arbitrarer
si ullo modo facere possem De beneficiis de beneficiis scito a me et tribunos mili-
tares et prefectos et contubernales dumtaxat meos delatos esse in quo quidem me
ratio fefellit liberum enim mihi tempus ad eos deferendos existimabam dari postea
certior sum factus triginta diebus deferri necesse esse quibus rationes retulissem

sane moleste tuli. non illa bustiria tue per ambitionem refrenari esse quam
mee qui ambitione nichil usquam. de centurionibus tamen et de tribu-
norum militarium gubernationibus rebus et in ceteris [illegible] huius bustirie
differentiam legere non erat. Reliquum est de singulis rerum [illegible] de quibus
memini me a te nimia litteras esse allatas non mei erratu sed tui
in quo primum videbatur esse si non erat satis tui et tales sed cum cerneri
non posset quod iam depositis rebus ex [illegible] de rebus. Vide me quod
[illegible] mei voluntate quod eam spe facultatem quam tu [illegible] quam hu-
manissime potuerim respondisse. sed tamen [illegible] me humanitatem [illegible]
obligatum puto. nam me tota hodie epistolas sic accepisse ut [illegible] acci-
piunt quibus epistole per hec tempora moleste sunt sed illud certe debeo
me certe [illegible] quod ad me salutis [illegible] epistolas. apud publi-
canos deposuisse id fuisse [illegible] xxx. etiam [illegible] pompeium absti-
lisse quod ego sane [illegible] sane [illegible] ferre [illegible] est [illegible]
ferre debes et existimare commictis ad te vel de tuis [illegible] vel de
mea liberalitate [illegible] [illegible] si michi expensa ista [illegible] tulisses
tamen quod tua est [illegible] quia in me amor nolles a me hoc tempore
existimatorum [illegible] [illegible] non erat sed hoc locatum me pu-
tato ut ego te existimo. [illegible] tamen [illegible] tulis [illegible] reddiit mittam
eum ad te. si quid ad te [illegible] putabis [illegible]. hanc epistolam [illegible] non [illegible]
tamen nulla est.

Avertas(?) Cicero S. d. L. [illegible] Bruto. [illegible] tue littere fuerunt ex 21.
quibus intellexi quod [illegible] litteris arbitrabar te summa cupiditate
affectum esse videndi mei. [illegible] ita ego libenter amplio ut tamen tibi non
credam. Nam [illegible] ita [illegible] omnia quod [illegible] [illegible] ut vehementer
vellem. Ut cum [illegible] [illegible] maior et [illegible] et [illegible] honore [illegible]
[illegible] ut amantium mei copia tamen erat nemo quod [illegible] [illegible] [illegible]
et pauci quibus [illegible] libenter hoc [illegible] tempore [illegible] alii [illegible] alii absunt alii
[illegible] voluntate sit [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] posueram [illegible] [illegible]
tamen [illegible] eorum quibus cum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] existimare in non [illegible]
[illegible] esse quam [illegible] ipsa [illegible] non [illegible] [illegible] eorum quod [illegible] domum

meum suscepto modo ad scribendum aut aliis frater victor eorum conscripto quo tibi
videndum vestro litteris tuis. certa etiam gratia etiam complere mecum
Ego enim is sum qui admonendus te facillime potes restituere. at in
dam mea vero quam meorum omnium tam fecimus amicissimus indissolubile is qui
tu numquam amasti, amo tamen amabas et ipse beatus erit et eris bonorum
ego sum qui nullus unquam plus valere volui quam hostem civili. iam de
quam tu illa ipsa arma quae per finem munera plus posse sensi quam illum con-
silium bonorum quod ego idem effecerim quibus tot gaudere pater accepe ma-
lui quam viribus cum valentiore pugnare. sed et haec et multa alia
tamen bene tempore lenibit. verum me tamen nulla res alia commovere
bemet nisi recuperato rerum aestimatione. videtur enim in rebus in contrarium
adducta distinctione. plato autem meus non nihil interesse quam quid ipsum quod
ipsum non satis intellegis. utinam tamen illius mutatum sit non longe abesse
a compluribus amicorum. cum enim res in tantum adducta ut quamquam multum ipse
it rerum tuis qui dimittas tum et victoriis non multum ipsum possit. sed
plane audio quod dubiis rebus suspectum fuit ... desperatis constitutis est
multum quod etiam tuae litterae conscripsit quibus intellexi quod fortiter immensam
fratres summitque me. tibi tum summa humanitate tum ... litteras
confirmasse. ... videbam. Sic ... fere
qui vita ... beata civitate et libera vixeris. sed ut illa ... mo-
date tulimus. sic hanc non solum addiscam sed ... fortunam
fortiter fere ... ut ... saltem in maximis ... ut ... qui
etiam beati ... nullum ... nunc sic
affectum non modo ... sed etiam optare. tu si me ut diligis
frue isto ocio tibi quod persuade. ... culpa ... caruisti
et carebis. hoc autem ... nihil posse ... perinde ...
Ego si videbitur ... possem ad te ... veni. si quid acciderit ut multa-
dum ... te ... facias ... tu ... cupiditas mei videndi ...
... te non moneas tantum ... valetudinem ... me ...
... te facere ... me ... ut facias diligas. valetu-
dinem tuam et ... conservabis. Vale.

Annus nos . V. D. A. Torquato Archiepiscopo Cantuariensi 1.
est omnium rerum ut sine gravissimis fortune maxime periculo.
Nemo quod sit qui vivimus quod vobis est rerum malet in tantum dubium
non est quin hoc tempore bono viro Rome commorandum sit. Nam etsi quamquam
in loco quodam est Rome est ex beneficiis et eadem auctoritas et securitas rerum
et publicarum et sacrarum tamen oculi augent dolorem quia ea que ceteri
audiunt intueri coguntur. nec dimovere a miseriis cogitationem

[illegible] [illegible] etsi multarum rerum desiderio te angi necesse est tamen illo
dolore quo maximo te confici audio quod Rome non sis animum tuum
libera. Etsi enim cum magna molestia tuos tuaque desideras tamen
illa quidem que requiris suum statum tenent nec melius si adesses
tenerent. Nec sunt ullo in proprio periculo. Nec debes tu cum de
tuis cogitas aut propriam aliquam fortunam postulare aut communem
recusare. De te autem ipso Torquate est tuum sic agitare animo
ut non adhibeas in consilium cogitationum tuarum desperationem
aut timorem. Nec enim is qui in te adhuc iniustior quam tua
dignitas postulabat fuit non magna signa dedit animi erga
te mitigati. Nec tamen is ipse a quo salus petitur habet explicata
aut explorata rationem salutis sue. Cumque omnium bellorum exitus
incerti sint ab altera victoria tibi periculum nullum esse perspicio
quidem seiunctum sit ab omnium interitu. Ab altera te ipsum numquam ti-
muisse certo scio. Reliquum est ut te id ipsum quod ego quasi conso-
lationis loco pono maxime excruciet commune periculum rei publice. Cui
tanto malo quamvis docti viri multa dicant tamen vereor ne
consolatio ulla sit possit vera reperiri preter illam que tanta est
quantum in cuiusque animo est roboris atque nervorum. Si enim
bene sentire recteque facere satis est ad bene beateque vivendum
vereor ne eum qui se optimorum consiliorum conscientia sustentare
possit miserum esse nephas sit dicere. Nec enim nos arbitror vic-
torie premiis ductos patriam olim et liberos et fortunas reli-
quisse sed quoddam nobis officium iustum et pium et debitum et rei
publice nostreque dignitati videbatur. Qui nec cum id faciebamus tam eramus
amentes ut explorata nobis esset victoria. Quare si id evenit
quod ingredientibus nobis in causam propositum fuit accidere posse non debemus
ita cadere animis quasi aliquid evenerit quod fieri posse numquam putaremus.
Simus igitur ea mente quam ratio et veritas prescribit ut nichil
in vita prestandum preter culpam putemus. Eaque cum careamus omnia hu-
mana placate et moderate feramus. Atque hec eo pertinet oratio.

ut partibus rebus aliis tamen ipsa utique res publica stare posse videatur. Sed
si est spes aliqua de rebus communibus ea tu conmittere statim cum satis carere non
debes. Atque hoc mihi stultitie acerbe accidebat in mente, me esse
unum, cum his desperatorum amicitiam solitus est quietem ante bella
civitate et dissidenti excitare. quo quidem tempore ne ego rei militaris
si consilium comprobabam. Vero cum nos hominibus armis adversariis videbam
qui in multo ante confecta pro nobis metipsos erat / dolebatque pilis
et gladiis non consiliis. Verum autem de nostris de iure nostro disceptari
Neque ego que facta sunt fore cum dicebam divinabam futura sed
quod et fieri posse et exitiosum fore si accidisset videbam. id me
accidere timebam. Presertim cum si in alterutrum de eventis atque de
exitu rerum coniecturam aut id futurum quod evenit exploratum
possem cognoscere. Hominibus cum rebus prestabamus qui non contendunt in
aciem. usu autem armorum et militum robore inferiores eramus.
Sed tamen illum animi motum adiecisti quo me tum esse oportere
censebas. Ego vero scripsi quidem mihi Philargyrus tuus omnia de
te renuntiavit. fidelissimo animo ut mihi quidem visus est narravit
te iterdum sollicitum solere esse vehementius. quod facere non debebi-
mur dubitare cum aut rei publicae statum qui esse debeat aut patriam
non afflictam considerare quam recte. hoc vero tempore hoc quo exanimati omnes
et suspensi sumus moderatione animi ferre debes. quam in urbe ea est
ubi nata et alita est iis ac moderate vixit. habes Servium Sul-
picium. quem semper unice dilexisti. qui te consilio et benevolentia
et consolatur sapientia. cuius si consiliis et auctoritati consilium secuti togati
potius potentiam quam armati victoriam subissemus. Sed hoc longius
fortasse fuerint quam necesse fuit. Illa que maiora sunt brevius exponam
Ego habeo tamen plus quam tibi debeam nemini quibus obligatus tum debeam
gratum intelligo. huius in belli reliquis ceperunt eius sum aut hoc
tempore intelligo. Sed quam nemo est tam afflictus qui si nihil studeat
nisi id quod agit possit navare diligenter et efficere omne meum consilium
operam studium certe vehementius existimetis tibi tuisque liberis esse debitum

[illegible] 2. Cic. S. D. A. Torquato. Peto a te ne putes me
oblivione tui rarius ad te scribere quam solebam. sed aut gra-
vitate valitudinis qua tamen iam paulum videor levari. aut quod
absim ab urbe, ut qui ad te proficiscantur scire non possim. Quare
velim ita statutum habeas, me tui memoriam cum summa benivolentia tene-
re, tuasque omnes res non minori michi cure quam meas esse. Quod maiori
in varietate versata est adhuc tua causa quam homines aut volebant
aut opinabantur, mihi crede, non est cum malis temporum quod moleste
feras. Necesse est enim aut armis urgeri rem publicam sempiternis aut
his positis recreari aliquando aut funditus interire. Si arma vale-
bunt, neque eos a quibus accipieris vereri debes nec eos quos
adiuvisti. Si armis aut conditione positis aut defatigatione abiectis
aut victoria detractis civitas respiraverit, dignitate tua frui
tibi et fortunis licebit. Si omnino interierint omnia fueritque is
exitus quem vir prudentissimus M. Anthonius tamen timebat, cum tam
statim "malorum" instare suspicabatur, misera est illa quidem
consolatio tali presertim civi et viro, sed tamen necessaria, nichil esse precipue
cuiquam dolendum in eo quod accidat universis. Que vis insit in his paucis
verbis, plura enim committenda epistole non erant, si attendes, quod
facis, profecto etiam sine meis litteris intelliges te aliquid habere quod speres,
nichil quod aut hoc aut aliquo rei publice statu timeas. Omnia si inte-
rierint, cum superstitem te esse rei publice ne si liceat quidem velis,
ferendam esse fortunam presertim que absit a culpa. Sed hec hactenus.
[illegible] Tu velim scribas ad me quid agas et ubi futurus sis ut aut
quo scribam aut quo veniam scire possim.

3. Tullius S. D. Torquato. Superioribus litteris benivolen-
tia magis adductus quam quo res ita postularet fui longior.
Neque enim confirmatione nostra egebat virtus tua. Neque erat ea mea causa
atque fortuna ut cui ipsi omnia deessent alterum confirmarem. Hoc item
tempore brevior esse debeo. Sive enim nichil opus fuit tam multis
verbis, nichilo magis nunc opus est. Sive opus fuit, illud satis
[illegible]

est. consilium cum afferret nihil novi. Nam etsi quotidie aliquid
audimus, tamen res ita est ad te proferri rescribo: puncto temporis vadet.
Et ad extremum ego tamen video idem: quod ea quae omnes timemus
ut non quamquam video quod non idem te videre certe scio. Nam etsi
quem exitum acies habitura sit divinare nemo potest, tamen et belli
rationem video, et si id minus, hoc certe video, cum sit necesse alterutrum
vincere, qualis futura sit vel haec vel illa victoria. Idque cum optime perspexi,
tale video nihil ut mali videatur futurum si id vel ante acciderit
quod vel maxime ad timorem proponitur. Ita enim vivere ut nunc sit
vivendum miserrimum est; mori autem nemo sapiens miserum duxit
ne beato quidem. Sed in ea es urbe in qua haec vel plura et orna-
tiora parietes ipsi loqui posse videantur. Ego hoc tibi confirmo,
etsi levis est consolatio ex miseriis aliorum, nihilo te nunc
maiore in discrimine esse quam quemvis aut eorum qui discesserint.
Alteri dimicant, alteri victorem timent. Sed haec consolatio levis est;
illa gravior, qua te uti spero, ego certe utor. Nec enim dum
ero angar ulla re, cum omni vacem culpa, et si non ero,
sensu omnino carebo. Sed rursus [illegible] qui ad te haec
scribo. Tibi tui, tua omnia, tu omnia maxime curae sunt et dum erunt
...erunt. Vale.

Marcus Cicero S. A Torquato. Novi quod ad te 4
scriberem nihil erat. Et tamen si quid esset, sciebam a tuis
te certiorem fieri solere. De futuris autem rebus etsi semper difficile est
dicere, tamen interdum coniectura possis propius accedere, cum est res eius
modi cuius exitus provideri possit. Nunc tantum videmur intelligere, non diuturnum bellum,
etsi id ipsum non nullis videatur secus. Equidem cum haec scribebam
aliquid iam actum putabam, non quod audissem, sed quod difficilis erat coniectura.
Nam cum omnis belli Mars communis, et cum semper incerti exitus proeliorum sint,
tum hoc tempore ita magnae utrimque copiae, ita paratae ad pugnandum
esse dicuntur ut utrumque vicerit non sit mirum futurum. Illa in dies
singulos magis magisque opinio hominum confirmatur, etiam si inter

causas armorum aliquantum intersit tamen inter victorias non multum interfuturum. Alteros
prope modum iam sumus experti. De altero nemo est quin cogitet quam sit
metuendus iratus victor armatus. Hoc loco si videor augere
dolorem tuum quem consolando levare debeam, fateor me communium ma-
lorum consolationem nullam invenire praeter illam quae tamen si possis eam suscipere
maxima est, quaque ego cotidie magis utor, conscientiam rectae
voluntatis maximam consolationem esse rerum incommodarum, nec esse ullum malum
magnum praeter culpam. A qua quoniam tantum absumus ut etiam optime sense-
rimus eventusque magis nostri consilii quam consilium reprehendatur, et quoniam
praestitimus quod debuimus, moderate quod evenit feramus. Sed hoc mihi tamen non
sumo ut a te consoler de communibus miseriis, quae ad consolandum maioris
ingenii et ad ferendum singularis virtutis indigent. Illud cuivis
facile est docere cur praecipue tu dolere non debeas. Eius enim qui te tardior
in te laudando fuit quam fore putaramus non est mihi dubia de tua
salute sententia. De aliis autem non arbitror te exspectare quid sentiam.
Reliquum est ut te angat quod absis a tuis tam diu. Res
molesta, praesertim ab his pueris quibus nihil potest esse festivius.
Sed ut ad te scripsi antea, tempus est huiusmodi ut suam quisque condicionem
miserrimam putet et ubi quisque sit ibi esse minime velit. Equidem nos quod
Romae sumus miserrimos esse duco, non solum quod in malis omnibus
acerbius est videre quam audire, sed etiam quod ad omnes casus subitorum pe-
riculorum magis obiecti sumus quam si abessemus. Etsi me ipsum
consolatorem tuum non tantum litterae quibus semper studuisti quantum longin-
quitas temporis mitigavit. Quanto fuerim dolore meministi. In quo prima illa
consolatio est vidisse me plus quam ceteros, cum cupiebam quamvis iniqua condicione
pacem. Quod etsi casu non divinatione mea factum est, tamen in hac
iam prudentiae laude delector. Deinde quod mihi ad consolationem commune
tecum est, si iam vocer ad exitum vitae, non ab ea re publica
avellar qua carendum esse doleam, praesertim cum id sine ullo sensu
futurum sit. Adiuvat iam aetas et acta iam vita quae tum cursu
suo bene confecto delectatur, tum vetat in eo vim timere quo nos

iam non ipsa rei publicae condicio. Postremo eis cum vel hi cum hoc
bello ceciderunt. Sed ut impudentia videatur mea cum fortunam
si vos rogat miserari. Equidem in omnia compono. nec velim est
tam malum quod non putem impendere. Sed cum plus in metuendo
mali sit quam in ipso illo quod timetur, desino, praesertim cum impendeat
in quo non modo dolor nullus verum finis etiam doloris futurus sit.
Sed haec satis multa vel plura potius quam necesse fuit. Facit autem
non loquacitas sed benevolentia longiores epistulas. Servium discessisse
Athenis moleste tuli. Non enim dubito quin magnae tibi
levationi solitus sit esse cottidianus congressus et sermo tam fa-
miliarissimi hominis tum optimi et prudentissimi viri. Te velim ·h· 9o
te ut debes et soles tua virtute sustentes. Ego quae te velle
quaeque ad te et ad tuos pertinere arbitrabor omnia studiose diligenter-
que curabo. Quae cum faciam benevolentiam tuam erga me imi-
tabor, merita non assequar. Vale. Electa

Marcus Cicero S. D. A. Cecine. Quotiescumque 5.

filium tuum video — video autem fere cottidie — polliceor
ei studium quidem meum et operam sine ulla exceptione aut laboris
aut occupationis aut temporis; opes autem atque auctoritatem cum hac excep-
tione quantum valeam quantumque possim. Liber tuus et lectus est et legitur
a me diligenter et custoditur diligentissime. Res et fortunae tuae
mihi maximae curae sunt, quae quidem cottidie faciliores mihi et meliores
videntur, multisque video magnae esse curae, quorum de studio et
de sententia scio filium ad te perscripsisse certo scio. His autem de rebus
quas coniectura consequi possumus, non mihi sumo ut plus ipse
prospiciam quam te videre atque intellegere putem. Sed tamen
quia fieri potest ut tu eam perturbatione quam ego animo cogites, puto esse
meum quid sentiam exponere. Ea natura rerum est et is temporis cursus
ut non possit ista aut tibi aut ceteris fortuna esse diuturna, neque
haerere in tam bona causa et in tam bonis civibus tam acerba in-
iuria. Quare ad eam spem quam extra ordinem de te ipso habemus

non solum propter dignitatem et virtutem tuam (hec enim sunt tibi ornamenta
cum aliis communia) Condicio tua propria propter eximium ingenium summamque
quod virtute tua mihi videaris. Hec enim in pristinis summus ulterius / uberius
statim me puerum quodam tempore in ista fortuna fuisses non ero bono ipso
uno quo deberetur fere violatum putassem quem ipsum lenire contende-
re fecerat quod nobis ab hiis que sit cum eo vivunt et habeat operum
ingenium apud illum plurima commoditatis Evagri primum fuit ... fore
atque magno fuit ita enim natus ita educatus ita doctus est ita
vita coniunctus ut tibi id faciendum fuit. Deinde spero quoque habeas
firmissimas propter eas causas quas scripsi. Quod me tibi non etiam libris quam tuis
patissima esse credas velim. Id enim et vetustas nostri amoris et mea
consuetudo in omnes et tua multa erga me officia postulant

Cicero S. D. A. Torne. Vereor ne desideres officium meum
6. quod tibi pro nostra et meritorum tuorum multorum et studiorum ~~communi~~ parium
coniunctione deesse non debet. Sed tamen vereor ne litteras a me offitium
requiras, quas tibi etiam pro te ... misissem, nisi quotidie melius
exspectarem ... quam confirmatam ... literis maluissem
... ut spero ... itaque in aliud tempus ...
... dissolvi ... aut ... cum tum ... nunc ... et audio
et spero. Et si non sapientissimi at amatissimi hominis auctoritate confir-
mandum etiam atque etiam puto. Nec hiis quidem verbis quibus te consoler
ut iam afflictum et iam omni spe salutis orbatum, sed ut cum de ...
incolumitate non plus dubitem quam te minime dubitare ... meminisse. Nam
cum me ex re p. expulissent, hi qui illam cadere posse stante me non
putarunt, memini me ex multis hospitibus qui ad me ex Asia qui tu
eras venirent audire te de glorioso et celeri reditu meo confirmare. Si
te non quidem vetuste disciplina quam a patre nobilissimo atque optimo viro
acceperas non fefellit, me vero quidem mea divinatio fallet. Quam tu
sapientissimorum virorum monumentis atque preceptis plurimo et ut tu
scis docere studio magno etiam usque certitudine rei p. magis quam meorum
temporum varietate consecuti sumus. Cui quidem divinationi hoc plus

scilicet ita adeptus ... ...
... ...
... ...
... ...
...

confidimus. quod et nobis nihil in his tam obscuris tam rebus tamque
perturbatis umquam omnino fefellit. Dicerem que ante futura dixissem
ni vererer ne ex eventis fingere viderer. Sed tamen plurimi
sunt testes me et initio ne coniungeret se cum Cesare monuisse
Pompeium et postea ne seiungeret. coniunctione frangi senatus opes
disiunctione civile bellum excitari videbam. Atque utebar
familiarissime Cesare. Pompeium faciebam plurimi. Sed erat meum
consilium tum fidele Pompeio tum salutare utrique. que postea
providerim pretereo. Nolo enim hunc de me optime meritum existimare
ea me suasisse Pompeio quibus ille si paruisset
esset hic quidem clarus in toga et princeps. Sed tantas opes quantas
nunc habet non haberet. Eundum in Hispaniam censui. quod si fecisset
civile bellum nullum omnino fuisset. Rationem haberi absentis non
tam pugnavi ut liceret quam ut quoniam ipso consule pugnante populus
iusserat haberetur. Causa belli orta est. quid ego pretermisi aut mo-
nitorum aut querelarum cum vel iniquissimam pacem iustissimo bello an-
ferrem. victa est auctoritas mea non tam a Pompeio (nam is mo-
vebatur) quam ab his qui duce Pompeio freti peropportunam et rebus
domesticis et cupiditatibus suis illius belli victoriam fore putabant
Susceptum est bellum quiescente me. depulsum ex Italia manente
me quoad potui. Sed valuit apud me plus pudor meus quam timor.
Veritus sum deesse Pompei saluti cum ille aliquando non defuisset
mee. Itaque vel officio vel fama bonorum vel pudore victus ut
in fabulis Amphiaraus sic ego et prudens et sciens ad pestem
ante oculos positam sum profectus. quo in bello nihil adversi accidit
non predicente me. Quare quoniam ut augures et astrologi solent
ego quoque augur publicus ex meis superioribus predictis constitui
apud te auctoritatem augurii et divinationis mee debet habere
fidem nostra predictio. Non igitur ex alitis volatu nec e cantu
sinistro oscinis ut in nostra disciplina est nec ex tripudiis soli-
stimis aut soniviis tibi auguror. Sed habeo alia signa que

observarem quod ergo non sunt certiora illis virtutibus hoc vel obstinatius
vel erroribus. Notatum autem mihi ad dimicandum scilicet duplici genere
quorum alterum durius a Cesare ipso: alterum est tempus [illegible] natura atque voce [illegible]
rei publice. Hoc sunt mitibus clementibus quam natura [illegible] preclaro illo [illegible]
tuarum excedit quam [illegible] in terris excellentibus. Ille est enim delectatum
preterea videt multorum iustis et offensis [illegible] non [illegible] aut ambitiosis
voluntatibus in quo [illegible] vir [illegible] etiam monebat. Cum
hec ipse adhuc parum [illegible] et non putat se sufficere causas
posse multorum. Si tibi cui iustis videretur [illegible] posse [illegible] quod et ipse
[illegible] ab irato. Eodem fonte se haustum intelliget laudes suas
e quo sit [illegible] aspersus. Postremo hoc est valde acutus et multum [illegible]
intelligit [illegible] Ytalie [illegible] facile omnium nobilis-
simum. et in [illegible] r. p. [illegible] tue etatis vel [illegible] vel
[illegible] vel fama populi ro. [illegible] est non posse [illegible] re. p. [illegible]
Nollet [illegible] esse [illegible] dixi de Cesare / nunc
dicam de [illegible] nemo est tam [illegible] Pompeius
[illegible] magis quam [illegible] qui nos malos [illegible] aut
bonos improbos audeat. In quo admirari soleo [illegible] et iustitiam
et sapientiam Cesaris [illegible] honorificentissime Pompeium appellat At
in eius persona multa fecit [illegible] ista et [illegible] facta
non Cesaris [illegible] quemadmodum [illegible]. Cassium [illegible] legavit Brutum
Gallie prefecit Sulpicium Grecie Marcellum cui maxime succensebat
cum summa illius dignitate restituit quo ipse [illegible]. Horum hec
et similium [illegible] non pareret. nec [illegible] nec [illegible] non ferat
[illegible] ut in [illegible] cadit [illegible] et fortuna [illegible] in eam
civitatem boni viri et boni cives nulla ignominia notati non re-
vertantur. in quam tot nepharios [illegible] habebis
augurium meum. quo si quid addubitacionem non possum [illegible] quam
illa [illegible] quam facile [illegible]. Tu si [illegible]
victoria arma [illegible] re. p. (ita enim tu putabas) non
[illegible] esse laudandum [illegible] bellorum posse

animo et virtute putasses non debere te ad studia fortunam bonorum parta-
fuisse adversam ferre, nullo modo te posse disputare etiam contra
solamen tibi conscientia tui facti quanta te delectationi in rebus adversis levare
esse debet. Commemorarem non solum veterum sed horum etiam recentium vel
ducum vel comitum tuorum complures casus; etiam externos multos
claros viros nominarem. Levat enim dolorem communio quaedam legis et
humanae condicionis recordatio. Exponerem etiam quemadmodum hic et
quanta in turba quantaque in re publica carere quam bonam. Sed hoc genere
nihil opus est. Incolumem te cito, ut spero vel potius ut perspicio,
videbimus. Interea tibi absenti et huic qui adest imagini
animi et corporis tui, constantissimo atque optimo filio tuo, studium,
officium, operam, laborem meum iam pridem et pollicitus sum et detuli.
Nunc hoc amplius, quod me amicissime cottidie magis Caesar
amplectitur, familiares quidem eius sicut neminem. Apud quem quicquid valebo
auctoritate vel gratia, valebo tibi. Tu cura ut cum firmitudine
et animi tum etiam spe optima sustentes.

Caecina Ciceroni plurimam salutem. Quod tibi non tam ce- 7.
leriter liber est redditus, ignosce timori nostro et miserare
temporis. Filius, ut audio, pertimuit, neque iniuria, si liber exisset, quoniam
non tam interest quo animo scribatur quam quo accipiatur, ne ea res
inepte mihi noceret, cum praesertim adhuc stili mei poenas dem. Na- Qua quidem in re singulari
m cum mendum scripturae litura tollatur, stultitia fama multetur, meus fato
error exsilio corrigitur. Cuius summa criminis est quod armatus ad-
versario maledixi. Nemo nostrum est, ut opinor, qui vota victoriae
suae fecerit; nemo qui etiam de alia re immolaret tamen eo quidem
tempore ut quam primum Caesar superaretur optaret. Hoc si non cogitat, omnibus
in rebus felix est; si scit et persuasus est, quid irascitur ei qui aliquid
scripsit contra suam voluntatem, cum ignoverit omnibus qui multa deos venerati
sint contra eius salutem. Sed ut eodem revertar, causa haec
fuit timoris. Scripsi de te parce, medius fidius, et timide, non revocans
me ipse sed paene refugiens. Genus autem hoc scripturae non modo liberum

[illegible] in scripta [illegible] cito
notificent

Sed iratum atque latum esse debere quem scriptura nominat. Volumus vestrum
esse alteri maledicere. Quod tamen dum est nec in petulantiam incidat
suppeditatum proprium laudare me verum arrogantie ascribitur. Solo vero
liberum est alterum laudare de quo queritur quod detrahas necesse est aut
conformitati aut invidie ascribitur. At nescio an tibi generaliter eos
competentius accidit. Nam quod perlegere facere non potui [illegible] minus
erit non attingere. Scilicet [illegible] et quod parvissime facere. Sed tamen ego
quidem me sestimavi multa minui. multa postulo. complura me
posse quidem. quemadmodum [illegible] scalarum gradus per alios tollatis alios
intendas nonnullos male herentes relinquens. Minime [illegible] strenuos.

Comparatio scalari

Non assumam partes. Si tot malis tuum [illegible] tuum factum studium
scribendi. Quod dignum amicus aut probabile sit afferre. Cum ergo
ad ipsum rescribis nomine [illegible] toto corpore contremisco. Non pre metu
sed illius iudicium totum cum referre non novi. Quod putas animum esse.
Ubi sermo loquitur hoc comprobabit. horrendum suspectum est eundem si hoc
animo attercior me primus sit. Ego vero laudo quoque non offendo
tu vero offendam quod si non velit. Animatur stilo comperitur. Qui in
oratore tuo timetis tibi [illegible] et ad [illegible] sermonem grauis. Ubi hoc timorem
omnem promens fuit quem me [illegible] tuum [illegible] omnem clientem sentire
oportet. In hac igitur calumnia timebis et tene suspicionis tormenta cum
plurima ad alium sensus [illegible] non ad suum iudicium scribant. quam
difficile sit euadere si minus [illegible] eos qui te ad omnia [illegible] atque ex-
cellentis ingenii armauit nos scriptoris. Sed tamen ego [illegible] dixeram
librum tibi legisset et auferret. aut [illegible] si recipes te correc-
turum. hoc est si toto alium faceres. De [illegible] mutatis
[illegible] ut [illegible] fieri te [illegible] quod hortor. Videbis tres [illegible]
quo me necesse sit de nobis [illegible] nihil est enim [illegible] quod solum
meum appetes. Addes tres et omnia [illegible] vel studio vel etate
vel metu non sit. totum negocium [illegible] sustineas oportet. [illegible]
[illegible] omnia [illegible] et [illegible] ad [illegible] [illegible] est.
apud ipsum [illegible] apud eius [illegible] potes. Quod tibi [illegible]
[illegible] tua [illegible]

non hoc de tuis muneribus sed quod negatus fuit ut fiat quoque
ad magnum et amplum est. Sed totum tuum de omnibus presertim, nisi
forte aut in nostra muneris statu aut in aliqua re impediet
tibi omnes impono. Sed utrique rei excusationem tui causa consuetudo
dat. Nam qui ita consuevisti quod omnes laborantes non iam sic
sperant abs te sed etiam sic inspirat tibi familiaris. Quod ad librum
attinet quem tibi filius dabit peto a te ne(?) corrigas aut ita
contegas ne mihi noceat.

Cicero Cecine. 6. Cum esset mecum Largus ho- 8.
mo tui studiosus locutus Kalendas Ianuarias tibi prefinitas esse
quod omnibus rebus perspexeram que Balbus et Oppius absente Cesare
egissent ea solere illi rata esse egi vehementer cum his ut hoc
nobis darent ut tibi in Sicilia quoad vellemus esse liceret. Qui
mihi consuevissent aut libenter polliceri si quid esset eiusmodi quod eorum
animos non offenderet aut etiam negare et afferre rationem cur negarent,
huic mee rogationi non continuo responderunt. Eodem die tamen ad
me venerunt: mihi hoc dederunt ut esses in Sicilia quoad velles,
se prestaturos nihil ex eo te offensionis habiturum. Quid tibi
permittatur cognovisti, quid mihi placeat puto te scire
oportere. Actis his rebus littere a te mihi reddite sunt quibus a me
consilium petis quid sim tibi auctor in Sicilia ne subsidas aut ad
reliquias Asiatice negotiationis proficiscare. Hec tua deliberatio non
mihi convenire visa est cum oratione Largi. Ille enim mecum quasi tibi non
liceret in Sicilia diutius commorari ita locutus erat, tu autem quasi concessum
sit ita deliberas. Sed ego sive hoc sive illud est in Sicilia censeo
commorandum. Propinquitas locorum vel ad impetrandum adiuvat crebris
litteris et nunciis vel ad reditus celeritatem re aut impetrata aut quod
spero aliqua ratione confecta. Quam ob rem censeo magnopere commorandum.
T. Furfanio Postumio meo familiari legatisque eius item meis
familiaribus diligentissime te commendabo cum venerint. Erant enim omnes
Mutine. Viri sunt optimi et tui studiosi et mei necessarii.

Que michi rarent in mete que ad te ptinere arbitror extemea
sponte facia. Et quod remorabo de eo adimentis omni studio
vinciam. Ego etsi tota de te cum Siricio ita loqui ut tibi
libris meis ad eum nisi opus sit tamen quia tuos placuit te habere
meis libris quales ei reddis in morem hoc respice eorum litere
exemplum infra scriptum est.

Electa 9. Jero. Siricio cognato suo S. P. D. Certe tanta
Commendaticia ad oro michi familiaritas gratitudoque fuit, ut nulla maior
esse possit. Nam et pater eius et claro homine et viro fortissimo plurimum
usus sum et hunc a puero, quod et spem iam magnam afferebat summe
probitatis summeque eloquentie et amabat omnia que inciperet non solum
affectis amore sed etiam studiis meis. Sic quod dilexi ut non
vello eum hon quantius vivem nihil attinet me plura scribere.
Quam michi notissime est eius salute et fortunas quibus gaudere valeas
possum tueri et credo reliquum est ut cum eius memoria pro libris
quam te et de bonorum fortuna et de rei publice calamitatibus sentires nihil
a te petam nisi ut eam voluntatem quam tua sponte erga eum semper
habuisti et iam tantis temporibus accedat commendatione mea quanti
me a te fieri intelligo. hoc michi gratius facere nihil poteris. Vale

10. Jero Cerbelliano S. Ego quanti te faciam et quanti fecerim
quanti me a te fieri intelligam semper ipse michi testis. Nam
et ingenium tuum vel magis poteris demergi in armis multis memorando
semper michi magno dolori fuit et hoc eciam quanti tardius quam est
cupio. et quod expectabam vide incipias fortuna et dignitate tua michi
non minori cure est quam tibi esse solent magis mei itaque et postremo
et Siricio et Scipione de libro meo quoniam celeriter libro tuo
toto me impetrasti, et hec his singulis sepe dixi quam ut ea
possem. me tibi et libris tuis satisfacere cupere. Idque tu ad tuos
velim scribas. Hoc quidem ita quod de pietate mea sunt. Et operam
agendum eam fidem meam sibi ad omnes eos patiam putet. Sed autem
et gratiam possem quanto de eo re. p. de quo ita merito sum

posse debebam. Tu quoque is esses qui fuisti, cum omni gradu amplissimo dig-
nissimus, tum certe ordinis tui facile princeps. Sed cum eodem tempore eadem-
que de causa nostrum uterque cecidit, et illa polliceor que supra scripsi que sunt
adhuc mea, et ea que preterea videor michi ex aliqua parte retinere tamquam
ex reliquiis pristine dignitatis. Neque enim ipse Cesar ut multis rebus
intelligere potui ~~intelligere~~ est alienus a nobis. Et omnes fere familiarissimi
eius casu devincti magnis meis veteribus officiis me diligenter observant
et colunt. Itaque si quis michi erit aditus de tuis fortunis id est de tua
incolumitate in qua sunt omnia agendi, quod quidem in dies magis ex
eorum sermonibus adducor ut sperem, agam per me ipse et mo-
liar. Singula persequi non est necesse; universum studium meum et benivolen-
tiam ad te defero. Sed magni mea interest hoc tuos omnes
scire, quod tuis litteris fieri potest, ut intelligant omnia Ciceronis patere
Trebeliano. Hoc eo pertinet ut nichil existiment esse tam dif-
ficile quod non pro te michi susceptum iocundum sit futurum. Antea
misissem ad te litteras si genus scribendi invenirem. Tali enim tempore
aut consolari amicorum est aut polliceri. Consolatione non utebar
quod ex multis audiebam quam fortiter sapienterque ferres iniuriam temporum quamque
te vehementer consolaretur conscientia factorum et consiliorum tuorum. Quod quidem
si facis magnum fructum studiorum optimorum capies, in quibus te
scio semper esse versatum. Idque ut facias etiam atque etiam te hortor. Simul
et illud tibi homini peritissimo rerum et exemplorum et omnis vetustatis, ne
ipse quidem rudis, sed in studio minus fortasse quam vellem, at in
rebus atque usu plus etiam quam vellem versatus, spondeo tibi istam
acerbitatem et iniuriam non diuturnam fore. Nam et ipse qui plurimum
potest cottidie delabi ad equitatem et ad rerum naturam videtur, et ipsa
causa ea est ut iam simul cum re publica que in perpetuum iacere non potest ne-
cessario reviviscat atque recreetur, cottidieque aliquid fit lenius
et liberalius quam timebamus. Que quoniam in temporum inclinationibus sepe
parvis posita sunt, omnia momenta observabimus neque ullum pretermit-
temus tui iuvandi et levandi locum. Itaque illud alterum quod dixi

omnes hoc contendimus ut quod spero fiet perficiamus. Ut etiam celerius possim
id te quam citius faciam certiorem. Tu velim existimes et pluris
te amicos habere quam qui in isto casu sint ac fuerint, quantum quidem
ego intelligere potuerim, et me concedere eorum nemini. Forte fac
animum habeas et magnum, quod est in uno te; que sunt in fortuna temporibus
regentur et consiliis nostris providebuntur.

11. Electa

Cicero S. D. Trebiano. Dolabellam antea
tantummodo diligebam, obligatus ei nihil eram;
nec enim mihi acciderat opus esse, et ille mihi debebat quod
non defueram eius periculis. Nunc tanto sum devinctus eius beneficio,
quod et antea in re et hoc tempore in salute tua cumulatissime satisfecit,
ut nemini plus debeam. Qua in re tibi gratulor ita vehementer
ut te quoque mihi gratulari quam gratias agere malim. Alterum omnino non
desidero, alterum vere facere poteris. Quod reliquum est, quoniam tibi virtus et
dignitas tua reditum ad tuos aperuit, est tue sapientie magni-
tudinis quid amiseris oblivisci, quid recuperaris cogitare.
Vives tu cum tuis, vives nobiscum; plus acquisisti dignitatis
quam amisisti rei familiaris, que ipsa tu ac iocundior si ulla esset
res publica. Vestorius noster familiaris ad me scripsit te mihi ma-
ximas gratias agere. Hec predicatio tua mihi valde grata est. Eaque
te uti facile patior cum apud alios tum mehercule apud
Sironem nostrum amicum. Que enim facimus, ea prudentissimo cuique
maxime probata esse volumus. Te cupio videre quam primum. Vale.

12. Cicero Ampio S. plurimam. Gratulor tibi mi Balbe,
vereque gratulor. Nec sum tam stultus ut te usura falsi
gaudii frui velim, deinde frangi repente atque ita cadere ut nulla
res te ad equitatem animi possit postea extollere. Egi tuam causam
apertius quam mea tempora ferebant. Vincebatur enim fortuna ipsa debi-
litatis gratie nostre tui caritate et meo perpetuo erga te amore
culto a te diligentissime. Omnia promissa confirmata certa et rata sunt
que ad reditum et ad salutem tuam pertinent. Vidi cognovi interfui.

Ceterarum omnium rerum familiaris satis opportune habeo implicatos
consuetudine et benivolentia sic ut nemo ab illo discesserit cui
habeat primum. hoc pansa hirtius. Balbus oppius matius
Postumius. plane ita faciunt ut me unice diligant. Quod si mihi
per me efficiendum fuisset non me peniteret pro ratione temporis ita esse molitum
Sed nihil est a me inservitum temporis causa. veteres mihi necessitu-
dines cum his omnibus intercedunt. quibuscum ego agere de te
non destiti. principem tamen habemus pansam tui studiosissimum mei cupi-
dum qui valet apud illum non minus auctoritate quam gratia. Cimber autem tillius
mihi plane satisfecit. Valent tamen apud cesarem non tam am-
biciose rogationes quam necessarie. quas quia cimber habebat
plus valuit quam pro ullo alio valere potuisset. dipploma statim — i. actus diploma
non est datum. quod mirifica est improbitas in quibusdam qui tulissent
acerbius veniam tibi dari quem illi appellant tubam belli civilis — i. actus dedisse
multaque ita dicunt quasi non gaudeant illud bellum incidisse. Quare
visum est occultius agendum neque ullo modo divulgandum de te
iam esse perfectum. sed id erit perbrevi. nec dubito quin legente te
has litteras confecta iam res futura sit. Pansa quidem mihi gravis homo
et certus non solum confirmavit verum etiam recepit perceleriter se
i. actus diploma — ablaturum dipploma. mihi tamen placuit hec ad te perscribi. Animum
i. actus allaturum — enim te firmum sermo eppuleie tue lacrime declarabant quam sit
confirmati tue littere. atque ille arbitrabantur cum a te abessent ipse multo
in graviore te cura futurum. Quare magnopere putavi angoris
et doloris tui levandi causa pro certis ad te ea que essent certa perscribi.
Scis me antea sic solitum esse scribere ad te magis ut consolarer
fortem virum atque sapientem quam ut exploratam spem salutis osten-
derem. nisi eam quam ab ipsa re publica cum hic ardor restinctus esset
sperari oportere censerem. recordare tuas litteras quibus et magnum
animum mihi semper ostendisti et ad omnes casus ferendos constantem ac
paratum. quod ego non mirabar cum recordarer te et a primis
temporibus etatis in re publica esse versatum et tuos magistratus in ipsa

discrimina vidisse salutis fortunarumque omnium, et in hoc ipso bello triste esse
iussisse non solum ut victor belli, sed etiam si amisisset utique et
sapiens esses. Quam ob rem studium tuum confirmas in virorum fortium facta
memorie commendandis debes nihil tibi esse committendum. Quare scribis eos
quos laudas te optimumque probes. Sed hec oratio magis erit apta
ad illa tempora que tu effecisti; nunc vero te tam para ad hoc nobilissimum studium
quibus ergo si qua movere tibi quam equidem rerum. Sed cum confugerim
doctrina et litteris quibus semper usi sumus, quibus studiis rebus delectaremur modo
hec videbatur nunc vero etiam salutem. Sed ut ad incepta revertar
tamen dubitetis quin omnia de salute ac reditu tuo perfecta sint.

13. Cicero Ligario. Salutem. Etsi tali tuo tempore me aut
consolandi aut iuvandi tui causa scribere ad te aliquid pro nostra
amicitia oportebat, tamen adhuc id non feceram, quia neque lenire vi-
debar oratione neque levare posse dolorem tuum. Postea vero quam magnam
spem habere cepi fore ut te brevi tempore incolumem haberemus, facere
non potui quin tibi et sententiam et voluntatem declararem meam. Primum
igitur scribam quod intelligo et perspicio non fore in te Cesarem duriorem.
Nam et res eum cotidie et dies et opinio hominum et ut mihi
videtur etiam sua natura mitiorem facit; idque cum de reliquis sentio, tum
de te etiam audio ex familiarissimis eius, quibus ego ex eo tempore
quo primum ex Africa nuntius venit supplicare cum fratribus
tuis non destiti. Quorum quidem et virtus et pietas et amor in te
singularis et assidua et perpetua cura salutis tue tantum proficit ut
nihil sit quod non ipsum Cesarem tributurum existimem. Et si tardius fit
quam volumus, magnis occupationibus eius a quo omnia petuntur aditus
difficiliores ad eum fuerunt, et simul Africane cause iratior diutius velle
videtur eos habere sollicitos a quibus se putat diuturnioribus esse
molestiis conflictatum. Sed hoc ipsum intelligimus eum cotidie remissius
et placatius ferre. Quare mihi crede et memorie mandato me tibi
id affirmasse te in istis molestiis diutius non futurum. Quid quidem sentirem
exposui, quid velim tua causa re potius declarabo quam oratione. Et si tantum

pro tua habens

possem quantum in vita ... quod ita sum ... tu exi-
stimabis posse debeam, nam tu quidem in studiis honestis omnibus tuis
ta opera meis fungeret quod tua salute in discrimine adduxit.
Et tu quamquam ... certo cum dignitatis ... reliquum
... studium ... opera ... nullo loco
deerit tuis optimis ... tu fac habeas fortem animum, quod
semper habuisti ... ob eas res quas scripsi ... que
... semper coluisti atque ... ut ... non ... quod
debeas. Sed tamen pro omnibus adversis ... constantia et ... amplior
tuorum ... fortissimo et maximo animo ferre debebis.

Rhet. Cicero Tyrano. ... meum laborem atque opera 14
curam studium in tua salute ... te semper
magnum dilexi ... tuorum ... atque te ... bene-
volentia ... singularis ... amoris ...
... me patitur officium erga te studiumque ... aut tempus
... si ... te ... illorum te ... mens
malo ... aut ... aut ... et ... de
de salute tua id tibi a me declarari volo. Nam ... est
... in magnis ... adversis ...
... sicut ... ut ego sum ... die ... Februarii
est ... ut ad ... kalendas ...
... rogatum ... tuorum ... ad ... atque
... dignitate et industria ...
... et ... ad ... ego ... loquor.
... tua ... postulabat ... non solum ... ora ... quam sane
... et ... fuit ... et ... ad ...
quod ... facile potui ... hac ... ut ...
tua salus dubia non esset ... fac animo magno forti ...
... fortunam ... ferabis. Ego ...
... ut ... ut ... solum ... omnibus ...
... in ... te ...

libentissime supplerabo. Vale

Epistola 15. Cicero Basilo Salutem. Tibi gratulor, mihi gaudeo.
te amo, tua tueor, a te amari et quid agas, quidque
agatur certior fieri volo. Vale

Epistola 16. Bithinicus Ciceroni Salutem. Si mihi tecum non multe et
iuste cause amicitie privatim essent, repeterem initia amicitie
ex parentibus nostris, quod faciendum his existimo qui paternam amicitiam nullis
ipsi officiis prosecuti sunt. Itaque contentus ero nostra ipsorum amicitia, cuius
fiducia peto a te ut absentem me quibuscumque in rebus opus fuerit tueare
si nullum officium tuum apud te interiturum existimas. Vale

Epistola 17. Cicero Bithinico. Cum ceterarum rerum causa cupio esse
aliquando rem publicam constitutam, tum velim mihi credas accedit
id etiam quo magis expetam promissum tuum quo in litteris uteris.
Scribis enim si ita sit te mecum esse victurum. Gratissima mihi
tua voluntas est, facisque nihil alienum necessitudine nostra iudiciisque
patris tui de me summi viri. Nam sic habeto beneficiorum mag-
nitudine eos qui temporibus valuerunt aut valent coniunctiores tecum
esse quam me, necessitudine neminem. Quare grata mihi est et me-
moria tua nostre coniunctionis et eius etiam augende voluntas.

Epistola 18. Cicero Lepte. Simul ac accepi a Seleuco tuo litteras
statim quesivi e Balbo per codicillos quid esset in lege. Rescripsit
eos qui facerent preconium vetari esse in decurionibus, qui fecissent
non vetari. Quare bono animo sint et tui et mei familiares.
Neque enim erat ferendum cum qui hodie haruspicinam facerent in
senatum legerentur eos qui aliquando preconium fecissent in municipiis
decuriones esse non licere. De Hispaniis novi nihil. Magnum
tamen exercitum Pompeium habere constat. Nam Cesar ipse ad nostros misit
exemplum Paciaeci litterarum, in quo erat illas XI esse legiones. Scripserat etiam
Messalla Q. Salassio P. Curtium fratrem eius iussu Pompei inspectante
exercitu interfectum quod consensisset cum Hispanis quibusdam si in oppidum nescio quod
Pompeius rei frumentarie causa venisset eum comprehendere ad Cesaremque

decurio. De tuo magno negocio quod sponsores ex Pompeio s
Hyspania rescripsit tamen. rediret homo in re familiari non primum dele-
ctoris non desinam cum illo querere si quid explicari possit, quod videbatur mi-
hi expedire. Oratorem meum tanto opere a te probari vehementer gaudeo. me
quod quid habuerim iudicii de dicendo in illum librum contulisse, qui si est talis
qualem tibi videri scribis, ego quoque aliquid sum; sin aliter, non recuso quin
quantum de illo libro tantundem de mei iudicii fama detrahatur. Leptam
nostrum cupio delectari iam talibus scriptis, et si abest maturitas etatis
iam personare aures eius huius vocibus non est inutile. Me Rome tenuit
omnino Tulie mee partus; sed cum ea quemadmodum spero satis firma sit, teneor
tamen dum a Dolabelle procuratoribus exigam primam pensionem, et mehercule
non tam sum peregrinator iam quam solebam. edificia mea me delectant
et otium. domus est que nulli mearum villarum cedat, otium omni desertissima
regione maius. itaque ne littere quidem mee impediuntur, in quibus sine ulla
interpellatione versor. quare ut arbitror prius hic te nos quam istic tu nos
videbis. Lepta suavissimus ediscat Hesiodum et habeat in ore ΤΗ
ƐΑΖΥ Ɛ ΥΝΝΝΑ ΜΑΥ

Cicero Lepte. Maculam officio functum esse gaudeo. eius
Phalernum mihi semper idoneum visum est diversorio, si modo
tecti satis est ad comitatum nostrum recipiendum. Ceteroquin mihi locus non
displicet, nec ea re Petrinum tuum deseram. nam et villa et a-
menitas illa commorationis est, non diversorii. De curatione aliqua munerum
regiorum cum Oppio locutus sum. Nam Balbum posteaquam tu es
profectus non vidi; tantis pedum doloribus afficitur ut se conveniri nolit.
Omnino de tota re ut mihi videris sapientius faceres si non curares. quod eo
labore assequi vis nullo modo assequere. tanta est enim intimorum multitudo
ut ex iis aliquis potius effluat quam novo sit aditus, presertim qui nichil
afferat preter operam, in qua ille se dedisse beneficium putabit, si modo id ipsum
sciet, non accepisse. sed tamen id videamus in quo sit species. aliter quidem non modo
non appetendum sed etiam fugiendum puto. Ego me Asture diutius arbi-
tror commoraturum quoad ille quando veniat. Vale

19.

20. Cicero Toranio salutem. Dederam triduo ante
pueris Cn. Planci litteras ad te. nunc ero brevior teque ut antea
consolabar hoc tempore monebo. nil tibi puto esse utilius quam ibidem opperiri quoad
scire possis longe et hiemalis et minime portuose periculum quod vi-
taveris neglegendum. ne illud quidem quantum sit subito cum certi aliquid audieris
te istinc posse proficisci. Nihil est preterea cur advenientibus te offerre
gestias. multa preterea metuo que cum Cilone nostro communicavi. quid multa
loco opportuniore in his malis nullo potuisti esse ex quo te quocumque opus
erit facillime et expeditissime conferas. Quod si recipiet ille se ad tempus aderis
Sin quoniam multa accidere possunt aliqua res eum vel impediet vel morabitur
tu ibi eris ubi omnia scire possis. hoc mihi prorsus valde placet.
De reliquo ut sepe te per litteras hortatus sum ita velim tibi persuadeas
te in hac causa nihil habere quod tibi timendum sit preter communem casum civitatis
qui etsi est gravissimus tamen ita viximus et id etatis iam sumus ut omnia
que non nostra culpa nobis accidant fortiter ferre debeamus. Hic tui omnes valent
summaque pietate te desiderant et diligunt et colunt. Tu cura ut
valeas et te istinc ne temere commoveas. Vale.

21. Cicero Toranio. Etsi cum hec ad te scribebam aut appropin-
quare exitus huius calamitosissimi belli aut iam aliquid
actum confectum videbatur tamen et cotidie commemorabam te unum in tanto
exercitu mihi fuisse assensorem et tibi me solos nos vidisse
quantum esset in eo bello mali in quo spe pacis exclusa ipsa victoria
futura esset acerbissima que aut interitum allatura esset si victus esses
aut si vicisses servitutem. itaque ego quem tum fortes illi viri et sa-
pientes Domitii et Lentuli timidum esse dicebant eram plane.
Timebam enim ne evenirent ea que acciderunt. Idem nunc nihil timeo
et ad omnem eventum paratus sum. cum aliquid videbatur caveri posse
tum id neglegi dolebam. nunc vero eversis omnibus rebus cum consilio
nihil profici possit una ratio videtur quicquid evenerit ferre moderate presertim
cum omnium rerum mors sit extremum et mihi sim conscius me
quoad licuit dignitati rei publice consuluisse et hac amissa salutem

quid tibi agendum sit preter navigationis

retinere voluisse. Haec scripsi non ut de me ipse dicerem, sed ut tu
qui gravissima fuisti metu et simul et voluntate eadem co-
gitationibus magna cum consolatione cum recordaris etiam si peius acci-
dit te tum recte vidisse quam scripsisse itaque ultima lacerat apud vos
pro statu nostro scire nos quam omnes sollicitudines meas quod perculi-
mus tum timidi videbamur quia dicebamus ea futura
que facta sunt. De tuis rebus nihil est quod timeas preter uni-
versae rei publicae interitum communem. De me autem sic velim iudices
quantum ego me possim tibi saluti tue liberisque tuis summo cum
studio presto semper futurum

22.

Iaco Donnetio. Non ea res me deterruit quominus posteaquam
in Ytaliam veni litteras ad te mitterem: qui tu ad me nullas
miseras. Sed quod nec quid tibi pollicerer ipse egens rebus omnibus
nec quid suaderem. tum mihi met ipsi consilium deerat. nec quid consolationis
afferre dictatis malis reperiebam. Nunc quamquam nihilo meliora sunt
tamen etiam atque etiam multo desperatiora. tamen iamdiu meas litteras
quam nullas malui. Ego si te intellexissem plus conatum esse suscepte
rei publicae causa muneribus officium praestare potuisses, tamen aliquibus
verbis possem ad communionem te invitandi qua daretur quamquam erat hor-
tatus si consilio tui his fortunis susceptis cum tibi summe stetisses
qui ipsa fortuna tuorum undique quicumque esse voluisset. Oro ob-
testor quam te pro mea vetere gratia ac necessitudine et quam summa
mea in te benivolentia et tua in me perpetua est. nobis parentibus coniugi
tuis quam tibi quibus es carissimus quam per campis salutem conservare.
Incolumitati tue tuorumque qui pendent consolatio quam dedisti quamque
ab adolescentia prudentissime et sapientissime vivens tradita memo-
ria et consilia comprehendisti. His hoc tempore vtaris quos quantos
summa benivolentia plurimos quam officium amisisti. eos desiderem
si non equo animo at forti feras. Ego quam possim nescio
vel potius me parum posse sentio. Illud tamen ita pollicerer me
quamquam saluti dignitati quam tue conducere arbitrabor tanto studio

esse facturum quod preter te et studio et officio i[n] cunctis rebus fruste
hanc meam voluntatem ad matrem tuis expone [illegible] tu[n]c amantissimam detulit . si quid ad me scripseris [illegible] velle intellexero . Cum aut[em] tu minus scripseris : ergo tu [illegible] q[uod] tibi verba esse ar bitbor : arbitror primo studio diligere quam ametabo Vale

Optare facharum Cironnis liber . petrus explicit feliciter anno domini 1460 die quinto mensis Septembris hora noctis secunda Ticinensi gimnasio famosissimo .

IV

adomi[illegible] [illegible] Confessor [illegible]

[illegible]

Canon[illegible] [illegible]

Tempesta[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

Incam[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] [illegible]

[illegible] que confider[illegible] [illegible] Andreas [illegible]

[illegible] in lucis [illegible]

Natur[illegible] Efficiat [illegible]

Approbat[illegible] Regen[illegible]

Adne[illegible]

Admitte[illegible] Suscipe [illegible]

[illegible]

[illegible] dign[illegible]

[illegible]

lege
Re
tibi
-iorum
-menn-
-ria
ali

uenit lumen tuum et gloria domini
super te orta est. quia ecce
tenebre operient terram et ca-
ligo populos. super te autem orie-
tur dominus. et gloria eius in te uide-
bitur. Leua in circuitu
oculos tuos et uide
omnes isti congregati sunt
uenerunt tibi. filii tui de
longe uenient. et filie tu-

VII

tor. R. Ecce agnus. V. Qui de ter-
ra est de terra loquitur et qui de celo
uenit super omnes est. Et post.

Sed quo quacumque prima cupidi-
tate peccandi humane carnis
et mentis fragilitas inextri-
cabilibus uitiis implicatur ex
proportione circumcisionis diem
culpe totius fit purgatio.
resurrectionis prefiguratione

-rit. et celesti m-
-lerit. Hac si-
quoniam sanctus
multos scelera
non lateat. Hun-
Hunc quidem sancti pse-
quos ad helye
eis
R. Verbum caro. In
a O admirabile comm-

homo factus est. id quod
non erat assumpsit
sus neque divisionem.
saluti sue.
.iii. cap. Q
versus ut sup.
ad vi. captm.
ministerii fuisse
veritatem
ndas promissio

templum dei factus est. uterus nesciens vi
rum. non est pollutus ex ea carnem assumens.
omnes gentes venient dicentes gloria ti
bi domine. Ds qui auctius et.
Octava s. steph. a. Stephanus.
ante. Da nobis dne. Invit.
Regem pro mart. Ad. v. a. Stephanus
Ca vel. v. bla. et honore.
Lene nostis frs karmi quod
mecum fideliter retinetis.

VII

a. hos quos tenebat mortu
os reddidit. Et tamen huc quos
ista insensibilia elem
ta senserunt. adhuc infideli
um iudeorum corda dnm esse mini
me cognoscunt. et duriora
saxis scindi ad penitendum
nolunt. eum quem cetera elementa
gauerunt. que elementa in christum
aut signis aut scissionibus

mine
ium
re
mine
sus
sus

[illegible]

A ... omino cantate ei canticum novum aevia

...ominus ... ante conspectum gentium ...

...m ...

... dominus

A ... resurgens ... Sabbato ... inis ...

... dictum est ...

... secundum ... autem ...

aevia ... us que ... mun... ...

... aevia aevia ...

... dicte nomini ... marchias ... A

... nus po... ...

... resurgere amor tuus ... una

...m suam ... Benedic... ... Co... domini ...

... nomen eius be... ... aevia

A... ... tui dom... ... In ... s. tyburcii ...

gloriam regni tui ... A ... P...

... benedicam dominum ... qui ... fecit ... Alleluia

eum in fractione pa nis A

tor bo nus qui po suit a nimam

adiu. deo

LA G

quia factus es adiutor meus

arum eorum

tor bonus ALLELUIA et cognosco oves meas et cognos

LA DOMIN. II. POST

omnis terra ALLELUIA psalmum dicite nomini eius a

dicite ... stabilia sunt opera

Benedictus es deus filius

ALLELUIA

ALLELUIA

nobis

resurrectionis tue Christe domi num

dam vos in galile

anima mea dominum laudabo dominum in vita mea

quando

V Quin castrati

terra tremuit

... nurriam ... patien

IX

[...] ouib co
deuoluerent lapidē. & re
gib' rursū sup os putei
Dixitq; ad pastores. Frs:
[...]. Qui responderūt. De
os interrogans nūqd
laban filiū nachor:
unt. Sanusne ē inqd.
int. Et ecce rachel filia
ū grege suo. D ixitq:
uc multū diei supē.
s' ut reducant' ad cau
. Ante date potū omb'.
tū eas reducere. Qui
t. Non possum' donec
a congregent' & amo
dē de ore putei. & ada
gē. A dhuc loquebant'
chel ueniebat cū om
Nam gregē ipsa pa
ī cū uidiss; iacob. &
sobrinā suā ouesq;
nculi sui. amouit
o puteus claudebat':
o grege osculat' ē eā.
ce fleuit. & indicauit
et patris ei & fili' rebecce.
ans. nunciauit pat

uo. Q[...]
se filiu[...]
obuiā [...]
la ruen[...]
ā Assumpsi[...]
in monten[...]
P plint [...]
ce. atq; [...]
die cle[...]
ā Domine b[...]
hic tria ta[...]
& helye u[...]
nacula ti[...]
ā Descende[...]
dicens ne[...]
quam uid[...]
tuis resu[...]
S en[...]
sione o[...]
hec ē en[...]
in omni[...]
dixeritis [...]
mortuus [...]
cis omn[...]
uiteru[...]
& ab o[...]
niam [...]
gitacion[...]

anni
t. eth
...tu...
fleret.
Jn pni
celi de
Y ues
temp
olias
deiat
dictio
t: dixq:
s luce
acob sta
rebecce.
iacob
ece esau
at te.
neā: &
frēm
cū eo
furor
tio eī:
sti meū.
te inde
isaac.
filias
rē de

cauit itaq: isaac iacob
pcepitq: ei dicens. Nol
uige de gene chana
de & pficiscere in mes
sirie. ad domū bathue
tris tue. & accipe tibi ux
filiab: laban auuncu
us aut̄ omps benedicat
te faciat atq: multipl
in tbas ipls. ā Angelu
dit de celo mouebat aqua & s
Esto dne ppici plebi t
tibi facis ee deuotā. be
ue miseratus auxilio.
ā Domine non habeo hominem
erit aqua mittat me in pisci
ā Qui me sanum fecit ille m
grabattum tuum & ambula in
ā Vade iam & noli peccare ne de
contingat. Exaudi no
dns. & mentib: nrīs gr
ostende. f. Sabb. P
iacob uenit ad terrā
uidit puteū in agro
ges ouiū accubātes
Nā ex illo adaquabant
os et grandi lapide c

X

